

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

1338

1338

Gaarde og Slægter

Ved G. TH. GRAVESEN

Skildringer om Hjemstavnen

Gaarde og Slægter

Ved G. TH. GRAVESEN

Kielsgaard 1896

Skildringer om Hjemstavn

Udgivet paa Foranledning af Gaardejer Graves Kielsgaard, Kelstrup
og Gaardejer Karl Kielsgaard, Kelstrup

Forord

Søn skal løfte Fædres Arv, saa er Sæd fra Arilds Tid i Danmark. Men skal Søn løfte Faders Arv, maa han vide, hvori denne Arv bestaar. Viden herom faaes gennem Historien. Det har i flere Aar været mig en Glæde at samle historisk Stof. Gaarde- og Slægtshistoriens Udarbejdelse har været mig en kær Fritidssyssel; men det har været forbundet med et ikke ringe Arbejde, da jeg maatte begynde paa bar Bund.

Til Udarbejdelsen er for det meste benyttet utrykte Dokumenter fra Arkiverne og enkelte trykte Kilder. Hist og her er nævnt, hvor Meddelelserne stammer fra; men at anføre det i hvert Tilfælde vilde fylde for meget.

Vi, der er rundet af Bonderod, véd, hvilken Magt det Stykke Jord, hvor Slægten har levet, har over os. Det er en Erfaring, vi kommer til at gøre, eftersom vi bliver ældre, at vort Liv vilde styrte sammen, hvis vor Forbindelse med vor Oprindelse og Fødestavn brast.

Gennem Aarhundrederne har der sikkert rundt om paa Bopladser, Gaarde og Huse været Mennesker, som har levet indre rigt (ejet Aandfuldhed og Skaberkraft) og derved haft den største Værdi for Samtid og Fremtidsslægt. Men er der intet nedskrevet af eller om disse »Klodens korte Gæster«, er Navne m. m. forlængst glemt, deres Værdier bleven adresseløse Dele af Folkeanden? Kun de faa, der stod i Spidsen for Flokken, fik deres Navne skreven i Historiens Bog. »De stille i Landet« er den store Flok, der gjorde Dagens Arbejde. De er borte, og deres Navne er glemte.

Førerne er det selvfølgelig nemmest at faa Øje paa. Deres Navne og deres Billeder kommer i Avisen. Men alle de, for

hvem det ikke er Arbejdets Art og Betydning, men det Sindlelag, der ligger bagved, det kommer an paa, deres Arbejde, deres Nøjsomhed, deres Livsglæder og -sorger, er det vanskeligere at faa Øje paa. Hvis man kunde se, hvilken Historie der gemmer sig bag alle disse Mennesker, vilde mangen interessant Skæbne aabenbare sig for een. Deres Opfyldelse af Pligter som Familieforsørger bragte dem ikke i Forhold, ved hvilken de kunde vinde Anseelse eller blot gøre sig bekendt i videre Kredse. Og dog fortjener de at mindes.

Man gribes af Vemod, naar man tænker paa, at Slægt efter Slægt af Bønder er gaaet i Graven paa Sognets Kirkegaard uden at have efterladt sig andet Minde for deres slidsomme Liv og Kampen for Tilværelsen end deres blotte Navn.

Vil man have Oplysning om vore Gaarde og Slægters Historie, maa vi gaa til de historiske Kildeskrifter; men disse er ofte faa og mangelfulde; thi som Chresten Pedersen skriver paa Reformationstiden: »Vi Danske have altid været forsømmelige og ere saa endnu desligest, at vi ikke ville beskrive det, vi dagligen se og høre, hvorledes skulle vi beskrive det, vi i Sandhed udsørge kunne af vore Oldinge.«

Kendskabet til Egnens Historie vil forhaabentlig vække Lyst til at kende Fædrelandets Historie, hvortil den gamle Rimkrønike, der blev trykt 1495, opmuntrer i følgende Vers:

»Det siger Beda, den ærlige Mand,
det er vel gjort, ihvo det kan,
at skrive Forældres Gerninger alle;
ere de onde, man maa dem fly,
ere de gode, man til dem ty
og ingenlunde fra dem falde.
Thi det, de gamle have for dem gjort,
det er de unge at efterligne stort,
at de kunne ogsaa gøre,
men have de gjort det lasteligt er,
de lade det være, ej komme det nær,
sligt maa jeg vel fremføre.«

Hermed overgives Beskrivelsen af Gaarde og Slægter til velvillig Overbærenhed. Det er ikke om indgribende Begiven-

heder og Menneskeskæbner, der er fortalt i denne Slægts-historie. Det er kun et Samlerarbejde, idet jeg ikke har indladt mig paa at give en udførlig Karakteristik af de enkelte Per-soner og Slægter. Skildringen er heller ikke fuldstændig, men Arbejdet har været gjort med Kærlighed til Sagen og med Ærbødighed for de gamle Gaarde og Slægter.

Bogen gør heller ikke Krav paa en udtømmende Beskrivelse. Baade i trykt og utrykt Litteratur vil der sikkert være mere at fremdrage. Men jeg haaber, at den kan fremme Kærlig-heden til Hjemstavnen og Forstaaelse af, »at hver Plet har faaet Stemme«. Af Slægtsnavne, hvis Oprindelse kan føres langt tilbage, findes mange. Her skal blot nævnes: Hare, Bunk, Dige o. s. v. Alle Familienavne, der har Tilknytning til Slægts-historien. Mange Gaarde har været i samme Families Eje gennem Generationer.

Bakkehuset, Ø. Assels, d. 8. December 1946.

G. Th. Gravesen.

Hillerslev Sogn

I Danske Atlas V, udgivet 1769, læses: »I meget gamle Documenter skrives Hyldersløff og Hilderløwæ. Tæt ved Hillerslev By ses en ophøjet Banke, flad ovenpaa, som viser Kjendetegn til et Slot ell. kongeligt Hus, som i gamle Dage der har staaet, kaldet Hillerslev Hus. Det kongelige Hus blev lagt under Ørum Slot i Dr. Margretes Tid, som købte baade Hillerslev og Ørum af Hr. Niels Strangesøn, Hvitfeld pag. 644. Om dette Slot har været den i Kæmpeviserne omtalte Fru Hillers Borg, er ganske uvist (Side 447).«

Sognavnet Hillerslev forekommer første Gang i Kong Valdemars Jordebog i Forbindelse med Hillerslev Hus. (Se Valdemars Jordebog, udg. af O. Nielsen, Side 123.)

I de ældste danske Arkivregistraturer findes følgende: Item litera eiusdem om Hillersløff oc Ørum, at han (Niels Strangesøn) hauffuer thet i trov aff koning Erick oc drotning Margrete, til thess the bode eller theris arffuinge them ighen kreffwe. Dat. mcd octavo.« 1408.

1423 var Hr. Henr. Knudsen Gyldenstjerne Høvedsmand paa Hillerslevhus.

I Danske Kancelliregistranter fra 1535—1550 Side 287 læses »27. April 1546. Tysted Borgere fik Ejendomsbrev paa Hyldersløf Mark til deres Bys Græsgang og Fædrift; de Stene, som Sendemænd have sat mellem Tysted Mark og samme Hyldersløff Mark, skulle optages og igen sættes vesten op til Skynderup Mark fra de to store, jordfaste Stene og siden øster ad til den store Sten, der ligger næst norden for Bundaggers »hiøfve«, og siden øster ad indtil den Sten, der stander i Hillersløff Eng, efter som kgl. Maj. nu selv personlig ladet udvise

og afmærke. Dog skulle de og deres Efterkommere aarlig give deraf til Kronen 24 Mk. d. i god Mønt og yde dem til Rentemesteren i Nørrejulland, naar de udgive deres aarlige Byskat: ligeledes skulle alle Riddersmands Tjenere, som bo i forsk. Tisted, skatte og holde Tyngde med Rytterhold og Landknægt- hold lige med andre Borgere der smstds., saafremt de ville nyde de samme Privilegier med Sejlads og anden Kjøbstads- frihed som Borgerne, hermed dog uforkrænket Adelsens Land- gilde og anden Rettighed, som hver er sin Husbonde pligtig. Tysted. Tirsdag i Paaske.«

Præsternes Indberetninger.

Disse Indberetninger er det første Tilløb til en Sognebeskri- velse og bør læses med Interesse.

Hillerslev 1555: gorde 1 × (60), bull v i i j (8).

Ther er mange stackarle vti, som icke formaar i aar saa.

Kaastrup Sogn: gorde × i i j, bull i j.

1571. Ingenting.

1625. men soghne folck er saa forarmit af jordens ringhe grøde, at presten kan dit icke bekomme (faa hele sin Tiende). Der forgangher en stor part hen tiill gavsens brugh tiil husse arme i soghen och wden soghen i Jesu naffnen, och møgit be- sveringh aff weivandrendis folck, epther som jegh boffuer paa alfarvej.

I 1568 indsendte Præsterne Indberetninger om Gaardenes, Bolenes og Gadehusenes Ejere.

Hvem ejer Gods i Hillerslev Sogn?

Fru Ane Olufsdatter til Krapperup i Skaane	1 G.	1 H.
Fru Anne Clausdatter til Rindomgaard	1 G.	
Fru Anne i Byrekstedt	1 G.	
Fru Anne i Enghedegaard i Fyn	1 G.	2 B. 1 H.
Jomfru Anne, Peder Ebbesens Datter	1 G.	
Anders Banner til Gjessingholm		1 B.
Fru Berithe Banner til Stienholt i Fyn	1 G.	

Otto Brade til Knudstrup	1 G.	2 H.
Jens Clausen til Boller	1 G.	
Fru Karen Høckens i Viborg	2 G.	1 B.
Mogens Jul til Knivholt og Fru Maren Høgsdatter	1 G.	1 H.
Fru Karen Marqvardsdatter i Aalborg, Mads Jensens Efterleverske	2 G.	
Fru Karen Krabbe Globsdatter, Niels Skeels Efterleverske til Ullerup, bor i Aalborg	9 G.	2. B. 5 H.
Sl. Niels Langes, Fru Abbildt Skiels til Kærgaard, en Herregaard i Hunderup S., Gjørding H., Fadersbøl i Hundborg Sogn, til Holmgaard, hvortil hører	1 G.	
Erik Lykke har Halvparten af Bratskov, Fru Margrete den anden Halvpart		1 B.
Fru Maren i Jestegaard	1 G.	1 H.
Fru Margrete, Hans Holks, har Halvparten af Bratskov	3 G.	2 H.
Jens Marquardsen (Rodsten) til Langsholm	1 G.	1 H.
Verner Parsbjerg	1 G.	
Erik Podebusk til Bistrup har Vrejlev Kloster i Forlening	1 G.	1 B.
Fru Jutte Podebusk til Irup har Vestervig i Forlening	2 G.	
Jomfru Sofie Pedersdatter, sl. Peder Ebbesens Datter, som er paa Skivehus hos Fru Magdalene	1 G.	
K r o n e n :		
Mariager Kloster	5 G.	4 B. 7 H.
Thisted Bisgaard	6 G.	2 B.
Ørslevkloster	1 G.	
Ørum Slot	24 G.	8 B. 11 H. 1 Mølle
Økloster	2 G.	3 H.

---

71 G. 22 B. 35 H. 1 Mølle

I Aaret 1638 indsende Præsterne i Danmark efter Regeringens Ordre en Beretning til den lærde Ole Worm. Indberetningerne skulde især handle om Gravhøje og Runestene og andre gamle Sager; men der kunde ogsaa medtages andre Ting af Interesse. Ole Worm vilde bruge Stoffet til sit store Værk, »*Monumenta Danica*«, der udkom 1643, og hvori han behandler Oldtidsminderne.

Fortegnelse paa byer och enstedgaarde, som leger till Hellersleff kjercke vdi Thye i Nørjutland, aff huilcken vden tvuill hærreden, som kaldes Hellerhærredet, hauffuer sin naffn, efftherdi thingen ligger rett synden for byen oc i marcken.

1. Hellersleff bye, ock staar kjercken vester i By, ock ret synder fra kjercken en gaar, som kallis Hoffue. 2. Sonden for Hellersløff imellem Tiested ock Hellersleff ligger en bye, som kallis Kielstrup ock imellem forskreffne bye ock kjercken ligger en enstedgaard, som kallis Kielsgaard. 3. Øster for Hellersløff ligger en by, som kallis Schoffsted. 4. Norden for Schoffsted ligger en enstedgaar, som kallis Oderhyed. 5. Nordøst for kjercken ligger ¹⁾ en enstedgaar, som kallis Jensby, ²⁾ lidell ligger der fra en Gaar, som kallis Kandstrup, ³⁾ endnu østen ock norden der fra ligger nogle bygninger under bachen, som kallis Kortegaarde, ock noget her østen fra ligger en vandmølle, som kallis Bromølle.

Norden for Hellersløff kjercke ligger nogle gaarde, som kallis Lielle Hellersløff, huilcke haffuer i gamle daghe verit laadgaarden til Hillersløff Hus, som haffuer icke langt der fra verit bygt paa en vold, ligendes i morasen der huss, ock kallis Lielle Hillersløff vold eller store vold, ock samme Hillersløff Huss kommen under Ørum slot udi hyeløfflighe ock sallighe drogningh Margretæ tid, hvorom W. s. Arild Huitfeldt udi sin skrifter kand lessis.

I Kaastrup en enstedgaar kallis Nedergaar.

D ø s s e h e l l e r d u s e .

Da er der en stor døsse, saa got som mitt imellom Hellersløff

ock Skoffsted aff mange stor Stien ock megen ør (Sand, Smaa-
sten) ock grud (Grus).

Høye findes manghe, som Odershiede høye, Kandstrup høye, Nørdøsse høye ock Sønderdøsse høye, Thye høye, Reffgraffue-
høye, Gamel Thinge høye, Øster Raffuensingh høye, Vester Raffuensingh høye ock manghe andre smaa høye ock jord-
berge, som mig tyckis icke er fornøen att indføre. Hvad dalle om langer, da er der en imellem Hellersløff ock Brund, som kallis Store Lundberigh, ock norden for sig en back, som kallis Lille Lundberich.

1690. Hillerslev. Gravamina. Decimantium Forminskelse. Den tredje Part af Sognet og moxen det halve Sogn har været øde siden det fjendtlige Indfald af de Svenske, saa som det ligger paa en Alfارvej, hvorover Præsten har lidt stor Skade paa sit fattige og ringe Løvnedsmiddel, og endog en Del deraf er nu bleven besat, saa have de alligevel haft det fri udi 3 Aar, og siden kan man dog ikke bekomme den sædvanlige Rente og Rettighed, saa Tiendens tredje Part er ganske formindsket.

I det 16. Aarh. tilhørte Lille Hillerslev By med Jensbygaard, Kanstrup, Kortegaard, Odershede, Kielsgaard og en Del af Kelstrup Kronen. Af Hillerslevhus er der til Nutiden kun levnet Voldstedet.

1661 blev Mariager Kloster med sit tilliggende Jordegods solgt fra Kronen. Se Kronens Skøder 1648—1688.

22. Novbr. 1661. Elisabeth, afg. Albert Baldtser Berrents Enke og Arvinger samt Leonhart Marsselis i Hamborg faar i Tye Ørumb Gaard med Bygninger (foruden 300 Rdl., som de skulle erstatte afg. Manderup Dues Enke og Arvinger for de tvende nye Huse paa Ladegaarden, 800 Rdl., reducerede til 22% Td. Hartk.) og tilliggende Ladegaardsjord (Hartk. 40½ Td.) samt Bøndergodset: der ibl. i Hillerslev Herred og Sogn Gaarden Jensbye, Kilsgaard og Oddershede, en Afgift, som Kaastrup Mænd og By give for Fædriften paa Hillerslev Mark, Gaarden Kanstrup, Kortegaard (2 G.), hvoraf den ene delt i 3 Parter, den anden har Afkortning.

Bøndergodset samt Møller og Korntiender 2764 Tdr. 1 Skp.

1 Fdk. 1 Alb. $\frac{2}{3}$ E Hartkorn, desuden Gæsterihavre 190 Tdr. $2\frac{3}{4}$ Skp. $2\frac{1}{3}$ E, ialt 3017 Td. 7 Skp. $\frac{1}{2}$ E à 35 Rdl. Td. med adelig Frihed for 105625 $\frac{1}{2}$ Rdl. 13 $\frac{1}{4}$ Sk., at regne fra 1. Maj 1661. Forkøbsret forbeholdt.

16. Maj 1685. Skøde til Poul v. Klingberg til Bustrup, Hane-
rau og Tostrup Etatsraad, faar det Jordegods og de Korntiender
i Ørum Amt, som blev udlagt til Kronen ved forordnede Kom-
missærer d. 21. April 1684 af Kronen, deribl. i Hillerslef Herred
og Sogn Jensby 1 G. og 1 G. kaldet Kielsgaard.

Gaarde og Slægter

Skriftlige Efterretninger om vore Gaarde og Huse i Almin-
delighed er ikke mange. Af manglende Omtale er det ikke
rigtigt at slutte, at vedkommende Gaard eller Hus ikke har
været til. Det er særligt de Gaarde, der har faaet et Navn, vi
kan følge langt tilbage i Tiden. I Optegnelser om Retssager,
Jordebøger, Matrikler, Skøder o. s. v. findes de nævnte.

1491 tilhører Kortegaard og Kanstrup Børglumbispen; thi i
de ældste danske Arkivregistraturer læses følgende:

1496. Langheffdt paa Kortegaardt ock Kanstrup med theris
eyendomme ock tilliggelse, bisp Niels Stygge gjort haffuer.

1496. Bisp Niels Styggis aff Børglum langheffdt paa Kortens-
gaardt med sinn tilliggelse, saa ock Korstrup med sinn til-
liggelse.

1497. Tingswintne paa ett kier till Canstrup.

1491. Tingswintne att thend jord, som bisp Niels Stygge
gjorde langheffdt paa til Kortegaardt och Kanstrup, och besyn-
derligen thennd kier emellem Kanstrup og aeen haffuer wæret
vdj rolig heffdt vdj mande minde.

1497. Riidebreff om marcheskiel imellem Hillersleff, Canstrup,
Jensby och Canstrup march. Her nævnes ogsaa Jensby. Før
1661 hører Kielsgaard, Odershede, Jensby samt Kortegaard og
Kanstrup ind under Mariager Kloster.

De ældste Efterretninger, vi har om Kielsgaard, stammer fra
1559, da Gaarden var Genstand for en Retstrætte. I Danske

Magasin V læses: »Mariager Kloster 1559. Thingswintne, att ther er klagitt paa Brøndum bye och Kieldtzgaardt, att thett er bygd paa Hillerszløff marck och att siuns mend haffue werit therpaa.

Hvornaar og under hvilke Forhold, at disse Gaarde er kommen under Krumstaven, vèd jeg ikke.

Under Knud den Store stiftedes de første Munkesamfund i Danmark; men det var særlig under Valdemarerne, at der kom Fart i Bygningen af Klostre. Den ene Munkeorden efter den anden blev oprettet, og Resultatet blev, at Danmark ved Udgangen af Middelalderen ikke havde færre end c. 125 Klostre.

Baade Kirken og de mange Klostre samlede en Mængde Jordegods. Ved Køb, Mageskifte eller ved Løfte om at læse Sjælemesse kom de i Besiddelse af en Mængde Gaarde, Slotte og andet Gods, saa de som Regel var Egnens største Ejere.

Aarsagen til, at saa mange Bønder gav deres Ejendomme ind under Kirkens og Klosterets Beskyttelse, var ikke alene af religiøs Trang; men de mange Fejder, Aarene var opfyldt af, havde lært dem, at det var bedst at bo under Krumstaven. Her fandtes en Mængde kirkelige Privilegier, og desuden var Kirken en god Beskytter. Fæstegaardene under Kirker og Klostre var afgiftsfri; Skattetrykket blev større for de øvrige Bønder.

Klostrene har haft en overordentlig stor Betydning paa det kulturelle Liv i Danmark. Rigdommen kunde Munkene ikke taale; de levede ofte et overdaadigt Liv til stor Forargelse for Lægfolket. Oprindeligt havde deres Fattigdom og Opofrelse vundet Folkets Hengivenhed.

Ved Reformationen og Grevefejders Tid blev alt Gejstlighedens Jordegods lagt ind under Kronen. Det gamle Birgittiner-Kloster i Mariager blev efter Reformationen et kongligt Len, men gik efter 1660 over i privat Besiddelse som en Hovedgaard med Gods (ialt 340 Td. Hartkorn). Mariager Kloster, Ørum Slot m. m., deriblandt i Hillerslev Gaardene: Kielsgaard, Jensby, Kanstrup, Odershede og Kortegaard faar 1661 Albert Baltzer Berents Arvinger. Da der udstedes Skødebrev, omtales disse Gaarde. Se Kronens Skøder 1648—1688.

I. Den først nævnte Fæster i Kielsgaard er i Følge Mtr. 1664 Thomas Pedersen; Ejeren Ørum; Landgilde 4 Td. Byg; Hartkorn 4 Td.; Udsæd og Høavl: Rug $\frac{1}{2}$ Td., Byg $5\frac{1}{2}$ Td., Havre $5\frac{1}{2}$ Td. og Hø 4 Læs.

Kristian den Fjerdes Deltagelse i Trediveaarskrigen 1627—1629 og 1644—45, Krigen med Svenskerne 1657—1660 og den skaanske Krig 1676—1678 kostede mange Penge. Da Enevælden var indført 1660, trængte Regeringen til Penge. Man forberedte da en Jordværdiskat. Jordebøger, der indeholdt en Fortegnelse over alle Afgifter, krævedes d. 28. Septbr. 1660 indsendt inden 1. Marts 1661. Hensigten hermed var at tilvejebringe en Skattematrikel og et Grundlag for Indkvartering.

Konsumtions- og Græspengeskatten blev paalagt d. 18. Novbr. 1660, ændret 7. Maj 1661. Græspengene hvilede paa Kvægbesætningen, idet den gav Anledning til en Optælling af disse paa Gaardene. Græspengeafgiftens Størrelse var af stort Kvæg over et Aar gammelt 8 Sk., af smaat Kvæg under 1 Aar gammelt 1 Sk. og af et Lam eller Kid $\frac{1}{2}$ Sk. Skatten skulde gælde i 3 Aar fra dens Forkyndelse, men blev kun opkrævet i 1661 og 1662. Dette sidste Aar blev den ophævet, og man indførte Hartkornsskatten af 1662 og 1664.

Skatten fremkom ved en simpel Beregning af Gaardenes Ydelser, der omsattes i Værdi, svarende til haardt Korn, d. v. s. Rug og Byg. Den Beregning, som brugtes meget, vilde ved den opgivne Landgilde svare til følgende Hartkorn:

1 Td. Rug = 1 Td., 1 Td. Smør = 12 Td., 1 Svin = $\frac{1}{2}$ Td., 1 Okse = 1 Td., 1 Rdl. = $1\frac{1}{2}$ Td., 2 Lam = 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb., 4 Høns = 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. og 1 Snes Æg = 1 Fdk. 1 Alb.

Efter Matriklen 1664 i Hillerslev Sogn ydedes 46 Svin af 42 Ejendomme og af 25 Flæsk. Dette beviser, at der har været Skove. Svinehold var grundet paa Skove; de nærrede sig af Agern og Olden, Frugter af Eg og Bøg. Der blev i Landgilde givet et vist Beløb i Penge ell. hvert 10de Svin til Ejeren af Skoven.

I 1664 brugtes som Maalestok for Skatterne Landgilden. Største Parten af Jorden blev drevet af Landboer, som gav

en fast Landgilde om Aaret til Grundejeren. Da Penge var sjældne, tog man Skatten af Landgilden i Naturalier efter Reglen: alt kan bruges!

Ved Ommatrikuleringen 1688 faar Kilsgaard 5 Td. 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Hartkorn. Thomes Pedersen er stadig Fæster og Ejer Ørum. Forarbejder til Matriklen 1688 er Markbogen, selve Landmaalingsprotokollen af 1682 og 83 og Modelbogen 1686.

Markbogen indeholder en fuldstændig Opmaaling af alle Gaardes Tilliggende af dyrket Jord, saaledes at hver eneste Ager i Danmark er opmaalt med Hensyn til Længde, Bredde, Fladeindhold og Bonitet, hver Gaards Høavl anslaaet i Læs, dens Part i fælles Græsgange beregnet efter Høveders Græsning og Navne angivet paa Vange og Skifter.

Modelbogen: Kiels Gaard.

Er ansat $\frac{1}{3}$ skarp og $\frac{2}{3}$ allervørst; Engbunden middelmaadig; Uddriften middelmaadig.

Ejeren Ørum; Fæster Thomas Pedersen; Jordens Beskaffenhed skarp, værst.

Udsæden	20.	2.	1.	2.	4.	=	2.	2.	0.	0.	$2\frac{1}{3}$	(skarp).
	40.	4.	3.	1.	2.	=	2.	4.	1.	0.	$2\frac{2}{3}$	(værst).
4 Læs						=	0.	1.	1.	1.	0	
2 Stk.						=	0.	0.	2.	0.	0	

5. 0. 0. 2. 0 = Nyt Hartkorn;
gammelt Hartkorn 4. 0. 0. 0. 0 (Landgildehartkorn).

Den sidste Enhed for Hartkornsberegningen kaldes »Penninge«. Der gik 4 Penninge paa et Album.

Ved Ommatrikuleringen 1688 blev Jorden delt i 6 Klasser: allerbedst, god, middel, skarp, ond, allervørst, af hvilke henholdsvis 2, 4, 6, 9, 12, 16 Td. blev ansat til 1 Td. Hartkorn. Enkelte Steder var desuden Jord, hvoraf der gik 20 Td. til 1 Td. Hartk. Desuden fandtes hist og her Jord, der havde været dyrket, men som nu blev anset for ubrugelig til Sæd. Engene blev delt i gode, middel (Geest-, Kær-, Ler-, Skovhø), ond (Mose-, Flag-, Stær- eller lyngstukken Hø). Der skulde henholdsvis 16, 24 og 32 Læs til en Td. Hartkorn. Dog skulde der

kun 10 Læs Mærskhø til en Td. Hartkorn. Græsning blev ligeledes delt i god, middel og ond, og der skulde 24, 32 ell. 40 Høveders Græsning til en Td. Hartkorn.

Modelbogens Opgivelse af »Nyt Hartk.« fører til Matriklen 1688. Dog maa vi huske, at alle jyske Gaarde blev forhøjet med $\frac{1}{16}$, saaledes at Hartkornet i Modelbogen og Matriklen 1688 ikke stemmer helt overens.

Kielsgaard: Areal 60. 7. 1. 1. 2. Nyt Hortk. 5. 2. 2. 2. 0.

I Følge Hillerslev Kirkebog, som begynder 1675, blev 1684 Thomes Pedersen begravet, 80 Aar.

II. Den næste Fæster hedder Niels Kristensen; han nævnes i Matrikelen af 1688. I Listen over Kop- og Kvægskatten 1694 nævnes ogsaa Niels Kristensen af Kielsgaard. Kopskat (af tysk: Kopf, Hoved, Individ) var en Skat paa Personer uden Hensyn til deres Indtægter. De danske Enevoldskonger havde ondt ved at faa Pengene til at slaa til. Til at føre Krig er som bekendt tre Ting absolut nødvendige, nemlig: Penge, Penge og atter Penge. Kopskatten skulde betales i klingende Mønt, og denne Vare havde hidtil været yderst sjælden paa Landet, hvor næsten alle Afgifter svaredes in nature, og de ganske faa nødvendige Købesager eller Tjenester tiltuskedes ved Byttheandel.

1701 vies Niels Kristensen i Kielsgaard og Sidsel Tuesdatter. Og 1719 begraves Niels Kristensen i Kielsgaard, 78 Aar.

Povl Maes Forvalter paa Ørum, senere Ejer af Raastrup i Hundborg Sogn, skøder 1700 til Jens Jensen Svale i Kanstrup: Kanstrup, som Jens Jensen paabor, Landgilde 8 Pd. Byg, 2 Skovsvin, 16 Td. Havre,

Kielsgaard, som Anders Pedersen og Niels Kristensen paabor, Landgilde 2 Pd. Byg, nu 4 Td. 1 Skp. Byg,

Kortegaard, som Jens Kristensen, Stævningsmand, paabor, Landgilde 4 Sk.,

i Hillerslev Maren Ibsdatter, 4 Sk. m. m. Gods.

Dette Gods har Povl Maes faaet af Povl Klingenberg i Følge Skøder af 15. Juli 1692 og 20. Juni 1693. 1693 faar han Jensbygaard tillige med Kanstrup. Vitterlighedsvidner Niels Kristen-

sen udi Abilgaard og Kristen Andersen udi Jensby. (Se Lands-tingets Skøde og Pantebog Nr. 32, Side 296).

I Skødet nævnes Anders Pedersen sammen med Niels Kristensen i Kielsgaard. Det var ikke ualmindeligt, at flere Familier levede sammen i en Gaard. I Følge Hillerslev Kirkebog blev Anders Pedersen i Kielsgaard begravet 1693, 82 Aar. 1688 begravnes Bodil Pedersdatter i Kielsgaard, 66 Aar. Om de tre med Efternavnet Pedersen har været Søskende, véd jeg ikke. Heller ikke fremgaar det af Kirkebogen, hvem Kirsten Kristensen i Kielstrupgaard er, som blev begravet 1693, 61 Aar.

III. Vi nærmer os det Tidspunkt, da Kielsgaard kommer i Slægtens Besiddelse. Efter Niels Kristensen bliver Jens Mortensen fra Hjordemaal Fæster i Kielsgaard.

Matriklen 1688:

Ejer Ørum — Fæster Tomas Pedersen — Gl. Hartk. 4. 0. 0. 0.
Nyt Hartk. 5. 2. 2. 2.

Povl Maes — Tomas Pedersen, nu Niels Kristensen — 5. 2. 2. 2.
Hr. Rudbek Humble — Jens Mortensen — 5. 2. 2. 2.

I Følge Ekstramatriklen 1688 har Kielsgaard atter skiftet Ejer. Provst Rudbek Christensen Humble, f. 1616, d. 1673, i Vrejlev havde en Datter, Anna Marie Rudbeksdatter Humble, der blev gift med Præsten Kristen Pedersen Aggerholm (1637—1722) til Hunstrup—Østerild. Deres Søn var Rudbek Christensen Humble, f. 1687, d. 1742. Han blev Student fra Aalborg 1706, Kandidat 1712 og 1714 Faderens Efterfølger, Provst 1731 i Hillerslev Herred og Konsistorialraad 1733 og var en Tid Ejer af Herregaardene Nandrup og Ullerup paa Mors. Han ejede ogsaa Gods i Hjordemaal. Det var almindeligt, at Bønderne fæstede Gaarde paa det Gods, hvor de var født; i dette Forhold findes sikkert Aarsagen til, at Jens Mortensen bliver Fæster af Kielsgaard. Niels Kristensen har nok ingen Børn haft, som kunde overtage Gaarden. Jens Mortensen er Søn af Morten Pedersen i Hjordemaal. Præsten Rudbek Humble ejede hans Faders Gaard, Mtr. 1688, Nr. 22 i Hjordemaal, Ejer Kristen Øland, Bruger Morten Pedersen, Hartkorn 0. 4. 1. 1., og

i Ekstratmatriklen 1688 nævnes som Ejer Rudbek Humble og som Bruger Eske Mortensen.

Morten Pedersen, Hjardemaal, har 4 Sønner: Peder, f. 1670, Kristen, f. 1678, Jens, f. 1680, og Eskild, f. 1683.

1712 blev begravet i Hjardemaal Morten Pedersen, 77 Aar 2 Uger. Han er født 1635. 1712 begravnes Morten Pedersens Hustru i Mejlklit, Karen Madsdatter, 75 Aar.

Om Jens Mortensens Barndoms- og Ungdomsaar véd jeg intet, men i Aaret 1716 træffer vi ham som Fæster af Kielsgaard; thi 1716 vies i Hillerslev Kirke Jens Mortensen, i Kielsgaard og Kirsten Pedersen. Siden 1716 har Kielsgaard været beboet af samme Slægt; den er saaledes en gammel Slægtsgaard.

1747 blev begravet i Hillerslev Jens Mortensen af Kielsgaard, 67 Aar, f. 1680, og 1748 døde Jens Mortensens efterladte Enke i Kielsgaard, 70 Aar. Jens Mortensen har sikkert ingen Børn haft; thi hans Broderdatter faar Kielsgaard i Fæste.

IV. 1747 bliver Kristen Andersen og Karen Eskildsdatter, begge af Kielsgaard, copulerede (viede) i Hillerslev Kirke. Karen er ovennævnte Eskild Mortensens Datter.

1711 vies i Hjardemaal Kirke Eskild Mortensen og Maren Nielsdatter, begge af Klitten. Børn: 1714 Karen, 1716 Morten (Jens Mortensen er Fadder) og 1717 Dorthea (og Anne).

1758 begravnes Eskild Mortensens Kone i Klitten 77 (79 Aar), og 1767 begravet Eskild Mortensen, 83 Aar 6 Mdr. 4 Dg., f. 1683. 1710 blev Niels Jensen ved Bløde begravet, 89 Aar. Hans Kone er Maren Skadhav. Det er sikkert Eskild Mortensens Kones Forældre.

Kristen Andersen er Søn af Anders Kristensen Bro og Dorte Præbensdatter i Hjardemaal. De fik mange Børn: 1710 Kristen (døde), 1710 mellem Jul og Nytaar Anna, 1711 Kristen, 1713 Anna, 1714 Karen, 1718 Ane, 1721 Niels, 1743 Laurids, 1725 Margrethe, 1727 Anne og 1731 Else. 1743 begravnes Anders Bro af Klitten, 56 Aar.

1748 fik Kristen Andersen og Karen Eskildsdatter af Kielsgaard en Datter døbt, Kiirsten. (Mandens Broder, Niels Ander-

sen af Hjardemaal, Dorteia Eskildsdatter af Hjardemaal er Faddere.)

1753 fik Kristen Andersen af Kielsgaard og Karen Eskildsdatter en Søn døbt, Jens. (Anne Eskildsdatter i Klitten og Margrethe Andersdatter ibid. er Faddere.) Børnene er kaldt op efter Jens Mortensen og Hustru.

1785 dør Karen Eskildsdatter i Kielsgaard, 73 Aar.

Jens Kielsgaard Børns Formyndere forlanger Skifte, hvad Kristen Andersen besværede sig over »med grædende Taarers Beklagelse«. Det var Belønning for hans Godhed imod dem. De søgte paa alle Maader ham og Medfæsters Ruin og Ødelæggelse, fordi han ikke havde forsynet sig med fornøden Afkald, da hans Søn døde.

Skifte i Følge Ullerup Gaards Skifteprotokol 1713—87, Fol. 258 f. f.:

13. Aug. 1785 Skifte udi Fæstebonden af halve Kielsgaard Kristen Andersens Stervbo.

Børn: Jens Kristensen, som er død, boede i Hillerslev. Datteren Kirsten Kristensdatter, gift med Gravers Nielsen, som er halve Fæster af Kielsgaard.

Besætning: 1 sort Hoppe, 17 Aar gl., 2 Rdl., 1 sort do., 10 Aar, tillige med 1 brun Hingstføl, 10 Rdl., 1 do. do., 12 Aar, med 1 brun Mærføl, 10 Rdl., 1 brun Hestplag, 8 Rdl., 1 do. do., 8 Rdl., 1 gl. Helmisse 2 Rdl., 1 graa Ko, 13 Aar, tidlig bærende, 5 Rdl., en graabroget do., 5 Aar, ligesaa, 7 Rdl., 1 sortbroget do., 8 Aar, gjeldmalket, 5 Rdl. 3 Mk., 1 graabroget do., 6 Aar, ligesaa, 6 Rdl. 3 Mk., 1 rødbrøget Ungnød, 2 Aar, 5 Rdl., 1 sortbroget do., 2 Aar, 5 Rdl., 1 sort do., 1 Aar, 2 Rdl., 2 store Grise, 2 Sommerkalve 1 Rdl. 2 Mk., 1 Tyr, 3 Aar, 5 Rdl., 13 Faar, 10 Lam 12 Rdl.

Gravers Nielsens Fæstebrev er af 22.-12. 1767.

Det meste af Gaardens Redskaber (Plov, Harver, Vogne o. s. v.) tilhører Gravers Nielsen og medregnes ikke.

Boets Værdi bliver 116 Rdl. 4 Mk. 8 Sk.

Det fælles Stervbos Bohave bliver 113 Rdl. 5 Mk. 8 Sk., hvoraf Gravers Nielsen sin halve Del, 56 Rdl. 5 Mk. 12 Sk.

Da Gaarden er stor og besværlig at drive, staar den i Hartkorn til 5 Td. 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb., udfordres 6 Bæster à 16 Rdl. = 96 Rdl., Vogne (à 16 Rdl.), Plove (à 4 Rdl.), Harver (à 2 Rdl.) o. s.v., ialt 60 Rdl., Løn til Folkehjælp (16 Rdl. om Aaret), Skatter og Skiftets Bekostning 5 Rdl. 3 Mk. 11 Sk., vil Summen til Gaardens Istandsættelse, Bæster og Redskaber til Gaardens Drift beløbe sig til 371 Rdl. 5 Mk. 11 Sk.; deraf paatager Gravers Nielsen sig Halvdelen, 185 Rdl. 5 Mk. 13½ Sk.

Priser: 100 Fv. Simer = 6 Sk., 1 Læs Tag = 4 Mk. 8 Sk., Daglønnen paa egen Kost til en Tømmermand 24 Sk., Tækker 1 Mk. 4 Sk., Opstikker 1 Mk. Da Indtægten ikke kunde bestride Udgifterne, blev der intet til Deling. Fæsteren skulde for sin Del skaffe det manglende i forsvarlig Stand.

Hvornaar Kristen Andersen dør, véd jeg ikke, men i 1787 er han i Følge Folketællingslisten levende: Gravers Nielsen, Kjeldstrup, 40 Aar, Kirsten Kristensdatter 38 Aar. Børn: Kirsten 14, Karen 10, Dorthé 6, Kristen 4. Kristen Andersen, Konens Fader, 76 Aar, Enkemand, døv og skrøbelig.

Af ovenstaaende fremgaar, at Kielsgaard er gaaet over paa Spindesiden.

Slægten Gravesen.

Paa Frederik den Fjerdes Tid kom en Mand fra Øsløs ved Navn Gravers Nielsen til Hillerslev, hvor han satte Bo. Jeg kender ikke de usynlige Traade, der drog ham til denne Kant af Landet; men en Forbindelse maa der vel have været.

Navnet Graves kan spores paa hans Fødeegn langt tilbage. 1468 er Gravers Tygsøn i Klim en af Sandemændene i Hanherred (se Danske Magazin 3. R. 3. B. Side 264). Vore Navne er en broget Samling, der er hentet fra alle mulige Sprog. Særlig er mange Navne hentet fra Græsk, Latin og Hebraisk.

Slægtsnavnet Gravesen er gammelt. Graves (Gravers) er en gammel jysk Form for Gregor; Navnet er Græsk og betyder den aarvaagne.

Stavemaaden har været forskellig til de forskellige Tider. Formen Gragorius, Gragers, Grags, Graurs var almindeligt i

det 15de Aarhundrede, senere Gravers, Graves; r'et i anden Stavelse var længe almindelig.

Gravesdag er d. 23. April. Storken kommer Gravesdag med Formiddagsmellemmad. Fra den Dag begynder man at spise Mellemmad om Formiddagen.

Af Graufvers Nielsens Fæstebrev, som findes i Ullerup Gaards Fæsteprotokol, Side 16, fremgaar det, at han er barnefødt i Øsløs paa Hannæs. Han har Laurits Kristensens Datter til Ægte. Det er sine Svigerforældres Bol i Hartkornet Nr. 31, paa 7 Skp. 2 Fdk. Hartk., han faar i Fæste. Svigerforældrene skal være hos dem.

I Mtr. 1688 anføres som Ejer Hans Majestæt, Bruger Laust Kristensen, gl. Hartk. 1. 0. 0. 0, nyt Hartk. 0. 7. 2. 0; senere nævnes den som Ryttergaard og 1 øde Bol. 1716 køber Sign. Morten Lellius paa Ullerupgaard den for 36 Rigsdaler, Bruger Grafvers Nielsen. I Mtr. 1688 staves Navnet Graufers.

Det er naturligvis ikke store Ting, der kan fremføres vedrørende Graves Nielsen. 1694 viedes i Hjardemaal Kirke Graufers Nielsen af Øsløs og Maren Madsdatter. Øsløs Kirkebogs Daabsliste anfører: 1695 havde Gravers Nielsen og Maren Madsdatter et Barn i Kirke i Øsløs Kirke, kaldet Anne. Fad. Kristen Kristensen Ske, Øsløs, Laurids Jensen nordest, Simon Skaldet, Maren sl. Niels Graversens og Margrete, Peder Jørgensen. Samme Kirkebogs Begravelsesliste udviser, at Gravers Nielsens Fader, Niels Graversen, blev begravet paa Øsløs Kirkegaard d. 22. Febr. 1691, 77 Aar. Han døde 11. Febr. 1691.

Maren Kristensen, salig Niels Graffesens Hustru, døde 20. Januar 1699 og blev begravet 29. Januar s. A., 55 Aar.

30. Oktober 1697 døde Maren Madsdatter, Gravers Nielsens Hustru, begravet 1. November, 29 Aar. Gravers Nielsen har været gift to Gange.

Endvidere oplyser Mtr. 1662: Øsløs 1 Bol, Niels Graffursen, 4 Tdr., Ejer Svend Nielsen i Mariager af Halds Gods og Mtr. 1688 i Vendsyssel, Øsløs Nr. 8, Niels Grafursen, gl. Hartk. 4 Td., nyt Hartk. 2. 5. 0. 2.

1681, 4. Maj, blev Laust Christensen, Under Bjerget i Ty-

stad, og Maren Kristensdatter i Skovsted viede i Hillerslev Kirke. De fik 3 Børn: 1681 Dorthea, 1687 Helvig og 1690 Karen. 1722 begravet Lars Kristensen i Hillerslev, 77 Aar, f. 1645. Gravers Nielsen og Helvig Larsdatter blev trolovet 2. Søndag i Advent 1710 og Sexagesima 1711 copuleret i Hillerslev Kirke. Børn: 1711 Kristen, 1713 Niels, 1716 Maren, 1719 Anders, 1721 Kristen, 1724 Laust, 1728 Karen, 1731 Dorthea.

Gravers Nielsen døde 1746, 79 Aar 3 Mdr., f. 1667, og d. 3. Juli 1763 blev Gravers Niensens Enke her i Byen, Helvig, begravet, 76 Aar, f. 1687.

Sønnen Niels Graversen faar 31. Juli 1743 sine Forældres Bol i Fæste. Landgilden betales hvert Aar til 1. Marts og er 1 Td. Byg aarligt og 5 Slettedaler for Ugedagsarbejde samt kgl. Skatter. Forældrene skal bo hos ham, saa længe de lever. 3. Septbr. 1765 faar han en ny Bol i Fæste af Hartk. 6 Skp. 2½ Fdk. Landgilde 1 Td. Byg (9 Skp. til Tønden) og i Penge 5 Slettedaler samt kgl. Skatter, ordinære og ekstraordinære. Det er det Hus, Peder Vandet sidst boede. Se Ullerupgaards Fæsteprotokol, Side 101 og 198.

Niels Graversen var gift to Gange. 24. Marts 1746 blev Niels Graversen og Kirsten Baarsdatter af Lille Hillerslev trolovede og copulerede. Hun er Datter af Bor Nielsen i Hillerslev.

Børn: 1746 ell. 1747 (disse Aar mangler i Kirkebogen) er Gravers Nielsen født, da han er konfirmeret 1762, 16 Aar. 1751 Niels (dør 8 Uger gammel).

1763 d. 28. April blev Niels Graversens Hustru Kirsten begravet, 54 Aar.

24. Maj 1763 holdtes Skifte efter Niels Graversens Hustru. Søn: Gravers Nielsen, 16 Aar. Formynder: Niels Boersen af Lille Hillerslev.

Besætning: 1 blaagraa Hest, 6 Aar gl., 14 Rdl., 1 sort Hoppe, 9 Aar, 10 Rdl., 1 gl. graabroget Ko 3 Rdl., 1 hvid do. 4 Rdl., 2 Aarings Nød 2 Rdl., 8 Faarekreaturer med 4 Lam, som befandt sig slette og fordærvede med Skab, og derefter ej turde vurderes i alt for mere end 2 Rdl. 4 Mk., 2 Vædre 4 Mk., 2 Gjæs 1 Mk., 1 Bistok 1 Rdl.

I Følge Skøde, dateret S. Ullerupgaard 20.-3. 1754 havde han købt hans iboende Steds Kongetiende for 14 Rdl. Boets Værdi 90 Rdl. 12 Sk.

Udgifter: Husenes Brøstfældighed 34 Rdl. 3 Mk. (Lade og Stald nye), Gaardens Drift, 2 Bæster à 16 Rdl. = 32 Rdl., 1 Vogn med Tilbehør 16 Rdl., 1 Plov 3 Rdl., 1 Harve med Jerntænder 3 Rdl. Kgl. Skatter for Juli Kvartal, Matrikuls Skat 2 Mk. 6 Sk. Sædekorn: 2 Td. Rug à 3 Rdl. 2 Mk. = 6 Rdl. 4 Mk. 1 Td. Byg, foruden hvad der fandtes paa Loftet, 2 Rdl. 2 Mk. Pigeløn for et halvt Aar 3 Rdl. Begravelsesomkostninger 16 Rdl. Skiftets Bekostning 2 Rdl. 7 Mk. 8 Sk., ialt 209 Rdl. 3 Mk. 10 Sk.

Endskønt Boets Besværing meget oversteg Beholdningen, vilde Niels Graversen for at opfylde sin salig Kones Villie og for at vise sin Villighed imod sin Søn forunde ham 20 Rdl.*), naar han maatte være raadig over sin salig Kones Igangsklæder. Dette gav Formynderen og Skifteforvalteren Tilladelse til. (Ullerupgaards Skifteprotokol 1714—70, Fol. 232 f. f.)

1763 blev Niels Graversen og Inger Nielsdatter viede i Sennels Kirke. Hun er Datter af Niels Pedersen i Hundal.

Børn: 1764 Kirsten, 1766 Maren, 1769 Helvig, 1771 Kristen, 1773 Dorthea, 1776 Niels.

11. Juli 1779 blev Niels Graversen af Hillerslev begravet, 66 Aar gl. Ved Skiftet d. 3. Aug. 1779 bliver hendes Broder, Iver Nielsen af Hundal i Sennels, hendes Lavvæрге. Børnene faar Lars Graversen af Kaastrup til Formynder.

Gravers Nielsen havde under Dato 4.-4. 1778 givet Afkald paa Arv.

Besætning: 1 sort Hest, 9 Aar, 8 Rdl., 1 gl. sort Hoppe 2 Rdl., 1 graabroget Ko 6 Rdl., 1 sort do. 4 Rdl., 1 sortbroget do. 3 Rdl., 1 Kvie 3 Rdl., 1 Kalv 4 Mk., 1 Gris 1 Rdl. 1 Sk., 12 Faar med 8 Lam og 2 Vædre 10 Rdl.

Skøde paa Kongetienden 14 Rdl. — Boets Indtægter i alt 112 Rdl. 2 Mk. 12 Sk.

Husenes Brøstfældighed til Istandsættelse til Stedets Drift:

*) Der maa have været Penge gemt i Strømpeskafterne.

2 Bæster à 16 Rdl., 1 Vogn 16 Rdl., Plov 4 Rdl., 1 Harve 2 Rdl., 1 ringere Vogn 6 Rdl.

Gæld: Folkeløn 6 Rdl., skylder Lars Graversen i Kaastrup 2 Rdl., Anders Grishauge i Thisted 2 Rdl., Enkens Broder Kristen i Malle 2 Rdl. 4 Sk., Jens Broe ved Klitmøller 2 Rdl., Bøje Pedersen i Hillerslev 2 Rdl., Begravelsesomkostninger 10 Rdl. Ialt Udgift 118 Rdl. 5 Mk. 8 Sk. Der blev intet til Børnene. Enken forblev i Fæstet. (Se Ullerupg. Skiftepr. Side 202.)

I Følge Folketællingslisten 1787 er Inger Nielsdatter 47 Aar og gift med Kristen Slot (37 Aar). Børn af 1. Ægteskab: Maren Nielsdatter 20 Aar, Kirsten N. 15 Aar, Dorthea N. 12 Aar, Niels N. 10 Aar; af 2. Ægteskab: Marie Kristensdatter 6 Aar.

I fordums Tider var der en ret livlig Forbindelse mellem Hillerslev og Sennels. En af Niels Graversens Børn, Helvig, f. 1769, blev gift med Lars Nielsen i Malle.

1797 døbt i Sennels Kirke Lars Nielsen og Helvig Nielsdatters Søn, kaldet Niels. Han blev opkaldt efter Bedstefaderen i Hillerslev og fik Tilnavnet Gravesen.

1803 døde Manden, den hos Gud vist højsalige, Lars Nielsen, 51 Aar. Samme Aar blev hans Enke gift igen. 1803 vies Karlen Niels Jensen Monn og Enkefru Helvig Nielsdatter. Forlovere: Kristen Ivarsen Malle og Jens Monn i Hillerslev.

Helvig kom til at knæle paa Brudeskammelen 3 Gange. 1830 vies Ungkarl Peder Kristian Andersen, Brond, 30 Aar, og Enkekone Helvig Nielsdatter i Malle, 60 Aar. Gaardmand P. K. Oddershedes Hustru i Brond, Hedevig Nielsdatter, blev begravet 1846, 77 $\frac{3}{4}$ Aar.

Hendes Søn af første Ægteskab, Niels Gravesen, blev gift med Kirsten Marie Madsdatter. Deres Datter, Ane Marie Nielsen, som er døbt 1839 i Sennels Kirke, er Bedstemoder til Folketingsmand N. G. Frøkjær.

1859 vies i Sennels Kirke Ungkarl Anders Kristian Frøkjær af Thisted Sogn, 20 Aar gl., og Pigen Ane Marie Nielsdatter, 20 Aar. 22.-6. 1862 døbt i Thisted Kirke Niels Gravesen Frøkjær, Søn af Anders Kristian Frøkjær og Hustru Ane Marie Gravesen af Øster Mølle ved Thisted.

1866 rejste Anders Frøkjær og Hustru fra Thisted til Hundalsbakke i Sennels.

Slægten Niels Boersen.

Matr. 1664. Kaastrup.

Ejer Salig Christen Høgs Arv. forb. Jens Søffren i Nr. Skovgaard — Bruger Niels Borsen — Hartkorn 12 Tdr.

I Ekstraktet 1680—81 skrives:

En øde Gaard: Jens Sørensen, Ny Skovgaard, Ejer. Afgaar som efter Thingvidne meddelt er forskyldt og Ejendommen er nedsat med 5 Td. Den er sat til 7 Td. og fæstet af Niels Borsen. Senere Niels Larsen.

1681 begravet Niels Baarsens Kone, 63 Aar. Det er sikkert Bor Nielsens Moder.

1699 viet i Kaastrup Kirke Baar Nielsen og Bendet Pedersdatter.

De bor først i Kaastrup, hvor 2 af Børnene er født. Senere flytter de til Hillerslev og faar Mtr. 1688 Nr. 3 i Lille Hillerslev. Ejer Povl Klingenberg til Ørum, senere til Nr. Ullerupgaard. Hartk. gl. 5. 1. 1, nyt Hartk. 3. 5. 0. 2. Bruger Anders Christensen Dejn, senere Bor Nielsen, nu Niels Borsen.

Bor Nielsen har maaske en Tid haft sin Faders Gaard i Kaastrup i Fæste, som Niels Laursen senere har.

Børn i Kaastrup: 1702 Niels, 1703 Kirsten, i Hillerslev. 1704 Peder, 1707 Jens, 1710 Kirsten.

1715 begravet Bor Nielsens Hustru Bennet Pedersdatter, 46 Aar, i Hillerslev.

1715 Skifte efter Bor Nielsens Hustru. Vurderingsmænd: Anders Kieltoft og Kristen Pedersen i Hillerslev.

Børnenes Formynder: Peder Kristensen paa Ballerum, som Formynder for Datteren Kirsten, 6 Aar, Kristen Bisgaard i Kaastrup, som Formynder for den ældste Søn, Niels, 15 Aar, Niels Bisgaard i Kaastrup, som Formynder for Peder, 11 Aar, og Niels Laursen i Kaastrup, som Formynder for Jens, 9 Aar. Drengene faar godt 15 Rdl. i Arv.

1734 begravet Bor Nielsen i Hillerslev, 80 Aar. Han var gift 2 Gange.

Slægten Peder Jepsen.

1680 begravet Peder Jepsens Hustru, Maren Christensdatter, 26 Aar.

1680 blev i Hillerslev Kirke viet Peder Jepsen og Inger Pedersdatter.

Børn: 1682 begravet et dødfødt Barn. 1683 Jep, 1685 Peder, 1687 Maren, 1691 Kristen, 1695 Maren, 1697 Niels, 1703 Anders.

1724 begravet Peder Jepsen i Hillerslev, 76 Aar, f. 1648.

I Følge Skifte 1760 efter Maren Pedersdatter i Lille Hillerslev og 1767 efter Anders Pedersen i Kortegaard (se Ullerupgaards Skifteprotokol 1760 Side 195 og 1767 Side 270) kan følgende Oplysninger gives om Børnene:

I. Jeppe Pedersen boende i Tømmerby, Børn 1767:

- a. Niels Jeppesen i St. Hillerslev.
- b. Peder Jeppesen boende i Tømmerby.
- c. Kristen Jeppesen boende i Tømmerby.
- d. Niels Jeppesen, Rytter paa Sjælland.
- e. Kirsten Jeppesen, gift med Jens Nielsen Bak i Skinderup.
- f. Inger Jeppesen, gift med Jakob Larsen Wust.

II. Kristen Pedersen boende i St. Hillerslev 1767.

III. Maren Pedersen, som har været gift med Niels Jensen Krog i St. Hillerslev.

IV. Peder Pedersen er død 1760 og efterlod sig:

- a. Peder Pedersen, som bor i St. Hillerslev.
- b. Anne Pedersdatter, gift med Peder Sørensen i Lille Hillerslev.
- c. Anne Pedersdatter, gift med Anders Thøgersen i Brønd og 1767 med Jens Thomsen Hundborg i Brønd.
- d. Maren Pedersdatter, ugift, bor hos Peder Sørensen.

V. Niels Pedersen, som boende i Hundal i Sennels ved Døden hensovet, men efterlod sig 6 Børn, som ved Skiftet 1760 nævnes:

- a. Iver Nielsen, 28 Aar, f. 1732.
- b. Kristen Nielsen, 15, Aar, f. 1745.
- c. Peder Nielsen, 13 Aar, f. 1747 (se Ullerupg. Skifteprotokol Side 200).

d. Inger Nielsdatter, 23 Aar, f. 1733 (bliver gift med Niels Graversen i Hillerslev).

e. Kirsten Nielsdatter, 10 Aar, f. 1750.

f. Maren Nielsdatter, gift med Bøje Pedersen i St. Hillerslev.

VI. Anders Pedersen i Kortegaard i Hillerslev. Skifte efter hans Død 1767.

VII. Den ene Datter, Maren, dør i 1760.

Disse to Skifter er et helt Magasin til Slægtens Historie.

Strømgaard i Hundal i Sennels.

Mtr. 1662. Ejer Hospitalet i Aalborg. Bruger Kristen Nielsen. Hartk. 4. 0. 0. 0.

Mtr. 1664. Ejer Hospitalet i Aalborg. Bruger Kristen Nielsen. Hartk. 4. 6. 0. 0

Landgilde, der aarligt svaredes af Strømgaard, var 4 Td. Byg, 1 Pund Smør og 4 Td. Havre.

1680, 1685 og i Modelbogen samme Ejer og Bruger og Hartk. 4. 6. 0. 0. Kop- og Kvægskat 1682—84. Kristen Nielsen. I Modelbogen kaldes Gaarden Strømgaard.

Mtr. 1688. Fru Arenfelds Arv. — Kristen Nielsen — gl. Hartkorn 4. 6. 0. 0, nyt Hartk. 2. 4. 1. 1.

Senere Ejer Irup — Kristen Nielsen, nu Iver Lauridsen — 2. 4. 1. 1.

Ullerupgaard — Strømgaard, Iver Lauridsens Enke — 2. 4. 1. 1. — Lægdsrullen 1724, Iver Lauridsen i Hundal — 2. 4. 1. 1.

1741 begravet Iver Lauridsens Enke i Hundal m. Ligprædiken. Sennels Kirkebog begynder først 1727.

1729 viet Niels Pedersen i Hundal og Maren Iversdatter. Forlovere: Peder Jepsen i Hundal og Peder Pedersen i Hillerslev. Børn: 1731 Iver. (Iver Nielsen fæster 1762 i Hundal en Gaard af Hartk. 2. 4. 1. 1, hans Faders forhen iboende Gaard. Se Ullerupg. Fæstepr. Side 171 og Skiftepr. 1799 Side 278.)

1735 Maren, 1738 Inger, 1740 Peder, 1745 Kristen, 1747 Peder, 1750 Kirsten.

Skifte 1759 udi Niels Pedersens Hus og Bo i Hundal. Enken

Maren Iversdatter. Børn: Iver 27, Kristen 14, Peder 12, Maren bor i Hillerslev, Inger 22 og Kirsten 9 Aar.

Vurderingsmænd Jeppe Pedersen i Hundal og Niels Andersen i Malle. Enkens Lavværge Laust Salmansen, Faartoft. Børnenes Formynder Kristen Pedersen, St. Hillerslev. (Ullerupp. Skifteprotokol Side 185.)

Skifte 1760: Peder Nielsen af Hundals Arvinger: Hans Moder, Maren Iversdatter; Brødre: Iver 28 og Kristen 15; Søstre: Inger, Kirsten og Maren, gift med Bøje Pedersen. (Ullerupp. Skiftepr. Side 200.)

I Amtsskifteprotokollen 1725 findes et Skifte efter Peder Kristensen i Faartoft, hvoraf nedenstaaende Uddrag er taget. Arvinger:

1. Povl Laursen i Faartoft, som var den salig Mands Søskendebarn, havde efterladt en Datter, Johanne Povlsdatter, som var gift med Jens Jepsen Nørgaard i Sennels.

2. Peder Kristensen Strømgård af Malle var hans Søskendebarn, havde efterladt sig en Datter, Johanne Pedersdatter, gift med Søren Jeppesen i Sennels.

3. Niels Pedersen Hov i Vorring, hans Søskendebarn, ligeledes Niels Nielsen Kjeldsen i Tilsted og Jens Nielsen i Faartoft.

4. Maren Kristensdatter, som havde til Ægte Ifver Laursen i Humdal i Sennels og var den salige Mands Søskendebarn.

Peder Iversen i Thisted var til Stede.

1780 begravet Niels Pedersens Enke i Hundal, 73 Aar, f. 1707.

Disse Oplysninger fra forskellige Kilder oplyser, at Slægten Kristen Nielsen har boet i Strømgård i mange Aar.

Jensbygaard i Hillerslev.

En af de større Gaarde i Hillerslev var Jensby, der i 1664 var paa 5 Td. 1 Skp. 1½ Fdk. Hartkorn. Den hørte under Ørum Slot og beboedes af Kristen Nielsen. Det aarlige Landgilde var 4 Td. Byg, 2 Pund Flæsk, 1 Faar, 1 Gaas og 4 Td. Havre. Udsæden: Rug 1 Td., Byg 4½, Havre 2 Td., Høavl 4 Læs.

Det var en Ensted Gaard, hvilket betyder enligt liggende Gaard. I 1688 er Jordernes Beskaffenhed af Jensby ansat saa-

ledes: En Sjettedel allerbedst, en Sjettedel god, en Sjettedel middelmaadig, en Sjettedel skarp, en Sjettedel ond, en Sjettedel allervørst. Engbunden middelmaadig, Høavl 20 Læs, Uddriften middelmaadig, 3 Høveder. Hartkorn 5. 1. 1. 1. 0. Den ejedes af Ørum Slot. Bruger Kristen Nielsen og Kristen Andersen.

1693 køber Povl Maes, Forvalter paa Ørum, Jensbygaard. (Se Landstingets Skøde- og Pantebog Nr. 32 Side 296.) Senere faar Sognepræsten i Hjardemaal Thomas Präem den; thi 1727 køber Kristen Andersens Svigersøn Niels Pedersen den af ham. Tillige køber Niels Pedersen en Del Jord, 4 Td. 1 Skp. Hartk., af Lars Jensen Svale i Kanstrup. (Se Landstingets Skøde- og Pantebog Nr. 39.)

Om Brugeren Kristen Nielsen giver Kirkebogen faa Oplysninger; men i Følge Hillerslev Kirkebog blev 1699 begravet Kristen Nielsen i Jensby, 80 Aar. Allerede 1692 blev hans Hustru, Bodil Jensdatter i Jensby, begravet, 72 Aar.

I Matrikel Ekstraktet 1680 nævnes Kristen Nielsen som Medfæster af Kortegaard.

Adskillige Aar forinden hans Død var der kommen en ung Mand til Gaarden som Medhjælper, nemlig hans Svigersøn Kristen Andersen. Efter Modelbogen 1680 er der 2 Fæstere til Jensbygaard.

Kristen Nielsen og Bodil Jensdatter havde flere Børn. Datteren Ingeborg Kristensdatter udi Jensby blev 1681 viet til Kristen Andersen. I Ekstraktmatriklen 1685 og Modelbogen nævnes Christen Jensen i Jensbygaard som Medfæster af Kortegaard. Han har nok ogsaa været Medfæster af Jensbygaard. 1697 og 1702 nævnes Christen Jensen som Fadder. 1702 ved Jens Nørsgaards Barns Daab. 1695 nævnes Maren Jensby ved Jens Nørsgaards Barns Daab. Kristen Jensby og Maren Jensby er sikkert Mand og Kone og Jens Nørsgaards Forældre. Kristen Jensen er maaske Broder til Bodil Jensdatter, Kristen Nielsens Kone.

Ligesom det nutildags er Tilfældet, har man dengang ved Valget af Faddere ladet sig lede, dels af Slægtskabsforhold, dels af Venskabs- og Omgangsforhold. Iblandt Gudmødre og Faddere træffes gerne Forældrene, hvis de er levende og raske.

Derved bliver Kirkebogen en Kilde til Oplysning om Slægtskabsforhold.

Kristen Andersen og Ingeborg Christensdatter havde flere Børn. 1684 begravet Kristen Andersens Barn i Jensby, 1686 Maren, 1687 Maren, 1689 Niels, hjemmedøbt, død Dagen efter, 1690 Anna, 1692 et dødfødt Barn, 1694 Niels, død 1710, 1696 Bodil, død s. A., 1698 Bodil, død 1699.

Fadderlisterne viser en livlig Forbindelse mellem Hillerslev og Kløv og Østerild. Blandt Fadderne nævnes: Kristen Kristensen i Kløv, An Mikkelsen i Kløv, Karen Hansdatter i Østerild og Maren Nielsdatter, Vorning. Om det har været Omgangskreds eller Familieforhold, véd jeg ikke.

Det var en af Kristen Andersens Døtre, der 1707 blev gift med Henrik i Bro Mølle. Denne Datter blev ogsaa kaldt Maren Jensby. 1743 blev begravet Henrik Pedersens Kone i Bro Mølle Maren Christensdatter, 57 Aar, f. 1686. Datteren Ane Kristensdatter i Jensby blev 1717 gift med Niels Pedersen. De faar Jensbygaard i Fæste. Som ovenfor nævnt bliver Niels Pedersen Selvejer af Jensby 1727.

1722 viet i Hillerslev Kirke Anders Pedersen i Skovsted og Angenete Christensdatter i Jensby. Det er maaske ogsaa en Datter af Kristen Andersen.

1749 viet Enkemanden Povl Andersen af Øsløs Bispegaard og Niels Jensbys Datter. Det er vist en Datter af Niels Pedersen i Jensby, skønt det lyder underligt, at Datteren ikke nævnes ved Navn, men som Niels Jensbys Datter. — Kirkebøgernes Oplysninger i de Tider er ofte højst lakoniske.

1745 begravet Kristen Andersen i Jensby, 89 Aar.

1705, 13. Marts kaldede Vor Herre gl. Anders Christensen Degn i Jensby, 81 Aar. Han er sikkert Fader til Kristen Andersen og har opholdt sig i Jensby. 1699 blev begravet hans Hustru, Maren Pedersdatter, 69 Aar. I Følge Hist. Aarb. for Thisted Amt 1912 var Anders Christensen Sogndegn i Hillerslev til 1699. 1664 og senere havde Anders Christensen Degn Mtr. Nr. 3 i Lille Hillerslev i Fæste. Mellem 1703 og 1704 flytter Bor Nielsen fra Kastrup til Lille Hillerslev og faar Mtr. 3 i

Fæste. Paa denne Tid er han sikkert flyttet til Jensby. Mtr. 3 hørte under Ørum Gods ligesom Jensbygaard, hvor Sønnen Kristen Andersen var Fæster.

Nørgaard i Hillerslev.

Baade Matrikelekstraktet 1680, Modelbogen og Matriklen 1688 giver Oplysninger om Nørgaard. Den faar 1688 Mtr. Nr. 2. Nørre Ullerupgaards Ejer køber den af Ørumgaards Ejer. Gl. Hartkorn 5. 1. 1. 1, nyt Hartkorn 2. 3. 2.2. De forskellige Brugere: Niels Pedersen Nørgaard, Peder Gregersen i Nørgaard, Jens Christensen; senere kaldes han Jens Nørgaard.

Kirkebogen i Hillerslev giver bl. a. følgende Oplysninger:

1680 begravet Dorthea Christensdatter, Niels Nørgaards Hustru, 53 Aar. 1683 begravet Niels Pedersen Nørgaard i Lille Hillerslev, 74 Aar. 1683 viet i Hillerslev Kirke Peder Gregersen og Sidsel Nielsdatter udi Nørgaard. Hun er Datter af Niels Pedersen Nørgaard. De faar en Datter, som faar Navnet Dorthea og bliver nævnt op efter Bedstemoderen.

1692 viet i Hillerslev Kirke Peder Gregersen i Nørgaard og Else Kristensdatter i Skovsted. Aaret efter, 1693, bliver Peder Gregersen i Nørgaard begravet, 36 Aar, og Nørgaard faar en ny Fæster.

En anden af Kristen Nielsens Døtre i Jensbygaard ved Navn Maren blev 1694 viet til Jens Kristensen. Han faar Nørgaard i Lille Hillerslev i Fæste. Om hans Oprindelse giver Kirkebogen fra Hillerslev ingen Oplysninger; men Fadderlisterne ved Børnenes Daab tyder paa, at ovennævnte Kristen Jensen Jensby og Maren Jensby er hans Forældre. Jens Kristensen og Hustru havde 4 Børn, nemlig: 1695 Maren og Else (død samme Aar), 1697 Bodil, 1699 Maren og 1702 Kristen.

1723 begravet Jens Nørgaard i Lille Hillerslev, 71 Aar. Paa dette Tidspunkt har han faaet Tilnavnet Nørgaard efter Gaarden. I Følge Ullerupgaards Skifteprotokol holdtes samme Aar Skifte efter Jens Nørgaard. Enken og 4 Børn, 1 Søn og 3 Døtre, deres Morbroder, velagtede Kristen Andersen, Jensbygaard, og Bor Nielsen var til Stede. 2 Aar efter, 1725, blev begravet Jens

Nørgaards Enke, Maren Christensdatter, 69 Aar. Sønnen Kristen Jensen fik Nørgaard i Fæste, og i Aaret 1728 giftede han sig med Maren Christensdatter i Kaastrup. Hun var Datter af Kristen Pedersen Knakgaard og Ingeborg Nielsdatter Vandet. Tilnavnet Knakkergaard havde han efter sin Fødegaard i Øster Vandet. Kristen Nørgaard og Maren Knakkergaard havde seks Børn: 1729 Jens, 1731 Peder, gift 1757 med Enkekone Karen Horrebov, dør 1777, 46 Aar. Se Ullerupg. Skifteprot. Side 188), 1733 Kristen, dør 15. Dg gl., Ingeborg, dør 8 Dg. gl., 1736 Ingeborg, gift 1769 med Peder Kristensen, 1740 Maren.

Kristen Jensen Nørgaard blev begravet 1760, 55 Aar. Kirkebogens Opgivelse af hans Alder er forkert, da han er født 1702.

I Ullerupg. Skifteprotokol 1763 Side 228 læses: 14. Marts, 30te Dagen efter Dødsfaldet holdtes Skifte. Af dette fremgaar, at afdøde Kristen Nørgaard og Enken Maren Kristensdatter havde fire levende Børn: Peder Kristensen, gift og bor i Lille Hillerslev, Jens Kristensen, 33 Aar, boende paa Arvestedet, Ingeborg Kristensdatter, 26 Aar, og Maren Kristensdatter, 23 Aar, begge ugifte og hjemme hos Broderen. Enkens Lavværgе var Niels Boersen i Lille Hillerslev. Børnene behøvede ikke at skændes om Arven; thi der blev ingen.

1771 begravet Maren Knakkergaard, Kristen Nørgaards Enke i Hillerslev, 75 Aar. Hendes Alder er ogsaa opgivet forkert. Kirkebogen er ført efter Hukommelsen, saa godt eller daarligt det lod sig gøre. Det er rimeligt, at mange Ting er forkerte.

1780 Skifte efter Jens Nørgaards Hustru Anne Andersdatter i Lille Hillerslev. 2 Sønner: Peder Jensen i sit 3die Aar og Kristen Jensen i sit 5te Aar, begge hjemme ved Faderen. (Se Ullerupg. Skiftepr. Side 204).

Knakkergaard i Kaastrup.

Ingeborg Nielsdatter var gift to Gange; hendes første Mand var Rytterbonde Jørgen Jensen. Kaastrup Kirkebog oplyser, at 1689 blev Jørgen Jensen og Ingeborg Nielsdatter viet. Og 1699 blev Jørgen Jensen begravet, 46 Aar. Aaret efter blev Kristen

Pedersen (Knakkegaard) og Ingeborg Nielsdatter viet i Kaastrup Kirke. De fik flere Børn: 1701 Maren, 1703 Maren, 1704 Doretea, 1705 Karen, 1709 Niels og Kirsten, 1710 Inger, 1715 Maren og 1717 begravet Kristen Knakgaards Datter, 12 Dage.

Ingeborg Nielsdatter Vandet er Datter af Niels Christensen Vandet i Kaastrup, som blev begravet 1705, 75 Aar gammel.

1684 viet i Kaastrup Kirke Povl Nielsen Vandet og Karen Nielsdatter Bisgaard. Kom til Tange.

1687 viet Maren Nielsdatter Vandet og Laurids Nielsen af Ballerum i Kaastrup Kirke. Kom til Ballerum.

Det er sikkert Broder og Søster til Ingeborg Nielsdatter Vandet.

1716 køber Morten Lelius paa Ullerupgaard Mtr. Nr. 8 i Kaastrup af Hartkorn 7. 3. 0. 0 à 30 Rdl. pr. Td. Prisen bliver 221 Rdl. 24 Skilling. (Se Kronens Skøder). Det er Kristen Knakkegaards Fæstegaard. Den kaldes Knakkegaard efter Brugeren. Børnene kaldes ogsaa med Tilnavnet Knakkegaard. 1733 viet i Kaastrup Kirke Niels Christensen Knakkegaard og Anna Salmandsdatter.

1729 begravet Kristen Knakkegaards Kone, Ingeborg Nielsdatter, 60 Aar.

1740 blev Kristen Pedersen Knakkegaard begravet, 73 Aar 2 Mdr. 5 Dage.

Knakkegaard i Ø. Vandet.

Kristen Pedersen Knakkegaard er født 1669 i Knakkegaard i Øster Vandet, Søn af Peder Olufsen Knakkegaard og Maren Christensdatter. En Knak kaldes et uryddet Stykke Jord, fuld af Tuer (Knolde), og som saaledes ikke er skikket til Dyrkning. I Følge Mtr. 1688 havde Knakkegaard i Øster Vandet 5. 1. 0. 1 Hartkorn og ejedes af Ørum. Senere ejedes den af Povl Olufsen og derefter af Mikkel Sørensen i Momtoft.

Peder Olufsen Knakkegaard og Hustru havde mange Børn.

Povl Pedersen, død 1751, Skifte Kølbygaard. Han var gift 3 Gange. 1. Karen Mikkelsdatter fra Kaastrup, viet 1700 i Kaastrup Kirke. 2. Anne Jensdatter Tøfting. 3. Karen Pedersdatter (Søe), død 1754.

Maren, gift med Niels Vestergaard, Vestergaard i Vandet.
Ellen, gift med Niels Kristensen Løfting i Tilsted.

Mette, gift 1706 med Kristen Kristensen. De faar Knakker-
gaard i Fæste.

Bertel Pedersen Lerhøj, gift med Maren Pedersdatter i Nors.
Anne, gift 1693 med Enevold Jensen i Thorsted.

Kristen Pedersen Knakkegaard, gift med Ingeborg Niels-
datter Vandet i Kaastrup.

Peder Olufsen Knakkegaard døde d. 8.-8. 1710, og hans
Hustru, Maren Christensen, 24.-3. 1717, 78 Aar.

Kristen Kristensen og Mette Pedersdatter i Knakkegaard
havde to Sønner, som blev Købmænd i Thisted.

*) Peder Christensen Knakkegaard, f. 8.-6. 1710, begravet
20.-1. 1789, tog Borgerskab 1737, gift 1. Gang 27.-9. 1746 med
Karen Henriksdatter Hov, f. 1723, død 27.-10. 57. Skifte 7.-12.
59, gift 2. Gang 25.-1. 1760 med Maren Pedersdatter Grautoft,
f. 1734, begravet 5.-5. 1798.

***) Sr. Peder Knakkegaard samt hans Søn, Sr. Henrik
Knakkegaard, var 1780 valgte til at revidere Kæmnerregn-
skabet. Henrik Knakkegaard var 1782 Branddirektør og fik
derfor 8 Rdl.

Om Peder Knakkegaards Børn læses følgende i Jydsk Hi-
storie og Topografi III: »Paa den nordre Side af Nautrup Kirke-
gaard (Harre Herred, Viborg Amt) er begravet Præsten

*) Ved Forordningen af 25.-6. 1735 blev det paalagt Stiftamtæn-
dene i alle Landets Stifter at indsende til Kongen Indberetninger
om de økonomiske Forhold i Amtet. Blandt Købmændene i
Thisted nævnes Peder Knachergaard som »en formuende Borger
med nogen Kornhandel og Udsalg«.

**) Kæmneriet var ingen fast Embedsinstitution. Ganske vist var
det efterhaanden blevet Sædvane, at en dygtig Kæmner gen-
valgtes i flere Aar, hvorved noget større Fasthed kom ind i
Regnskabsførelsen; men denne prisværdige Skik afløstes dog
snart af den gamle Praksis med aarlig omskiftende Kæmnere,
da det, fordi Arbejdet stadig var ulønnet, var vanskeligt at faa
den samme Mand til at paatage sig Hvervet mere end det Aar.
han var tvunget til.

Danæus' tvende Hustruer, der begge døde i Barnsnød. Deres Gravtræer laa i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede hele og holdne med Indskrift, men er siden forraadnede og ødelagte. Disse tvende Præstens Hustruer var Søstre og Købmandsdøtre fra Thisted i Thy. Deres Fader var Købmand og Borger Knakkegaard, og de havde tvende Brødre, der endnu i Aaret 1816 var Købmænd i bemeldte By. De er nu døde, den ene uden Livsarvinger, den anden efterladende sig en Datter, gift med forhenværende Borgerkaptajn Lars Søbye.«

Brødrene var Henrik og Ole Knakkegaard, som for Aaret 1802 var Kæmnere i Thisted.

Jakob Nielsen Danæus var Sognepræst til Nautrup, Sæby og Vile. En tredie Datter var gift med Hans Chr. Rosenberg, Sognepræst til Resen og Humlum.

En Broder til Peder Knakkegaard, Christen Knakkegaard, var ogsaa Købmand i Thisted. Christen Knakkegaard tog Borgerskab 1741. Han er født 1712, død 1773, Skifte 4.-12. 1773, gift med Marie Catharine Boesdatter Stampe, f. 1722, død 1773. Sønnen Christen Christensen Knakkegaard, f. 1758, død 1825, var den sidste af Slægten i Thisted. Han var gift 2 Gange, 1. Gang med Madame Kirsten Andersdatter Dollerup og 2. Gang med Ane Kirstine Skousdatter.

Navnet Knakkegaard finder man ofte i Skifter. Der er mange, som skylder dem Penge i Tiden 1750—1825.

Døbefadet i Øster Vandet Kirke er givet af Povl Pedersen 1713. Mellem Lysekronens Givere 1747 nævnes Laurits (eller Lars) Knakkegaard, der er født 1711 og døde 1788.

Slægten Peder Ibsen (og maaske Jep Christensen).

Navnene paa Gaardens Ejere, Brugere og Hartkorn fra 1662 er følgende:

Mtr. 1662. Mariager Kloster — Jeppe Christensen — 6½ Td.

Mtr. 1664. Fru Dorete Daes til Torstedlund — Jep Christensen — 6½ Td.

Modelbogen. Oberst Trolle og Doretea Daas — Peder Ibsen — 6. 4. 0. 0.

Ekstraktet 1685. Oberst Trolle -- Peder Ibsen 6. 4. 0. 0 --
3. 7. 2. 2.

Mtr. 1688 Nr. 7. Ørum -- Peder Ibsen -- 6. 4. 0. 0 -- 3. 7. 2. 2.

Ekstraktet Nr. 7. EnevoldNielsen — Kristen Ibsen — 3. 7. 2. 2.

Ekstraktet Nr. 7. Jens Bone med Arvinger — Kristen Pedersen (Ibsen) --- 3. 7. 2. 2.

Kristen Ibsen og Kristen Pedersen er den samme Mand.

1681 begravet Jep Christensen i Hillerslev, 75 Aar.

1728 begravet Peder Ibsens Enke, 71 Aar. Hendes Navn nævnes ikke; men Peder Ibsen er død før hende, da hun benævnes Enke. Peder Ibsen er rimeligvis Søn af Jep Christensen og boende paa dennes Gaard. Kirkebogen begynder 1680; han er født før den Tid. Efter ovennævnte Ejere findes hverken Skifte eller Fæsteprotokoller med Undtagelse af Kølbygaard.

Sandsynligvis er Christen Pedersen Ibsen Søn af Peder Ibsen, da han har Tilnavnet Ibsen i Kirkebogen 1724. Udelukket er det dog ikke, at Tilnavnet Ibsen, hvad ofte skete, kan være givet ham efter hans Formand som Bruger af Gaarden. Tilnavnet er saa arvet. Efter Tidens Skik indførtes kun Fornavnet i Kirkebogen. Efter sin Fader har han faaet Navnet Pedersen.

1723 begravet Kristen Pedersen et spædt Barn. 1724 døbt Kristen Pedersen Ibsen og Maren (—) i Hillerslev et Barn, kaldet Peder. Præsten har ladet Pladsen staa aaben; han har ikke kendt hendes Faders Navn; den er ikke senere bleven udfyldt. Zidse Kvortegaard er Fadder. Hun bliver 1739 Christen Ibsens Kone. Hun er Fadder flere Gange ved Christen Pedersens Børns Daab.

1739 begravet Christen Pedersens Hustru i St. Hillerslev, 55 Aar, og samme Aar bliver han viet til Zidse Nielsdatter af Kvortegaard.

Efter Tidens Forhold var det ikke noget mærkeligt i, at han giftede sig straks efter sin Hustrus Død. Den senere Forordning af 3.-5. 1737 og 14.-4. 1752 tillod at indgaa nyt Ægteskab ½ Aar efter Hustruens Død (ringe Folk dog før den Tid); men man behøvede iøvrigt kun at lægge det Gebyr, en kongelig Bevilling kostede, for at erholde Dispensation til at indgaa nyt

Ægteskab 3 Maaneder efter Hustruens Død. I ældre Tid skulde Enkemanden dog i Ansøgningen anføre Grunde, hvorfor han ønskede at gifte sig, inden den Tid Loven tillod. I Almindelighed angiver de giftelystne Enkemænd, at deres Næringsdrift eller mange smaa Børn hurtigst mulig gjorde en Kone nødvendig. Efter Slutningen af det 18. Aarhundrede behøvedes ikke at angives nogen Grund. For Enker er der dog udstedt langt flere af den Slags Bevillinger, end for Enkemænd, en Følge af, at de først maatte gifte sig et Aar efter Mandens Død; men ved kgl. Dispensation kunde de dog altid faa Lov til at gifte sig igen efter $\frac{1}{2}$ Aars Enkestand, saafremt hun ej efter sin afgangne Mand fandtes frugtbar.

1761 begravet Christen Pedersens Hustru i St. Hillerslev, 59 Aar, og

1776 begravet Christen Pedersen her i Byen, 85 Aar. Han er født 1691 s. A. som Peder Jepsens Søn Christen (se under Slægten Peder Jepsen).

Kristen Jensen Nørgaard og Maren Knakkegaard har en Datter Ingeborg, som 1769 bliver viet til Enkemanden Peder Christensen Sø. Tilnavnet Sø har han faaet efter sin første Kone eller Svigerfaderen, hvis Gaard han faar i Fæste.

Peder Kristensen har været gift to Gange før. Hans første Hustru var Maren Kristensdatter Sø. De blev viet 1754. Hun er født 1725 og Datter af Christen Sørensen Sø og Maren Eriksdatter.

1724 viet i Hillerslev Kirke Christen Sørensen Sø og Maren Eriksdatter, og Aaret efter har de et Barn i Kirke, kaldet Maren. Blandt Fadderne var Karen Sørensdatter af Tingstrup.

1768 dør Christen Søs Kone, Maren, 80 Aar, og samme Aar holdes Skifte efter hende. Af dette Skifte fremgaar, at Peder Christensen har Christen Søs Gaard i Fæste (se ogsaa Ullerupgaards Fæsteprotokol Side 281 B og A). 1769 dør Kristen Sø, Gaardmand i St. Hillerslev, 81 Aar.

1765, 6. April, begravet Peder Christensens Kone, 39 Aar. Ved Skiftet efter hende bliver Bedstefaderen Christen Sø Formyndet for Datteren Anne Pedersdatter.

Inden Aarets Udgang var Peder Christensen atter gift; thi 1765 viedes Enkemanden Peder Christensen og Maren, Erik Kjeldtofts Datter i St. Hillerslev.

1766 blev Maren, Peder Christensens Kone, begravet, 26 Aar. Peder Christensen var atter Enkemand.

1769, 9. Juni trolovet og viet 30. Juni Enkemanden Peder Christensen og Ingeborg Christensdatter.

Trolovelse var en kirkelig Handling, som spillede en stor Rolle; den var ligestillet med Ægtevielsen eller Kopulationen. Paa Landet var det almindeligt, at man betragtede Trolovelsen som en foreløbig Vielse. Derfor var det ikke ualmindeligt, at Ægteparrets første Barn døbttes paa Bryllupsdagen, eller der ikke gik mere end nogle faa Maaneder efter Brylluppet, før der holdtes Barnedaab, hvilket ikke vakte Anstød. Man holdt saa Bryllup to Gange. Det medførte i hvert Fald det gode, at der blev to store Gilder med Masser af Mad og Drikke og Lystighed. Til sidst gik det op for Regeringen, at der maatte gøres noget, og Resultatet blev da, at den højtidelige Trolovelse med præstelig Medvirkning bortfaldt 1799.

Allerede ved kgl. Reskript 1754 var Kirkegangskonernes Introduktion (Barselkoners Kirkegang), som var en ældgamme Skik, der bevaredes efter Reformationen. Allerede 1748 var Rangspersoners Fruer fritaget derfor.

1785 dør Ingeborg Kristensdatter, 49 Aar. Samme Aar blev holdt Skifte. (Se Ullerupg. Skifteprotokol Side 254). I Følge Skiftet havde Peder Kristensen og Ingeborg Kristensdatter 2 Børn: Maren Pedersdatter, 12 Aar, f. 1773. Marie Pedersdatter, 8 Aar, f. 1777.

Børnenes Værge blev Peder Pedersen Nørgaard af Kaastrup for den ældste Datter og Jens Christensen, Lille Hillerslev, for den yngste Datter. Han er Børnenes Morbroder. Da alt var opgjort, Ejendom og Gæld, Omkostningerne ved Skiftet iberegnet, var der 50 Rigsdaler til hver af Børnene.

Vitterlighedsvidner: Kristen Kristensen og Bøje Pedersen.

Her fik Børnene Arv; men Slutsummen paa Boets hele Formue efter Fradrag af Gælden er ikke nogen fuldkommen Værdi-

maaler for Boets Tilstand. Efter de forskellige Fradrag af Gælden er der som Regel blevet saare lidt tilbage til Deling mellem Arvingerne. Skifteforvalteren vilde ikke have Boet forringet.

I Folketællingslisten 1787 findes P. Kristensen som Enke-mand for 3. Gang, 63 Aar, f. 1724. (Se ovenfor.)

Børn: Anne Pedersdatter af 1. Ægteskab, 31 Aar, Maren Pedersdatter af 3. Ægteskab, 14 Aar, og Marie Pedersdatter af 3. Ægteskab, 10 Aar.

1796 begravet Peder Kristensen, 70 Aar, f. 1726. Kirkebogens Angivelse af hans Alder ved Døden passer ikke sammen med Folketællingslisten. Ved denne har han selv opgivet Alderen, der passer med Kirkebogens Angivelse ved hans Daab. Naar Kirkebogen blev ført efter Hukommelsen, er det rimeligt, at mange Ting blev glemt og ikke kom med, og mange Ting ind-ført forkert. Paabud om, at Præsterne skulde føre Kirkebøger, blev udstedt under Kristian d. IV. 1647. Men der var ingen bestemte Regler for, hvorledes den skulde føres. Det var over-ladt til Præsterne.

Slægten Bojsen fra Hundall i Sennels.

1799 viedes i Hillerslev Kirke Peder Bojesen og Maren Pedersdatter Sø. Maren er Datter af Peder Christensen og Ingeborg Nørgaard.

28. Juni 1796 fæstede Peder Bojesen sin Faders Fæstegaard. Fæstebetingelserne var følgende: »Han skal give 14 Rdl. aarlig samt forrette her til Gaarden eller Momtoft, naar derom var tilsagt, efterskrevne Arbejde: 2 Dages Kjøren Møg og to Folk med Vognen, en Dag i Høstens Tid med 3 Folk, en Dag køre Korn ind med 2 Folk med Vognen og 8 Tærskedage, samt en Standrejse paa 4 Mils Længde.«

»Gaardens Anpart af Konge-Korn-Tiende, som Fæsteren er overdraget til Gaarden af sin Fader, forbliver ved Gaarden for Indløsningssummen samme har kostet. Hvorfor han ikke maa bortsælge den til nogen for højere Sum end den i Indkøb har

kostet, forinden den først er anbuden Gaardens Ejer til Indløsning.«

Fæsteren skal give sine Forældre fri Underholdning, Ophold og Pleje, samt bekoste deres Jordefærd paa en anstændig Maade. I Tilfælde af Tvistigheder: Give dem aarlig 2 Td. Rug og 2 Td. Byg, samt 4 Rdl. i Penge, item fodre og græsse 2 Faar lige med Fæsterens egen, og endelig skaffe dem den fornødne Ildningsbrand fri gravet og tilført.

Det var almindeligt at fæste en Gaard paa det Gods, hvor man var født. Vilde man fæste en Gaard, som tilhørte en anden Godsejer, maatte man købe sig et Pas, hvilket fremgaar af Peder Bojesens Faders Fæstebrev, i hvilket der staar: »Lars Toft til Ullerupgaard kjendes og hermed vitterliggør at have Sted og Fæst, saasom jeg hermed Stæder og bortfæster til Boje Pedersen, barnefødt i Hundall i Sennels Sogn, paa Fru sal. Hr. Commandeur Capitain Gerners Gods, fra hvem under Fuldmægtig Monsiur Niels Sørensens Haand og Zigenette jeg har erholdt Afskeds Passe fra anførte Stavn til Dato 23. Januar 1760, den Gaard i Hillerslev Jens Christensen Horeboe sidst beboede og fradøde Skatter efter ny Landmaaling 3 Td. 6 Skp. 3 Fdk. Hartkorn.

Hvilken Gaard med alt hvad dertil henhører bemeldte Boje Pedersen hans Livstid under Fæste maa nyde, bruge og beholde paa de Conditioner:

1. Boje Pedersen ægter Enken paa Stedet, som til den Time har opladt Gaarden og hendes salig Mands Fæstebrev.

2. Betaler alle kgl. Skatter og Paabuder, som enten nu er eller herefter allernaadigst paabudte vorder.

3. Til Martini førstkommende og siden aarlig i rette Tid efter Loven betaler i Landgilde 10, skrive ti Rigsdaler.

4. Er fri for Hoveri, undtagen 5 Dages Arbejde, saasom: 2 Dage at blande eller køre Møg ud, 1 Spand køre, slaa og rive Ho en Dag, køre det hjem med Heste og Vogn og 2 Folk 1 Dag i Høstens Tid, som Fæsteren forretter, naar det forlanges.

5. Og haver den fæstende at holde Bygningen i lovlig Stand.

Jorden og Ejendommen gjøde og forbedre, og intet deraf til Upligt at bruge eller andre bruge lade.

Dette bekræftes under Haand og Ziginette.

Ullerupgaard, d. 25. Januar 1760.

L. Toft.

Ligelydende, original Fæsterbrev haver jeg undertegnede Boje Pedersen til mig taget, som jeg reverserer mig til i alle sine Ord og Punkter at holde og efterkomme.

Ullerupgaard ut supra.

Boje Pedersen.

Lars Pedersen Toft, f. 17.-12. 1718 i Slettestrand i Hjortdal, død 2.-6. 1773 paa Ullerupgaard, gift 31. Oktb. 1749 i Vigsø med Karen Hesseldall, f. i Vigsø 13.-9. 1714, død Ullerupgaard 4.-7. 1774, Datter af Studehandler Niels Kristensen Baun og Maren Bertelsdatter (Karen Hesseldall var først gift med Jørgen Edwardsen Vigsø. Se Thisted Aarb. 1942.)

Søn: Noklaj Toft, f. 1752, død 25.-2. 1803, gift med Babara Agnete Brorsen, Datter af Præsten i Hillerslev, ejede Ullerupgaard 1774—1802 og Momtoft.

Datter: Kristiane Marie Toft, f. 27.-3. 1781, gift i Hundstrup 9.-12. 1803 med Christen Overgaard, f. i Hillerslev 25.-10. 1761, død 7.-11. 1807, Ejer af Kølbygaard. Ingen Børn. I 1804 nævnes en Forvalter Overgaard paa Vesløgsgaard, og der siges om ham, at han var saa meget god mod Fattigfolk. (Se Thisted Aarb. 1911.)

Forvalteren ell. som han ogsaa kaldtes: Ridefogden --- havde intet med Driften af den Gaard at gøre, for hvilken han var Forvalter. Hvor der paa større Hovedgaarde var baade Forpagter og Forvalter, stod denne aldeles ikke under hin, snarere omvendt. Forvalterens Forretninger faldt for en overvejende Del udenfor Hovedgaardens specielle Omraade. Han tilsagde Bønderne til Hoveri og paasaa, at de forvaltede dette ordentlig; han indsamlede og inddrev Skatter og Landgilde for dem; han forstrakte Bønderne paa Husbondens Vegne med Sædekorn o. lign.; han forrettede Skifterne efter dem; han førte for en stor Del Godsregnskaberne o. s. v.

I Ejendomstrætter og i det hele ved Processer paa Tinget havde Godsherren Brug for en ældre og mere erfaren Mand end Forvalteren, og derfor brugte de en af de mest ansete blandt Godsts Bønder som »Delefoged«. Delefogeden er den Bonde, der paa Herskabets Vegne rejser Sag imod Godsets Bønder, naar de begaar Lovovertrædelser eller ikke opfylder deres Forpligtelser.

Forvalterne var gerne Proprietær- eller Præstesønner.

Aaret 1660 danner et betydningsfuldt Vendepunkt i de danske Herregaardes Historie. Indtil denne Tid havde alle disse med tilliggende Gods saa at sige udgjort et eneste stort Stamhus for den danske Adel; men da Enevælden oprandt, var det forbi med denne Herlighed, og det var i Virkeligheden paa høje Tid, da de var blevet saa forgældet, at de kun kunde tilfredsstille Kreditorerne ved at opløses og delvis udlægges til disse.

Ved Forordningen af 28. Jan. 1682 fik »enhver af hvad Vii-kaar han er« Lov til at »købe Bøndergaarde eller Sædegaarde med tilliggende Bøndergods, og det for sig og sine Arvinger uden Opbud til Ejendom beholde«. Nu bliver Bondesønnen ikke blot Ridefoged, men Proprietær eller Godsejer. Mange, der var udrustede med stærke Albuer og særlige Evner til at bore sig frem, købte Herregaarde.

I Arthur Pedersen: Jorddrot og Bonde, læses følgende:

Proprietær Lars Toft til Ullerupgaard i Thy vilde som største Lodsejer afkøbe seks Selvejerbønder deres Gaarde for at ophæve Fællesskabet; men de vilde hverken sælge eller mageskifte. Proprietæren søgte da Hjælp hos de to Landmænd, som i hvert Amt var udnævnt som Mægiere i den Slags Sager. De kan heller ikke faa de genstridige Selvejere til at bøje sig. De tre Proprietærer er højligt forargede over, at disse Bønder vover at staa paa deres Ret. Den ene af dem, Jens Povlsen, havde erklæret, at naar Kongen befalede ham at sælge sin Jord, maatte han jo gøre det; men da han endnu ikke havde set saadan Befaling, saa mente han, at en Selvejerbonde havde lige saa megen Ret som en Proprietær. Godtfred Nielsens Enke havde paa Lars Tofts skriftlige Forespørgsel sendt ham et saa

»skammelig« Svar, at de undsaa sig ved at sende Kommissionen det til vidtløftig Gennemlæsning. Forøvrigt holder de to Landmænd med Lars Toft. Han bør have Byen, fordi den ligger bekvemt for ham, og det er altid stor Skade for et Gods, naar derpaa findes Bønder, som »ejer sig selv«. Amtmanden paa Stedet har aabenbart samme Mening; han skriver: »Der er altid Spektakel med Selvejerne. Bedst vilde det være, om ingen Bonde ejede Jord; thi ved Arv og Skifte opstaar flere Lodsejere, og Fællesskabet formeres. De fleste Bønder formaar ej at haandhæve deres Gaarde. I Dyrtid bliver de øde. Landets Opkomst sikres allerbedst ved at lægge Jorden under Hovedgaardene«. Den gode Amtmand tænkte næppe paa, at det var Bondestandens Historie i kort Begreb for de sidste 400 Aar, han skitserede i disse Bemærkninger.

De seks Selvejere fik dog Lov at beholde deres Jord. I Kommissionens Svar hedder det: »Vel er det Hensigten at afskaffe Fællesskabet, men dog er det Hs. Majestæts udtrykkelige Befaling, at ingen skal tvinges fra deres Ejendom eller lovlige Besiddelse, naar de for en eller anden Aarsags Skyld ikke kan miste den uden til deres store Skade.«

Derimod var Lars Toft heldigere i en anden Sag. Han var bleven enig med en Naboproprietær om, at den Ret, de Kaastrup Bymænd hidtil havde haft til at lade deres Faar græsse paa Hillerslev Havremark, skulde høre op. Af de Penge, Lars Toft betalte for at faa Eneret til nævnte Mark, skulde saa Renten aarlig udbetales til de Kaastrup Bønder som Erstatning for den tabte Græsning. Men Bønderne fandt ikke, at Proprietærens Aftale vedkom dem; de havde en gammel Højesteretsdom, som beviste deres Ret til Græsning. Derfor lukkede de som sædvanligt, da Efteraaret kom, Faarene ud paa Marken. Da Lars Toft ikke kunde faa dem til at hente Faarene hjem, optog han dem og fik Medhold deri af Kommissionen.«

Den Gaard, som Boje Pedersen og senere hans Søn fæstede, var Mtr. 1688 Nr. 1 i St. Hillerslev. Den hørte i mange Aar under Ørum. Derefter følgende Ejere: Oluf Nielsen (Præsten), Jens Bone med Arvinger og Ullerupgaard. Brugere: Kristen

Ibsen, Sognefoged, Kristen Kristensen, Jens Kristensen Horreb-
bov, Boje Pedersen Hundall og Peder Bojesen. Gl. Hartk.
5. 1. 1. 1, nyt Hartk. 3. 6. 3. 0. Landgilde i 1664: 4 Td. Byg,
1½ Pund Flæsk, 1 Faar, 1 Gaas og 4 Tdr. Havre.

I Fæstebrevet forekommer Navnet Bojesen første Gang som
Familiens Slægtsnavn, og det stammer fra Hundal i Sennels.
Paa Fællesskabets Tid fandtes en Budfoged, der stod under
Sognefogden, og hvis Bestilling var at tilsige Folk til fælles
Arbejder (se H. Fejlberg: Dansk Bondeliv). Ejeren (Fæsteren)
af den Gaard, hvor Bojeren boede i gamle Dage, fik Navnet
Bojer, Bojesen. (At boje, at tilsige, beordre.)

Slægtens Forfædre kendes kun fra de sidste Par Hundrede
Aar. Boje Pedersens Fader var Peder Jepsen, og hans Farfader
Jep Andersen og sidstnævntes Fader Anders Ibsen. Sennels
Kirkebog begynder først 1727; men baade Mtr. 1662 og 1688
med dens Forarbejde giver gode Oplysninger.

Mtr. 1662. Ejer Jakob Madsen --- Bruger Anders Ibsen ---
Hartk. 13 Td.

Mtr. 1664. Ejler Jakobsen og Medarvinger --- Anders Ibsen ---
13. 2. 0. 0.

Mtr. 1688. Nr. 2. Tomas Graversen --- Jep Andersen ---
13. 2. 0. 0 --- 4. 0. 3. 0.

Ekstraktet. Captajn Gerner --- Peder Jepsen --- 4. 0. 3. 0.

Landgilde 1664: 12 Td. Byg, 1 Pund Smør, 1 Svin og 6 Td.
Havre.

Kirkebogen oplyser, at 1752 blev Jep Andersens Hustru i
Sennels begravet. Desuden, at Peder Jepsen og Hustru Karen
Sørensdatte havde flere Børn.

1. 1780 begravet Søren Pedersen i Malle, 60 Aar, f. 1720. 1752
viet i Sennels Søren Pedersen af Hundal og Maren Kristens-
datte af Malle.

2. 1799 begravet i Hillerslev Boje Pedersen, 77 Aar, f. c. 1722.

3. 1753 viet i Østerild Jep Pedersen af Hundal og Maren Oies-
datte af Lynderup. Forlovere: Hendes Fader Ole Povlsen og
hans Broder Søren Pedersen af Malle. 1766 begravet Jeppe
Pedersen Hundals Hustru Maren Olufsdatte, 33 Aar.

4. 1742 blev Lars Bak og Zidsel Pedersdatter i Hundal viet.
5. 1727 er Jens født (1777 begravet Jens Pedersen i Hov, 50 Aar), 1729 Kristen, 1732 Mikkell og 1737 Anders.

1744 begravet Peder Jepsens Hustru i Hundal med Ligprædiken.

1746 begravet Peder Jepsen i Hundal med Ligprædiken. Det er kun sparsomme Oplysninger, Kirkebogen i Sennels giver om denne Slægt. Som det fremgaar af Fæstebrevet blev Peder Jepsens Søn Boje Pedersen gift med en Enkekone ved Navn Maren Nielsdatter. Hendes første Mand var Jens Kristensen Horrebov, som blev begravet 1759. De blev viet 1756 i Hillerslev Kirke. Hun var fra Sennels og Datter af Niels Pedersen i Hundal og Maren Iversdatter. Niels Pedersen var Søn af Peder Jepsen i Hillerslev. Marens Forældre var Ivar Lauridsen og Maren Kristensdatter Strømgaard i Malle i Sennels. Deres Forældre var Laurids Madsen i Hundal og Kristen Nielsen Strømgaard i Malle. Laurids Madsens Gaard var øde i 1662 og paa 10½ Td.; men blev 1680 nedsat med 4 Td. 5 Skp. til 6 Td. Hartk.

1760 blev Ungkarl Boje Pedersen Hundal og Enken Maren Nielsdatter Horrebov i St. Hillerslev viet. Børn: 1761 Jens, 1763 Niels, død, 8 Dg. gl., 1765 Peder, 1768 Karen Marie, 1770 Karen Marie, 1772 Niels, 1775 Peder.

Boje Pedersen dør 14. Septbr. 1799, 77 Aar, og Maren Nielsdatter 31. Maj 1808, 75 Aar. I Følge Folketællingslisten 1787 er Boje Pedersen 63 Aar, Maren Nielsdatter 53 Aar. Børn: Peder Bojesen, 23 Aar, Niels Bojesen, 14 Aar, og Karen Marie, 17 Aar.

1799 viedes i Hillerslev Kirke Peder Bojesen og Maren Pedersdatter Sø, Datter af Peder Kristensen Sø og Ingeborg Nørgaard.

Børn: 1800 Maren, 1801 Ingeborg, 1802 Maren, 1804 Boje, 1806 Peder, 1808 Maren, 1811 Peder Kristian og 1815 Karen Marie, f. 15. Juli.

Peder Bojesen døde 1839, 73 Aar, og Maren Pedersdatter Sø 1847, 74 Aar.

Kanstrup i Hillerslev.

Foruden Jensbygaard var af Enestedgaarde (d. v. s. enligtliggende Gaarde, der har Jorden for sig selv, mens en By havde sin i Fællesskab) i Hillerslev Kanstrup, Kortegaard, Oddershede og Bro Mølle. Naar Gaardene laa ene, kunde de lettere faa Jorden for sig selv omkring Bygningerne.

Ved Matrikelforandringen 1664 tilhørte Kanstrup Ørum Gods, d. v. s. Kronen. Den Landgilde, der blev svaret, var 16 Td. Byg, 16 Td. Havre og 2 Svin. Udsæden var 3 Td. Rug, 13 Td. Byg, 10 Td. Havre, 5 Td. Blandkorn. Hø 14 Læs. Hartk. 17 Td. Den beboedes af Herredsfoged Søren Jensen.

Herredsfogderne udnævntes af Lensmanden, der efter tidligere Haandfæstningers Bestemmelser skulde tage en Bonde eller Bryde (villius) fra Herredet selv til Foged; senere hedder det blot, at han skulde tage »uberygtede og vederhæftige Dannede, som skikke hver Mand Lov og Ret uden Vild«; men gjorde Herredsfogden nogen Uret, skulde han afsættes og selv svare for sine Gerninger.

I Kr. IV Reces af 1623 bestemtes, at der af Lensmanden skulde beskikkes hver Herredsfoged en af Kronens Gaarde i det Herred, hvor han var Foged, med de Friheder, som tidligere havde været i Brug. Men af Lensmanden blev Herredsfogden stærkt afhængig.

Under Kirkegulvet i Hillerslev Kirke fandtes 1910 to Ege-træsrammer, hvorpaa stod: »Anno 1643 d. 4. Juni døde Salig Lispt (Lisbeth), Kurts Datter Søren Jensens Hustru. Gud give hende en glædelig Opstandelse med alle Guds Udvalde.

Anno 1667 i Januar døde salig Søren Jensen, som boede i Kanstrup. Gud give hannem en Gledelig Opstandelse med alle Guds Udvalde. Amen.

Efter Herredsfoged Søren Jensen kommer Laurids Christensen som Fæster af Kanstrup. Han blev begravet 1697, 67 Aar. Hans Hustru, Maren Christensdatter, døde 1688, 56 Aar. De havde en Datter, Maren, der 1690 bliver gift med Jens Jensen Svale. 1705 begravet velagtede Mand Jens Jensen i Kanstrup, 45 Aar. Efter to Aars Enkestand bliver Maren Lauridsdatter

i Kanstrup 1707 viet til Lars Simonsen, Liutenant ved det Nationale Regiment. 1743 begravet Laurids Simonsens Kone af Kanstrup, Maren Larsdatter, 71 Aar.

1693 køber Povl Maes, Forvalter paa Ørum, Kanstrup, som han 1700 sælger til Jens Jensen Svale, der har Kanstrup i Fæste. Senere maa den være købt af Niels Jensen paa Ballerum og Jens Bone, som var Præst i Hillerslev. I Ekstraktmatriklen 1688 nævnes de begge som Ejere af Kanstrup.

I Modelbogen nævnes Laurids Jensen som Fæster af Kanstrup. Den har da 12. 6. 1. 1. Hartkorn.

1727 viet i Hillerslev Kirke Laurids Jensen i Kanstrup og An Mikkelsdatter i Kanstrup.

1728 viet i Hillerslev Kirke Kristen Jensen af Tved og Kirstine Larsdatter af Kanstrup. 1747 bliver Enkekone Kirstine Larsdatter af Kanstrup viet til Jakob Pedersen af Nors.

1739 viet Kristen Lassen af Thisted og Else Larsdatter fra Kanstrup.

Kortegaard.

Af Kortegaard svarede 1664 i Landgilde 20 Td. Byg, 2 Pund Smør, 2 Svin, 2 Gæs, 4 Høns og 20 Td. Havre. Hartkorn 22. 6. 2. 2. Denne store Gaard havde i mange Aar haft 4 Fæstere. Det hændte ofte, at een Mand havde to eller flere Gaarde i Fæste. Saaledes havde Kristen Nielsen i Jensby, Kristen Jensen i Jensby og Peder Henriksen i Bro Mølle en Tid hver en Part fæstet af Kortegaard. Af Fæstere nævnes desuden 1664—c. 1750: Erik Andersen, Jens Jensen Buggi, som døde 1687, 45 Aar, Søren Nielsen, som døde 1690, 69 Aar, Anders Eriksen, som døde 1727, 86 Aar, Niels Andersen, som døde 1743, 79 Aar, Søren Pedersen, som døde 1743, 50 Aar, og Kristen Thomsen, som døde 1734, 44 Aar.

1688 havde Kortegaard 11. 5. 1. 1. Hartkorn.

Oddershede.

Oddershede havde 1664 af Hartkorn 7. 6. 0. 0 og 1688 af Hartkorn 6. 2. 0. 2. Den ejedes 1664 ligesom Kortegaard af Kongen. Senere købtes de af Enevold Nielsen til Kølbygaard

og kom derefter begge under Ullerupgaard i Sennels. 4 Td. Byg, 1 Fjerring Smør, 1½ Pund Flæsk og 4 Td. Havre svarede i Fæste af Oddershede aarligt.

Fæstere: Thomas Pedersen, som døde 1694, 84 Aar, Søren Jensen, som døde 1694, 77 Aar. -- Samme Aar døde Maren Christensdatter, Søren Jensens Hustru i Oddershede, 81 Aar.

Af senere Fæstere nævnes Peder Christensen i Oddershede, som 1691 blev viet til Kirsten Andersdatter i Hillerslev Kirke. 1717 viedes i Hillerslev Kirke Peder Christensen i Oddershede og Maren Andersdatter i Lille Hillerslev.

1721 viet Kristen Oddershede og Boel Lauridsdatter i Hillerslev Kirke og 1791 Christen Christensen i Oddershede og Kirsten Marie Bjerregaard af Brund.

Bro Mølle.

Bro Mølle ejedes 1680 af Ejler Jakobsen med Arvinger. Efter Tingsvidne var den formedelst Skade af Sandflugt, da Møllen ej havde sin fulde Brug, nedsat til 15 Td. Hartkorn. Peder Henriksen var Fæster. 1707 viet Henrik i Bro Mølle og Maren Jensby i Hillerslev. Maren Jensby døde 1743, 57 Aar. Hun var Datter af Kristen Andersen Jensbygaard. 1738 fæster deres Søn Peder Henriksen Bro Mølle efter sin Fader. (Se Kølbyg. Fæsteprotokol.)

Kielsgaard.

Som ovenfor nævnt blev Graves Nielsen Fæster af Kielsgaard 1778.

Fredag d. 14. Juni 1771 blev Ungkarl Graves Nielsen af Hillerslev og Pigen Kirsten Christensdatter af Kielsgaard copulerede. Børn: 1772 Kirsten (begravet 21. Juli 1772, 4 Uger), 1773 Kirsten (3. Oktober 1827 døde en gammel Pige, Kirsten Gravesdatter, 54 Aar, til Underholdning hos Thomas Kielsgaard i Kelstrup), 1776 Karen, 1778 Dorthea (død 1779), 1780 Dorthea (10. Oktober 1813 gift med Niels Larsen i Kelstrup), 1783 Kristen, 1791 Anna.

Graves Nielsen i Kielsgaard døde 6.-3. 1821, 74 Aar, og

Graves Nielsens Enke, Kirsten Christensdatter, døde 17. Juli 1834, 87 Aar. Atter gaar Kielsgaard over paa Spindesiden. 12. Oktober 1811 copuleredes Ungkarl Thomas Larsen i Kjølstrup og Pigen Karen Gravesdatter i Kielsgaard.

Børn: Dorthea, f. 19.-7. 1812 (gift med Niels Kjær), Graves, f. 9.-8. 1813, Kristen, f. 22.-4. 1815 (gift med Kirstine Jensen), Bodil Kristine, f. 22.-7. 1817 (gift med Niels Kr. Kortegaard).

Thomas Larsen døde 23.-3. 1839. Hans Hustru, Karen Gravesdatter, døde 9. April 1860 (Enke efter 1. Ægteskab med Thomas Larsen af Kielsgaard), Aftægtskone hos Sønnen, Gmd. Graves Thomsen i Kielsgaard, født s. St., ægteviet i Hillerslev (Datter af Gmd. Graves Nielsen af Kielsgaard), 83 $\frac{3}{4}$ Aar, efterlader 4 B. (2 S. og 2 D.), alle gifte; den ene Datter Enke, 16 Børnebørn i Live, 9 døde. Har været Enke i 21 Aar og hos samme Søn, der har været gift i 14 Aar. (Præstens Tilføjelser i Hillerslev Kirkebog.)

Overgaard i Kelstrup.

I Følge Matr. 1664 hed Fæsteren af Overgaard Christen Per-sen, Landgilden var 9 Tdr. Byg, 1 Svin, 1 Faarnød, 2 Gæs, 2 Høns, 6 Td. Havre og Hartkornet 10.2.0.0. Gaarden ejedes af Knud Giedes. Senere faar Kongen Gaarden, da den i Matr. 1688 kaldes Ryttergaard. Det nye Hartk. er 10.4.1.2. Den beboedes da af en Rytterbonde ved Navn Peder Christensen, undertiden kaldt Peder Overgaard. Dette Tilnavn har han faaet efter Gaarden. Takket være Opkaldsesskikken kan man formode, at Peder Overgaard er Søn af Christen Pedersen; tre Generationer følger efter hinanden som Fæstere af Overgaard, der, som det var Skik og Brug blandt Bønderne dengang, veksler Efternavn efter deres Faders Fornavn: Chr. P., P. Chr. og Chr. P. Kun Fornavnet blev indført i Kirkebogen.

1683, 14. Marts, blev viet i Hillerslev Kirke Peder Christensen og Elline Torstensen i Skovsted. De fik en talrig Familie. 10 Børn blev født, 5 Sønner og 5 Døtre: 1684 Maren, 1686 Kristen, 1687 Anne, 1690 Dorthea, 1692 Torsten, 1694 Jens, 1695 Helvig, 1697 Anne og 1698 Anders.

1729 begravet Peder Christensen Overgaard, 70 Aar, og 1735 begravet hans Hustru Elline Overgaard, 82 Aar.

Det hændte ofte, at to Brødre eller Fader og Søn var Fæstere af samme Gaard. Undertiden stod kun den ene af dem for Gaarden, medens den anden blot boede der, og han blev da kaldet Inderste (Indsidder). I Danmark var fire Slags Bønderfolk: 1) Selvejere, 2) Fæstere, 3) Haandværksfolk, Daglønnere, Husfolk og Inderste, som sidder til Leje i en Stue hos Bonden, 4) Tjenestefolk, som tjener Kost og Løn. I Mtr. 1688 findes kun de, der er skreven for Gaarden, naar flere Familier levede sammen i en Gaard; Aftægtsfolk, Indsiddere o. s. v er ikke regnet med.

I Ekstraktmatriklen 1688 nævnes to af Peder Overgaards Sønner som Fæstere af Overgaard, Kristen og Jens Overgaard. Paa denne Tid er Jens Bone, Præst i Hillerslev, Ejer af Overgaard.

1721 viet i Hillerslev Kirke Kristen Overgaard og Boel Lauridsdatter. De var kun gift i 13 Aar; thi 1734 blev Kristen Overgaard i Kielstrup begravet, 50 Aar. Hvor længe Boel var Enke, véd jeg ikke, da Vielserne mangler i Hillerslev Kirkebog fra 1721—1739, men 1736 har Thomas Overgaard og Bodil Larsdatter et Barn i Kirke, kaldet Kristen. Barnet bliver nævnt op efter Bodils første Mand. Hun er da gift med Thomas Andersen Overgaard.

Trods grundig Undersøgelse er det ikke lykkedes mig at finde, hvor Th. Andersen har opholdt sig eller stammer fra. Mænd maa i højere Grad end Kvinder søge Virksomhed paa fremmede Steder; slog de sig ned paa et fremmed Sted, er det vanskeligt efter Kilderne, saadan som de nu engang er, at finde Oplysninger om, hvor de kom fra. De tog som Regel Hustru paa Stedet. Dog fæstede man fortrinsvis Gaarde paa Gods, man var født. Men efter mange Godsejere findes hverken Skifte- eller Fæsteprotokoller. Thomas Andersen synes i sine Kærlighedsforhold at have fristet en lidt tragisk Skæbne.

1747 begravet Thomas Overgaards Hustru i Kielstrup Bodil Lauridsdatter, 49 Aar. 1748 viet Thomas Andersen Overgaard

og Ellen Jensdatter. Hun er Datter af Thomas Overgaards Medfæster Jens Overgaard i Overgaard. 1749 havde Th. Overgaard og Ellen Jensdatter en Datter i Kirken, som tilforn for Slegfreds Skyld var hjemmedøbt. De gamle Kirkebøger ligner bestemt de Kladdebøger, som vore Dages Købmænd bruger. Der fandtes ikke de velordnede Rubrikker med Overskrifter, som i vore Dages Kirkebøger. Det var overladt til Præsten, hvad han vilde skrive i Kirkebogen. Det er mest kun Navne, Datoer og Aarstal; men ind imellem kan der findes Bemærkninger, som bidrager til at kaste et Lys over Livet.

Præsten kunde være godhjertet eller bidsk, som Folk er flest, eller en Snob. En Bonde blev begravet, men en fornem Mand blev til Jorden bestædiget, eller henkaldet hos Herren, himmelsalig o. s. v., jævne Folk blev kopulerede (viede), men fornemme Folk: Deres Bryllupshøjtid blev holdt o. s. v.

Med sin første Hustru havde Thomas Overgaard 4 Børn: 1736 Kristen, 1738 Maren, 1741 Kristen og 1743 Peder, og med sin anden Hustru 8 Børn: 1749 Bodil Marie, 1750 Bodil, 1753 Anders, 1755 Maren, 1758 Jens, 1761 Niels, 1763 Dorthea, 1765 Kristen.

1786 døde Thomas Overgaard, 80 Aar.

Folketælling 1787.

Anders Overgaard, Husbonde, 34 Aar, ugift. Ellen Jensdatter, Mandens Moder, 61 Aar, Enke 1 Gang, gammel og sygelig. Jens Overgaard, Mandens Broder, 28 Aar. Kristen Overgaard, ligeledes 22 Aar. Maren Overgaard, Mandens Søster, 31 Aar.

Anders Thomsen Overgaard er Fæster af Overgaard 1787; men 1790 faar Broderen, Kristen Thomsen Overgaard, den.

1721 viet Jens Pedersen af Kielstrup og Maren Christensdatter i Østerild Kirke.

1738 dør Jens Overgaards Hustru, Maren Christensdatter Damsgaard, 43 Aar. 30. Februar 1738 blev der holdt Skifte. Da der skulde holdes Skifte 30te Dagen efter Dødsfaldet, er hun død 4. Januar.

Børn: Ellen Jensdatter i hendes Alders 11te Aar og Mar-

grete Jensdatter i hendes 3die Aar. Til Stede var Børnenes Morbrødre og Formyndere: for Ellen J. Mikkell Christensen Damsgaard fra Korsøre i Hjørdemaal og for Margrete J. Chr. Christensen Damsgaard fra Østerild. Gaarden er i ny Maticulen ansat for Hartkorn 5 Td. 2 Skp. 0 Fdk. 2½ Alb. Husbonden Ædle Sieg. Morerits Høberg fra Seland. 1716 købte Søfren Madsen, Sognepræst i Sendels i Kelstrup, Mtr. Nr. 6, Hartk. 10. 4. 1. 2 a, à 28 Rdl. pr. Td. = 295 Rdl. 44 Sk. Senere kober Præsten i Hillerslev den. Mellem 1716 og 1738 maa Overgaard være bleven delt mellem de to Brødre Kristen og Jens Overgaard. Boets Indtægter var ialt 131 Rdl. 15 Sk. Deraf nævnes: 1 uskaaren Hingsteflag, 2 Aar, 7 Rdl., 1 sort do., 3 Aar, 8 Rdl., 1 sort Hoppe, 3 Aar, 8 Rdl., 1 sort Hoppe, 9 Aar, 9 Rdl., 1 sort Følplag, 1 Aar gl., 1 Rdl., 1 sorthjelmet Ko, 9 Aar, 4 Rdl., 1 broget do., 5 Aar, 4 Rdl., 1 sorthjelmet do., 3 Aar, 1 Rdl. 4 Sk., 1 broget Stud, Ungnød, 3 Aar, 3 Rdl. 2 Mk., 2 Ungvædre, 2 Aar, 2 Rdl. 4 Mk., 1 Kalv 3 Mk., Faar og Vædre 4 Rdl. 4 Mk. Utærsket Korn: 10 Læs Byg à 1 Rdl. 3 Mk. 12 Sk. = 16 Rdl. 1 Mk. 8 Sk., 2 Læs Vaarrug à 9 Mk. = 3 Rdl., 2 Læs Rugblanding à 10 Mk. = 3 Rdl. 2 Mk., 2 Læs hvid Havre à 7 Mk. 8 Sk. = 2 Rdl. 3 Mk., 4 Læs sort Havre à 9 Mk. = 6 Rdl.

Med Skiftets Bekostning beløb alle Udgifterne sig til 137 Rdl. 1 Sk. Deraf nævnes: Besætningen til Gaarden blev ansat for Hartkorn til 10 Rdl. pr. Td. = 52 Rdl. 1 Mk. 1 forsvarlig Vogn, Dræt og Tilbehør, samt Plov og Harve til 13 Rdl. Brøstfældighed paa Gaardens Bygninger til 46 Rdl. 5 Sk. Et Læs Tag ansattes til 4 Mk. I Dagløn paa egen Kost for Tækker og Syer 26 Sk. og til Ler-Kline-Kone 12 Sk.

Gæld 6 Rdl. 4 Mk. til Niels Bendsen, boende i Thisted. Landgilderestance for 1737 9 Rdl. (Skifte Ducholm, Ørum og Vestervig Amter Fol. 341.)

Børnene fik den salig Kones Kiste og Klæder til Deling Manden beholdt Resten.

1760 døde Jens Pedersen Overgaard, 68 Aar.

Maren Damsgaard er Datter af Kristen Mikkelsen Damsgaard i Østerild; han blev begravet i Østerild 1726, 92 Aar. I Følge

Mtr. 1688 var han Fæster af Halvdelen af Nr. 7 med Hartk.
3. 3. 0. 2.

I Jydsk Historie og Topografi 4 R. 1. B. læses: Jørgen Kristian Jensen Overgaard købte 1833 Skarregaard i Sejerslev paa Mors. Hans Forældre var fra Thy. Faderen Jens Pedersen Overgaard og Moderen Karen Marie Jørgensdatter boede i Skovsted. Jens Pedersen Overgaard var Søn af Peder Overgaard i Skovsted. Peder Overgaard er født 1743 i Overgaard i Kelstrup, Søn af Tomas Overgaard og Bodil Larsdatter Brogaard.

17. Maj 1833 viedes i Hillerslev Kirke Jørgen Kristian Jensen Overgaard fra Skarregaard og Karen Marie Kristensdatter Nørgaard. Forlovere: Kristen Nørgaard og Sognedegn Sørensen.

Karen Marie Kristensdatter Nørgaard var født 1811, Datter af Kristen Pedersen Nørgaard i Hillerslev. Kristen Pedersen Nørgaard var Søn af Peder Kristensen Nørgaard i Lille Hillerslev, hvor han døde 1777. Skifte i Ullerupgaards Skifteprotokol 1777 Side 188. Peder Kristensen Nørgaard var Søn af Kristen Jensen Nørgaard, som boede i Nørgaard i Lille Hillerslev, hvor han døde 1763. Skifte i Ullerupgaards Skifteprotokol 1763 Side 228. Han var gift med Maren Kristensdatter Knakkergaard fra Kaastrup. Nørgaard var hans Fødegaard. Han var Søn af Jens Kristensen i Nørgaard, som var gift med Maren Kristensdatter fra Jensbygaard i Hillerslev.

Jørgen Kristian Overgaard var født 17. Maj 1804 og døde 24. Januar 1876. Karen Marie Overgaard, født Nørgaard, var født 23. Marts 1811 og døde 8. Marts 1906 paa Nøttrupgaard. Begge er begravet paa Sejerslev Kirkegaard.

De havde flere Børn. Sønnen Søren Overgaard var født paa Skarregaard 23. Febr. 1845. Som ganske ung passede Søren Overgaard for Faderen Færgefarten ved Fæggesund og den der i Forbindelse med staaende Handel med Tømmer. Efterhaanden kom han ind paa for egen Regning at handle med Landbrugsprodukter; men da en større Sending til England havde givet Tab, mistede han Lysten, tog paa Højskole, aftjente sin Værnepligt og drev derefter sammen med en Broder Fæggeklit, som

Faderen ejede. I 1873 blev han gift med Madsine Pedersen fra Nr. Knudegaard i Sennels og overtog næste Foraar hendes Fødegaard, til hvilken han nogle Aar efter lagde Sdr. Knudegaard.

Søren Overgaard var en kendt og agtet Mand over hele Thy: gennem Aarene blev han betroet en Mængde Tillidshverv, ligesom adskillige Foreninger og Institutioner skylder hans Initiativ deres Tilblivelse. Bl. a. var han Medlem af Landboforeningens Bestyrelse. Han var med til at oprette Sennels Sparekasse. Han var en Tid Medlem af Sogneraadet, men udtraadte, da han blev Stedfortræder i Skatteraadet. Han var Repræsentant i Viborg Kreditforening, Medlem af Menighedsraadet og Medlem af Udstykningsforeningens Bestyrelse.

Søren Overgaard havde en levende Interesse for Plantningsagen. Han plantede smukt om sin Gaard og anlagde 3 Plantager paa sin Ejendom. Desuden virkede han stærkt for Plantning andre Steder i Sognet. Som Anerkendelse for denne Virksomhed fik han i 1922 de samvirkende Plantningsforeningers Sølvbæger.

Hans Hjerte bankede varmt for Sønderjylland. Han var Flensborgmand og var med i den Kreds af Borgere, der paa denne Egn rejste Flensborgbevægelsen. Han døde 17. Januar 1924. (Efter Thisted Amtsavis.)

Slægten Thorstensen.

Den første Torsten skal i Følge Traditionen være en Nordmand, vel sagtens en Svensker kommen ind under Svenskekrigene 1657—1660.

1664 var Thord Therkildsen Bruger af en Gaard i Skovsted paa 8½ Td. Hartkorn og svarede i Landgilde 8 Td. Byg, 1 Svin, 1 Del Gæsteri (Kørsel). I Modelbogen kaldes han Torsten Therkildsen. 1664 er Else Vind Ejer af Gaarden, efter Modelbogen Wraa i Vendsyssel og Matriklen 1688 Kr. Lælius Ullerupgaard.

Torsten Torkildsen døde 1691, 80 Aar, og hans Hustru, Anne Laursdatter, ogsaa 1691. Børn:

1. Else, gift med Niels Justsen.

2. Tøger Torstensen, gift 1683 med Else Hansdatter. Tøger døde 1699, 46 Aar.

3 Søren Torstensen, gift 1684 med Inger Christensdatter. Søren dør 1699, 42 Aar, og bor i Skovsted. Inger døde 1701. De havde flere Børn.

4. Bodil Torstensdatter bliver 1687 gift med Peder Andersen i Vandtrang i Sennels. Vandtrang hørte under Ørum Gods og beboedes 1662 af Anders Mikkelsen, 1680 af Anders Mikkelsens Enke og 1688 af Peder Andersen. Den har 2. 0. 2. 0 Hartkorn. 1725 findes et Skifte i Ullerupgaards Skifteprotokol efter Peder Andersen i Vandtrang udi Sennels Sogn og Enken Maren Christensdatter. Børnene: Anders 25 Aar, Kristen 24, Maren 20, Jens 18, Sidsel, Anders 13, Voldborg og Boel 10, Peder 7. 1728 viet Anders Pedersen i Vandtrang.

1763 begravet Peder Vandtrangs Hustru, 45 Aar. Og 1763 viet i Hjordemaal Kirke Peder Pedersen i Vandtrang i Sennels Sogn og Bodil Christensdatter i Hjordemaal.

5. 1690 viet Aime Torstensdatter af Skovsted og Jens Nielsen af Faartoft.

6. 1697 viet Anders Torstensen og Else Christensdatter af Kelstrup. Anders døde 1731, 66 Aar. Børn:

A. Karen Andersdatter Ton, gift med Thomas Larsen Brogaard i Kelstrup.

B. Kristen Andersen Ton, f. 1698, død 1785, gift med Birgitte Christensdatter fra Tilsted, f. 1704, død 1752. De havde flere Børn:

a. Maren, f. 1727, gift med Jakob Kanstrup.

b. Johanne, f. 1729, gift med Lars Bertelsen i Tilsted.

c. Anders, f. 1732.

d. Else, f. 1733.

e. Ellen, f. 1739, gift med Niels Edvarsen, Galtrup. Han er Søn af Evert Nielsen Galtrup, som er født 1685 i Thisted, døde 1765 i Tilsted, gift med Johanne Nielsdatter, f. 1693 i Brogaard i Bedsted, døde 1762 i Tilsted. Evert Nielsens Forældre var Niels Christensen Morsing ell. Galtrup og Maren Jensdatter Krog. Hun var Datter af Jens Jensen Krog og

Karina Madsdatter i Thisted. Evert var Broder til Diderik Galtrup paa Højris.

Ellens Børn i Tilsted:

1. Johanne Nielsdatter Galtrup, f. 1767, gift med Kr. Dige Søgaard i Nors.

2. Karen Marie, f. 1772, gift med Peder Jakobsen Kanstrup i Tingstrup.

3. Birgitte Marie Nielsdatter Galtrup.

f. Bodil Kirstine, f. 1744.

C. Maren, f. 1711.

D. Torsten, f. 1703, døde 1748 i Thisted, ugift.

7. 1699 viet Mikkel Thorstensen i Skovsted og Karen Thomesdatter af Kielstrup. I Følge Matriklen 1688 faar Mikkel Fødegaarden i Fæste. Den har da 6. 2. 3. 0 Hartkorn. Mikkels Søn Tomas fæster 1739 Halvdelen af sin Faders Gaard. (Se Ullerupp. Fæsteprotokol.)

8. Elline. Se Slægten Overgaard i Kelstrup.

Slægten Lars Andersen Brogaard.

Lars Andersen Brogaard var Fæster af Nr. 1 i Kelstrup i Følge Mtr. 1688. Gaarden havde 5. 7. 3. 1 Hartkorn. Lars Brogaard døde 1734, 70 Aar. Hans Datter Bodil var gift med Kristen Overgaard og efter hans Død med Thomas Andersen Overgaard. Sønnen Thomas var gift med Karen Andersdatter Ton. Thomas Brogaard døde 1778, 77 Aar, og hans Kone 1750.

Slægten Jens Laursen i Kelstrup.

I. 1705 blev begravet Jens Laursen af Kielstrup, 81 Aar. Hans Hustru nævnes ingen Steder; men gift maa han have været, da der i Matriklen 1688 i Kelstrup anføres, at Nr. 8 er beboet af Jens Lauridsen, senere af Laurits Jensen. Ejer Nørtorp og Hartkorn 5. 5. 2. 1.

De almindelige Opkaldelsesregler var, at afdød Ægtefælle havde Forret; derefter de fire Bedsteforældre, og det saaledes, at er første Søn opkaldt efter Faderens Slægt, saa skal første Datter opkaldes efter Moderens — og omvendt, ganske uanset

i hvad Orden Sønner og Døtre følger efter hinanden. Moderens Slægt krævedes opkaldt lige saa vel som Faderens. Den almindelige Skik var tillige, at først opkaldtes de døde Personer. Man kan derfor være sikker paa, at der i alle Tilfælde har fundet en regelbunden Opkaldelse Sted.

II. 1706 trolovedes i Hillerslev Lars Jensen i Kelstrup og Inger Mikkelsdatter. Aaret efter var deres første Barn i Kirke og fik Navnet Jens. Det er sikkert Bedstefaderen Jens Laursen, som døde 1705, der bliver opkaldt; thi levede Barnets Bedsteforældre, opkaldte man Oldeforældrene, og var nogle af Bedsteforældrene døde, opkaldte man disse først. Moderens Forældre var begge levende.

Inger var Datter af Mikkil Madsen i Hillerslev, som havde Mtr. Nr. 35 i Fæste. Hartkornet var 2 Td., og Fæstet ejedes af Jørgen Lykke til Søgaard i Nors. Hillerslev Kirkebog oplyser følgende: 1682 begravedes Maren Christensen, Mikkil Madsens Hustru, 50 Aar. 1682 viedes Mikkil Madsen og Angenete Mortensdatter, og Aaret efter blev Datteren Inger døbt. 1696 blev Mikkil Madsen gift 3die Gang. Han blev dette Aar viet til Maren Jensdatter. 1734 døde Mikkil Madsen i Hillerslev, 96 Aar. I Menneskeslægten træffer man Individier, benaadede med en forunderlig Levedygtighed. Lars Jensen og Inger fik 10 Børn:

1709 døbtet Agnete, død 1710, 1711 Mikkil, 1713 Søren, 1715 Maren, 1718 Agnete, død 1719, 1720 Matz, 1723 Agnete, 1726 Else, 1730 Anne.

1743 begravet Laurids Jensen, 63 Aar, og 1756 begravet Inger, Lars Jensens Enke i Kelstrup, 74 Aar.

Da Mads var i Kirke 1720, var Præstens Hustru Bæremoder. Af Optegnelserne over Fadderne kan man se, hvem Omgangskredsen og Familien har været. I en vis Periode er Fadderne faa, i en anden talrige; en Tid lang højfornemme Faddere, der er til Stede selv ved ganske jævne Familiers Daabshøjtideligheder, medens det til andre Tider nærmest er Familien og Husets Omgangsvener.

III. Lars Jensens Søn Mikkil blev 1751 gift med Maren

Nielsdatter. De fik kun 2 Børn: 1752 Inger og 1754 Lars.

Maren var Datter af Niels Andersen af Kelstrup og Maren Pedersdatter af Kelstrup, som blev viet i Hillerslev 1709.

Niels Andersen var Søn af Anders Nielsen i Kelstrup, som blev begravet 1694, 71 Aar.

1664 havde Anders Nielsen en Gaard i Kelstrup, hvoraf der i Landgilde svaredes 8 Td. Byg, 1 Fornød, 1 Svin, 2 Høns og 8 Td. Havre. Hartkornet var 9.2.0.0. Den ejedes af Jomfru Abild Kaas. Senere er Kongen blevet den tildømt for resterende Skatter. 1680 bliver Hartkornet nedsat til 4½ Td. I Matr. 1688 benævnes den som Ryttergaard, og Hartkornet bliver ansat til 6.0.3.0. Bruger Anders Nielsen, nu Niels Andersen. Den faar i 1688 Nr. 4 i Kelstrup.

Niels Andersens Hustru Maren Pedersdatter er af Overgaard-Slægten. Hun er Datter af Peder Overgaard og Ellen Torstendatter, som begge nævnes blandt Fadderne ved Børnenes Daab. En Datter bliver 1720 ved Daaben kaldet Ellen efter Bedstemoderen, som først døde 1735.

Børnene: 1711 Anders, 1713 Anna, 1715 Maren, 1717 Anne, 1720 Ellen.

1743 begravet Niels Andersen af Kelstrup, 72 Aar, og 1757 begravet Maren, Niels Andersens Enke i Kelstrup. (Skifte Ullestrupgaard, Litra A, Side 140).

Tillige oplyser Kirkebogen i Hillerslev, at 1770 døde Maren, Mikkel Larsens Kone i Kelstrup, 55 Aar, og Mikkel Larsen døde 1778, 67 Aar.

IV. Mikkel Larsens Søn Lars bliver 1774 gift med Bodil Thomasdatter Overgaard. De fik 6 Børn: 1777 Michel, 1779 Maren, 1781 Thomas, 1784 Niels, 1786 Jens, 1787 Dorthe Marie.

Folketællingslisten 1787: Lars Mikkelsen 34 Aar, Bodil Thomasdatter 37 Aar, Mikkel 10 Aar, Maren 8 Aar, Thomas 6 Aar og Niels 4 Aar. Lars Mikkelsen blev begravet 1813 og hans Kone Bodil Thomasdatter Overgaard 1815.

Sønnen Thomas bliver gift med Karen Gravesdatter af Kielsgaard, hvor han bliver bosiddende.

Nedergaard i Kaastrup.

I Følge Trap var Nedergaard i Kaastrup tidligere en Hovedgaard, der 1490 ejedes af Jep og Lasse Bild.

Af Matriklerne 1662, 1664 og 1688 fremgaar det, at Nedergaard tilhørte Bodum Bisgaard, der ejedes af Brødrene Otto og Mogens Skeel. Gaarden var i 1662 og 1664 ansat til 24 Td. Hartkorn.

I den ny Matrikel, der indrettedes 1680—1688, gives fylligere Oplysninger om Gaarden. 1680 efter udstedt Tingvidne afgaar 11 Td. Hartk., da Ejendommen er ganske forskyldt, og en Del af Sæden beskadiget. Det er Sandflugten, som har gjort stor Skade. Til Nedergaard hørte en Vandmølle, hvorom der 1680 anføres: »Nedergaards Mølle afgaar efter Synsvidne formedelst Skade af Sandflugt 4 Td. Hartk., hvorfor Møllen fattes Vand og ej mere kan bruges nu som tilforn.«

1662 nævnes Anders Pedersen, Slotsskriver paa Ørum Slot, som Bruger paa Nedergaard. Han døde 1665 og er begravet i Kaastrup Kirke. Foran Alteret en stor Ligsten i Korgulvet med udhuggede bibelske Billeder:

Herunder hviler i Herren salig hensofvet erlig høyagtbare oc welforstandig Mand Anders Pederson, barnfød i Damgaard i Assens Sogn udi Bjerre Herrit her i Landet Ao. 1596 den 29. Novb., som af sin Ungdom tjent til Hove weret Slots Skrifver paa Ørum Slot, Raadmand i Thisted oc siden boede her i Nergaard, hvor hand saligen hensov Ao. 1665 mellem den 28. oc 29. Jan. med hans kiere Hustru erlig Gud og Dyd elskende Karen Villadz Datter, barnfød i Soring Prestegaard Ao. 1609 den 8. Aprillis, som døde 1688 4. Febr. De levet i Egteskab i 33 Aar oc welsignet Gud dennem der udi med 13 Børn, 7 Sønner oc 6 Dottre. Sielene lefver i Herren oc wenter Legemernes Sammenføgelse til gledelig oc ærefuld Opstandelse i Christo Jesu. Kierken til Prydelse oc sine hierte kierre Forældres christelig Efterminde hafver Deres eldste Søn Rasmus Andersøn oc hans kierre Hustru dene Steen oc Gravskrift bekosted Ao. 1685, som beder dette Begravelssted i ingen For-

krencke tilføyes. — Opstandelse og Dommen tro vi vist, oc Salighed ved Jesum Christ.

Karen Willadsdatter var Datter af Sognepræsten i Sjørring, Villads Simonsen. Hendes og Anders Pedersens Søn, Rasmus Andersen, var Amtsforvalter over Lundenæs og Bøvling Amter.

Under 23. Juli 1681 findes i Kronens Skøder et aabent Brev, hvorved det bevilges Rasmus Andersen til Søgaard i Hillerslev Herred, Amtsskriver over Lundenæs og Bøvling Amter, for sig og sin Hustru og deres Livsarvinger at nyde Hovedgaarden Søgaard og andet Jordegods, de tilkøber sig, med samme Ret som Adelen eller Københavns Indbyggere. Han maa paa denne Tid have været Ejer af Søgaard i Nors.

Den næste Bruger af Nedergaard er Mickell Nielsen. Hans Kone dør 1688; thi dette Aar oplyses i Kirkebogen følgende: 1688 blev Karen Jørgensdatter af Nedergaard nedsat i Kirken, da Gravstenen og blev nedsat, og blev med hidført fra Vandborg i Harsyssel, som hun der var død.

1695 blev Mickell Nielsen Nedergaard begravet, 61 Aar.

Familienavnet Neergaard tog Slægten af Gaarden Nedergaard, som de sikkert kom i Besiddelse af c. 1696; thi dette Aar blev i Kaastrup Kirke viet Villum Kristensen i Kaastrup og Margrete Mikkelsdatter Nedergaard. Hun er Datter af ovennævnte Mikkell Nielsen Nedergaard, og ved hendes Giftermaal gik Gaarden over til Manden Villum Kristensen. Villum Christensen er sikkert Søn af Christen Nielsen, der begravedes i Kaastrup 1. Juni 1681, 84 Aar; han maa være født c. 1616. At Christen Nielsen er Fader til Vilhelm Kristensen fremgaar af Mtr. 1688, hvori ses, at han bestyrer for »Christen Nielsens Arvinger« en disse tilhørende Gaard i Kaastrup og har utvivlsomt været en af Arvingerne. Der er kun een Mand af dette Navn, der dør i Kaastrup 1681—88, og han er sikkert Fader til Villum Kristensen. Christen Nielsen bliver da Slægten Nedergaards ældste Mand.

Villum Kristensen har været gift 2 Gange. Hans første Hustru, som han blev viet til 15. Juni 1681, hed Ane Jensdatter; hun var en Del ældre end Manden. I Juni 1696 blev

hun begravet, og hendes Alder opgives i Kirkebogen til 55 Aar. Herefter maa hun være født 1641. Villum Kristensen blev begravet 20. April 1729 fra Nedergaard, 74 Aar 9 Mdr. Han maa altsaa være født 1654.

1682 blev Villum Kristensen og Anne Jensdatters Barn døbt i Kaastrup Kirke og kaldet Mads.

Villum Kristensens anden Kone døde 1740, 72 Aar; hun er født 1668.

1703 blev Mads Villumsen af Kaastrup og Ane Mikkelsdatter Nedergaard viet. Hun var Datter af Mikkell Nielsen i Nedergaard og blev døbt 1682. Fader og Søn er gift med to Søstre.

1708 blev Mads Villumsen og Ane Mikkelsdatters Barn døbt og kaldet Kristen.

1753 begravet Ane Mikkelsdatter, Mads Villumsens Kone i Kaastrup, 71 Aar, f. 1682.

1761 begravet Mads Villumsen Nergaard, 79 Aar, f. 1682.

Mads Villumsen og hans Efterslægt kom til at bære Navnet Neergaard.

En tredie Datter, som hed Karen, af Mickell Nielsen i Nedergaard, blev 1700 viet til Povl Pedersen af Knakkegaard i Øster Vandet.

Det næste Led i den Neergaardske Slægtsrække er Kristen Madsen Nedergaard. Han blev 1737 viet i Kaastrup Kirke til Inger Kristensdatter Hagel. Hun er født 1703 og begravedes 1761, 58 Aar. Hendes Forældre var Christen Christensen Hagel og Dortehea Iversdatter, boende i Kaastrup.

1737 blev Kristen Nergaard og Inger Kristensdatters Søn døbt og kaldet Kristen.

Kristen Madsen Nergaard blev begravet 1761, 53 Aar. Faderen, Sønnen og Svigerdatteren døde alle tre 1761.

Samme Aar (1761) bliver viet i Tilsted Kirke Kristen Kristensen Nergaard af Kaastrup og Maren Thomasdatter af Silstrup.

1768 døbt i Kaastrup Kirke Kristen Kristensen Nergaard og Maren Thomasdatters Barn, kaldet Kristen.

1784 blev Kristen Nergaard begravet, 47 Aar, og 1792 blev Maren Thomasdatter begravet, 57 Aar.

2. Novbr. 1792 viedes i Nors Kirke Kristen Kristensen Neergaard til Johanne Nielsdatter Bjerregaard af Hending.

Nors Sogn.

Gamle historiske Minder.

Nors Sogn omfatter Byerne Nors, Vorring og Hending. Den By, hvorefter Sognet har faaet sit Navn, er Nors. Byen kan have Navn efter Guden Njord, men har sikkert Navn efter et Nor ved Søen. — Et Nor er en Indsnævring paa et Vand. Søen har i gamle Dage gaaet langt længere mod Øst, hvilket ogsaa Terrænforholdene viser. Der har været et smalt Sted paa Søen, hvor Byen ligger. Ved dette Nor i den østlige Del af Søen har de første Indbyggere slaaet sig ned; thi Søen havde Overflødhed af Fisk, og den frugtbare Jord gav gode Betingelser for en rig Dyre- og Planteverden. Hvor dagligt Brød lettest skaffes, dèr grunder man sit Hjem.

Af synlige Minder findes henved 90 Gravhøje paa Højde- dragene i den sydlige og østlige Del af Sognet. De fleste er ødelagte og sløjfede, kun faa er fredlyste. Disse gamle Mindesmærker vidner om en talrig Befolkning i Oldtiden.

Et ejendommeligt Vidnesbyrd om Oldtidens Gudsdyrkelse kendes fra Nors Sogn. I en Grusgrav ved Torshøj i Nors Havre- land fandt Arbejderne 188? et mærkeligt og hidtil enestaaende Fund fra den yngre Bronzealder, bestaaende af c. 100 smaa, velforarbejdede Guldbaade, indstukne i hinanden og nedlagt i et Lerkar. De er nedsat som et Offer til Havets eller Jordens Guddom. I Bronzealderen spillede Ofringen til Guderne i det hele en overordentlig stor Rolle.

Endvidere indberetter Præsten 1638 (se Side 69), at der Øst for Nors By findes en Sten, der er et af de allerældste Udtryk for en primitiv Gudsdyrkelse. Det var en saakaldt Helleristningssten fra Oldtiden, kaldt St. Elinæ eller Helene Sten. Der var skaalformede Fordybninger paa den. Endnu 1787 benævn-

tes Marker ved Nors for Ellen Steens Ager, Ellen Steenshøj og Præstegaardens Ellen Steen.

Sognets og Byens Navn udtales Nos, r udeladt, men skrives Nors. Den første Gang, vi træffer Navnet, er 1400. Frwe Elnore Bugiszdatters skiøde paa fem gaarde wdi Norsz sognen vdi Hillersleffherritt. 1400.

Endnu jtt frwe Elline Bugiszdatters skiøde breff paa pergamenndt paa en gaardt vdi Torp och fem gaarde wdi Norsz sognen i Hillersleffherridtt. 1400. (De ældste danske Arkivregistraturer.)

Angaaende Arvestridigheder om Linderumgaard i Ugilt Sogn, Vennebjerg Herred, valgtes 1485 bl. a. Provst Herlov i Nors til Kjønnsnavn i denne Sag. (Jysk Hist. og Top.)

1555 indgav Præsten en Indberetning til Biskoppen. Heri hedder det, at i Nors Sogn er Gorde l i j (52), bull v j (6). Tuedz sognen: Gorde x x x v j, bull i i i j.

Dernæst tager vi Præsternes Indberetning 1568 om Gaardenes, Bolenes og Gadehusenes Ejere i Nors Sogn:

Fru Anne Blechsdatter i Nystrup, Vang Sogn	1 G.	
Jomfru Anne		12 H.
Jomfru Anne, Peder Ebbesens Datter	10 G.	12 H.
Otte Brade til Knudstrup	2 G.	
Christoffer Gyldenstjernes Arvinger	1 G.	1 H.
Fru Karen Høckens i Viborg	8 G.	
Mogens Juel til Knivholt	1 G.	
Jomfru Karine, Peder Ebbesens Datter	2 G.	
Niels Kjeldsen (Juul) til Astrup, til Grinderslevkloster	1 G.	
Fru Karen Globsdatter, Niels Skeels Efterl., til Ullerup, bor i Aalborg	1 G.	
Ejler Lykke til Torp i Rær Sogn		2 H.
Fru Mette, sl. Iver Juels til Stubergaard	1 G.	
Christopher Mickelsen (Tornekrans) til Lundbæk	1 G.	
Niels Munk til Gjesinggaard	1 G.	
Hans Ovesen til Søgaard i Nors Sogn	6 G. 2 B. 3 H.	

Fru Susanne Lykkesdatter, Kjeld Krabbes		
Efterl. til Nebel i V. Vandet Sogn	3 G.	1 H.
Hospitalet i Aalborg	1 G.	
Hospitalet i Viborg	1 G.	
Nors Kirke	1 G.	2 B. 1 H.
Iver Grøn til Hvidbjerggaard paa Mors	1 G.	
K r o n e n :		
Vestervig Kloster	4 G.	
Ørslev Kloster		1 B.
Ørum Slot	3 G.	1 H.
Nors Præstegaard	1 G.	1 B.
Thisted Skole	1 G.	
	<hr/>	
	52 G. 6 B. 33 H.	
	<hr/>	

Af de 52 Gaarde, 6 Bol og 33 Huse hørte langt den største Del af dette Jordegods i Sognet til Adelen rundt omkring i hele Landet. Kun en mindre Del af Jordegodset tilhørte den stedlige Adel, nemlig til Søgaard 6 Gaarde, 2 Bol og 3 Huse og til Nebel i V. Vandet Sogn 3 Gaarde og et Hus. Kronen ejede 7 Gaarde, 1 Bol og 1 Hus under Vestervig Kloster, Ørslev Kloster og Ørum Slot.

Dernæst vil vi prøve paa at tælle Folkene. 1568 var der 91 Familier i Nors Sogn. Det vil omtrent svare til 455 Indbyggere. 1801 var der 511, 1834: 604 og 1840: 596. Sognets Indbyggertal er ikke steget ret meget fra 1568 til 1840. Dette skyldes sikkert Sandflugten, som i gamle Dage har været meget slem. Pontoppidan skriver 1769 i Danske Atlas Side 466 om Nors, at »en Del af dette Sogn har og forhen taget Skade af Sandflugten. 1422 nævnes 6 øde Gaarde i Vorring og Nors.« 1571 beklager Sognepræsten, at »begge sogner er møgit forderffuet aff sand, at hans renthe er des ringere.« 1625: »Endog det iche kan benechtis sognerne med all lejlighed att haffue verett bedre; men nu daglige forverris och ødis vdaff sandflugt, som bode kronens och adelens thienere med skylden derfor qvitteres.«

Præsteindberetningen 1690 om Nors og Tved Sogne lyder i sin Helhed saaledes:

De cimantes (Antallet af Tiendeydere).

Her har i forrige Tider været en hel Hob; men nu formedelst den skadelige Sandflugt, som daglig tager Overhaand, er her hele og halve Gaarde samt Bole 46. Annexgaarden har været ganske øde og ubrugt siden 1675 formedelst Sandflugt, som ganske nedtynger Husene. Indermarken er næsten øde af Sand.

Præstegaarden staar i den nye Mtr. for 13 Td. 5 Skp. 2 Alb. Hartkorn.

Beneficia (Mensalgods, Afgifter af Sædegaarde o. s. v.).

Mensal: En Gaard i Hending har tilforn staaet for 11 Td., men nu formedelst Sandflugt for 1. 7. 2. 0, og derfor faar nu Præsten ganske lidt af den. Bonden skatter efter Matrikulen. Der ligger her til Præstegaarden et Stykke Jord, kaldet Tudberg, og en liden omflydt Holm i Søen, kaldet Taarholm, hvorpaa om Sommeren mange vilde Fugle og derom noget Fiskeri. Afgift af en Sædegaard, Søgaard, var tilforn 3 Td. Rug og 4 Sldr. hver Offerdag; men som Gaarden nu siges at være degraderet til Bondegaard, giver Bonden, den har fæst, Tiende paa Kjærven.

Gravamina.

Decimantium Formindskelse, da er her i begge Sogne og mest i Annexet mange Gaarde, hele og halve, saa og Huse ganske øde af Sandflugt og ellers stor Fattigdom, saa jeg i dette Aar har mistet en stor Del Tiende, som jeg venter lidet af, og bliver Sognene jo mere og mere øde af Sand, saa det er med Jammer at klage. Til Præstegaarden kan avles Hø, som med stor Besværing en Del bjerges i Søen, en Del paa et Stykke haard Eng kaldet Tudberg, henved 10—12 Læs.

Degneboiig, kaldet Knudgaard, staar i den nye Mtr. for 2. 6. 0. 2.«

Nors Sø har beskyttet den øst for liggende Del for Ødelæggelse af Sandet. Denne Sø er en af Danmarks mærkeligste Søer; den ligger c. 14 m over Havets Overflade og dækker over et Areal af 356 Hektar. Egnen omkring Søen er rig paa de for

Kridtlagene ejendommelige Jordfaldshuller. Om disse Jordfaldshuller skriver J. G. Forchhammer i Saml. til Jysk Hist. og Top. 1868—1869 Side 211 følgende: »Der, hvor Kridtet kommer frem til Overfladen, finder man Spor af en utallig Mængde Jordfald, der have efterladt tragtformige Fordybninger af en 3—4 Alens Gennemsnit og $1\frac{1}{2}$ —2 Alens Dybde. Navnligen paa Vendberg i Nærheden af Nors findes de i utallig Mængde, især paa Skrænten af Bakken, og næsten hvert Aar dannes nye.

Møllen paa Vendberg blev saa stærkt rystet (ved Jordskælvet d. 3. April 1841), at den hele Dagen var, som Mølleren udtrykte sig, ledeløs og gik højst uregelmæssigt; først efter nogen Tids Forløb havde den atter vundet sin regelmæssige Gang.

I Følge Professor Steenstrups Iagttagelse følger de især en Linie, der gaar fra Thisted lige imod Nord, men de er paa ingen Maade indskrænkede til denne Linie, og jeg har set dem i Nærheden af Vester Vandet og flere Steder. Disse Jordfald, som saaledes er udbredte over den Del af Øen, hvor Kridtet kommer nær ved Overfladen, staar i Forbindelse med et underjordisk System af Huller, hvilket man bedst ser af det mærkværdige Fænomen, som Norssøen viste for omtrent 20 Aar siden, da der dannedes et Jordfald paa Bunden af Indsøen, hvilket som et Svælg opslugte alt Vandet, saaledes at Søen i en længere Tid laa tør, indtil omsider de underjordiske Kanaler sandsynligvis have tilstoppet sig og Søen nu atter er fyldt med Vand.

Om Nors Sø skriver Provst C. Djørup i sin over 500 Sider store Beskrivelse af Thisted Amt, som han 1842 udarbejdede efter Landhusholdningsselskabets Opfordring, følgende:

»Nors Sø har intet synligt Udløb, men i Fortiden har den venteligen haft det imod Vesten ud i Havet, hvilket er tilstoppet af Sandflugten; det er rimeligt, at den har skjulte Forbindelser under Jorden med de tilgrænsende Søer og Moser, eller maaske endog igennem Klitsandet med Havet. Den er mindre dyb, og den østre Ende fra Søgaard til Kirken har

flakt Vand, opfyldt med Vandplanter, Rør og Siv; mere fiske-
rig end de fleste Indsøer i Thy, er den især forsynet med Helt,
som fra Fjorden for 30—40 Aar siden er isatte, Brasen, Gjed-
der, Aborrer og andre Ferskvandsfisk.

For en Snes Aar siden steg Vandet pludseligt i denne Sø til
en saadan Højde, at ej blot de tilgrænsende Jorder oversvøm-
medes, men at endog de nærmest liggende Bygninger truedes
med samme Skæbne. Men nogen Tid efter trak Vandet sig
saa betydeligt tilbage, at det endog ganske forsvandt i Søens
østlige Ende, hvorpaa den tørre Bund, som vel strakte sig
1500 Alen imod Vesten, frembød en Lejlighed til med Lethed
at erholde en stor Mængde Dynd, der kunde have været af-
benyttet til Gødning, hvilket dog blev forsømt.

Søens Stigning var sandsynligvis foranlediget ved en mere
end sædvanlig Tilstrømning fra skjulte Vandaarer, og at
Vandet igen faldt, tilskrives dybe Jordfaldshuller, hvoraf paa
Søens Bund gives adskillige, i hvilke det synes at nedstrømme.
Muligt og der gives igennem Kridtmassen underjordiske
Hæverter, som først begyndte at virke, da Søen blev opfyldt
med Vand, i Lighed med hvad der berettes om Cirknizer Søen
i Østrig. Paa samme Tid, som hint Fænomen tildrog sig, blev
alle Brønde omkring Søen næsten tomme, saa at Beboerne
maatte hente Vand fra Søens dybere Steder; ellers synes
Brøndene ej at staa i Forbindelse med Søen, thi den kan stige
lige ind imod Kirkgaarden, og de ved dens Bredder liggende
Brønde kunde endda næsten være tomme, indtil Vandet løber
oven i dem. Først i Aaret 1826, da Søen igen havde faaet sin
forrige Højde, blev Brøndene atter nogenlunde fyldte. Mærke-
ligt er det, at der paa den saakaldte Vindbjerghøj, der ligger
tæt Østen for Søen, fandt betydelig Jordsynkning Sted paa
den Tid, da Vandet trak sig tilbage, hvilket vel kom af, at de
underjordiske Aarer da udtømtes, og den derover liggende
Jord sank.

Da Naturen af sig selv udtørrede en Del af Nors Sø, hen-
leledes Opmærksomheden derpaa for at vinde den østre Ende
til Eng og Tørveskær, som Sognet mangler, især da man saa,

at der i Bunden af Søen var gamle Tørvepytter, som viste, at den før havde været mindre. Et Aastedmøde holdtes derom 1835, men Beboerne kunde ej enes og indse Fordelen deraf. Til Vester Vandet Sø, hvori den efter Sagnet i Fortiden har været udkastet, syntes det lettest at kunne iværksættes, da der er en kortere Vej, Vesten om Agerholm, igennem en jævn, flad Slette; men man frygtede for, at den ej skulde have Fald nok, og hvis det var Tilfældet, at da den sidstnævnte Sø skulde opstemmes for højt, og Mølleene ved dens Udløb saa beskædiges. Der bestemtes altsaa, at den skulde udkastes igennem Klitterne til Havet, omtrent $3\frac{1}{4}$ Mil, og nogle Lodsejere, som deraf kunde have mest Fordel, paatog sig at gøre Forsøget. De to følgende Aar kastedes der, 200 Specier anvendtes dertil, og Arbejdet var saavidt færdigt, at Vandet begyndte at løbe; men Sandflugten stoppede igen Kanalen. Nu er det ej siden fortsat.«

Provst Djørup havde gode Betingelser for at give en fortrinlig Beskrivelse af Thisted Amt, da han fra 1832—1841 var Præst i Hassing i Thy og de følgende 10 Aar i Klim-Thorup. Han berejste hvert Sogn, inden han skrev Bogen færdig.

Den østlige Ende af Nors Sø er nu udtørret, idet der i 1863 blev sat en Dæmning over Søen ved Søgaard. Da Dæmningen blev sat, sank Vandet af sig selv i den udtørrede Del, som gaar fra Søgaard og op til Kirkegaarden, og forsvandt i Jorden. Man mente, at Vandet sivede ned i Jorden gennem Jordfaldshuller, der staar i Forbindelse med et underjordisk System af Huller, som findes paa Søens Bund. Det er disse Huller, der virker som underjordiske Hæverter. I min Drengetid midt i Halvfemserne var et saadant Jordfaldshul Østen for Højen ved Nordenden af Dæmningen, hvor alt det Vand sank ned, der kunde komme i det.

Brøndene i Nors Sogn er huggede ned i Kalken; kun de øverste 2—4 Meter er murede; de er meget dybe. I mit Hjem i Nors Havreland var Brønden 40 m, i Vendbjerg Mølle 60 m og i Skaarupgaard i Vester Vandet c. 65 m.

Indberetningen af Præsten 1638 til Brug for Ole Vorm lyder i sin Helhed saaledes:

»Udi Nortz sogn findes Byer 3, nemlig Nortz, Vorning, Hending: enistegaarde 2, Ørgaardt och Skorup, herregaarde 1, Søgaardt. Høje eller duse: 1. En langdurs ved naffen Vendbjerg, en kilde i østerende. 2. En anden dus paa Hending marck. 3. Jisbjerg høj ved klitten, huoraff er seet meget spøgerij, ja end siunligen angaaest med mennischet, hvilket gammelfolch kand mindes. 4. En høj ved Søgaard kaldes Hatterhøj, af hvilken kand sess langt ud i Vestersøen. 5. Tudberg.

Stene — j, liggendes østen for Nortz, kaldes s. Eline, vel (eller) Helenæsteen, huerpaa er ingen characteres heller rounne bogstaffuer, men allene en lang rad huller, siunes, som er trøjt med store fingre.«

Ovenanførte Præsteindberetninger giver gode Bidrag til Oplysning om Sandflugten, Bebyggelsen m. m. i Sammenligning med Nutiden. Saaledes nævner Gr. Begtrup i sin Beskrivelse over Agerdyrkningens Tilstand i Danmark, at Nors har 161 Td. 2 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. Hartk.; 43 Bøndergaarde, 1 Udflytter, 42 Huse samt Præstegaarden og Søgaard. 1805 havde Søgaard 21 Td. 1 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. Hartkorn og ejedes af Kr. Jensen og Kr. Holst. Bøndergods til Søgaard 1 Fdk. 2¾ Alb.

Hos Knud Aagaard, Sognepræst til Skjoldborg og Kallerup, læses i hans Beskrivelse over Thye 1802 følgende: »Nors Sogns Hartkorn 161 Td. Deri lever 511 Personer og 97 Familier, som for det meste er Selvejere. Stederne henføres til 3 Byer: 1. Nors By med 22 Gaarde og 20 Huse, hvortil foruden Præstegaarden paa 13 Td. 5 Skp. regnes Søgaard paa 21 Td., Diggaard paa 5 Td. og Øster Skaarup paa 5 Td. 3 Skp. Hartk., som er delt imellem 2 Beboere. 2. Neder-, Mellem- og Øster Hending By med 10 Gaarde og 14 Huse, hvoriblandt Hendinggaard og Ørgaard. 3. Vorning By med 11 Gaarde 7 Huse, hvoriblandt Vorninggaard, Døuhule, Aasberggaard og Skibstedgaard, der alle er paa 1½ til 3½ Td. Hartk. Den største Gaard i Sognet er Søgaard, der nu er en tiendefri Sædegaard, delt mellem 2 Bønder, men tilforn har været en Herregaard.

Endvidere nævnes i Kronens Skøder 5. Novbr. 1666: Hans Zoega, Professor ved Universitetet, faar af Kronen i Hillerslev Herred bl. a. et Møllested paa Vendbjerg i Nors Sogn.

Den gamle Vendbjerg Møllers Saga er ude. Dermed forsvandt et Stykke Landsbyoesi. Fra Møllen udgik der Radier ud til hvert Hjem i Omegnen.

Naar jeg kommer norden for Thisted, søger Øjet efter Vendbjerg Vindmølle, som før gav Egnen et vist levende og virksomt Præg. I Tidens Løb kom der mange Husmøller, og de bedste Kunder blev borte. Et vemodigt Resultat af Udviklingen. En Overgang skød Vindmotorernes ikke videre kønne Staal-skelet op overalt, saa kom Olie drivkraften og Elektriciteten. Det blev mange af de gamle Vindmøllers Død. Adskillige er helt forsvundet. Men de har efterladt noget. Der er opstaaet ligesom et Hul i Omgivelserne, hvor Møllen før stod med sin ranke Rejsning, aabent og frit paa Bakken, saa den kunde fange selv den letteste Brise med Sejlene.

Møllen var tidligere en uudskeelig Del af det daglige Liv paa Landet. Hvor den er nedrevet, er det, som der savnes et Midtpunkt, der ikke kan erstattes.

Møllen levede sit ejendommelige og dragende Liv. Som et levende Væsen man altid maatte vogte paa. Mølleren og hans Hjælper kunde næsten aldrig lade Møllen ude af Sind. De var kun arbejdsledige, naar det faldt i med Vindstille, der dog undertiden maatte bruges til at faa Møllestenene skærpet eller »bildet«, hugget Fugerne dybere med Hammer og Mejsel, naar de var slidt, saa Stenene ikke rigtig »bed«. Men ellers kiggede de paa Vejret og den blanke Himmel, om ikke en Sky skulde vise sig. Den kunde mulig give lidt Vind, som man maatte udnytte. Og trak det op til Uvejrr paa en Helligdag med Vingerne afsejlet og Møllen forsvarlig bremset med »Persen« oppe i Hatten, gjaldt det om at passe paa som en Smed. Hvis det pludselig gav sig til at blæse fra en anden Kant, skulde den drejes i Vind. Ellers kunde der ske det værste.

Et ejendommeligt Syn var det, naar der en mørk Efteraars- eller Vinteraften var »fuldt Blus paa Møllen«, Lys i alle de

smaa Vinduer. Vingerne skar, usynlige i Mørket, deres evige Rundgang gennem Luften med et durende Sus. Saa blev der arbejdet, undertiden til langt ud paa Natten. Det var længe før, man kendte noget, der hed 8 Timers Arbejdsdag. Det gule Lys fra Petroleumslamperne kunde virke saa dragende og tillidsvækkende i den sorte Nat. Saa behøvede ingen at føle sig bange eller ene. Saa vidste de, der fandtes Mennesker. Og Lysene fra Møllen straaled høgere end alle de andre.

Den gamle Vendbjerg Mølle stod engang som Vartegn for Fiskere og andre Søfarere; nu er den borte.

Male, Mel og Mølle er Ord fra Romerkulturen, der i de første Aarhundreder efter Kr. F. fik en stor Indflydelse paa vore Forfædres Livssyn og Livsgerning. Romerne kendte baade Vandmøller og Hestemøller. Da Slavearbejdet og i det hele Menneskers og Dyrs Kræfter begyndte at blive for dyrt, vendte man sig ganske selvfølgelig til de to eneste Naturkræfter, som med gammel Tids tekniske Kunnen var tilgængelige, nemlig Vind og Vand. Den sidste blev først sat i Arbejde. Haandkværnen blev lavet om til at trækkes af vore mange Bække smaa, der, især om Foraaret, »naar de Bække løb saa stride«, samlede sig i de store Søer og smaa Pytter paa Datidens mange side Steder, hvor de vel opstemte og udbyggede med plankeklædte Strømrender, afgav en betydelig Kraftkilde. Det var sagtens Munkene fra Syden, der her, som paa mange andre Maader, blev Bøndernes Læremestre?

De første primitive Vandmøller, som kaldtes »Skvatmøller«, fik en stor Udbredelse i Danmark. De kunde indrettes overalt, hvor en Strøm havde lidt Fald, og man kunde selv lave dem. Hver Landsby, hvor der fandtes Vand, havde een eller to; paa Grund af Vandmangel kunde de ikke alle male Aaret rundt. En »Skvat« Vand betyder paa jysk en Klat Vand.

Hvornaar Vandmøllen er bleven kendt i Danmark, vides ikke. Men i en gammel Kilde hedder det om Valdemar Atterdag, at han byggede mange Møller og Stemmeværker, og at han 1356 nedsatte en Slags Landbokommission, som bl. a. skulde føre Tilsyn med Møllerne og Vandløbene.

Allerede de gamle Landslove fra Valdemar Sejr og Kong Erik maatte tage Hensyn til disse Skvatmøller og forbyde Opstemning fra Pinsedag til Mikkelsdag, hvor en saadan var til Hinder for Jordens Dyrkning. Senere kom de store Vandmøller, anlagt af Konger, Klostre eller Herremænd, der Tid efter anden maatte hegnes med Privilegier for at lønne sig, og fra nu af skuledes der fælt til Bøndernes Skvatmøller. I Kristian d. V.s danske Lov hedder det: »Kongens Tjenere skal søge Kongens Møller, og Amtmanden skal have Tilsyn med, at disse holdes ved Magt, og at deres Maal og Toldkop er rigtige. — Bøndernes Skvatmøller, som er en Mil nær rette Landgældsmølle, skal afskaffes, saafremt de kan faa malet paa de privilegerede Møller. Ingen Bonde maa bygge Vejr- eller Hestemøller, naar han kan faa malet paa Landgældsmøllerne.«

Skønt det fulgte af sig selv, at alle Herremandens Bønder skulde søge hans Mølle, kunde disse Lovbud dog ikke slaa de smaa Privatmøller helt ihjel. Bøndernes Møllevej kunde ofte blive mere end en Dagsrejse. I disse Egne var de smaa By- eller Gaardmøller, der oftest var Skvatmøller, paa deres Plads.

Malelønnen blev ydet i Korn, nemlig $\frac{1}{10}$ af det malede, der blev taget med en justeret »Toldkop«, og Lønnen steg altsaa med Kornets Værdistigning.

Møllenæringen var beskattet med den saakaldte Mølleskyld. Denne Beskatning gaar tilbage til Valdemar Sejrs Tid; thi i hans Jordebog findes optegnet adskillige Indtægter af Konunglelf, d. e. Krongods, hvoriblandt ogsaa var Møller. Ved Matrikuleringen 1664 og 1688 blev denne Mølleskyld betegnet ved Hartkorn.

Vendbjerg Vejrmølle og Gadsbjerg Vandmølle i Tved anføres i ovennævnte Matrikler. 1688 er Gasbjerg Mølle en liden Græsmølle. En Græsmølle kaldtes ogsaa Vintermølle, fordi den kun malede om Vinteren; derfor optoges Stibordene om Sommeren. Storaanen løber gennem Sognene Tved, Kaastrup og Hillerslev ud i Lønnerup Fjord. Foruden Gasbjerg Mølle i Tved findes ved den Nedergaards Mølle i Kaastrup og Bromølle i Hillerslev.

I Middelalderen havde Vandmøllen naaet stor Fuldkommen-

hed. I Slutningen af Middelalderen kom Vindmøllen frem. Den fik stor Betydning i Lande, som har Mangel paa rindende Vand, og blev et uundværligt Hjælpemiddel og et karakteristisk Træk i Landskabet gennem Aarhundreder. Disse Mølleværker var helt af Træ.

Medens Vandmøllen skjuler sig i Terrænets Lavninger, hvor Aaen snor sig, er Vindmøllerne anbragt paa de mest fremtrædende Steder i Landskabet. Knejsende paa Bakkerne falder de langt mere i Øjnene end deres Fæller i Dalene.

Hvor gamle Vindmøllerne er i Danmark, kan ikke med Sikkerhed konstateres. Men i 1393 har St. Peders Kloster i Næstved en Vindmølle.

De ældste Vindmøller var Stubmøllen. Den hviler paa en lodret Stamme, »Stubben«, rundt om hvilken Møllehuset kan drejes. Stubmøllen blev drejet i Vinden ved, at man drejede hele Møllen.

I det 15de Aarhundrede kom den hollandske Vindmølle til Danmark. Den hollandske Mølle drejes i Vinden ved, at man drejer Hatten, d. v. s. det øverste Parti af Møllen.

10.-7. 1561 udgik kgl. Brev til Provsten, Præster og Bønder i Thy, Salling og Mors, hvorved det forbydes alle ufri at bygge nye Vejrmøller, som skadede Adelens og Kronens gamle Møller.

I gamle Dage var Møllen et Midtpunkt i Sognet. Det kunde ske, at Ventetiden blev lang, ikke mindst ved Juletid, naar der holdt lange Rækker af Vogne med Korn. For at forslaa Tiden samledes Bønderne i Møllestuen. En Dram og en Taar Øl skulde altid være til Rede til Møllegæsterne. I Møllen fik man sidste Nyt at høre. Mens Kværnen snurrede rundt, gik Snakken jævnt og muntert om, hvad der var aktuelt. Ofte fik Møller og Bonde sig en Kaffepunch med en Sukkerknald til, saa det var ikke saa underligt, at Stemningen nu og da blev lidt løssluppen. At det ogsaa var forudset, fremgaar bl. a. af Kristian d. V.s danske Lov, hvor der stod, at hvad der blev sagt i Møllestuen og Smedien, kunde ingen drages til Ansvar for. Naar den sidste Slat var drukket, og man havde tørret

sig om den ubarberede Mund med Bagen af en solbrændt Haand, var Kornet malet.

Man havde god Tid i de Dage, Timerne blev ikke maalt ud i Henhold til fagmæssig Tarif af den og den Dato, og der var Bysladder og alvorlig Tale, der skulde tilbørligt gennemdrøftes, inden Manden og Mølleren skiltes.

Og Bønderne, der kørte bort ad de dybe Vejspor, rystede paa Hovedet over den Møller, der maatte leve i al den Støj. For dem var Køernes Brølen mod Aften, Leens Sang, naar den hvæssedes, og Plejlens dumpe Slag mod Loens Lergu'v næsten det eneste, der forstyrrede Stilheden paa Landet. Men Mølleren var vant til Støjen, hørte den næppe, før den holdt op, og paa ham havde den ingen anden Virkning, end at han blev tavs.

Gaarde og Slægter.

Hovedgaarden Søgaard ligger i Sognet. Gaardens Navn maa udledes af Ordet Sø og dens Beliggenhed (Gaarden ved Søen).

Søgaards Tilblivelse kendes ikke; men det er sandsynligt, at den har været til som Hovedgaard længe før Reformationstiden: thi i et gammelt Brev som kan læses i de »ældste danske Arkivregistraturer«, findes følgende Oplysning: »Itt latins skiødebreff paa pergamentt paa enn gaardt i Grurup sogen i Gammelbye, som frwe Kirstine aff Siøgaardt hafuer skiødt och soldt thill closteritt. 1400.«

I Jens Birkerods Dagbøger omtales den næste Ejer af Søgaard, som vi kender Navnet paa: »1479, 17. Juni. Anne Jenssdatter, herr Oluf Axelsens efterleverske, ridder af Waløf, erklærer de Breve, som Axel Peersen og Oloff Axelsen havde paa »gwlth eller skildh eller nogher panter« af herr Henning Pwdbusch og fru Kierstine af Ekerne, for magtesløse og uden Skade for fru Elne, Henning Pwdbuschsdatter af Syøgardh. Ipso die b. Botulphi abbetis. 1672 Juni.« Birkerød var Biskop i Aalborg Stift 1668—1708. —

Endvidere omtales i de ældste danske Arkivregistraturer: »Item ien panttebreff wdi hvilcken Las Iheha (ussen i) Siøgordt

panttsetter tiill Økloster sin gordt ligi (ndisi) Børlum heret i Ielstrup sogen wdj Guldstorp, (skylder) i i i j pundt korn, for x v i i i lødich march steder p(ending), som nu i Lybick og Vismer er genge, oc xx ry(nske gylden) oc xx bubb. march danske pending 1467.«

Til Lunoverne maa sikkert henregnes Slægten Rød fra Søgaard i Nors, da den ikke selv førte Navnet Rød, og dens Vaaben ganske er som Lunovernes, kun at Farverne angives at være Rødt og Sølv.

Denne gamle jyske Slægt, der dog aldrig hævdede sig over den lavere Adel, er oprindelig indvandret Syd fra. Slægtens Vaaben var et delt Skjold.

I. Las Johannes til Søgaard i Hillerslev Herred nævnes som Vidne 1482, 1483 og 1485. Han havde Lunovvaabenet og kaldes i Ahnetavler Laurits Lunov. Hans Hustru var Ane Ovesdatter. Las Johannes døde før 1516; thi dette Aar solgte Ane Ovesdatter og hendes Børn en Gaard i Følge de »ældste danske Arkivregistraturer«. »Item ett skøde breff, att Anne Offeszdatter aff Siøgaardtt, Johan Lauridszen, Eriick Spendh oc Offe Laurisszen hagde skøtt oc soldtt en theres gaardt tiill Øcloster lygendes (y) Gølstrup y Wenneberg herriett etc.

Datum mdxvj (1516).»

Tillige nævnes i d. æ. d. Arkivr.: »Eth wiidne aff i j riiddermennds meenndtt, att fro Anne y Siøgaard gaff siun frii wiillge tiill, att heundis hosbonde saallte heundis goods tiill Wreeløff closter. Wunder datum mdxv (1515).« Og: »Enn laundstings steffning offuer fro Ane vdj Søøgaard om een gaard af Fauerholldt. Wunder datum mdxl (1540).«

Las Johannes og Ane Ovesdatter havde 3 Børn: Johan Lauridsen, som levede 1516 (se ovenfor), Ane Lauridsen, der var gift med Erik Spend før 1516 (se ovenfor), og Ove Lauridsen Rød.

Erik Spend til Søgaard (Hillerslev Herred), skødede 1515 Linderum, Gjerum og Faurholt til Vreilev Kloster og 1516 med sin Hustrus Moder og Brødre en Gaard i Gølstrup til Ø-Kloster, udsteder 1519 til Høvedsmanden paa Lundenæs Ejler Bryske

et Gældsbevis paa seks færdige Øksne for Fritagelse for Sverig Toget, siges 1520 at bo med sin Hustrus Moder og Brødre alle tre i een Gaard (vel sagtens Søgaard) og havde da tilbudt Kongen en Hjælp af 20 Gylden og havde de tilsammen 4 ell. 5 Læster Korn, takseredes 1526 sammen med sin Svoger Ove Lauridsen til at stille een Skytte. Han var gift med Ane Lauridsdatter Rød (Lunov) til Søgaard.

Item Erich Spende aff Siøgoridt tager xxx marck danske pending paa for en gordt i Guldstorp, som hans hustrus fader Lars Iehanssen panttsotte Økloster 1467.

Søn: Anders Spend til Søgaard.

II. Ove Lauridsen til Søgaard nævnes 1516 og i Resessen 1536. Han skødede 1541 en Eng ved Nors Sø til Niels Vinter. Ove Lauridsen Rød var gift med Else Nielsdatter (Smalsted).

De havde 2 Børn: Hans Ovesen Rød og Las Ovesen Rød.

1532. En befalling til Iep Frys tiill Løngholm, Thames Thamiszenn vdi Ullerupgaard, Mogens Kaas i Ørndrup, Niels Winther i Nandrup, Enuoldt Ericszen i Hundborggord (Hvidbjerggaard), Niels Torlaszenn i Twedt (Karup Sogn, Dronninglund Herred), Claus Iwerszen i Soller (Boller, Taars Sogn, Børglum Herred) och Bagge Griis i Hiemmerslet (Hjermeslev, Tolstrup Sogn, Børglum Herred), nobiles, Pouel Poulszenn i Hov, Mickel Bwnde i Torstedt, Anders Bwnde i Skoiolborigh, Jens Tyboo i Synsleff, Las Kold i Skorup, Thames Nielszenn i Dyrsszness (Diernæs, Torup Sogn, Hundborg Herred), Chrestiernn Nielszenn i Syelss (Sennels) och Knud Bwnde i How, bønder, om at granske paa noget godts och eyendom, som er komet fran Offue Laureszenn i Søgaard med vrette och tiill prestegoorden och andre stedt vnder kirckens Woldh. (Kong Fr. I.s danske Registrarter.) —

III. A. Hans Ovesen (Rød) af Søgaard tjente som Kaptajn i Syvaarskrigen. Han var fra 1564—85 forlenet med Bakke Kloster i Norge. 1574 mageskifter han Gods med Kongen. »Hans Offesen (Rød) til Siøgaard faar i Norge, nordenfjælds i Trunhiems Stift, 2 Krongaarde, den ene kaldet Fosen og den anden Moltum, 5 Stiftsgaarde, kaldede Garthe, Krogevod,

Lexin, Vernes og Terningen, 5 Bache Klosters Gaarde, kaldede Oram, Lille Rein, Laa, Ringved og Defvel, for i Nørrejylland, Thy, Hillerslev Herred og Sogn, Nors By 4 Gaarde og 2 Bol, Tved Sogn paa Ballerup 1 Gaard og 1 Bol; i Vendsyssel, Horns Herred i Tverbye 1 Gaard.« (Kronens Skøder.)

Kancelliets Brevbøger: »1573. Til Loduig Munck. Da Hans Offessen har begæret noget Gods i Trundhiem Len til Mageskifte for noget Arvegods i Nørrejylland, skal han ligne Godset, udlægge Hans Offessen saa meget af det Gods, han begærer, som svarer til det Gods, han vil afstaa, og naar han er bleven enig med Hans Offessen, underrette Kongen derom, for at han kan give Hans Offessen Brev derpaa.

6. Septb. 1574. Befaling til Niels Jonssen at lægge 4 Gaarde og 2 Bol i Nors og 1 Gaard og 1 Bol i Bollerup (Ballerum) i Thuedt Sogn i Thy, som Kongen har faaet til Mageskifte af Hans Offessen ind under Slottet (Hald), gøre Landgilden i Penge og indbetale al Indtægten af Godset til Kongen selv.

5. Septb. 1754. Befaling til Erich Rud straks at lægge 1 Gaard i Thureby i Horns Herred i Vendsyssel, som Kongen har faaet til Mageskifte af Hans Offesen, ind under Slottet (Aalborg-hus), gøre Landgilden i Penge og indbetale Indtægten af Gaarden til Kongen selv.«

Ovenstaaende Befalinger viser, at Kongen har Orden i Sagerne; derimod kniber det mere for Lensmændene at faa Regnskabet afsluttet og Pengene sendt til Kronen.

Kancelliets Brevbøger: »11. Marts 1575. Til nedennævnte Lensmænd. Da de trods Kongens Befaling sidste Aar til alle Lensmænd om at slutte deres Regnskab til 1. Maj og indsende, hvad de bliver skyldige, til Rentekammeret endnu staa til Restance med deres Regnskab eller Afgift for sidste Aar, hvilket har undret Kongen meget og voldt ham ikke ringe Forlegenhed, da han havde stolet paa at faa Pengene ind, befales det dem paa ny at slutte de Regnskaber, de resterer med, til førstkommende 1. Maj og for Fremtiden slutte deres Regnskaber til samme Tid og sende deres Skrivere hid med dem for at betale, hvad de bliver skyldige, da Kongen ellers maa fra-

tage dem Lenene. Der i blandt Hans Offessen af Becke Kloster.

21. Aug. 1577. Befaling til nedennævnte Lensmænd og andre at indsnde Registre, Regnskab og Afgift af deres Len og de Restancer, de staar tilbage med, til Rentemesteren og gøre alt klart hos ham. Der i blandt Hans Ovesen.

3. Febr. 1579. Til Hans Offessen m. fl. Da Kongen af Rentemesteren har erfaret at der undertiden er stor Mangel paa Penge paa Rentekammeret, væsentlig fordi en Del af Lensmændene ikke i rette Tid fremsender deres Regnskab og de Penge og andet, som de i Følge Regnskabet bliver Kongen skyldig, og da dette medfører, at det, som skal bestilles paa Kongens Vegne, ofte maa forsømmes, befales det dem enten selv at møde i Køopnehavn 8 Dage cfter førstkommende Maj eller sende deres Skrivere did med deres Regnskab og de Penge, som de bliver Kongen skyldige. Lider Kongen nogen Skade ved deres Forsømmelighed, kunne de sikkert forlade sig paa, at han vil kræve Erstatning af dem og siden give Lenene til Folk, der ville svare deres Afgift i rette Tid.

29. Oktb. 1585. Befaling til nedennævnte Lensmænd om at fremsende de Penge, som de endnu restere med af deres Regnskab: d. i bl. Hans Offessen med sin Afgift af Backe Kloster.

4. Decb. 1585. Befaling til Christen Friis om at indkræve af Hans Offessen, hvad der i hans Kvittaus er ført ham til Mangel af Backe Klosters uvisse Rente hvilket han endnu ikke har betalt, og herefter oppebære den uvisse Rente af Backe Kloster til Thrundhiemgaard. Befaling til Hans Offessen om at betale Christen Friis ovennævnte Mangler; tillige meddeles, at Kristen Friis skal oppebære den uvisse Rente af Backe Kloster.

21. Decb. 1591. Restance hos Lensmænd, d. i bl. Hans Offessen (Backe Kloster) med Afgiften, 50 Dlr. aarlig fra 1. Maj 1589 til 1. Maj 1591.

7. Decb. 1593. Restancer hos Lensmænd: d. i bl. afdøde Laurids Offessens Broder Hans Offessen med Laurids Offessens Afgift af noget Kronens Gods paa Mors fra 1. Maj 1578 til 1. Maj 1592, aarlig 24 Dlr., ialt 336 Dlr.

20. Decb. 1594. Restanceregister hos Lensmænd: d. i bl.

Laurids Offessens Arving Hans Offessen i Norge med Afgiften af noget Kronens Gods i Vendsyssel fra 1. Maj 1587, aarlig 24 Dlr.

10. Oktb. 1599. Restancer hos Lensmænd. Jakob Trolle skal give Hans Offessens Arvinger Tilhold om at betale Hans Offessens Afgift af Backe Kloster fra 1. Maj 1598 til 1. Maj 1599 og kræve Kvittauriarum af samme Len.

1596 fik Hans Offessen kgl. Stadfæstelse paa sine Døtres Adel, da deres Moder var en ufri Kvinde. Hans Offessen døde 1598.

B. Laurits Lunov til Holmegaard var gift 2 Gange. Første Hustru Anne Enevoldsdatter Kruse. Med hende havde han 2 Børn: Otto Lunov og Erik Lunov. Anden Gang var han gift med Else Eriksdatter Krag. Med hende havde han 3 Børn: Ove Lunov, Jesper Lunov og Ane Lunov, gift med Niels Harbo Ottesen til Østergaard.

27. Jan. 1575 faar Laurits Offessen Forleningsbrev paa 2 Gaarde, 3 Bol og en Del af Afgiften af 1 Gaard i Nors, 1 Gaard og 1 Hus paa Bollerens og 1 Gaard i Tornebye i Vendsyssel mod aarligt at svare 24 gl. Dlr. i Afgift deraf.

23. Jan. 1583 faar Laurits Offessen Forleningsbrev paa Kronens Korntiende af Bendtzløf (Bindslev) Sogn i Horns Herred i Vendsyssel, som han ene selv har i Fæste uden Afgift.

Ligesom sin Broder Hans Offessen var han bagefter med Betaling af sine Afgifter; thi 21. Oktb. 1577 udsendes Befaling til nedennævnte Lensmænd og andre, der endnu staar tilbage med Restancer, om straks at indbetale disse til Rentemesteren i Kiobnehavn og herefter aarlig betale deres Afgifter i rette Tid, da Kongen ellers vil blive nødt til at æske dem af dem med Rigens Dele og fratage dem Lenene. De skulle straks med dette Bud tilskrive Kongen Besked. Der ibl. Laurits Offesen med 24 Rdl. af noget Gods i Vendsyssel. Laurits Offesen fik forskellige Forretninger at udføre for Kongen.

Og 31. Juli 1589 faar Lauritz Offesen Forleningsbrev paa 2 Gaarde i Noes (Nors) By og Sogn, Hillerslev Herred, som Kronen har faaet i Mageskifte af hans Broder Hans Offesen,

og som han selv en Tid har haft i Forlening paa Afgift, her-
efter uden Afgift. Den Afgift, han indtil nu er kommen til at
restere med, eftergives ham.

21. April 1577 udsteder Kongen Befaling til Mogens Juel til
Knifholt, Jens Klausen til Boller, Lars Offesen til Siøgaard og
Thomas Galschyt til Huitstedgaard straks at begive sig til
Vorgaard, da Fru Karen Krabbe, Niels Schiels Enke, der nu
har modtaget Gaarden af Axel Guldenstiern, har begæret en
Besigtelse, besigte Gaarden og de dertil liggende Skove og give
deres Besigtelse beskrevet fra sig.

Naar der var Strid om Ejendomsrettigheder, var Laurits
Offesen ogsaa med; thi 24. Oktober 1585 udsendes Breve til
Lauritz Offesen til Søgaard, Chrestoffer Mickelsen til Lund-
beck, Lodvig Munk til Quistrup, Ofue Lunge til Odden, Thyge
Krabbe til Bustrup og Erick Løcke til Eskier. Da der er Strid
mellem Niels Krabbe til Vesløggaard paa den ene og Mogens
Jul til Pallisbjerg paa den anden Side om nogen Ejendom og
Eng i Thessø Mark i et andet Herred, som de Kronens Bønder,
som Mogens Jul har i Forlening, bruger, om nogle Enge i
Veslødal nord for den Vej, som løber fra Vesløggaard til Øsløs
Kirke, og om nogle Enge og Ejendomme, som Niels Krabbe
tilholder sig indenfor det Markeskel, som er gjort mellem
Vesløggaard og Hannes Bisgaard, og om et Hus, som Niels
Krabbe har ladet sætte i Øsløs Bys Fægang, og at begge de
stridende Parter have tiltaget dem til at dømme dem imellem,
skulde de med det første mødes paa de omstridte Aasteder,
undersøge Sagerne, afsige Dom deri og afgive alt beskrevet.
Hvis nogen faar lovligt Forfald og ikke kan møde, skulde de
have Fuldmagt til at tiltage en anden i Stedet. Det befales
begge Parter at møde for ovennævnte gode Mænd med deres
Breve og Beviser.

10. Aug. 1578 faar Laurits Offesen Befaling til at være
Værge for Jomfru Dorete Musdatter. Og 28. Aug. 1580 faar
Las Ofuesen ligeledes Befaling til at være Værge. Da Jfr.
Karen Andersd.s Slægt og Venner har anmodet Kongen om at
beskikke hende en Værge, fordi hendes Broder Mogens Ander-

sen har solgt og forkommet største Delen af sit eget Arvegods, saa han ikke mere er vederhæftig at være hendes Værge, og han formodes ogsaa at ville afhænde hendes Gods, saaledes som han tilligere har gjort, skal Las Ofuesen paatage sig Værgemaalet, efterdi Karen Andersd. er hans Hustrus Broderdatter og er i Huset hos hans Hustru.

En stor Part af Kongens Ordre til Laurits Offesen drejede sig om, at han skulde skaffe Baadsmænd til Orlogsskibene.

20. Novb. 1577. Til Borgmestre og Raad i nedennævnte Købstæder. Da Kongen til Foraaret behøver en Del Baadsmænd til Brug paa Orlogsskibene og har sendt N. N. til Byerne for at udtage dem, skulle de sørge for, at de faar gode, søkyndige Folk, holder disse til Stede Vinteren over og sende dem til Kiopnehavn til Fastelavn i det allerseneste; de skulle give N. N. en Seddel paa dem, han udtager, for at der ikke siden skal blive sendt uduelige Folk i deres Sted. Der ibl. Laurits Offesen skal udtage 30 i Olborg, 6 i Skafuen, 6 i Seby og 4 i Nykiøping i Mors.

5. Jan. 1579. Til Larz Offesen m. fl. Da Kongen straks paa Foraaret vil udruste nogle Orlogsskibe, dels for at holde Søen ren, dels fordi alting ser saa sølsomt ud udenlands, og vil bruge dem derpaa, skulle de møde i Kiopnehavn 20. Marts for at faa nærmere Besked af Admiralen.

21. Decb. 1582. Til nedennævnte Adelsmænd. For at forebygge, at der denne Gang, ligesom tidligere, fremsendes uduelige Baadsmænd, befales det dem straks at rejse omkring til alle Købstæderne, udtage duelige Baadsmænd efter den hermed følgende Taksering, optegne de udtagnes Navn, sende Register derover til Christoffer Valkendorff, for at der ikke skal fremsendes uduelige Folk i de udtagnes Sted, og give Borgmester og Raad Ordre til at sørge for, at Baadsmændene kommer til Kiopnehavn senest Midfaste Søndag. Brevene til Købstæderne angaaende Udredelse af Baadsmænd sendes dem til Besøgelse. Bl. Herremændene er Laurits Offesen, der skal udtage Baadsmænd i Købstæderne i Vendelboe og Viborg Stifter.

12. Jan. 1584. Befaling til nedennævnte Lensmænd at udtage

Baadsmænd i Købstæderne i deres Len, for at der ikke som tidligere skal fremsendes udelige Folk; Brevene til de enkelte Købstæder sendes dem til Besørgelse. De skulle gøre sig al mulig Flid for, at Kongen kan faa duelige søfarne Folk, optegne de udtagnes Navne paa klare Registre og sende disse til Christoffer Valkendorf. Laurits Offesen til Soegaard skal udtage 20 af Olborg, 6 af Seeby og 10 af Skaufuen.

15. Juli 1581 udsendes Ordre til Rytteriet. Til nedennævnte Herremænd. Da Kongen, som de uden Tvivl ved, har nogen Strid med sine Naboer, hvilken han dog haaber vil tage en fredelig Ende, men det alligevel vil være nødvendigt at have alt i Orden, hvis noget uformodet skulde indtræffe, skulle de rette sig efter at have de Folk, Heste og Harnisker, hvormed de er pligtige til at tjene Riget, rede, saa de, hvis det bliver nødvendigt, straks kunne møde velrustede ved Kolding for at forsvare deres fædrene Rige. Vil nogen godvillig møde med større Rustning, end han er pligtig til, vil Kongen straks ved Ankomsten give ham samme Sold for de ikke pligtige Folk og Heste, som de tyske Ryttere faar, og erkende det med al Naade. Bl. Herremændene er Las Offesson.

Laurits Offesen maa være død før 26. April 1591, thi nævnte Dato udsendes Miss. til Ludvig Munk om at lægge det Gods i Thy, som nu afdøde Las Ofvesen har været forlenet med, ind under Ørum Slot, lade det indskrive i Jordebogen og gøre Regnskab derfor. Laurits Offesen til Søgaard og Frue er begravet i Sacristiet i Nors Kirke. (Danske Atlas V.) Hans Enke, Else Eriksdatter Krag, dør 1624.

25. Maj 1616. Stadfæstelsesbrev paa Livstid for Fru Else Krag, Enke efter Las Lunov til Holmgaard, paa Kirkens Part af Korntiende af Skals Sogn, hvorpaa der aarlig skal svares 8 Pd. 6 Skp. Rug, 4 Pd. 6 Skp. Byg og 1 Pd. 6 Skp. Havre til Kirken. Hvis hun flytter fra Skals Sogn, skal hun have forbrudt Tienden, og Lensmanden paa Hald Slot skal have Fuldmagt til paa Kongens Vegne at bortfæste den til en anden.

At Laurits Lunov har efterladt sig en stor Gæld, viser følgende: 7. Septb. 1615. Aaben Brev om, at Otte Lunov til Holm-

gaard paa sine umyndige Halvbrødrers Vegne og Fru Else Krag til Ustrup, Lauridts Lunovs Enke, paa sine Børns Vegne have berettet, at Lauridts Lunov paa forskellige Steder har efterladt sig en stor Gæld, som forøges Aar for Aar, saa det er at formode, at de i Længden ville komme i stor Skade og Ulejlighed, hvis det ikke i Tide forekommes. Da de have begæret Tilladelse til at maatte sælge noget af Børnenes Arvegods til at betale deres Gæld med, har Kongen nu, for at de ikke skulle komme i Skade og Ulejlighed og til sin Tid kunne vide sig forvarede, bevilget, at Otte Lunov og Fru Else Krag maa sælge saa meget af Børnenes Arvegods, som behøves for at betale Gælden.

Otte Lunov til Holmgaard køber 1625 Søgaard.

11. Novb. 1632. Skifte mellem Niels Harbo Ottesen til Østergaard, Erik Lunov til Strandbygaard og Jesper Lunov til Restrup efter deres afdøde Hustrus Moder og Moder. (K. B.)

Else Krag Eriksdatter, Enke efter Laurids Lunov Ottesen, døde 1624.

Slægten Prip.

I. Jørgen Prip til Dragsholm og Margrete Andersdatter Breed af Torgildstrup.

II. Jørgen Prip til Pandum og Agnete Busksdatter Skench til Brudagergaard. Børn:

III. 1. Jørgen Prip var død 4. Marts 1599.

2. Christen Prip til Søgaard (Hillerslev Herred) og Øland (Hassing Herred).

Christen Prip bytter Gods med Kongen. 24. Febr. 1579. Til Claus Glambech. Paa hans Forespørgsel om, hvad han skal gøre med den Herremand, Christen Prip, der har skudt en Hjort paa Kronens Ejendom i Skanderborg Len, hvorom han har taget forskellige Tingvidner, befales det ham at forfølge ham til Herredsting, Landsting og for Rigens Kansler, saa vidt han kan gøre det med Rette. (K. B.)

3. Decb. 1579. Befaling til Niels Jonsen om, saa snart han faar Claus Glambecks Besigtelse over Christen Prips Gods i Skanderborg Len at udlægge Christen Prip Fyldest derfor paa

Mors, hvor Kronen bedst kan undvære Gods, og sende Kongen Besked derom. (K. B.)

31. Decb. 1579 (Skanderborg). Til Klaus Glambeck. Da Christen Prip har bevilget Kronen det Gods i Skanderborg Len, hvorpaa han skød det Dyr, han er kommen i Trætte for, til Mageskifte for noget Krongods i Hersom i Hourum Herred, skal han med det første besigte Godset og sende Biørn Andersen klart Register derover, for at denne derefter kan udlægge Fyldest af Godset i Hersom. (K. B.)

1. Jan. 1580. Til Biørn Andersen. Da Kongen har bevilget, at Christen Prip maa faa Fyldest af Kronens Gods i Hersom (Hæsum) i Hourum Herred, saafremt det kan undværes fra Aalborghus og ikke er Skovgods, for det Gods, som Kongen har givet Claus Glambeck Ordre (31. Decb. 1579) til at besigte, skal Biørn Andersen undersøge Godset i Hersom, og hvis det kan undværes og er Sletbogods, besigte det og indsende begge Besigtelser. (K. B.)

23. Marts 1580. Til Biørn Andersen og Claus Glambeck. Da Aalborghus ikke kan undvære det Gods, som Christen Prip har begæret til Mageskifte for sit Gods i Skanderborg Len, men Kongen i Stedet vil give ham Gods i Morse eller Tye, som han anviser dem, udlægge ham Fyldest for hans Gods og indsende klare Register derpaa. (K. B.)

30. April 1580. Christen Prip faar til sig, sin Hustru og deres Arvinger i Nørrejylland, Tye, Hassing Herred, 1 G., kaldet Øland, 1 Mølle, som er bygget paa Gaardens Grund, og som kan male om Vinteren og ikke om Sommeren, Liddel Øland, Brølløshøf, og 1. G., kaldet Salsgaard, som er bygget paa Gaardens Grund, i Høring 1 B., for følgende af hans og hans Hustrus Gods i Nørrejylland, Giern Herred, Spuorup Sogn i Liungbye 2 G., som han selv nogen Tid har holdt Avl paa, og 1 G. i Rinds Herred, Skaal Sogn, Estroppe By 1 G. (K. Sk.).

Christen Prip har været en betroet Mand, hvilket ses af de mange Breve, han har faaet fra Kancelliet. 5. Juni 1594. Miss. til Christen Prip til Øland og Christen Høg til Todbølle om at aflevere Albert Friis Inventarium, Jordebøger, Breve og

andet paa Vestervig Kloster, besigte Bygningerne paa Klosteret og Ladegaarden, vurdere det gamle Inventarium, der findes, og give alt beskrevet.

21. Febr. 1596. Miss. til Christen Høg til Todebøll og Christen Prip til Øland om at være til Stede, naar Albert Friis overleverer denne Inventarium, Breve, Registre, Jordebøger og alt andet, som bør efterlades ved Klosteret, besigte Bygningerne paa Klosteret, Ladegaarden og Kirken og give alt beskrevet.

28. April 1596. Miss. til Fru Mette Wogenspid, Albert Wind, Jakob Wind, Hendrik Wind, Christen Wind, Christen Lange og Christen Prip, Albert Skeels Arvinger. De har tidligere gentagne Gange faaet Skrivelser om at indbetale i Rentekammeret de 650 Dlr., som de paa afdøde Claus Skeels Vegne skylder af Vardehus og de andre nordlendske Len; men disse Skrivelser er ikke blevne efterkomne. Det befales dem nu hver især selv personlig at møde i København omkring St. Hans Dag Midssommer og hos Rentemesteren klargøre og afbetale, hvad de for deres Part blive skyldige, eller inden den Tid fremsende deres Part af Summen, saafremt Kongen ikke skal se sig nødsaget til med Loven og Retten at søge sin Betaling og Erstatning for Forsømmelse og Skade hos dem. (K. B.)

28de Marts 1600 er Pengene ikke indbetalt til Rentekammeret; thi dette Aar faar Christen Prip til Ølandt og andre Klaus Skeels Arvinger Bud igen om at betale, hvad Klaus Skeel maatte være bleven Kongen skyldig af Vardehus Len, og kræve Kvittansiarum.

Christen Prips Broder Jørgen er død 4. Marts 1599; thi dette Aar udsendes Miss. til Hannibal Gyldenstjerne til Restrup, Niels Krabbe til Tostedlundt, Styge Høg til Vang og Johan Brockenhuus til Tostrup. Der er Trætte mellem Christoffer Kruse til Tulstedt og Hendrik Bildt til Høstingaard (Hassing, Kær Herred) paa den ene og Christen Prip til Ølandt paa den anden Side om det Arvegods, Ejendom, Skov og Mark, Løsøre, Guld og Sølv, Penge, Fæ, Kvæg Bo og Boskab, som er tilfalden dem efter deres afdøde Moder (Agnete Skenk) og efter deres afdøde Broder og Hustruers Broder Jørgen Prip. Chri-

stoffer Kruse og Hendrik Bildt have tilbudt Christen Prip en kongelig Befaling til gode Mænd om enten at forlige dem i Mindelighed eller dømme dem imellem; men Christen Prip har ikke villet gaa ind derpaa, og de have derfor været for-aarsagede til efter Recessen alene at udtage Befalingen. Da de have tilbetroet de ovennævnte fire gode Mænd at forlige Sagen i Mindelighed eller dømme dem imellem, befales det disse at mødes med det første paa belejlig Tid og Sted, stævne begge Parter i Rette for sige, nøje undersøge Sagen og siden enten bilægge Striden mellem dem om Skiftet i Mindelighed eller dømme dem imellem. De skulle give deres Afgørelse eller Dom beskrevet under deres Signeter. Hvis nogen af dem paa Grund af lovligt Forfald ikke kan møde, skulle de mødte have Fuldmagt til at udtage andre gode Mænd i Stedet og alligevel udføre Kongens Befaling. Det befales begge de stridende Parter at møde i Rette for dem, naar de tilsiges med de Breve og Beviser, som de have imod hinanden og at lide og undgælde, hvad Lov og Ret er. (K. B.).

Arvestridighederne fortsættes; thi 9. Maj 1609 udsendes Miss. til Eske Brock til Estrup og Kristian Holck til Siøbo, Befalingsmand paa Drotningborg og Hald Slotte. Christen Prip til Øland er for nogen Tid siden paa Viborg Landsting bleven dømt til selv tolvte efter Loven at levere fra sig til Enevold Kruse til Vingegaard, Landsdommer i Nørrejylland, et klart Register paa alt hans forrige Hustrus afdøde Fru Barbara Vinds Gods, som maatte tilhøre hende enten ved Arv, Pant eller Køb. Da det er indfundet til Kongen at navngive Lovhøringerne og sætte Tiden, naar Loven skal ædles, befales det herved dem at være til Stede i Viborg d. 23. Septbr., til hvilken Tid Christen Prip skal give sin Lov, for at høre denne og føre tilbørligt Syn med, at Loven gives saa kristeligt og lovligt, som det sig bør, og af Personer, som er saaledes kvalificerede, at de billigen kunne tilstedes at svæge med ham. Det befales Christen Prip at give sin Lov paa nævnte Tid og Sted, saafremt han ikke vil blive lovfældt. (K. B.).

Christen Prip efterkom ikke denne Befaling, hvorfor han 26.

Marts 1610 blev dømt til at efterkomme den. (Se Rigens Raads Domme Side 345.)

Claus Kaas til Nestrupgaard var gift men Christen Prips Datter. Christen Prip vilde udelukke Claus Kaas' Hustru »aldeles fra hendes mødrene Arv«. Ogsaa Dommen 20. Marts 1610 gik Christen Prip imod, idet han dømtes til at betale hendes tilfaldende Arv. (Se Rigens Raads Domme Side 345.)

Christen Prip blev 1610 dømt nederfældig af Kongen og Rigens Raad, og derfor uværdig til at forestaa sine Børns og Søstres Værgemaal.

11. Maj 1610 Miss. til Christen Høg. Da Christen Prip til Øland for nogen Tid siden er bleven dømt nederfældig af Kongen og af Danmarks Riges Raad og af den Grund ikke længere kan være Væрге for sine Børn og Søstre, Jomfruene Margrete og Dorrete Prip, og da Kongen har bragt i Erfaring, at de her i Landet ikke have nogen saa nær Slægtning, som kan paatage sig Værgemaalet for dem, befales det ham at paatage sig Værgemaalet for Christen Prips Børn og Søstre og forestaa det tilbørligt. (K. B.).

13. Maj 1610. Miss. til Jakob Lykke og Jørgen Lunge. Da Kongen har forordnet Christen Høg til Todbøll til Væрге for Christen Prips Børn, skulle de ved allerførste Lejlighed begive sig til Christen Prips Gaard, overlevere Christen Høg alt det Jordegods, Løsøre, Guld, Sølv, Jordebøger, Breve og andet, ved hvad Navn nævnes kan, som kan være tilfaldet Børnene efter deres afdøde Moder, og give det klarlig beskrevet under deres Signeter. (K. B.).

10. Juli 1610. Miss. til Christen Prip. Kongen har bragt i Erfaring, at han trykker sig ved i de dertil beskikkede gode Mænds Nærværelse at overlevere Værgemaalet for hans Børn og Søstre til Christen Høg, hvilket forekommer Kongen meget sælsomt. Det paabydes ham nu, naar de dertil forordnede gode Mænd paany henvende sig til ham, da uden videre Forhaling i deres Overværelse at levere Værgemaalet fra sig til Christen Høg, saafremt Kongen ikke skal kræve ham ved andre Midler. (K. B.).

Christen Høg fik Dom over Christen Prip ved Hillerslev Herreds Ting 16. Oktb. 1610 paa: Det Jordegods han havde faaet af sl. Fru Inger Skrams Gods, kunde Christen Prips Børn Iver og Dorthe Prip faa deres Part, og det Løsøre, Christen Prip var sine Børn pligtig at betale: Nemlig 900 Rdl., 2 opgjorte Senge med 2 gode Bolsterdyner, 2 Bolsterhoveddyner, 2 gode Dundyner, hver saa god til 10 Rdl., 100 Rdl. med 2 Aars Renter, det Guld, som Christen Prip med sin sl. Hustru havde udsat i Pant til Jens Iversen i Randbøl, det Guld, som tilkom hans Datter Dorthe Prip, og sin Søn Iver Prip. Ogsaa ved Rigens Raads Dom af 11. Juni 1611 blev han dømt til at betale.

Atter 7. Juni 1613 tiltalte Klaus Kaas til Nestrupgaard Christen Prip, fordi han endnu ikke havde faaet sit tilgodehavende. Han havde sin Hustrus Fru Dorthea Vestines mødrene Arv staaende i Øland. Ved Mageskifte-Brev af 30. April 1580 havde Christen Prip faaet meget af Claus Kaas' Hustrumoders Gods, som endnu ikke var udlagt af Christen Prip, hvilket fremgik af en Dom 1609. Desuden af hans sidste Hustru Barbara Vinds Arvegods.

Claus Kaas fik Part i Søgaard for sin Hustrus mødrene Arv. Claus Kaas og Christen Prip skulde skifte og hver have sin Andel. (R. R. Domme.)

Foruden de mange Arvestridigheder havde Christen Prip Proces med Præsten i Nors.

8. Juni 1608. Johan Rud til Møgelkier, befalingsmand paa Ørum, tiltalte Christen Prip til Øland, fordi han havde tilhævet sig en læst Jord i Siøgaards mark og den med »plouge oc gjødning ladet gøe, stenge och plouge, uanset forn læst Jord med fiskeri oc anden brug fast ofver 100 aar skal have fult præsterne i Nors prestegaard den ene efter den anden og skal indvort at være med laug og laugheft oc med voris forfedre fremfarne konger udi Danmark og Norge deres stadfestelse skal vere konfirmerit, saa oc ved en endelig landstingsdomb hans formend, som da skal hafve besiddet Siøgaard, samme lest jord med fiskerie, tagsmark oc andet, hvad der tilhør, och

til de prester, som besidder Nors prestegaard, angerløs at skulle vinde, bruge oc beholde, fraadømt hannem, oc for slig ulouglig gierning til herredsting oc landsting skal være domb overgangit at hafve giort med oc bør derfor at stande tilrette.

Som ovenfor anført havde Christen Prip tilegnet en Læst Jord, som tilhørte Præsten, hvilket der var Landstingsdomme, Herredsdom, Lavhævd og kongelig Stadfæstelse for. Endvidere havde han ødelagt Præstens Vej, der førte hen til Jorden. Da Fogden kom med Sten og Pæl, hvormed samme Vej vilde afstene, mødte Christen Prip med 3 Mænd fuldt bevæbnet. Christen Prip jog en Fork i Hovedet paa den ene Hest, som var forspændt Vognen, der førte ovennævnte Sten og Pæl.

Ved Viborg Landstingsdom 1563 var Jorden kaldet Tudbjerg og Præstholt fradømt hans Formand Laurids Ofesen og tildømt Præstegaarden og ligeledes ved Rigens Raads Dom af 1608 blev Jorden tildømt Præstegaarden. (Se Side 180—184.)

12. Febr. 1621. Miss. til Ifver Juel, Hans Dyre, Niels Krag og Thamis Kaas. Før nogen Tid siden have de faaet Ordre til at være til Stede, naar Christen Høg til Toubølle, der en Tid lang efter Kongens Befaling har forestaaet Værgemaalet for Christen Prips Børn, leverer dette fra sig, for at paase, at alt gaar rigtigt til, og, hvis der opstaar nogen Strid mellem Christen Høg og Børnene, da enten bilægge den i Mindelighed eller skille dem ad ved Dom. Kongen har nu erfaret, at de have været forsamlede i Viborg d. 25. Jan., men intet udrettet for adskillige Aarsagers Skyld, hvorfor de have opsat Sagen til forstkommende 14. April. Det befales dem nu endelig at møde til denne Tid og udføre Befalingen. De skulle samtidig skifte Arvegodset mellem Christen Prips Børn. Da Claus Daa til Øland har tilkendegivet Kongen, at han ved noget om denne Sag, skulle de indstævne ham for sig til samme Tid, for at han kan angive for dem, hvad han ved derom. De skulle dømme, som de ville forsvare, om det, han angiver for dem vedrørende Skiftet alene.

Miss. til N. N. Da der er udgaaet Missive til nogle gode Mænd angaaende Skiftet efter Christen Prip, som skal staa i

Viborg 14. April, skal han møde i Viborg til samme Tid, paa tage sig Værgemaalet for Christen Prips Datter, medens Skiftet staar paa, og paase, at hun ikke i nogen Maade kommer til kort. J. P. 7. 64.

Christen Prip blev gift 1. Gang 9. Marts 1579 med Dorthe Lauridsdatter Vesteni. Hun var gift 1. Gang med Enevold Kruse til Vingegaard; han var død 22. Maj 1573. Med hende havde han en Datter, Margrete, som før 26. Marts 1610 blev gift med Claus Kaas (Spare-Kaas til Strandet). Margrete var død før 1652 og er begravet i Sejerslev Kirke.

Anden Gang blev Christen Prip gift med Barbara Iversdatter Wind, som døde 14. Decb. 1609. Hun er begravet i Harring Kirke. Hun blev 5. November 1570 gift med Christen Lange til Bramminge. Han døde 3. Juni 1604. Med Barbara Wind havde Christen Prip Sønnen Iver.

Tredie Gang blev Christen Prip gift med Inger Iversdatter Skram (Fasti). Med hende havde han en Datter, Dorte, som blev gift med Otto Lunov til Lundgaard. Hun var hans anden Kone. Otto Lunov var gift 1. Gang med Sidsel Tygesdatter Krabbe (af Østergaard), efter hvem Skifte 12. Febr. 1624 paa tænktes. Hun begravedes i Hammershøj Kirke. Otto Lunov blev 3. Gang gift med Anne Olufsdatter Krabbe (af Damsgaard) til Herpingaard. Hun blev gift 2. Gang med Anton Kampten von Silshoffen. Otto Lunov levede 18. Oktober 1660.

Christen Prips fjerde Kone var Anne Hansdatter Basse (af Vendsyssel). Hun døde 20. Maj 1660.

Foruden ovennævnte Børn af Christen Prip nævnes:

1. Maren, der døde 2. Aug. 1650, som den sidste af hele Slægten. Hun var gift med Henrik Bildt til Hassinggaard.

2. Anne, som var død 23. Febr. 1622. Hun var gift med Christoffer Kruse til Tulsted i Torup Sogn, Helligum Herred.

3. Margrete, som 1610 fik Kristen Høg til Væрге.

4. Dorthea, som 1622 fik Iver Juul til Væрге.

Som ovenfor nævnt fik Christen Prip 1580 Øland i Harring Sogn, Hassing Herred, af Kronen. Hans Datter Margrete bragte Øland til sin Ægtefælle Claus Kaas, som 1627 bortbyttede den

til sin Svoger Iver Prip mod Strandet. Christen Prip ejede tillige Søgaard i Hillerslev Herred, som hans Søn Iver 1625 solgte til Otto Lunov. Otto Lunov pantsatte straks Søgaard til Johan Anrep og 1626 til Otto Kruse og Iver Prip, som 1627 fik den tilbageskødet. Iver Prip solgte 1629 atter Søgaard til Christoffer Gersdorf. Iver Prip kom 1612 i Sorø Skole, blev 1617 immatr. ved Universitetet i Rostock, fik 1633 Ventebrev paa et Kannikedømme, 1630—34 Sekretær i Kancelliet, 1634 Berg-
hauptmand i Norge, 1636 Provst i Thyholm, 1640 forlenet med Reins Kloster, hvorpaa han 1642 fik Livsbrev. Han døde 1644 som Slægtens sidste Mand.

Christen Prip levede i Armod og havde talrige Arvestridigheder. 6. April 1621 Miss. til Tønne Friis. Da Christen Prip, der er bleven gjort nederfældig, saa han ikke kan gaa i Rette paa Tinge og svare til sine Sager, formener, at der ofte tilføjes ham og hans Hustru (Anne Hansdatter Basse) adskillig Uret og voldsomme Gerninger paa deres Jordegods og i andre Maader, skal Tønne Friis rette sig efter at svare for Christen Prip og hans Hustru i alle deres lovlige Sager paa Tinge og hvor det gøres behov, da det er ganske ubilligt, at der skal tilføjes ham Vold og Uret, fordi han ikke selv kan eller maa svare for sig, og da heller ikke hans Hustru og Børn skal undgælde for, hvad han maatte have forbrudt sig.

8. Januar 1622 Miss. til Henrik Lange til Oldagger og Jens Mogensen til Sindinggaard. Da nogle gode Mænd efter Kongens Befaling har tilkendt Claus Kaas til Øland paa hans Hustrus (Margrete Christensdatter Prip) 7 Td. 1½ Aabo Skp. Korn i hans Hustrus Faders Hovedgaard Søgaard, skulde de, da Christen Prip ikke selv kan gøre Claus Kaas Fyldest for Kornet, begive sig til Christen Prips øvrige Gods, som denne bedre kan miste, og deraf udlægge Claus Kaas Fyldest for Kornet, saaledes som begge Parter kunne være tjent med, da Claus Kaas selv vil nøjes med Udlæg i andet Gods.

13. Oktb. 1622. Miss. til Tønne Friis. Da han tidligere har faaet Befaling til at svare Christen Prips Sager, fordi denne selv er gjort nederfældig, og det er berettet Kongen, at Chri-

sten Prip allerede skal have tabt adskillige Sager, fordi han ikke selv maa gaa i Rette, skal Tønne Friis lade alle de Sager, som Christen Prip saaledes kan have tabt, indstævne paany og tage Dom i dem efter Loven, da Christen Prip ikke bør forurettes imod Loven, fordi han ikke selv maa svare for sine Sager. (K. B.).

Christen Prip døde 1622 og er begravet i Nors Kirke 1. Decb. 1622. — Miss. til Otte Skeel om at være til Stede ved Skiftet mellem afdøde Christen Prips Enke og hans Børn, paatage sig Værgemaalet for Enken, Fru Anne Basse, ved Skiftet, paase, at der kun vederfares hende, hvad ret og billigt er, og i alle Maader hjælpe hende til Rette. (K. B.).

Otte Lunov.

I. Otte Lunov til Rekkegaard (Bølling Herred) indkaldtes 1611 til Tjeneste under Riber Fanen, skrives 1622 til Holmgaard og Restrup, takseredes 1625 med tre andre af den lavere Adel til ialt 305½ Tdr. Hartkorn, solgte 1625 Lundgaard (Sønderlyng Herred) til Niels Krag, fik 1629 af Christoffer Lunov Skøde paa Nørhede (Rødding Herred), som han 1632 mageskiftede til Jomfru Johanne Lykke mod Slynge (Horns Herred), købte 1637 Grønkjærgaard (Fjends Herred) af Fru Thale Kaas, men solgte samme Aar Slynge til Fru Sofie Brahe, pantsatte Grønkjærgaard til Fru Thale Kaas, skrev sig 1648 til Viskum (Sønderlyng Herred), købte 1648 Part i Herpinggaard (Vandfuld Herred) til Anders Munk og Niels Galde, skrev sig 1650 til Nystrup, solgte 1652 sin og sin Hustrus Part i Herpinggaard til Jomfru Eva Unger, men købte 1653 Kaiholm (Vennebjerg Herred) af Hans Wolf Unger.

Otte Lunovs første Hustru døde 1624; thi 12. Februar 1624 udsendes Miss. til Hans Krabbe Siøgaard. Da Otte Lunov til Holmgaard agter med det første at skifte med sine Børn efter sin afdøde Hustru Fru Sidsel Krabbe, skal han rette sig efter at møde ved Skiftet og paatage sig Værgemaalet for Børnenc, medens Skiftet staar paa.

27. April 1627. Miss. til Hans Krabbe og Erik Lunov. Da

Otte Lunov til Holmgaard med det første agter at skifte med sine Børn efter sin afdøde Hustru, skal de rette sig efter at møde og paatage sig Værgemaalet for Børnene, medens Skiftet staar paa.

22. Juni 1627. Miss. til Hans Krabbe og Erik Lunov. Det berettes, at Otte Lunov til Søgaard efter Skiftet efter sin Hustru Fru Sidsel Krabbe skal have paataget sig Værgemaalet for sine Børn og siden afhændet noget af det dem tilfaldne Gods. De skal derfor som Børnenes nærmeste Slægtninge paase, at disse af deres Fader faar fuldkomment Vederlag for, hvad han kan have afhændet af deres Gods, og hvis han ikke forestaar Værgemaalet tilbørligt, skal de overtage Værgemaalet, for at Børnenes Gods ikke skal forkommes.

13. Oktbr. 1629. Miss. til Christen Høg til Toubøl, Hans Dyre til Boller, Ifver Kaas til Ulstrup og Christoffer Lunov til Nystrup. Hans Krabbe til Siøgaard og Erik Lunov til Strandbierregaard har faaet Befaling til at paase, at afdøde Fru Sidsel Krabbes Børn faar Vederlag af deres Fader for deres mødrene Gods, som han har afhændet, og hvis de mente, at Christoffer Lunov ikke havde forestaaet Børnenes Værgemaal tilbørligt, skulde de selv paatage sig dette. Da begge Parter har berettet, at der er opstaaet Tvistigheder imellem dem om samme Sag, som de ikke selv kan blive enige om, gives der Adressaterne Befaling og Fuldmagt til med det første at stævne Parterne i Rette for sig paa belejligt Sted og afgøre deres Stridigheder om nævnte Værgemaal og det afhændede Gods ved Dom og give Parterne deres Afgørelse beskrevet.

14. Juni 1631. Miss. til Erik Lunov. Hans Krabbe til Siøgaard har for nogen Tid siden faaet Kongens Befaling til at paatage sig Værgemaalet for Otte Lunovs Børn efter deres afdøde Moder Fru Sidsel Krabbe. Da det berettes, at Erik Lunov er Børnenes nærmeste Frænde, skal han rette sin Lejlighed efter at paatage sig Værgemaalet for nævnte Børn.

II. Otte Lunovs Søn: Laurits Lonov i Tved 1649.

Slægten Gersdorf.

I. Peter Gersdorf og Anna v. Minckwitz boede i Tyskland. De havde en Søn, som hed Casper Christoffer Gersdorf. I en ung Alder kom denne Søn til Danmark og tjente med en kort Afbrydelse med Hofjunker fra 1573—80. Derefter savnes alle Efterretninger om ham i de næste 20 Aar, som han maaske kan have tilbragt i Udlandet.

II. Christoffer Gersdorf kom i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede atter til Danmark, og efter at han d. 25. April 1602 havde ægtet en dansk Adelsjomfru, Else Munk, tog han fast Ophold her i Landet. Else Munk var Datter af Kristen Munk til Tobberup, Tyrstrup Herred. Med Else Munk fik han Hovedgaarden Tobberup, som han 1604 afstod til Kronen mod andet Vederlag, bl. a. Forleningen med Lønneborg Bispegaard.

18. Decb. 1604. Skøde fra Christoffer Gersdorf og hans Hustru Fru Else Munk til Kongen paa en Del Arvegods i Sønderjylland for en livsvarig Forlening med Kronens Len Lønneborg Bispegaard i Nordjylland, hvilke Godsche v. Ahlefeldt nu har i Pant, hvorfor Udstederen har maattet betale 3000 Daler. (Kronens Skøder.)

24. Decb. 1604. Miss. til Albert Skeel. Kongen har afkøbt Christoffer og hans Hustrus Gaard Taabdrup, Tyrstrup Herred, m. m. Gods, mod til Gengæld at give Christoffer Gersdorf og hans Hustrus Livsbrev paa Lønneborg Bispegaard med dertil hørende Gods. Da Christoffer Gersdorf og hans Hustru ved denne Handel have forbeholdt sig at maatte flytte Bygningen paa Taabdrup, hvorhen de ville, og Christoffer Gersdorf nu ved første Lejlighed vil flytte et af Husene med Bo og Boskab til Lønneborg Bispegaard, skal Albert Skeel fra Kronens Bønder i Riberhus Len skaffe ham saa mange Vogne, som behøves til at føre det nævnte Hus og Christoffer Gersdorfs Bo og Boskab fra Grested Bro til Lønborg Bispegaard. (Kancelliets Brevbøger.)

9. Marts 1605 bliver Christoffer Giersdorff forlenet med Lønborg Bispegaard med dens tilliggende Gods, han og hans Hustrus Livstid. (Danske Magazin.)

13. Maj 1606. Miss. til Christoffer Gersdorf. Han har indberettet, at der i hans Len (L. B.) findes 2 Birker i et Sogn, og at der i begge Birker holdes Ting hver Uge paa 2 forskellige Dage til stor Besværing for Kronens og andre Bønder. Det paabydes ham ved første Lejlighed at ordne det saaledes, at der herefter bliver holdt Birketing hver Uge i det ene af Birkerne, hvor det er mest belejligt for Bønderne i begge Ting, og fuldstændig at afskaffe det andet og forholde Bønderne i begge Birker, at de herefter skulle søge deres Ret paa samme Ting.

23. Juni 1608. Miss. til Borgmestre og Raad i Ringkøbing. Christoffer Gersdorf til Søbygaard har berettet, at de gør ham Hinder paa at ind- og udskibe Korn og andet for Lønborggaards Grund, idet de mene, at deres Næring aftager derved. Det befales dem herved ikke at gøre ham Hinder i saa Henseende, dog Kronens Rettighed hermed uforkrænket.

Ringkøbing drev Skudehandel paa Norge og havde ogsaa en Del Kornudførsel dertil.

10. Juni 1613. Miss. til Christoffer Gersdorf. Kongen har bragt i Erfaring, at han efter Loven har ladet Christoffer Lassen, der boede i Bølle under Lønborg Bispegaard, forfølge og gøre fredløs, fordi denne modvilligt har understaaet sig til ulovligt at bruge den Gaard, han var dømt, men at Christen Lassen desuagtet opholder sig der i Egnen og med Trusler og ubeskedne Ord lader sig forlyde med at ville vedergøre det. For at saadant kan blive straffet til advarende Eksempel for andre, skal han med det første lade denne Kumpen eftertrægte, gøre Flid for at blive ham mægtig, hvad enten det er paa Kronens, Adelens eller andres Gods, og siden sende ham velforvaret til Frederiksborg Slot.

23. Oktb. 1616. Miss. til Eske Bilde, Christoffer Gersdorf, Otte Christoffer Rosenkrantz og Ernst Normand. Da Kongen med det allerførste venter 2 Hertuger af Holsten til sig, skulle de møde med deres Kudskvogn i Overmorgen i Horsens, blive der, indtil Hertugerne kommer til Byen og siden ledsage dem hid til Kongen.

16. April 1618. Miss. til Lensmændene i Danmark. Da Kongen til adskillig Fornødenhed har maattet befale Størsteparten af Lensmændene at skulle lade spinde noget Hør og Hamp, skulle de uddele Hør og Hamp til Kronens Bønder i deres Len og sætte en, der har nogen Forstand derpaa til at have Tilsyn, naar Garnet leveres, at det er spundet godt. Det spundne Garn skulle de siden sende til Købstaden N. Der skal alle Vegne skaffes fri Vogn til at føre Garnet gennem Lenene, der ibl. Christoffer Gersdorf (Lønborg Bispegaard) 2 $\frac{1}{2}$ Lisp. 3 $\frac{1}{2}$ Skaalpd. Hamp og 5 Lisp. 7 Skaalpd. Hør.

Miss. 16. Decb. 1619 til nedennævnte Lensmænd. Da det er berettet Kongen, at det Hør og Hamp, som de have faaet fra Bremerholm for at lade det spinde, endnu ikke skal være fremkommen, befales det dem ikke at beholde Garnet længere hos sig, men ved allerførste Lejlighed fremsende det til Bremerholm, der ibl. Christoffer Gersdorf til Lønborg Bispegaard.

8. April 1620. Miss. til Christoffer Ulfeldt om, at han skal tillade Christoffer v. Gersdorf og Thomas Juel hver at købe en Skibsladning gullandske Sten paa Gulland.

9. Maj 1621. Christoffer Gersdorf til Lønborg Bispegaard faar 2 Lispd. Hamp og 4 Lispd. Hør til Spinding.

23. April 1623. Oprejsningsbrev for Christoffer Gersdorf til Søbygaard, Befalingsmand paa Lønborg Bispegaard, til, som om Gerningen nylig var sket, med Sandemænd at forfølge en Sag, hvori der paa Lønborg Bispeting er svoret fuld Vold over Christen Andersen i Kifling (Kyvling N. Horne Herred), fordi han har slaaget en af Christoffer Gersdorfs Tjenere paa Birket, ved Navn Jørgen Raksen, hvilken Voldsforfølgning og Sandemændsød dog er bleven dømt magtesløs paa Landstinget i Jylland, fordi der ikke var blevet givet fuldt lovligt Varsel. (Udenfor er skrevet: Denne Oprejsning blev igen fornyet d. 8. Novb. 1623.)

14. April 1624. Til Christoffer Gersdorf m. fl. Da Hertug Ulrik, Arving til Norge, Administrator i Schwerin Stift og Hertug i Slesvig Holsten, Kongens Broder, er død, skulle de indrette sig paa at være i København 10. Maj, for derfra efter

nærmere Anordning af Kongen at begive sig over til Rødtzou at gøre Tjeneste ved den fyrstelige Ligbegængelse. De skulle klæde sig selv med en lang Sørgekappe med hængende Bind, Sørgeklæder og Tilbehør og ligeledes lade deres Dreng klæde i sort.

4. Aug. 1627. Miss. til Lensmændene om, at Kongen har bestemt, at hans Søn, Grev Frederik Christian skal bisættes i St. Knuds Kirke i Odense Søndag d. 9. Septb. førstkommende. De skal møde i Odense Lørdag d. 8. Septb. med deres Hustruer og disses Jomfruer og ære Begravelsen ved deres Nærværelse, der ibl. nævnes Christoffer Gersdorf.

Christoffer Gersdorf m. fl. skal møde i Roskilde for at følge Kongens Moder Fru Sofia til Graven d. 14. Novb. 1631.

16. Oktb. 1630. Kgl. Beskærmelsesbrev for Pofvel Skriver, Borger i Randers, der har berettet, at han for Oluf Parsberg til Jernit, Befalingsmand paa Trondhjems Gaard, har en Sag at føre ved Retten imod Christoffer Gersdorf til Søbygaard, Befalingsmand paa Lønborg Bispegaard. Christoffer Gersdorf har bl. a. paa Tinget truet og undsagt paa Livet, og Pofvel Skriver befrygter derfor, at der skal blive tilføjet ham Overvold.

29. Febr. 1632. Miss. til Hr. Albrekt Skeel. Christen Lassen, fordm bosat i Lønborg, har klaget over, at han for nogen Tid siden er kommet i stor Trætte med Christoffer Gersdorf til Søbygaard og er blevet voldsvoeret og dømt fredløs, fordi han ikke kunde møde paa Landstinget og svare for sig, da han ikke var til Stede, da samme Lovmaal over ham blev drevet. Christoffer Gersdorf har i Mellemtiden ladet ham føre fængslet til Frederiksborg Slot for at arbejde dør. Christen Lassen paastaar endvidere, at han har tilbudt Christoffer Gersdorf Voldsbøder eller Tingsvidne, men at denne ikke vilde modtage dem. Hr. Albrekt Skeel skal nøje undersøge denne Sag, og hvorfor Christoffer Gersdorf ikke vilde modtage Voldsbøderne, hjælpe Andrageren til Rette, saa vidt det er muligt, og underrette Kongen om, hvad han erfarer paa det Møde, som med det første er beram-

met i Odense. (Se endvidere P. Fløe og O. Nielsen: Lønborg og Egvad Sogne.)

Ovenstaaende Oplysninger handler om Christoffer Gersdorfer som Lensmand.

Christoffer Gersdorf synes at have deltaget i Kalmarkrigen 1611—1613.

26. Marts 1611. Miss. til Ritmesterne i Jylland og Fyen. Kongen sender dem en Fortegnelse over de Adelige, der i egen Person skulle ride under deres Fane paa det forestaaende Tog, hvilket de straks skulle befale enhver især. De Adelige, der ikke er anførte paa Fortegnelsen, maa være fri for personlig at ride med og skulle kun fremsende deres Rostjeneste, men ønsker nogen af dem selv personlig at ride med, skal det staa ham frit for. Under Ribe Fane, hvorover Albrekt Skeel er Ritmester, skulle ride: Christoffer Gersdorf, Otte Kaas til Søgaard, Otte Lunov m. fl.

10. Marts 1621. Fortegnelse paa den Rostjeneste, som Lensmændene i Danmark skulle lade møde i Kolding d. 1. Maj: Christoffer Gersdorf af Lønborg Len 1 Kyrasser.

3. Jan. 1623. Miss. til Christoffer Gersdorf m. fl. De skulle rette sig efter at lade de geruste Heste, hvormed de skulle tjene af deres Len, møde i Kolding 5. Febr. og lade dem marchere derhen, hvor Kongen vil bruge dem.

Christoffer Gersdorf er med ved flere Skifter.

1. Maj 1609. Christoffer Gersdorf m. fl. skal d. 8. Maj i Viborg forhandle om Arv og Skifte efter Albert Skeel til Jungetgaard og Anne Bjørnsdatter Kaas.

1. Juni 1619. Miss. til Uldrik Sandberg, Eggert Abildgaard, Christoffer Gersdorf, Hans Lange, Otte Christoffer Rosenkrantz, Brebiern Gyldenstjernes Arvinger og Børge Rosenkrantz' Arvinger. Da Kongen har forordnet 4 Rigsraader til at møde i Viborg førstkommende Maurittii Dag for at ligne og lægge, hvor meget enhver af dem skal udlægge til Gert Møllemand og Medkonsorter af Kogsbølle Gods, skulle de møde i Viborg til samme Tid eller sende deres Fuldmægtige, for at alt kan komme til endelig Ende.

8. Marts 1624. Christoffer Gersdorf skal paatage sig Værgemaal for Jomfru Anne Ulfeldt og forestaa det, indtil han kan blive det kvit, da hun er i hans Hustrus Hus og hendes Gods ligger i Jylland hos ham.

16. Oktb. 1619. Miss. til Christoffer Gersdorf. Da han skal vide noget om adskillige Pengeudgifter og Udlæg, som have været mellem Gunde Rostrup til Siellidtskoufgaard og hans Broder Albert Rostrup til Starupgaard og til Dels være anvendt i deres umyndige Aar, og da Kongen nu har beskikket nogle Kommissærer til at forhandle Brødrene imellem om den Uenighed, der kan opstaa mellem dem, skal han møde 2. Novb. i Vejle, hvor Kongens Befaling skal udføres, for at give Kommissærerne Underretning om, hvad han ved angaaende Pengeudgiften.

10. Decb. 1620. Miss. til Knud Gyldenstjerne og Christoffer Gersdorf. Det er blevet berettet Kongen, at Jakob Ulfeldt Mogensen en ganske rum Tid har været og endnu er anholdt i Grafvenhagen i Holland for en Gæld, som han er kommen i dèr, og som efter hans egen Skrivelse og andres Beretning skal beløbe sig til en 15,000 Rdl. Da hans Kreditorer, skønt der er foreslaaet dem adskillige andre Midler, paa ingen Maade vilde lade Jakob Ulfeldt slippe ud af Arresten, førend de faar deres fuldkomne Betaling, hvilket vil medføre, at der maa sælges saa meget af hans Jordegods, som behøves til Gældens Betaling, og da han paa Grund af sin Mindreaarighed og anden Ulejlighed ikke selv kan gøre noget, ej heller kan give Fuldmagt til ved første Lejlighed enten at pantsætte eller sælge saa meget af Jakob Ulfeldts Arvegods, som behøves for at betale hans Gæld i Holland. De skulle gøre sig Flid for at pantsætte eller sælge hans Gods saa dyrt som muligt og iøvrigt, saa vidt gør ligt, ogsaa i andre Maader ramme hans Gavn og Bedste. Siden skulle de med Penge, som de faar ind, udløse ham af Fængselet, saa han snarest mulig kan komme ud.

Christoffer Gersdorf har vistnok været en driftig Jorddrot, der idelig var paa Færde ved Køb og Salg af Jordegods og Tid efter anden ejede en hel Række jyske Herregaarde: Palstrup, Isgaard, Hanbjerg Hovgaard, Kjærsholm, Søbygaard, Tande-

rupgaard, Refstrup, Udstrup, Risager, Donslund, Søgaard i Nors 1629 o. s. v. Hans Ejendomme ansloges i 1625 til 2088 Td. Hartkorn.

Christoffer Gersdorf har faaet Penge tilgode. 19. Septb. 1616. Miss. til Albrekt Skeel. Naar Christoffer Gersdorf lovligt har udæsket det, som afdøde Hans Munk endnu maatte være ham skyldig, maa han ikke gøre Christoffer Gersdorf nogen Hinder paa det Gods, som maatte have tilhørt Hans Munk og nu staaar forseglet i Varde, men lade ham faa det, saavidt han med Lov og Ret kan være berettiget til det.

4. Juli 1617. Miss. til Peder Lange og Henrik Lange. Christoffer Gersdorf har berettet, at afdøde Hans Munk har været ham nogen Gæld skyldig efter Brev og Segl, hvilket Tilgodehavende han har ladet udæske med Rigens Æskning; denne Æskning har han først faaet beskrevet paa Varde Byting, hvor Hans Munks Gods nu findes, og derefter paa Viborg Lands-ting; men da han hos Rigens Kansler har ladet anholde om Lavdagsbreve, har han ikke kunnet faa dem, fordi der ikke kunde navngives nogle i Lavdagsbrevene. Da han nu har anmodet Kongen om at tilforordne nogle gode Mænd, som kan udvurdere ham Hans Munks Gods, der nu staaar under Forsegling i Varde, saa vidt det kan strække til, skulle de ved første Lejlighed begive sig til Varde, nøje undersøge om Christoffer Gersdorf med Lov og Ret er saaledes berettiget til Hans Munks Gods, at det bør tilkomme ham frem for nogen anden af Kreditorerne, hvis saa er, udvurdere Godset til ham, saa meget han med Ret bør have deraf, og give deres Forretning klarlig beskrevet under deres Signeter.

29. Juni 1624. Christoffer Gersdorf har Penge tilgode hos Falk Gjøe til Skiersøe. Han har faaet udlagt en Del Bøndergods til Betaling.

Christoffer Gersdorf har ogsaa været benyttet som Kautionist. 28. April 1621. Miss. til Christoffer Gersdorf og Jørgen Ernst Worm angaaende 4000 Dlr., hvorfor de have sagt god for Hans Lykke.

19. Novb. 1621. Miss. til Christoffer Gersdorf og Jost Høg

til Biørnsholm. Da Kongen har opsagt de 6000 Rdl. Hovedstol med resterende Rente, hvorfor de have sagt god for Jakob Lykke til Tanderup, til Betaling paa Omslaget i Kiel 1623, skulde de sørge for, at baade Hovedstol og Renter uden Forsømmelse og Undskyldning blive betalte paa ovennævnte Tid og Sted, saafremt Jakob Lykke ikke selv betaler Pengene. Saafremt Pengene af ham eller dem, paalægges dem at inddrage i Kiel til den nævnte Tid, holde et ærligt adeligt Indlager der og ikke begive sig derfra, før Hovedstol med Renter, Interesse og anden Skade er betalte.

25. Novb. 1621. Miss. til Christoffer Gersdorff, Erik Juel og Johan Rantzau. Claus v. Buchweldt i Kiel, Henrik v. der Visck til Glasou, Casper Rantzau til Smol og Key v. Ahlefeldt til Lindoue have berettet, at de efter rigtige Breve og Beviser have en temmelig stor Sum Penge tilgode hos Jakob Lykke til Tanderup, og at Christoffer Gersdorf, Erik Juel og Johan Rantzau have tilhandlet sig en Del af Jakob Lykkes Gods og endnu have Pengene i Behold hos sig. Det befales dem i den Anledning at beholde Pengene i Arrest, indtil Jakob Lykkes Kreditorer og andre, som have noget at tale derpaa, kunne faa deres Anfordring udført ved Retten.

Kongen benytter sig af Christoffer Gersdorfs Kendskab til Godshandler til at besigte hans Ejendomme.

31. Oktb. 1616. Da Otte Christoffer Rosenkrantz til Bøller har solgt sin Gaard Stjernholm i Horsens til Kongen, skal Eske Bilde, Christoffer Gersdorf og Ernst Normand give en beskreven Besigtelse.

19. Aug. 1620. Miss. til Niels Krag og Christoffer Gersdorf. Da Knud Gyldenstjerne til Tiim, Befalingsmand paa Hald Slot, har begæret noget Krongods, skulle de besigte Godset. Christoffer Gersdorf har været Kirkeværge for Søby, indkrævet Kornet, men ikke været saa efterrettelig med at faa det betalt.

1619. Miss. til Christoffer Gersdorf. Christen Holck til Bustrup, Embedsmand paa Silkeborg Slot, har berettet, at der af Søby Kirke aarlig svares 2 Ørt Provstekorn til Silkeborg Slot, hvorfor Lensmanden paa dette Slot aarlig skal gøre Regn-

skab i Renteriet, og at Christoffer Gersdorf nu resterer med dette Korn for omtrent 8 Aar, hvilket Aar efter Aar gøres ham til Mangel i Renteriet. Da Christoffer Gersdorf er Kirkeværge for Kirken og aarlig oppebærer dens Korn og Indkomst, skal han nu tilfredsstille Christen Holck for det Korn, han resterer med, og for Fremtiden, saalænge han er Kirkeværge, svare Lensmanden paa Silkeborg Slot tilbørlig Rettighed af Kirken.

21. Juli 1624. Christoffer Gersdorf, Befalingsmand i Lønborg Bispegaard, har eftergivet Søby Kirke ved Silkeborg, Gern Herred, 400 Dlr., som den skyldte ham.

Christoffer Gersdorf, der døde mellem 24. Febr. 1634 og 9. Febr. 1635, er Fader til Rigsdrost Joakim Gersdorf. En anden Søn, Caspar Gersdorf, ejede Hindsel 1653; han var gift med Ane Ulfeldt.

III. Efter Christoffer Gersdorf bliver sikkert Sønnen Peder Gersdorf Ejer af Søgaard. I 1638 ansloges hans Ejendomme til 965½ Td. Hartkorn.

Peder Gersdorpf: Sebyegaard (Søbygaard) med sine ennermerker och eigendomb 48, Siøegaard med underliggende 26, Isgaard 48, 965½ Td. Hartkorn. (Danske Magazin 5 R 1 B.).

I Trap nævnes Erik Jul til Hundsbæk som Ejer af Søgaard efter Peder Gersdorf; men om det er den rigtige Plads i Rækken af Ejere, er jeg ikke sikker paa; men hvor han skal anbringes, hvis han har været Ejer, ved jeg ikke.

Slægten Lykke.

I. Erik Lykke til Havnø og Eskjær, 1577 og 1579 Hofjunker, 1585—87 Lensmand paa Dueholm, 1587 en kort Tid paa Bratsberg og Vernø Kloster, 1587—91 paa Visborg, 1592—95 paa Skivehus, 1595—97 paa Ørum, begravet i Juni 1602 i Grinderslev Kirke. Han var gift med Dorte Iversdatter Krabbe til Krabbesholm; hun blev begravet 19. Decb. 1623 i Simsted Kirke.

II. Hans Lykke til Krabbesholm (Hindborg Herred) og Søgaard (Hillerslev Herred), ledsagede 1602 et Gesandtskab til Bremen, nævnes ved Hyldningen 1608, 1609 Fændrik under

Ritmester Ulrik Sandberg, forarmede sig ved ubesindige Forløfter, døde kort før 17. Novb. 1648, begravet i Grinderslev Kirke. Han var gift to Gange. Første Gang med Johanne Valdemarsdatter Parsberg. Hun var død før 2. Decb. 1619 og er begravet i Grinderslev Kirke.

Børn: Erik Lykke til Vennersgaard (Hind Herred) og Højris (Hammerum Herred), kom 1602 paa Sorø Skole, 1635—42 Sekretær i Kancelliet, takseredes 1638 til 53 Td. Hartkorn, slog 1639 i Kolding en »Fiolist« Ambrosius Leppelmand og maatte derfor udtræde af sin Tjeneste i Kancelliet, ansat paany 1640, havde ved sin Død Søgaard i Forpagtning af Peder Gersdorf, døde 1. Jan. 1644.

Han var gift med Mette Henriksdatter Lunge, der 1648 ejede Højris, men forsaa sig i sin Enkestand og lod sig lokke, levede 1655 paa Højris.

Hans Lykke var gift anden Gang 10. Decb. 1623 med Birgitte Clausdatter Sehested. Hun døde 1. Febr. 1655.

Børn: Niels Lykke til Søgaard, i hvilken han arvede en Halvpart efter sin Moder, men 1655 solgte til sin Broder Jørgen Lykke, 1648—49 Fændrik i den norske Melitse, fik 1649 Tilladelse til at gaa i fremmed Tjeneste, nævnes 1655 blandt Hof-Officererne, var 1657 Kaptajn over Karlene for Gyngø Herred, dræbt 9. November 1657 i København af Generalmajor Fuchs.

Jørgen Lykke til Sønderhoved (Nørvang Herred), som 1652 blev ham tilskødet af Fru Sofie Staverskov, men som han 1658 mageskiftede til sin Søster Johanne og 1661 solgte til Kronen, Søgaard, hvoraf han 1655 udkøbte sin Broder, Buderupholm, hvortil han skrev sig 1661, men solgte 1667, Vejerslevgaard paa Mors, som Søsteren Karen ejede 1687.

Jørgen Lykke er f. 1621 i Thy, var 1642 Ritmester, men 1648 Løjtnant i Norge og fik Rejsepenge for at følge Krigen udenlands, skrives 1655 til »Dannerup«, faldt i Novb. 1657 i svensk Fangenskab, Oberstløjtnant til Hest, fik 1694 for Livstid 25 Rdl. aarlig af Thisted Amtstue, men var 11. Oktb. 1693 blevet begravet i Vester Assels Kirke. Han var gift med Sidsel Jørgensdatter Hohenderf, der var f. 13. Febr. 1629 paa Rønnehelm; hun døde 16. Novb. i Sæby.

1681 ejedes Søgaard af Rasmus Andersen i Følge Kronens Skøder. Om denne Ejer se Side om Nedergaard i Kaastrup.

1683 har Assessor Henr. Jørgensen til Visborggaard Søgaard. Han døde 1686. Hans Enke Mette Olufsdatter skøder 1701 Søgaard til Provsten i Refs Herred Peder Nielsen i Hvidbjerg. Han døde 1719, og Enken Martha Andersdatter Lyngby skødede Søgaard 1724 til Bertel Langballe Nebel i V. Vandet. Bertel Langballe er født 1672 og Søn af Nebels forrige Ejer Mikkel Mikkelsen Langballe, Amtsskriver over Thy og Mors, og Hustru Ane Marie Bertelsdatter, f. i Assens 14.-9. 1649. Mikkel Langballe døde 1711; hans Hustru 1699.

1708 havde Bertel Langballe faaet Skøde paa Nebel af Faderen. Han var gift med Bodil Marie Stampe, en Søster til Statsminister Henrik Stampe. De havde flere Børn. 1744 døde Bertel Langballe. Hans Enke bliver senere gift med Provst Riber i Ø. og V. Vandet.

Søgaard bliver efter Bertel Langballe delt mellem to Ejere: Povl Bertelsen i Nordentoft og Chr. Jensen Dige.

Povl Bertelsen er født 1705, Søn af Bertel Povlsen Agerholmgaard, og Hustru Karen Jensdatter, som døde 1716, 49 Aar. Povl Bertelsen i Nordentoft var gift med Anne Jensdatter Dige, der var Datter af Jens Jensen Dige, Skaarup i Nors. De havde flere Børn. En Datter Karen Povlsdatter Nordentoft var gift med Jeppe Thomas Jeppesen Løfting. 1765 skøder Enken Karen Povlsdatter den halve (Øster) Søgaard til sine 3 Børn.

Chr. Jensen Dige havde Vester Søgaard. Han er Søn af Jens Jensen Dige, Skaarup i Nors. Han døde 1756, og hans Enke Anne Nielsdatter Vestergaard 1759. Deres Søn Jens Kristensen Dige faar Vester Søgaard. Jens Kristensen Dige af Søgaard bliver 1767 i Nors Kirke viet til Kirsten Jepsdatter. Søgaard samledes igen, da deres Søn Kristen Jensen 1810 skødede Vester Søgaard til Kr. Holst, som var Ejer af Øster Søgaard.

Af senere Ejere nævnes P. Holst, Kr. S. Holst og Jens Nielsen Jensen fra Mors. Han er født 1841 og døde 1934 hos en Søn i Jebjerg i Salling. Han ejede først Hangaard i Fredsø, derefter Søgaard, igen Hangaard og siden Søbygaard ved Højslev.

Efter Jens Nielsen Jensen ejede Sagfører Lykke i Thisted, N. Hagensen, Ullerupgaard, og Svend Bøjer i Skinnerup, J. P. Borup, Vilh. Povlsen, Søgaard.

1939 solgtes Søgaard til Udskiftning for 126,000 Kr. Der var da 235 Td. Land til den.

Mtr. 1664:

En adelig Sædegaard. Welbr. Jørgen Løches hvilken er med sin tilliggende Ejendom, udi Sødskinds Skifte sat og thaxeret for Hartkorn 24 Tønder.

Kand saaes: Rug 6 Td., Biug 14 Td., Aur 30 Td., Høe 40 Læs.
1688: Gl. Hartkorn 24. 0. 0. 0. Nyt Hartk. 21. 1. 2. 1.

C. Djørup: Thisted Amt 1842: Søgaard med 250 Td. Agerland af forskellig Bonitet. Indmarken god, dyb Muldjord med Kridt. Udmarken skarpsandig, i det hele meget ujævn og besværlig at drive.

Selvejerslægten Bjerregaard.

I. Slægten Bjerregaard har faaet Navnet efter Gaarden Bjerregaard i Vester Vandet. Stamfaderen til Slægten hed Kristen Sørensen. Ikke et Ord om hans Herkomst og Hjemsted har jeg kunnet finde. Efter Kirkebogens korte Meddelelse blev Kristen Sørensen i Nors Kirke 1695 viet til Zidseel Kristensdatter. Senere findes han boende i Bjerregaard. I Vester Vandet Kirkebog læses: 1696, 5. April i Dagingen fødtes Kristen Sørensen i Beriggaard og Sidsel Kristensdatter deres Datter Maren, baaret til Daaben Ane, Kristen Kristensen østen Præstegaarden. Faddere: Kristen Frandsen i Hending, Niels Andersen i Lerhøj, Kristen Bierregaards egen Dreng Kristen Kristensen, Kristen Frandsens Datter Maren og hendes Tjenestepige Maren Kristensdatter. 1713 blev Maren gift med Povl Jensen Bunk i Hending. Han er kommen til Bjerregaard mellem 92 og 96; thi 1692 viedes Salman Andersen i Bjerregaard og Kirsten Kristensdatter, som tjente paa Nebel, i V. Vandet Kirke. 1703 bor Salman Andersen Bjerregaard i Dollerup i Sjørring.

Omkring 1700 har Kristen Sørensen faaet en Fæstegaard i

Hending; thi 1700 døbt i Nors Kirke Kristen Bjerregaards Søn Kristen.

1707 døbt i Nors Kirke Kristen Bjerregaards Barn, kaldet Sørren. Ved Moderens Død tjente han i Nors Præstegaard. 1734: Søren Kristensen Beregaard og Zidsel Jensdatter viet i Nors Kirke. Boede senere i Saarup, Ræhr Sogn. Se D. Ø. V. Amters Skifteprotokol 1759—65 Fol. 76 ff.

Christen Sørensens Kone Zidsel er sikkert Datter af Christen Frandsen i Hending. I Følge Mtr. 1664 har Christen Frandsen en Gaard i Fæste paa 1 Td. 2 Skp. Hartk. 1680 er Hartkornet nedsat til 1 Td., velsagtens paa Grund af Sandflugten; men i Mtr. 1688 har den 2. 1. 3. 2. 1664 ejes den af Peder Wadstrup i Thisted, men 1680 af Doct. Laurits Foss, senere af Kongen. I Mtr. 1688 har den Nr. 11.

1699 blev Kristen Frandsen af Hending begravet, 65 Aar, f. 1634.

Da Kristen Sørensen kommer til Hending, faar han Peder Frandsens Gaard i Fæste. 1664 har den 3 Td. 2 Skp. Hartk., 1680 2 Td., 1685 1 Td., og 1688 faar den 1. 3. 1. 2. Den har Nr. 6 i Mtr. 1688 og ejedes 1664 af Peder Wadstrup i Thisted, 1680 af Doct. Laurits Foss og senere af Kongen, der sælger den til Lars Koks Enke i Oddersbøll.

2.-11. 1716 faar Kristen Sørensen kgl. Skøde paa ovennævnte Gaard i Hending af Hartk. 1 Td. 3 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. Han bliver da Selvejer, hvad der i disse Dage var en Sjældenhed. En Selvejerbonde var en anset og betroet Mand.

1709 begravet P. Frandsen af Hending, 82 Aar, og allerede 1703 bliver Peder Frandsens Hustru Maren Kristensdatter begravet, 69 Aar. De har nok ingen Børn haft, siden Kristen Sørensen faar Gaarden i Fæste. Peder Frandsen er sikkert Zidsels Farbroder.

1729 blev gl. Kristen Bjerregaards Hustru begravet 62 Aar, f. 1667. Skifte afholdtes 2. April 1729. Sønnen Kristen Bjerregaard ejer Gaarden. Han skal sørge for sin Fader til hans Dødsdag med alt, hvad han har fornøden, uden nogen Hjælp af Medarvingerne Maren og Søren, der begge giver Afkald paa

Arv, da det, Faderen ejer, ikke er for meget som Vederlag for hans fornødne Underholdning. Se D. Ø. V. Amters Skifteprotokoller 1728—1739 Fol. 26 og 27.

1733 blev Kristen Sørensen Bjerregaard begravet, 68 Aar; f. 1665.

II. 1727 viedes Kristen Bjerregaard og Kirsten Nielsdatter i Nors Kirke. Hun er Datter af Niels Jensen Dige i Hendinggaard. Børn:

1729 Maren, bliver gift med Niels Therkildsen i Skinnerup.

1730 Kristen, bliver 1752 gift med Maren Bak i Hending; er død 1760, men har en Søn Kristen Kristensen, som er født 1754 ell. 1753, var i Vester Baun i Skinnerup.

1732 Zidsel, dør 1765, 33 Aar, gift 1764 med Steffen Nielsen i Vorring, 28 Aar ved Skiftet 1760 og ugift.

1736 Johanne, dør 1738, 2 Aar; ikke indført i Kirkebogen blandt de døbte.

1737 Niels, dør i April 1765, fæstede 6.-4. 1752 Fædrenegaarden, som Niels d. Yngre faar 1765. S. D. Ø. V. Amters Skifteprotokol 1759—65 Fol. 360 ff.

1740 Peder, tjente 1760 i Søgaard.

1741 Niels. 1768 viedes i Nors Kirke Niels Kristensen Bjerregaard og Maren Andersdatter Hending. Forl.: Christen Gudiksen Skjelsgaard og Peder Bjerregaard Brond. Niels dør i Maj 1790. Hans Enke faar 21. Maj 1791 Tilladelse at sidde i uskiftet Bo. De har to Børn: Johanne, f. 1770, og Kirsten, f. 1773.

Kirsten blev gift med Thomas Jespersen, som er født 5.-3. 1780 og dør 9.-11. 1849. Thomas Jespersens anden Kone hed Maren Frøkjær, og hans tredie Kone var Inger Christensdatter Nordentoft fra Klitmøller. 1823 køber Thomas Jespersen, Gaardmand i Hending, Skaarupgaard i V. Vandet.

Thomas Jespersen havde mange Børn. En af Sønnerne, Peder Nordentoft-Thomsen, Sognepræst i Brabrand-Aarslev, tog Navneforandring til Nordentoft og er Stamfader til Nordentoft Slægten. Se Chr. Krarup: Lauritz Schmidt Slægtsbog. 1926.

Johanne bliver som ovenfor nævnt gift med Kristen Kristen-

sen Neergaard i Kaastrup; de boede først i Kaastrup, men 1805 køber de Momtoft i Sennels. Børn:

A. 1794 Niels. Købmand i Thisted. N. B. Neergaard køber 1827 Ulstrup, død 1851. Sønnen Edvard Nergaard, f. 7.-6. 1821 i Thisted, Ejer af Dovergaard, 1866 af Petersrolighed ved Thisted, død 17.-2. 1874 paa Dovergaard, begravet i Ydby. Kammeraad, Ridder af Dbg. Broderen Adolf Nergaard, f. 1823.

B. 1795 Christen.

C. 1797 Christen.

D. 1799 Maren. Hun blev 4. Novb. 1819 viet paa Momtoft efter kongelig Bevilling til Peder Oddershede, Søn af Gaardmand i Kaastrup Peder Kristensen Oddershede og Hustru Dorthe Pedersdatter Nørgaard. Peder Oddershede døde 15. Novb. 1821 paa Dover Østergaard, som han ejede.

Maren bliver 2den Gang gift med Laurids Ploug Borberg fra Aamølle ved Vindblæs.

L. P. Borberg var Medlem af Nørrejylland's Stænderforsamling i Viborg 1836—1842 og Medlem af Thisted Amtsraad. I Stiftsprovst Halds og Herredsfoged Withs Stændervise gives ham følgende Skudsmaal:

Lars Borberg taler ugenert
om Faar og Fyr*) og Fære (Fæрге),
skønt det er ikke meget værdt.
Gud bedre! Ak, desværre.

Maren Neergaard døde 21. Oktb. 1861 og L. P. Borberg 14. Marts 1875. De ligger begravet sammen paa Ydby Kirkegaard. Se L. P. Borberg: Slægten Borberg.

E. 1801 Peder. Efter at have været Adjunkt, blev han Sognepræst til Ugilt og Taars i Vendsyssel. Han var Medlem af den grundlovgivende Forsamling og blev 4.-12. 1849 valgt i Frederikshavn Kredsen til Medlem af Folketinget. Han var Fader til fhv. Statsminister Niels Thomasius Neergaard, som er født d. 27. Juli 1854. Det var et politisk interesseret Hjem efter Tidens Forhold, N. Neergaard havde.

N. Neergaard var Folketingsmand for Nakskov 1887—1890,

---

*) Hanstholm Fyr opført 1843.

for Hørning (Hornslet) 1892—98, for Ebeltoft 1898—1920 og for Randers Amtskreds 1920—1932; Finansminister i Ministeriet J. C. Christensen 1908, Konsejlspræsident og Forsvarsminister 1908—09, Finansminister i Ministeriet Holstein-Ledreborg 1909 og i Ministeriet Berntsen 1910—13, Statsminister og Finansminister 1920—1924 og Finansminister i Ministeriet Madsen-Mygdal 1926—29.

Sommeren 1886 var han Lederen af det store Demonstrationstog til Marienlyst, hvor C. Berg blev hyldet efter sin Løsladelse fra de 6 Maaneders Fængsel.

I det 1882 stiftede Studentersamfund kom han baade i Aftenundervisningen og ved Udgivelsen af »Smaaskrifterne« til at spille en betydelig Rolle.

Han var Redaktør af »Tilskueren« 1884—92 og af »Aarhus Amtstidende« 1892—97.

Neergaard har skrevet: Under Junigrundloven 1. Del 1848—54 (1892), 2. Del 1855—1866 (1916), sidste Bog af Danmarks Riges Historie 1852—1864, William Gladstone (1886), R. Cobden (1889). Han var Medarbejder ved Salmonsens Konversationsleksikon og Biografisk Leksikon, har skrevet talrige Artikler i »Tilskueren«. Og sidst det udkomne Bind af »Neergaards Erindringer«, som omfatter Tiden fra hans Barndom til Forligets Afslutning og nyt Ministeriums Udnævnelse 1894.

Han døde 2. September 1936, godt 82 Aar gammel. Det var en lang og rig Livsgerning, der afsluttedes ved Neergaards Bortgang, Politikerens og Historikerens. Historikeren vil leve, naar Politikeren er glemt.

Slægten Neergaard har i det hele været politisk interesseret. To Fætre til Niels Neergaard var Rigsdagsmænd. Adolf Neergaard til Brejnholt i Humlum 1848—1896 valgtes d. 4.-6. 1865 til Folketingsmand i Ringkøbing Amts 3die Kreds (Holstebro Kredsen), og Broderen Edvard Neergaard Dovergaard var Folketingsmand 1858—1866, valgt i Hurup Kredsen.

Edvard Neergaard blev gift 15.-12. 1848 med Kristine Nordentoft, Datter af Købmand i Thisted Peder Kristen Nordentoft. Se Chr. Krarup: Lauritz Schmidts Slægtebog.

F. 1804 Thomas, som blev Ejer af Momtoft. Han blev 1846 valgt som Stænderdeputeret og var Landstingsmand fra 29.-12. 1849 til 24.-4. 1852, da han udtraadte. Han var ogsaa Amtsraadsmedlem.

G. 1806 Ane. Hun blev gift med Søren Møller. (Søn af Skomager C. N. Møller i Thisted), Købmand i Thisted. Han købte Vestervig Kloster, som han solgte 1837, og købte derefter Landbolyst i Hundborg Sogn, hvor han døde 9. Marts 1867, 69 Aar gammel. Efter at have solgt Landbolyst i 1874, tog Ane Møller Ophold paa Nylund, Ø. Assels Mors, som ejedes af hendes ældste Søn, Christian Møller. Her plejedes hun af sin yngste Datter, Anine Johanne Møller, som var ugift. Ane Møller døde 21. Marts 1875, 70 Aar gammel. Proprietær Møllers yngste Datter, Charlotte Amalie Møller, blev gift med F. H. Stadel til Ullerup paa Mors.

H. 1809 Marie. Hun blev gift med Christen Christensen Brandt Hausgaard, Skipper og Købmand i Klitmøller. Deres Datter Johanne Hausgaard, f. 8. Jan. 1841 i Klitmøller, blev i 1861 gift med Jens Stokholm Breinholt, som er f. 10. Juli 1839 i Vestervig. Han blev i en ung Alder Ejer af Momtoft, hvor han døde 1. Jan. 1862.

Johanne Hausgaard blev 30. Jan. 1863 gift 2den Gang med Proprietær Harald Sørensen Refsgaard fra Salling, som døde 30. April 1866 i Sennels. Hans Hustru døde 23. Jan. 1864.

Kr. Nergaard og Hustru er begravet paa Sennels Kirkegaard. Paa deres Gravsten læses: Kristen Neergaard til Momtoft, død 21. August 1833, og Hustru Johanne Bjerregaard, død 30. Maj 1826.

Christen Bjerregaard af Hending døde 18.-5. 1760, 59 Aar. I Følge D. Ø. V. Amters Skifteprotokol 1759—65 Fol. 76 f. ejede han: Løsøre, Effekter og Besætning blev takseret til 142 Rdl. 5 Mk.

Besætningen var: 1 gl. sortfodet Udsætterhoppe, 17 Aar, 5 Rdl., 1 sortbrun Hest, 7 Aar, 12 Rdl., 1 sort Mær Plag, 2 Aar, 16 Rdl., 1 sortbroget Ko, 6 Aar, 5 Rdl., 1 graabroget Ko, 5 Aar,

7 Rdl., 1 gl. hjelmet Ko 4 Rdl., 1 sortbroget Stud, Ungnød 8 Rdl., 2 Kviekalve og 1 lille Studekalv 4 Rdl., 2 spæde Kalve 1 Rdl. 2 Mk., 4 Væddere à 3 Mk. = 2 Rdl., 16 Faar à 2 Mk. 8 Sk. = 6 Rdl. 4 Mk., 11 Lam à 1 Mk. 8 Sk. = 2 Rdl. 4 Mk. 8 Sk., 1 lille Galt-Gris 2 Mk. 8 Sk.

Desuden ejede han i Følge Skøde af 2.-11. 1716 fra Fr. IV til Kr. Sørensen af Hartk. 1 Td. 3 Skp. 1 Fdk. 2 Alb., som Sønnen Niels Kristensen har faaet i Fæste 6.-4. 1752 for aarlig Landgilde 5 Rdl. Denne Ejendom blev takseret til 49 Rdl. 5 Mk. 11 Sk.

Endvidere i Følge afgangne Jens Jensen Dige hans udgivne Skøde til Enkens afdøde Broder (? Fader) Niels Jensen af 13.-10. 1716 paa 7 smaa Agre, beliggende paa Dos-Eng kaldet udi Hending Mark og er beregnet for 3½ Td. Bygsæde, under Brug til Stærboen. Takseret til 50 Rdl.

Tillige i Følge Skøde af Peder Mads Jensen under Dato Ulstrup, d. 20.-3. 1725 en Gaard udi Skinderup Sogn og By, Ryttergaard. Ny Matrikel Nr. 6 udi Landmaalingen af Hartkorn 3 Td. 3 Skp. 2 Fdk., som bebos af Salman Christensen, der skal efter Fæstebrev svare 1. Marts aarlig 8 Rdl. Takseret til 137 Rdl. 3 Mk. Samt i Følge et Skøde af ermeldte Peder Mads Jensen, forhen til Ulstrup, udgivet til Niels Jensen d. 8.-3. 1726 paa Gaard udi Skinderup Sogn og By, Hartk. 1 Td. 3 Skp. under Nr. 5, og bebos af Niels Therkildsen, der efter Fæstebrev aarlig svarer 2 Rigsdaler. Takseret til 38 Rdl. 1 Mk. 11 Sk. Ejendommene 5 og 6 i Skinnerup har begge tilhørt Niels Jensen Dige i Hendinggaard.

Formuen bliver ialt 418 Rdl. 3 Mk. 6 Sk.

Gælden:

Laant af Kristen Kristensen i Hending	17 Rdl. 2 Mk.		
» » Peder Sørensen Søb.	26	» 4	»
» » Sønnen Peder Kristensen, tjenende i Søgaard	6	»	
» » Datteren Zidseel Kristensdatter	3	»	
» » Kristen Mikkelsen, Hending	1	»	

» » Anders Møller, Klitmøller	2	»
Udgifter ved Begravelsen	3	»

---

59 Rdl.

I Følge Forordningen af 13. Febr. 1722 fordrede Sønnen Niels Christensen af Stærboet 2 forsvarlige Plovbæster, samt en Arbejdsvogn, Plov og Harve til Gaardens Drift. Da Stedets Hartkorn kun var 1 Td. 3 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. og ovennævnte Forordning kun tillader at tage 1 Plovbæst af hver Tønde Hartkorn, fik han kun 1½ Plovbæst, der blev takseret til 24 Rdl., og Vogn, Plov og Harve til 12 Rdl., ialt 36 Rdl.

Kristen Bjerregaard havde i Fæste en halv Gaard i Hending, af Hartkorn 1 Td. 2 Skp., tilhørende Md. Maren Pedersdatter i Thisted. Fæstebrevet af 12.-1. 1734. Hendes Lavværg for-drede udi Stærboen 2 Rdl. til Bygningens Reparation, for den halve Besætning 10 Rdl. og den halve Løn til en Karl fra sidste Paaske og til anstundende Mikkelsdag 2 Rdl.

Skiftets Bekostning m. m. androg 20 Rdl. 2 Mk. Gælden androg saaledes ialt 129 Rdl. 2 Mk.

Paa Grund af Alderdom og Skrøbelighed, for at senere Ulej-lighed og Vidtløftighed ved Skiftets Holdning og af Kærlighed for sine Børn havde Enken Kirsten Nielsdatter med velberaadt Hu besluttet at afgive den Arvedel, som hun har i Stærboet, til sine Børn. Hendes kære Søn Niels Kristensen den Ældre har lovet at give hende, uden noget Vederlag, nødtørftig Underhold-ning i hendes Levetid. Dog, hvis han dør førend hende, at hun saa maa udtage til Underholdning 2 Td. Rug og 1 Td. Byg aarlig. Desuden Kister, Gangklæder, Seng og fuldkommen For-sikring, Husly og behørig Varme. Sønnen skal bekoste hendes Begravelse.

Sønnen Niels Christensen den Ældre skal have sin Arvelod udi sin paaboende Gaard og dens Besætning samt tilkøbte 7 smaa Agre paa Daas Eng. Skulde ej saa meget falde paa hans Lod, da at indløse med rede Penge efter den ansatte Vurdering og Takst dem, som derudi med samme bliver Lodtagen.

Arvingen Niels Christensen bliver tilforpligtet til at betale Stærboens Gæld. Naar denne er betalt, bliver der til Deling 418 Rdl. 3 Mk. 6 Sk. $\div$ 129 Rdl. 2 Mk. = 289 Rdl. 1 Mk. 6 Sk., som deles udi 10 Søsterlodder, hvor da falder paa en Broderlod 57 Rdl. 5 Mk. $1\frac{1}{2}$ Sk. og paa en Søsterlod 28 Rdl. 5 Mk. $8\frac{3}{4}$ Sk. Niels Kristensen overtager Gælden 129 Rdl. 2 Mk., som fradrages Værdien 142 Rdl. 5 Mk. af Besætning, Løsøre og Effekter. Der bliver da tilovers 13 Rdl. 3 Mk. Her tillægges Gaardens Værdi 49 Rdl. 5 Mk. 11 Sk. samt Værdien af de 7 smaa Agre, der ikke kan fratages Stærboestedet uden dets Ruin, da det stedse derunder har været til Brug og Dyrkelse, efter at det fra Skaarup blev købt, 50 Rdl., ialt 113 Rdl. 2 Mk. 11 Sk. Naar herfra fradrages hans fædrene og mødrene Arv, bliver der til samtlige hans Medarvinger 55 Rdl. 3 Mk. $9\frac{1}{2}$ Sk.

Til de 2 Sønner og Sønnesønner udlægges Arven saaledes: Hver faar i rede Penge af Broderen N. Kristensen 13 Rdl. 5 Mk. $6\frac{1}{10}$ Sk. samt $\frac{1}{4}$ Part af Salman Kristensens Sted i Vester Baun i Skinnerup Sogn af Hartk. 3 Td. 3 Skp. 2 Fdk., hvoraf aarlig svares 8 Rdl., og udlægges hver $\frac{1}{4}$ Part udi Bygning, Hartk. og Ejendom, som bliver 6 Skp. 3 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb., der er takseret til Penge 34 Rdl. 2 Mk. 4 Sk.; tillige udi Niels Therkildsens paaboende Sted i Skinnerup Sogn af Hartk. 1 Td. 3 Skp., hvoraf Fæsteren svarer aarlig 2 Rdl. i Landgilde udlægges $\frac{1}{4}$ Part, som er 2 Skp. $2\frac{1}{4}$ Alb., som takseres til 9 Rdl. 3 Mk. $6\frac{3}{4}$ Sk., ialt 57 Rdl. 5 Mk. $1\frac{1}{2}$ Sk.

Begge Søstre, Maren og Zidsel, faar hver i rede Penge hos Broderen 6 Rdl. 5 Mk. $11\frac{1}{10}$ Sk. samt $\frac{1}{8}$ Part udi Salman Kristensens Sted i Vester Baun, som er Hartk. 3 Skp. 1 Fdk. $2\frac{1}{4}$ Alb., og er takseret til 17 Rdl. 1 Mk. 2 Sk. og ligeledes $\frac{1}{8}$ Part udi Niels Therkildsens i Fæste havende Sted, som er af Hartk. 1 Skp. $1\frac{1}{8}$ Alb., der er takseret til 4 Rdl. 4 Mk. $8\frac{3}{4}$ Sk., ialt 28 Rdl. 5 Mk. $8\frac{3}{4}$ Sk.

Enhver af Arvingerne (den ældste Søn undtagen) tager den dem tildelte Lod i nævnte Jordegods in natura med henholdsvis $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{8}$ Part af Landgilden.

Kristen Bjerregaards Bogsamling bestod af følgende Bøger:

1 Bliblia 3 Mk. 8 Sk., 1 gl. Salmebog 6 Sk., 1 gl. Bønnebog 12 Sk., 3 smaa Salmebøger i gammel Stil 14 Sk., 1 Spørgsmaalsbog 6 Sk., Jesu Syrack 4 Sk. og 1 liden Spørgsmaalsbog 2 Sk.

1777 begravet Kirsten Nielsdatter, Enke efter Kristen Bjerregaard, 71 Aar.

III. 1765 blev Peder Christensen Bjerregaard af Brond og Anna Andersdatter viede i Skinnerup Kirke. Hun er Datter af Anders Lauridsen Nørgaard i Skinnerup.

Børn:

1766 Kirsten Marie Pedersdatter, gift med Kristen Kristensen Oddershede i Skovsted.

1768 Maren Pedersdatter, gift 1794 med Mads Christensen Sand, som fik Gaarden i Fæste 1793. Mellem 1795 og 1799 flytter Mads Sand til Sandgaarden i Ø. Vandet.

1770 Niels, † 1773.

1771 Anders, † 1773.

1774 Kirstine, † 1779.

1776 Johanne, bliver 1800 gift med Niels Nielsen, kaldet Gravesen, fra Hillerslev.

1778 Maren Kirstine, † 1779.

1780 Anders Kristian, kom til at bo i Øster Vandet.

1784 Kristen.

Peder Bjerregaard i Brond, begravet 1793, 53 Aar. Bjerregaard maa have været en daarlig Husholder. Skønt han arvede en Del efter sin Fader, sad han i smaa Omstændigheder. Kreditorerne meldte sig ved hans Død i Mængder, vistnok med ringe Forhaabninger. — Uddrag af Skiftet:

Formynder for Maren Pedersdatter blev Kristen Bjerregaard af Vorning, for Johanne Pedersdatter Kristen Neergaard af Kaastrup og for Sønnerne deres Morbroder Laurits Nørgaard af Skinnerup. Enkens Laugværge: Stephan Brix af Koldkjær. Peder Bjerregaards Bøger: En gl. Bibel, to Salmebøger, den ene uden Bind, to Bønnebøger, Naadepagten og Kristi Efterfølgelse, begge uden Bind.

Besætningen: 4 Heste, 3 Køer, 1 Kvie, 5 Kalve, 8 Faar med 6 Lam og 3 gl. Vædre.

Besætning, Løsøre og Inventar blev vurderet til 270 Rdl.
1 Mk. 9 Sk.

Desuden ejede afdøde en Eng i Kaastrup Nørrekjær, der blev vurderet til 60 Rdl.

Af Skiftet fremgaar, at Peder Bjerregaard havde efter den Tids Forhold en meget stor Gæld. Børnene og Enken kunde ikke komme til at skændes om Arven; thi der var kun Gæld. Boet var fallerende og saaledes intet at arve.

Gæld:

Jakob Kløvs Enke af Thisted efter Panteobligation af $\frac{7}{8}$ 1792.....	103 Rdl. 0 Mk. 6 Sk.
Forvalter Overgaard fra Kølbygaard foreviste en over den afdøde erhvervet Dom og fordrede derefter	55 Rdl.
Endvidere for Korn, brugt til den afdødes Begravelse, $1\frac{1}{2}$ Td. Byg à 16 Mk. = 4 Rdl. og 2 Td. Rug à 4 Rdl. = 8 Rdl., ialt	12 Rdl.
Kresten Thomsen af Malle fremlagde et Brev fra den afdøde af 19. Febr. 1791. Efter dette fordrede han.....	50 Rdl.
Niels Bjerregaards Enke af Hending fordrede efter Regning	73 Rdl. 3 Mk.
Denne Sum var opført i den afdødes Tegnebog.	
Sv. Andreas Grishauge fremkom med en Regning paa	7 Rdl. 5 Mk. 8 Sk.
Laurits Nørgaard af Skinnerup havde indfriet en Revers til Sv. Frost i Thisted, dateret 26. Juni 1790, paa.....	104 Rdl.
Tillige angav han at have tilgode i laante rede Penge	110 Rdl.
Laust Nørgaard udlagt til afdødes Begravelse	10 Rdl. 1 Mk. 10 Sk.
Endvidere udlagt for resterende kgl. Skatter efter Amtstuens Kvittering ..	5 Rdl. 0 Mk. 1 Sk.
Anders Hvas af Brond fordrede.....	6 Rdl. 0 Mk. 13 Sk.

Povl Jørgensen af Brond for Tærsken og Tækkeløn	2 Rdl. 1 Mk. 8 Sk.
Sr. Hendrick Knachgaard i Thisted for leverede Købmandsvarer	4 Rdl. 1 Mk. 4 Sk.
Sr. Jens Lundorph fordrede eft. Regning	19 Rdl. 4 Mk. 14 Sk.
Thomas Jensen i Flade for et Svin	3 Rdl. 3 Mk. 0 Sk.
Tjenestekarlen Mads fra Mikkelsdag 1791 til Paaske 1793	11 Rdl. 5 Mk. 9 Sk.
Videre fordrede Mads fra sidste Paaske til Mikkelsdag	5 Rdl. 2 Mk.
Peder Thomsen i Høstløn.....	3 Rdl.
Kristian Watt	2 Rdl.

Ialt.. 588 Rdl. 5 Mk. 9 Sk.

Endelig fordrede Mads 4 Rdl., som han havde forstrakt
Enken med til afdødes Begravelses Bestridelse.

Niels Munk havde laant Enken 1 Rdl.

Peder Bjerregaard var Fæstebonde under Hesseldahl, Fæste-
brev af 31.-1. 1765 ell. 31.-8. 1765.

I Følge lovlig Vurderings- og Taksationsforretning fordrede
Husbonden:

For Stærboets forefindende Brøst- fældighed	63 Rdl. 5 Mk. 0 Sk.
For den til Stærbogaarden henhørende Besætning og de dermed overleverede Inventarier.....	297 Rdl.
Landgilden af Stærbogaarden og Af- giften af sammes Anpart i Konge- og Korntiende til Marts 1793	12 Rdl. 3 Mk.

Ialt.... 373 Rdl. 2 Mk. 0 Sk.

Disse prioriterede Fordringer bliver foran alt Kreditorer af
dette Stærbo, dog hvis Enken forbliver i Fæstet forlanges intet
Udlæg for disse Fordringer, før Enken enten ved Døden afgan-

gen eller Gaarden paa lovlig Maade opsagt.

Den forhen i Skiftet anmeldte Gæld er 596 Rdl. 5 Mk. 9 Sk.
Dernæst fordrede Thomas Dalsgaard af Hoxer efter Loven af 29. Juli 1789 50 Rdl.

Kristen Knudsen, Vorringgaard, fordrede 2 Rdl.

Peder Søe i Viksø krævede 4 Rdl.

Kristen Thomsen i Malle fordrede foruden de anførte 20 Rdl.

Niels Wig, Øster Vandet, fordrede laante Penge, 10 Rdl.

De to sidste Fordringer var ikke Enken bekendt eller vidende.
Alt, hvad der til Dato er anført, beløber sig til 1054 Rdl. 5 Mk. 9 Sk. Auktionen over Stærboet blev udsat til næste Foraar, da Kreaturerne saa vil koste noget mere.

16. Decb. 1793 meddelte Enken, at Tjenestekarlen Mads Christensen havde indgaaet Ægteskabsløfte med hendes ugifte Datter Maren Pedersdatter, som de ønskede jo før jo hellere fuldbyrdet, og at hun var villig til at afstaa sit Fæste mod at nyde upaaklagelig Ophold i Gaarden, saa længe hun levede, samt faa en anstændig og skikkelig Jordefærd.

Mads Christensen havde sluttet Akkord med Husbonden Niels Bloksgaard af Hjardemaal og afgangne Kristian Hesseldahls umyndige Børns Formyndere, at naar han fik lovligt Fæste paa Gaarden med Besætning og Inventarium efter foregaaende Syn og Taksation, vilde han betale 100 Rdl. i Indfæstning, samt til Marts 1794 og siden aarlig til samme Tid at betale Landgilde af Gaarden og Afgift af den til samme hørende Anpart af kgl. Korntiende 14 Rdl., samt derhos at paatage sig de Pligter i Henseende til kgl. Skatters Erlæggelse, Gaardens Vedligeholdelse og Dyrkning m. m., som efter Brevet og Anordninger efter Praxis er almindelig.

Desuden foregav Mads Christensen, at han havde gjort Stærboets Kreditorer fyldestgørende Afregning for deres Fordringer, saaledes at han betaler til næste Snapsting enhver som følger:

Jakob Kløvs Enke i Thisted efter

Obligationer	99 Rdl. 4 Mk. 0 Sk.
Chr. Thomsen af Malle	25 Rdl.

Niels Bjerregaards Enke i Hending . .	26 Rdl. 1 Mk.
Sr. Anders Grishauge i Thisted	2 Rdl. 3 Mk. 14 Sk.
Laurits Nørgaard i Skinnerup	110 Rdl. 1 Mk. 11 Sk.
Anders Hvas i Brønd hans fulde Fordring	6 Rdl. 0 Mk. 13 Sk.
Købm. H. Knakkegaard af hans Fordring	1 Rdl. 2 Mk. 7 Sk.
Jens Lundorph i Thisted af hans Fordring	6 Rdl. 3 Mk. 10 Sk.
Thomas Jensen, Flade	3 Rdl. 3 Mk.
Peder Thomsens Løn for sidste Høst er betalt	3 Rdl.
Kristen Witht ligeledes	2 Rdl.
Niels Munk i Brønd	1 Rdl.
Landgilden af Gaarden og Tiender fra 1793	12 Rdl. 3 Mk.
Thomas Dalgaard af Hoxer af hans Fordring	16 Rdl. 2 Mk.
Peder Søe i Vigsø	4 Mk.
Kristen Knudsen, Vorninggaard	2 Rdl.
Niels Wig i Øster Vandet af hans Fordring	3 Rdl. 2 Mk. 0 Sk.
Povl Jørgensen for Skiftet betalt	2 Rdl. 1 Mk. 6 Sk.
Ialt 400 Rdl. 2 Mk. 15 Sk.	

Til sidst begærede de umyndige Sønners Formyndere, at deres Myndliger maatte faa til lige Deling den afdødes Gangklæder til en Amindelse om deres Fader, som Mads Christensen derforuden vilde svare forbemeldte Myndlingers Vel og bedste, saa vidt det staaer til ham.

Ligeledes begærede den yngste Datters Formynder, Christen Nergaard, at hans Myndling af Mads Christensen Sand blev tilstaaet en skikkelig Seng eller i Mangel deraf 12 Rdl.

Mads Christensen svarede hertil: Det han for sin Kærestes Skyld og for at honorere hendes sal. Fader i sin Grav havde givet saa meget at flere af Lige skulde have fulgt hans Eksempel. Ikke desto mindre havde han dog indrømmet, hvad forbemeldte Formyndere paa deres Myndlingers Vegne havde

begæret. Dermed var Skiftet sluttet; det begyndte d. 21.-8. og sluttede 16.-12. 1793. Se Dueholm, Ørum og Vestervig Amters Skifteprotokol 1792 f. f. Fol. 91 f. f.

IV. 20. Decb. 1800 viedes i Hillerslev Kirke Niels Nielsen og Johanne Pedersdatter Bjerregaard.

Børn: 1802 Niels.

1804 Peder, † 23.-6. 1804.

1806 Peder, gift 1840 med Enke Karen Marie Pedersdatter, Hillerslev.

1814 Ane Marie, opfødt hos Niels Mon i Sennels, viet 1837 i Sennels Kirke til Thomas Kristensen i Malle.

27. Febr. 1822 begravet Johanne Pedersdatter Bjerregaard, Indsidder Niels Gravesens Kone i Brond, 45 Aar.

Niels Gravesen havde først en Gaard i Lille Hillerslev ved Tved, flyttede derefter til Brond.

1823, 16. Novb. viet Niels Nielsen, Gravesen kaldet, i Brond, 47 Aar, og Pigen Ane Pedersdatter Jensby i Hillerslev, 39 Aar.

Niels Gravesen, Enke- og Aftægtsmand, Hillerslev, begravet 21. Januar 1848, 73 Aar.

Niels Nielsen er Søn af Niels Gravesen og Inger Nielsdatter i Hillerslev.

V. 3. Novb. 1837 viedes Ungkarl Peder Kristian Jensen, født 24. Oktb. 1816 i St. Hillerslev (Søn af Jens Kr. Kristensen Lyng og Hustru Karen Pedersdatter) og Pigen Karen Marie Pedersdatter, født 15. Juli 1815 (Datter af Gaardmand Peder Bøjesen og Kone Maren Pedersdatter i Hillerslev. Forlovere: Lars Pedersen og Bøje Pedersen.

I dette Ægteskab fødtes 30. Juni 1838 en Søn, kaldet Lars Peter Pedersen (Lyng) og 16. Aug. 1839 Peder Kristian Pedersen (Lyng).

Peder Kristian Jensen Lyng blev begravet 26. Maj 1839, 22½ Aar.

10. April 1840 viedes Ungkarl Peder Nielsen fra Tilsted og Enke Karen Marie Pedersdatter af St. Hillerslev.

Børn: Niels Pedersen, f. 13. Jan. 1842, begravet 9. Jan. 1845.

Johanne Marie Pedersen Bjerregaard, f. 16. Maj 1843, begravet 13. April 1844.

Johanne Marie Pedersen Bjerregaard, f. 21. Juni 1845, begr. 14. August 1845.

Peder Boysen Pedersen, f. 23. Jan. 1846, begr. 30. Juli 1846.

Niels Gravesen Pedersen, f. 2. Aug. 1847, Husmand i Hillerslev, begravet i Thisted 1909.

Peder Boysen Pedersen, f. 5. Novb. 1849, begr. 8. Jan. 1858.

Maren Pedersen (kaldet Maren Sø), f. 9. Maj 1852, viedes i Hillerslev Kirke 25. Febr. 1876 til Husmand Lars Jespersen Gravesen (Kielsgaard) i Nors, døde i Thisted 13. Juni 1932, begravet i Hillerslev.

Helvig Kristine Pedersen, f. 15. Marts 1854, begravet 21. Januar 1942; ugift.

Niels Kristian Pedersen (kaldet Bjerregaard), f. 12. Marts 1855, Husmand i Hillerslev, ugift, døde 1914.

Peder Kristian Pedersen (kaldet Bjerregaard), f. 18. Januar 1860.

»Thisted Amts Tidende« 1933, 31. August:

»Dødsfald. Rentier P. Chr. Pedersen, Morup Mølle, døde i Gaar Nat efter nogen Tids Sygdom. Rentier Pedersen var i sin Tid Ølhandler i Bedsted, og senere overtog han sine Svigerforældres Ejendom i Ørum, hvor han boede, indtil Ægteparret for 8 Aar siden flyttede til Morup Mølle, da Kræfterne ikke rigtig slog til længere. Pedersen var en dygtig Husmand, en stille Mand i al sin Færd, oplyst og værdig at arbejde sammen med i offentlige Arbejder, udtaler en Mand, han har arbejdet sammen med i mange Aar. Han har haft forskellige Tillids hverv, bl. a. har han været Vurderingsmand til Ejendomsskyld fra 1908 og til sidste Valg. Han blev 73 Aar gl.«.

Med Peder Bjerregaard forsvinder dette gamle Familienavn fra denne Gren af Slægten. Han havde ingen Børn til at føre Slægtsnavnet videre til Efterkommere.

19. Januar 1879 begravedes Peder Nielsen Bjerregaard, 72 Aar, Indsiddet i Hillerslev, og 18.-4. 1897 begravedes hans Hustru Karen Marie Pedersdatter, 82 Aar.

Vorringgaard.

Den ældste historiske Efterretning om Vorringgaard findes i Dueholms Diplomatarium d. 20. April 1454: Matis Gødesen af Vorn(ing) skøder for sin, sine Forældres og Brødres Sjæles Helsen til Dueholm Kloster 1 Gaard i Nors Sogn, som Jep Mattisen nu i boor.

Den Gaard i en Landsby, som bærer Byens Navn, vil meget ofte vise sig at være en gammel adelig Sædegaard, der er faldet tilbage til Bønderne. Saaledes er det sikkert gaaet Vorringgaard og Hendiggaard i Nors Sogn.

Landsbyhovedgaarde var ret almindelige i det 14de Aarhundrede; men de er i forbavsende stort Tal blevet tilbage i Udviklingen og lidt efter lidt gledet ud af Hovedgaardenes Kreds. Naar Hovedgaarden laa i Byen var dens Jord ikke udskiftet. Landsbyhovedgaarde er sjældne i Landsbyer med ældre Navneskik.

Ejendomstrætter var meget almindelig i gamle Dage. I en Rettertingsdom 1551 mellem Peder Ebbesens, Lensmand i Lundenæs Len, Ribe Stift, Arvinger og Ejler Lykke til Nørtop i Thy om Ejendomsretten til nogle Gaarde i Hillerslev Herred nævnes: Item uti Nør Sogen en Gaardt y Hending, Christen Michelsen iboor, en Gaardt y Vorning, Olluff Hauboer iboor, en Gaardt ibid. Laurets Vinter iboor, en Gaardt ibid. Per Ollufsen iboor. Se Kolderup Rosenvinge: Gamle danske Domme I 170.

1556. En Rettertingsdom mellem Frue Kristine Rudsdatter, Hermandt Skeels Efterleverske og Kirstine Nielsdatter, salig Chresten Harboes Efterleverske, angaar Ejendomsretten til Vorninggaardt og en anden Gaardt udi Vorning By.

1558 atter en Rettertingsdom om Vorninggaardt udi Hellerssleherrit udi Thy, som skylder aarligen IX Pundt Korn med andre Bede og en anden Gaardt ther sammesteds, Christenn Vinther iboer, skylder aarligen VI Pundt Korn med andre Bede mellem Niels Harboe til Restrup og Oluff Libert (formodentlig Præst) 1 Pund Korn = 4 Tønder). Se Rosenvinge II Side 160 og 242.

At Chresten Harbo, Niels Harbos Fader, var en af Niels

Clementsens, Embedsmand paa Aalborghus 1516, Arvinger, ses af flere Domme. At den omhandlede Gaard i Vorning, som Christen Vinter iboer, allerede tidlig har været et Tvistens Æble mellem Peder Ebbesens og Niels Clementsens Arvinger ses af Dommen 1551.

Slægten Harbo.

I. Christen Harbou til Holris (Rinds Herred) og Restrup (Rinds Herred) og Hustru Kirsten Nielsdatter (Clementsens).

Børn:

1. Niels (se ovenfor).

II. 2. Jørgen Harbou til Holris og Restrup, tjente 1553 hos Marsken Erik Banner, skrev sig 1580 til Vesteris (Rinds Herred), levede endnu 1593, g. 1. G. m. Dorthe Kruse Christoffersdatter, 2. G. m. Else Munk (Vinranke-Munk) Jeersdatter. Børn:

III. 1. Otto Harbou til Holris og Restrup og Hustru Ingeborg Skaade Nielsdatter. Søn:

a. Niels Harbou til Østergaard og Restrup, hvori han 1624 fik tilskødet en Halvpart fra sin Hustrus Moder Fru Else Krag, takseredes 1625 med fire andre Adelspersoner til tilsammen 155 Td. Hartkorn, skrives 1626 til Blodvad, solgte 1633 Restrup til Jesper Lunov, skrev sig da til Nebel (Hillerslev Herred), som han samme Aar havde købt af Gunde Lange, takseredes 1638 til 32½ Tdr. Hartkorn, død 1649, begravet i Vester Vandet Kirke, g. m. Anne Lunov Lauridsdatter, † 1667. Datter: Ingeborg til Nebel, som hendes Ægtefælle 1668 pantsatte og 1675 solgte; g. før 1662 med Kornet Johan Addesen Buckfeldt.

2. Kirsten, g. 1. G. m. Claus Mund til Serridslevgaard (Vor Herred), 2. G. m. Niels Munk (Vinranke Munk) (g. 2. G. m. Sidsel Skinkel).

Slægten Mund.

I. Peder Mund til Handerup eller Hinderup, vistnok i Holmslands Herred, da Peder Mund nævnes 1489 i et Vidne fra dette Herreds Ting, men han nævnes herefter Væbneren, nævnes 1511 blandt Adelen i Ribe Stift og takseredes da sammen med Niels Skeel til at stille en Skytte. Han var g. m. Bodil Pedersdatter Skeel (Dyre) af Hesselballe, myrdet 1532 af en vis Kirsten

Povls, med hvis Ægtefælle, Poul Sørensen, hun havde Trætte, fordi han havde bemægtiget sig en Halvpart i den af hende beboede Serridslevgaard. Søn:

II. Søren Munk til Serridslevgaard, som han dog kun havde i Leje af Kronen, nævnes 1518, førte 1532 for sin Moder Trætten med Poul Sørensen, ihjelskød siden, dog før 1541, snigmorderisk (forklædt i Vadmelsklæder og bagfra) Niels Vinter, en Broder til Kirsten Pouls, der havde myrdet hans Moder, var 1564, vistnok paa sin Hustrus Vegne, Arving efter Niels Enevoldsen til Hvidbjerggaard, gik samme Aar i Rette for sin Svigerinde Niels Glambeks Enke, var 1565 Høvedsmand for Udbudsknægte, fik 1573 nyt Brev paa Serridslevgaard, erhvervede 1579 Merringgaard (Hatting Herred) ved Mageskifte med Kronen, nævnes 1580 ved Hyldingen, g. m. Kirsten Clausdatter Glambek (Rutze). Søn:

III. Claus Mund til Serridslevgaard, nævnes 1589, var død 9. April 1619, g. m. Kirsten Jørgensdatter Harbou.

Claus Mund erhvervede 1599 Serridslevgaard som Ejendom ved Mageskifte med Kronen.

3. Oktober 1598. Missiver til Valdemar Parsberg og Knud Brahe, Embedsmænd paa Skanderborg Slot og Aarhusgaard. Da Kongen har bevilget, at Claus Mund til Serridslevgaard maa faa noget af Maribo Klosters Gods i Serridslev By i Nebel Sogn i Vor Herred, nemlig Serridslevgaard, som han selv paa-bor, nogle paa denne Gaards Grund byggede Gadehuse og en Gaard sammesteds, til Mageskifte for Vorninggaard i Hillerslev Herred i Thy, en Gaard i Vorning og hans Part af en Gaard i Nors, skulde de med det første besigte alt Mageskiftegodset, ligne det og indsende Besigtelsen til Kancelliet (K. B.).

10. Jan. 1599. Miss. til Abbedissen i Maribo Kloster. Da Kongen har tilskiftet Claus Mund til Serridslevgaard noget af Maribo Klosters God, nemlig, se ovenfor, for noget Gods i Thy, se ovenfor, skal hun annamme Godset i Thy under Klosteret og lade det indskrive i Jordebogen blandt andet Klosterets Gods (K. B.).

10. Jan. 1599. Claus Mund til Serridslevgaard faar af Maribo

Kloster i Nørrejylland, Vor Herred, Nebbel Sogn, Serridslefgaard, som han selv paabor, med Skov til samme Gaard til 20 Svin Olden, og nogle Gadehuse, som er byggede paa Gaardens Grund og bruges under Gaarden, i Serridslef 1 G., for følgende af sit og sin Hustru (Kirsten Harbou)s Arvegods i Nørrejylland, Tye, Hillerslef Herred, Nors Sogn Vorninggaard, Vorning By 1 G., Nors By Part i en Gaard. J. R. b. 110 b. (Kronens Skøder). Vi ser, at der er Orden i Sagerne.

Efter Claus Munds Død 1609 foretages Deling mellem Børnene og Moderen.

22. Aug. 1609. Miss. til Knud Brahe til Engelstholm, Embedsmand paa Binghollum, Enevold Kruse til Vingegaard, Landsdommer i Nørre Jylland, Laurids Ebbesen til Tulstrup, Embedsmand paa Skanderborg og Erik Lunge til Stoufgaard. Der er Trætte mellem Fru Kirstine Harbov til Serritsløfgaard, Claus Munds Enke, paa den ene Side og Søfren Mund paa egne og Søkendes Vegne paa den anden Side angaaende Deling og Skifte af Jordegods og Løsøre efter afdøde Claus Mund, som endnu staar uskiftet mellem dem. Da de ved første Lejlighed ville foretage dette Skifte og have tilbetroet dem at være til Stede ved Skiftet, skulle de ved første Lejlighed begive sig til Serritsløfgaard, bilægge alle opstaaende Stridigheder i Mindelighed eller afgøre Dom, saa Arvingerne een Gang for alle kunne komme til Ende med Skiftet, opgive alt beskrevet under deres Signeter. Hvis nogen af dem paa Grund af lovligt Forfald o. s. v. (K. B.).

1619 maa Kirsten Harbo være død. 9. April 1619 Miss. til Jens Mogensen. Jørgen Mund til Serridslefgaard har berettet, at han og hans Søkende ved første Lejlighed ville skifte og dele alt det Jordegods, Løsøre og andet, som findes efter deres afdøde Fader og Moder, Claus Mund og Kirstine Harbo. Da han i den Anledning har begæret, at der maa blive beskikket en Værges for hans Broder Hendrik Mund ved Skiftet, befales det Jens Mogensen at paatage sig Værgemaalet for Hendrik Mund, naar Skiftet skal foretages, kræve hvad der med Rette tilkommer denne, paase, at han i ingen Maade kommer tilkort, og

siden overlevere Værgemaalet til Jørgen Mund, der efter Loven vil forestaa det.

Liglydende Miss. til Otte Christoffer Rosenkrantz om at paatage sig Værgemaalet for Hendrik Munds Søstre, som er umyndige (K. B.).

26. Oktb. 1629. Miss. til Morten Pax. Da Jørgen Mund til Serrislefgaard agter med det første at skifte med sine Søskende efter deres Forældre (Klaus Mund Sørensen og Kirsten Harbou Jørgensdatter), skal han paatage sig Værgemaalet for dennes Søster Jomfru Kirstine Mund, medens Skiftet staar paa. Naar Skiftet er sluttet, skal han igen overlevere Værgemaalet med hendes underskrevne og beselede Lod til hendes ovennævnte Broder. J. T. 8. 208.

Ligelydende Miss. til Ifver Mund til Merringgaard om at paatage sig Værgemaalet for Jomfru Ane Mund, medens Skiftet staar paa.

Ligelydende Miss. til Jakob Krabbe til Vebnerholm om at paatage sig Værgemaalet for Jomfru Else Mund (K. B.).

Slægten Hejdersdorf.

1621 fik Sara Hejdersdorf Brev paa Vorringgaard, men 1623 blev den henlagt til Sorø Akademi.

I. Slægten Hejdersdorf stammer fra Frankrig. Rejmvald Hejdersdorf kom til Danmark, hvor han 1520 tjente paa Toget i Sverrig som Øverste for Fodfolket, var 1521 Hovedfører i Kampen ved Vesteraas, drog 1523 efter Stockholms Overgivelse til Tyskland, men lod sig snart efter bevæge til at træde i Kong Fr. I's Tjeneste, kæmpede 1525 mod Søren Nordby, blev 1526 »Rigets Øverste«, tjente 1528 en Tid lang med kongl. Forlov hos Landsgreven af Hessen, 1531—44 Lensmand paa Hagenskov, som hans Hustru havde i Pant af Kronen, sendtes 1532 til Norge mod Kong Kr. II, 1535—36 Anfører for Fodfolket under Københavns Belejring og 1542 en af Anførerne for det danske Hjelpekorps i Kong Frants I's Tjeneste, begravet 1. Januar 1544 i Assens Kirke; g. 1531 med Anne v. Ahlefeldt Benedictsdatter af Gelting, død 12. Januar 1550 paa Hagen-

skov, begravet i Assens Kirke (g. 2. G. m. Jens Nielsen Rotfeld til Bratskov, død 1558). Søn:

II. Philip Hejdersdorf til Orelund (Baag Herred) førte 1550 sammen med sin Søster Arvetrætte med Jens Rotfeld, takseregdes samme Aar til at stille en Hest, 1558—62 Hofsinde, fik 1565 Brev paa Tienden af Sandager Sogn, 1574 en kort Tid forlenet med Katsløse i Skaane, men fik i Stedet Tienden af Sønderby Sogn (Baag Herred), gav 1582 sit Samtykke til en Forskrivning, som Jens Grøn gav sin Hustru, levede 1583, »efter ham er slet intet Godt kommen, som er værd at skrive blandt andet godt Folk, andet end vi maa se det Ordsprog, som man plejer at sige, at det er aldrig saa godt et Træ, at der kan jo findes en kroget Gren paa og sluttet i hver et.« »Danske Magasin XVI, 241; Nielsen: Skodborg og Vandfuld Herreder 254), g. m. Ide Grøn Eriksdatter. Børn:

III. 1. Rejnholdt Hejdersdorf til Rugballegaard (Torrild Herred), der 1624—27 var Lensmand paa Ørum Slot, hvorfra de kejserlige drev ham op paa Sejlstrup i Vendsyssel 1629—1632, Ritmester i Jylland, ugift, død 1639.

2. Sara var i Maribo Kloster ved dets Ophævelse 1621 og fik da til Vederlag Brev paa Vordninggaard og to andre Gaarde og et Bol i Jylland, men ombyttede senere dette Gods med Gods i Fyn, hvor hun da boede i Armod, syg og sengeliggende, formodentlig i Hemmerslev Præstegaard, hvor hun boede 1630, klagede 1640 over, at Kaptajn Leo Bartolomeus tilbageholdt hendes Arv efter Reinholdt Hejdersdorf.

21. Febr. 1621. Forleningsbrev for Jomfru Sara Hejdenstrup paa 1 G. i Huenne, Christen Munks Part i 1 G. i Nors By, Vordinggaard og 1 Bol i Darm i Sønder Herred i Jylland. J. R. 7, 356 (K. B.).

30. Novb. 1623. Fundats for Sorø Akademi: Aabent Brev om, at Kongen af Omhu for Adelens Børns gudfrygtige Optugtelse og Forfremmelse i sproglig Viden og Exercitier, som sømmer sig for deres Stand, har anset det for godt at fundere et adeligt Akademi i Sorø, hvor Børnene fra første Ungdom af kunne blive opdragne i Gudsfrygt, i adskillige fremmede Tungemaal, i bog-

lige Kunster og i gode Sæder og alle adelige Exercitier. For at dette Akademi bedre kan komme paa Fode, har Kongen nu med Raad og Samtykke af Danmarks Rigens Raad — foruden den forrige Sorø Fundats, der fremdeles skal blive i Kraft, dog saaledes, at hvad der kan blive tilovers skal komme Akademiet til Bedste — henlagt Maribo Kloster med alt Tilliggende og alders-tilhørende Rettighed og Herlighed, hvilket tidligere har været henlagt til Underhold for fattige adelige Jomfruer, hvori der dog nu paa Grund af forskellig Misbrug er sket Forandring, til det adelige Akademi i Sorø. Maribo Klosters Gods bestaar i følgende: Maribo Kloster med Bygning, Have, Skov, Mark o. s. v., en Mængde Bøndergods over hele Landet, deriblandt Claus Munds Part i 1 Gaard i Nors Sogn og 1 Gaard i Vorninge i Nors Sogn i Hillerslef Herred i Tye.

Der gaar en længere Aarrække hen uden at noget findes om Vordinggaard. Matriklen 1664 oplyser, at Landgilden af Vordinggaard var 6 Td. Byg og 4 Td. Aur (Havre). Dens Hartkorn var 6 Td., og den ejedes af Welb. Jørgen Løche til Søgaard. Bruger: Niels Kristensen.

Senere ejedes den af Peder Oelsen i Thisted, M. Langballe Nebel, B. Langballe Søgaard.

I Modelbogen staar, at Kristen Knudsen er Bruger af Vordinggaard. Af Nors Kirkebog vides, at 1678 blev Søren Kristensen, Vordinggaard, begravet, 60 Aar. Samme Aar nævnes Enevold Sørensens Kone i Vordinggaard. Den maa have haft to Fæstere paa denne Tid; men kun den ene af dem er skreven som Bruger i Matriklerne. Det var almindeligt. Den (ell. de) anden (andre) blev betragtet som Indsidder.

1678 viet i Nors Kirke Kristen Knudsen og Dorthe Nielsdatter. Hun er maaske en Datter af Niels Kristensen, som nævnes som Bruger af Vordinggaard i 1664. Efter hendes Død gifter han sig 1689 med Bodil Nielsdatter. Hun er maaske Søster til hans første Kone. Aaret efter døde hun; thi af Kirkebogen fremgaar, at 1690 blev begravet Kristen Smeds Hustru i Vordinggaard, 25 Aar. Her kalder Kirkebogen ham Kristen Smed. Han var nu Enkemand i flere Aar. Men han fik dog atter

dannet et Hjem; 1698 blev viet i Nors Kirke Kristen Knudsen og Johanne Andersdatter. Han var 20 Aar ældre end sin Kone.

I Justitsprotokollen for Hillerslev-Hundborg Herreder 1706—1713, Side 472, læses om Johanne Andersdatter, Kristen Knudsens Enke af Vordinggaard, at hendes Broder er Kristen Andersen (Hare) af Vorring.

1706 begravet Kristen Knudsen i Vordinggaard, 62 Aar. Senere bliver Sønnen Knud Kristensen Fæster af Vordinggaard. Han dør 1760. Derefter bliver Kristen Knudsen, Søn af Knud Kristensen, Fæster. Vordinggaard har været i Slægtens Besiddelse siden før 1664.

1745 begravet Sl. Kristen Knudsens Enke Johanne Andersdatter, 81 Aar.

Hendinggaard og Digegaard i Nors.

Hending forekommer første Gang i en Rettertingsdom 1551. Se Side . Dernæst i Præstens Indberetning 1555: En Gaard yi Hendinge, som Graurs Mickelsen ybor, skylder orlegen til Prestebord: big i i i j pund, smør j pund, skousuin j, giesteri xij taarsk oc skader, eytt, anden stedsmaal og sagfald; end en bull, som Chren Sørensen ybor, skylder prestebord: big j pund oc all herligheden ther aff falder.

Hendinggaard nævnes 1619. Ifver Juel til Villestrup, Embedsmand paa Bøflum, har begæret noget Krongods i Nørrejyland, der i blandt 1 Gaard kaldet Huidinge i Hending i Hillerslev Herred (K. B.).

I Trap nævnes Mogens Borre i Hending, Væbner 1648.

Ved Matrikuleringen 1662 og 1664 ejedes Hendinggaard af Bertel Jensen i Viborg, i 1662 tilføjet ved Indførelse fra Ullestrupgaard. Hartkornet 8 Td. Bruger Christen Christensen.

Ved Matrikelforandringen 1680—1688 ejedes den 1680 af Doct. Lauritz Foss; Brugerne Christen Christensen, Jens Christensen og en anden Jens Christensen. Disse tre Brugere har utvivlsomt været Brødre, og den i Mtr. 1662 og 1664 nævnte Bruger har sikkert været deres Fader.

Ved Skifte deltes undertiden en Gaard mellem flere Arvinger.

Naar en Bondegaard skulde bruges af flere, blev der ikke saa meget til hver. Gaarden blev dreven af dem alle i Forening, dog sikkert saaledes, at hver enkelt Fæster hæftede for sin Del af Landgilde og Skatter. Det almindelige var, at alle Fæstere havde en bestemt Andel i Ejendommen ($\frac{1}{2}$ ell. $\frac{1}{4}$ o. s. v.). Boligen var undertiden delt; men alle boede under samme Tag; undertiden var flere af Gaardens Rum fælles for alle Familier.

1685 hører Hendinggaard til Todbøl, ligeledes 1688; som Brugere nævnes Jens Christensen og Kristen Jensen. Det er muligvis Fader og Søn. Kun den ældste af Brødrene er nævnt; thi stadig var der flere Fæstere. Naar Fader og Søn havde en Part i Forening, stod undertiden kun den ene af dem for Gaarden, medens den anden blot boede der, og han blev da kaldt Indsidder eller Inderste. Indsidder var Folk, som var til Huse hos andre. I Følge Forordningen 26. August 1566 og April 1606 skulde kun Hovedmanden i en Gaard skrives i fuld Skat. De andre dér bosiddende Mænd betragtedes som Inderste.

1698 køber Enevold Nielsen Todbøl og sælger den 1701, men beholder Hendinggaard.

Mange er opført i Matrikler, Kirkebøger og paa Skattelister med forskelligt Navn, enten med Daabsnavn eller Tilnavn eller begge Dele. Dette er Tilfældet med ovennævnte tre Brødre. I Kirkebogen har de Tilnavnet Klov (Kløv), og i Skattelisten 1684 har de Tilnavnet Blæsborg.

Indvandrerne bliver tit betegnet med det Navn, hvorfra de er kommen. Det er saa gaaet i Arv til Efterkommerne som Tilnavn. Om Navnet Klov (Kløv) stammer fra Faderens (eller Moderens) Hjemsted eller fra Farfaderens eller fjernere Slægtninge, vides ikke. Tilnavnet Blæsborg hentyder muligvis til Gaardens Beliggenhed.

Endnu ejendommeligere er det Forhold, at to af Brødrene har samme Fornavn.

I fordums Dage foregik al Opkaldelse gennem Fornavne. Det at give to Søskende samme Navn var en Skik, der ofte brugtes, og var en Følge af Opkaldelsen. Hvis Bedsteforældrene havde samme Navn, kunde to Brødre udmærket faa samme Kaldenavn.

Det var ikke tilstrækkeligt at opkalde dem begge i et Barn; de skulde have hver sit. Det har da været nødvendigt for at skelne imellem dem at kalde den ældste »Store, »Gammel«, den yngste »Lille«, »Bette«, »Unge«, selv om Væksten vendte fuldstændig op og ned paa Forholdet.

Det ses let, at der i det Tilfælde, hvor begge Bedsteforældre har samme Kaldenavn og Konen tillige Enke efter en Mand af dette Navn, er Mulighed for 3 ensbenævnte Sønner og paa tilsvarende Maade kan 3 Døtre faa samme Navn.

Dernæst er Kirkebogen Kilden til Slægtens Historie; den begynder 1675.

Gl. Jens Kristensen Klou.

I Kirkebogens Daabsliste nævnes han som Fadder 1688 ved Navnet Gl. Jens i Hendinggaard ved Anders Vestergaards Barn. Næsten alle hans Børn er født, før Kirkebogen begynder. Dog oplyser Kirkebogen, at 1680 blev Jens Klous Barn døbt og kaldet Kristen; det er det yngste Barn. Hvem hans Hustru er, vides ikke bestemt; 1697 blev begravet Kirsten Nielsdatter, 66 Aar, f. 1631. Det er sikkert hans Hustru; thi de to Sønner, der har Børn i Kirke i Nors, har hver en Datter ved Navn Kirsten.

1718 begravnes Jens Kristensen af Hendinggaard, 86 Aar, f. 1631.

Gl. Jens Kristensens Børn:

a. Kristen Jensen Klov, f. 1658, † 1699.

b. Niels Jensen Dige, f. 1671, † 1754 (Datter Kirsten).

c. Jens Dige, f. 1675, † 1740 (Datter Kirsten).

d. Maren Jensdatter, blev gift med Kristensen Klou, Hendinggaard.

e. Johanne Jensdatter, gift med Jens Sørensen i Tved.

1693 viet i Nors Kirke Kristen Jensen Klou og Maren Andersdatter.

Børn: Povl og Kristen Hending. 1685 og 1688 nævnes Kristen Jensen sammen med sin Fader som Fæster af Hendinggaard. Fader og Søn var tidt Fæstere af samme Gaard.

1699 blev Kristen Jensen Klou begravet, 41 Aar.

1703 blev Maren Andersdatter og Niels Andersen østen Kirken viet i Nors Kirke.

Maren Andersdatter blev begravet 1739, 82 Aar, f. 1657.

Aaret efter Kristen Jensens Død faar Broderen Gaarden i Fæste.

10.-3.-1700 faar Niels Jensen, barnefødt i Hendinggaard, $\frac{1}{4}$ af samme Gaard, som hans Fader Jens Kristensen formedelst Skrøbelighed ej længere kan besidde. Kølbygaards Fæste-protokol.

1703 viet Niels Jensen og Maren Nielsdatter i Nors Kirke.

1704 døbt Niels Jensens Barn i Hendinggaard, kaldet Kirsten. Faddere: Niels Smed, Kristen Pedersen, Kristen Povlsen, Maren Nielsdatter Bak, Maren Jensdatter. Det er deres eneste Barn; hun bliver 1727 viet i Nors Kirke til Christen Christensen Bjerregaard i Hending. Maren Nielsdatter er sikkert Datter af Niels Smed, der døde 1723, 94 Aar. Niels Smeds Kone dør 1693, 66 Aar. Niels Nielsen Smed er Fæster af Nr. 10 Mtr. 1688 i Hending, Hartkorn 2. 0. 2. 0., Ejer Laurids Koks Enke, Oddersbøl. Niels Jensen erhvervede sig to Ejendomme i Skinnerup, nemlig i Følge Mtr. 1688 Nr. 5, Ejer Niels Jensen Dige, Bruger Søren Andersen, Hartk. 1. 0. 3. 0. og Nr. 6, Ejer Niels Jensen Dige, Bruger Peder Bertelsen i Baun, Hartk. 3. 3. 2. 0. Her kaldes han Niels Jensen Dige, ligeledes i Matr. 1688 som Bruger af Hendinggaard. 1754 dør gl. Niels Jensen, 83 Aar, og 1753 dør gl. Niels' Kone i Hending, 85 Aar.

Om Jens Jensen Dige vides ellers intet, før han i Nors Kirke i Aaret 1707 blev viet til Maren Nielsdatter, Datter af Niels Kristensen Ørgaard i Hending og Maren Thomasdatter. Derefter bliver han Fæster af en Gaard i Skaarup i Nors Sogn. Af Præstens Indberetning 1638 fremgaar: Udi Nortz sogn findes enistegaarde 2, Ørgaardt ock Skorup. I Matriklen 1688 nævnes Gaarden ikke ved Navn; men det er ogsaa Tilfældet med andre Gaarde i Nors. Det var kun enlige Gaarde, der kaldtes ved Navn i Matriklen. Af Matriklen fremgaar, at der i 1688 er 3 Gaarde i Skaarup. Mærkeligt er det dog, at Gaarden, Nr. 5, ikke nævnes som liggende i Skaarup, da der ved Nr. 21 staar

Anders Skrædder i Skaarup, og ved Nr. 33 Niels Leerhøj i Skaarup, ligeledes at disse 3 Steder ikke staar hos hinanden. Men i Ekstraktmatriklen 1680 opgives Will. Christensen i Schorup som Bruger af Gaarden. Skaarup er rimeligvis en lille By paa mindst 3 Steder. Den kaldes Øster Skaarup i Modsætning til den vesten for i V. Vandet liggende Skaarupgaard.

Efter Kirkebogen anføres: »1710 begravet Jens Diges Barn i Scorop.« I Viborg Landstings Skøde- og Panteprotokol Nr. 35 Side 453 tilskøder Morten Lelius til Jens Jensen Dige i Skaarup i Nors Sogn den Gaard han ibor Mtr. 5, Hartk. 5. 1. 2. 2. Hvis Gaarden bliver ham afvundet skal han betale 490 Slettedaler. Dat. 13. Maj 1716. Ogsaa her opgives Gaarden i Skaarup.

I Justitsprotokollen for Hillerslev og Hundborg Herreder 1706—1713 findes 1703 og 1708 et Syn over Gaarden.

Mange Gaarde er opnævnt efter en Bruger eller Ejer, som i længere Tid har dyrket eller ejet Gaarden.

Gaarden har i længere Tid været dyrket og ejet af Diger. Diges Gaard er blevet til Diggaard, Digegaard.

Efter Sagn skal Navnet stamme fra et mægtigt Dige, som Beboerne rejste til Værn mod Sandflugten. Det er den sædvanlige Navneforklaring, der ikke har noget med Virkeligheden at gøre.

Der nævnes Diger før Jens Jensen Dige som Bruger af Gaarden.

Mtr. 1664 — Ejer: P. Ollufsen i Thisted — Bruger: Christen Villadsen — Hartkorn: 10 Td.

1680 — Peder Ollufsen i Thisted — Will. Christensen i Schorup — 5½ Td.

Modelbogen — Peder Ollsen i Thisted — Peder Nielsen Dige — 5 Td. 4 Skp.

1685 — Peder Olesen i Thisted — Peder Nielsen Dige — 5. 4. 0. 0 — 5. 1. 3. 2.

1688 — Ullerupgaard — Peder Nielsen Diige — 5. 1. 3. 2.

Ullerupgaard — Kristen Drejer, Peder Dige, nu Jens Nielsen — 5. 1. 3. 2.

Selvejer Jens Jensen Dige.

Hvor har Niels og Jens Jensen faaet Tilnavnet Dige fra? Det er optaget fra Moderen. Selv om Faderen førte Slægtsnavn, sejrede i mange Tilfælde den afdødes Ægtefælle eller Moderens Tilnavn, ofte kun for den særligt opkaldte Søns vedkommende, men ogsaa tit for alle Børnene eller en Del af Børnene. Slægtsnavnene vekslede ofte i ældre Tider, ikke fordi Moderen var finere, men fordi almindelig Skik krævede hendes Slægt opkaldt lige saa vel som Faderens.

I ældre Tid blev som bekendt i Daaben kun givet Barnet Fornavn, medens det stod Fædrene frit for, om der til Daabsnavne skulde knyttes et Slægtsnavn, hvorfor det ikke var sjældent, at Brødre fik forskellige Navne.

Med Hensyn til Navne fra Spindesiden er det en gammel Skik, at den Søn, der i Daaben blev opkaldt efter sin Morfar (eller en afdød Slægtning), førte ofte hans Navn videre; det blev betragtet som en Ære, der vistnes Morfaderen.

Navnet Dige har ogsaa Peter Nielsen, Fæster af Digegaard 1685; men om han er af Jens Diges nære Slægt, véd jeg ikke. Han er ikke Fadder til Jens Diges første Børn; men det kunde være fordi han er gammel; han er heller ikke kaldt op; men det kunde jo ogsaa være, fordi der var andre, der skulde kaldes først op. Peder Nielsen Dige er maaske Broder til Kirsten Nielsdatter. Peder Nielsen er født ca. 1640 og Kirsten Nielsdatter 1631, saa Alderen kan passe.

Peder Diges første Kone Maren Nielsdatter døde 1702, 87 Aar gl. Derefter giftede han sig igen. 1703 viedes i Kaastrup Kirke Peder Nielsen Dige af Nors og Maren Kristensdatter. De fik to Børn i Nors: Maren 1703 og Niels 1705 og flyttede derefter til Kaastrup, hvor han døde 1714, 74 Aar.

Hans første Kone, der var 25 Aar ældre, har sikkert været gift før; maaske med ovennævnte Vill. Christensen, f. ca. 1631, † 1684, eller med dennes Fader Christen Villadsen (se 1664).

Tilnavnet Dige stammer muligvis fra Hillerslev. I Hillerslev Kirkebogs Begravelsesliste læses: 1693 begravet i Hillerslev Maren Jepsdatter paa Diget. Ordet Dige betyder en af Menne-

sker opført Jordvold. I Hillerslev er en gammel Jordvold, hvor Hillerslev Hus var bygget.

Jens Jensen Diges levende Børn er 2 Sønner:

1. Christen Jensen Dige, f. 1713, gift med Anne Nielsdatter Vestergaard. Han ejede $\frac{1}{2}$ Søgaard i Nors samt flere andre Gaarde; Skifte 1756. Se Amtsskifteprotokollen.

2. Jens Jensen Dige, f. 1723.

og 4 Døtre:

1. Anna, f. 1708, gift 1728 med Povl Bertelsen Nordentoft.

2. Kirsten, gift 1741 med Niels Pedersen i Nors; han var Selvejer af Mtr. 1688 i Sennels Nr. 8, Hartk. 2. 5. 0. 1.

3. Maren, f. 1714, gift 1744 med Niels Jensen Tonsgaard i Thisted.

4. Karen, f. 1720, † 1742.

1739 gjorde Jens Jensen Dige Testamente, som findes i Amtsskifteprotokollen. Af dette fremgaar, at han ejede følgende Ejendomme:

Nors	Mtr. 1688, Nr. 8, Hartkorn	3. 4. 0. 0		
—	—	Nr. 16,	—	2. 1. 3. 1 (Hyldgaard).
—	—	Nr. 20,	—	2. 6. 3. 2
—	—	Nr. 32,	—	1. 0. 0. 2
—	—	Nr. 33,	—	0. 3. 3. 0
Ø. Vandet	—	Nr. 11,	—	4. 6. 3. 1

Ørgaard i Hending, Jens Dige i Skaarup 2. 5. 0. 0, Resten Madam Lundsgaard, Bruger Niels Kristensen Ørgaard, Jens Jensens Svigerfader, foruden Digegaard.

Jens Jensen Dige døde 1740, 65 Aar gl., og hans Hustru 1772, 90 Aar gl.

U n g e J e n s K r i s t e n s e n K l o u .

1678 døbt Jens Blæsborgs Barn i Nors Kirke, kaldet Peder. Faddere: Jens Klou, Niels Ørgaard, Bodil Ørgaard, Maren Jensdatter.

1680 døbt Jens Kristensens Barn i Hending, kaldet Maren, død 8 Dage gl.

1682 døbt Lille Jens Klous Barn i Hendinggaard, kaldet

Maren. Faddere: Kristen Mikkelsen, Kristen Klou, Anders Blæsborg, Jens Kristensen, Krogs Kone, Else Kristensdatter.

1708 viet i Nors Kirke Peder Kristensen af Hjardemaal og Maren Jensdatter af Hendinggaard.

Unge Jens Kristensen dør før 1685; thi dette Aar faar Kristen Pedersen, barnefødt i Hjardemaal Sogn og By, Fæstebrev paa $\frac{1}{4}$ af Hendinggaard i Nors Sogn, som unge Jens Kristensen sidst paaboede og fradøde.

Todbøl, d. 12.-1. 1685.

1685 viet i Nors Kirke Kristen Pedersen og Helvig Kristensdatter.

Enevold Bjerregaard kender og herved vitterliggør, at jeg steder og fæster Peder Jensen, barnefødt i Hendinggaard, den halve Part af hans Fader Kristen Pedersens Gaardspart i Hendinggaard, Hartk. 0. 7. $1\frac{1}{2}$. $\frac{1}{2}$, efterdi hans gamle Forældre er saa skrøbelige, at de Stedet ej altsammen kan besidde.

Kolbygaard, d. 28.-12. 1712.

Helvig Kristensdatter dør 1720, 77 Aar, f. 1643.

Kristen Pedersen, Neder Hending, begravet 1734, 75 Aar, f. 1659.

1714 viet Peder Jensen af Hendinggaard og Maren Kristensdatter. Peder Jensen er Selvejer af Mtr. 1688 i Hillerslev, Nr. 2, 7 og 26.

1754 begravet Peder Jensen Hending, 77 Aar, f. 1678.

Kristen Kristensen Klou.

1680 dør Kristen Klous Barn, 12 Uger.

1683 døbt Kristen Klous Barn i Hendinggaard, kaldet Niels. Faddere: Anders Blæsborg, Niels Ørgaard, Anders Vestergaards Kone, Margrete Kristensdatter.

1690 begravet Kristen Klous Hustru i Hending, 54 Aar, f. 1636.

Enevold Bjerregaard kendes og herved vitterliggør at have stedet og fæstet, saasom og herved steder og fæster Niels Kristensen, barnefødt i Hendinggaard, den halve Part af samme Gaard, som hans Fader formedelst sin høje Alderdom ej læn-

gere kan besidde. Han skal svare kgl. Skatter af 3. 5. 2. 2 Hartk. Landgilde og Arbejdspenge 7 Rdl. 1 Mk. 8 Sk.

Kølbygaard, d. 28.-12. 1709.

1714 begravet Kristen Kristensen, Hendinggaard, 75 Aar.

Niels Kristensen Klou bliver gift med Maren Jensdatter, Jens Klous Datter, Hendinggaard.

Niels Kristensen er 1724 Lægsmænd.

1753 dør Niels Klou, 71 Aar, f. 1682.

I Følge Viborg Skøde- og Pantebog Nr. 38 har 1726 Hendinggaard følgende Fæstere: Niels Kristensen $\frac{1}{2}$ Hus, Niels Jensen $\frac{1}{4}$, Kristen Pedersen $\frac{1}{8}$ og Peder Jensen $\frac{1}{8}$. Hartk. 7. 3. 1. 1. 14 $\frac{1}{2}$ Td. Landgilde og Arbejdspenge.

Navnet Klou har flere i Vorring; men de er sikkert ikke i Familie til Slægten Klou i Hendinggaard. De er ikke Faddere til hinandens Børn.

Mtr. 1664, Arild Gedde, nu Jørgen Hansen i Horsens — Kristen Jensen — 7. 2. 0. 0.

1677 døbt Kristen Klous Barn i Vorring, kaldet Jens. Faddere: Niels Lerhøj, Anders i Klou, Kristen Kaabsted, Kirsten Brixdatter, Johanne Andersdatter.

1699 begravet Maren Andersdatter Klou, 75 Aar.

1682 begravet Oluf Klou i Vorring, 89 Aar.

1734 Mads Olufsen Klou, Vorring, 68 Aar.

1717 begravet Anders Blæsboris Hustru, Karen Pedersdatter, 73 Aar.

1719 begravet Anders Blæsborig, 74 Aar. Han bor i Nors; men om han er Broder til Brødrene Kristensen i Hendinggaard, véd jeg ikke; men Jens Blæsborri og Kristen Blæsborri er Faddere til Anders Blæsborris Børn.

1675 døbt i Nors Kirke Anders Blæsborris Barn, kaldet Peder. Faddere; Jens Blæsborri, Kristen Abel, Kristen Kristensen, Margrete Kristensdatter, Anne Pedersdatter.

1680 døbt Anders Blæsborris Barn, kaldet Mette. Faddere: Kristen Kristensen, Kristen Blæsborri, Jens i Skorup, Kirsten Tomasdatter, Barbara Enevoldsdatter.

Hvor kan disse Halvherremænds Rigdomme komme fra? — Noget var Arv, men meget skyldes egen Dygtighed. Grunden til Klou'ernes forholdsvis betydelige Velstand skyldes maaske Handel. Skudehandel dreves oprindeligt fra Norge; men 1673 har vi Beviser for, at Beboerne selv sejlede til Norge, allerede 1665 fra Hanstholm og Klitmøller.

I et aabent Brev af 21. Jan. 1668 faar Bønder og Almue i Ringkøbing Amt Ret til Skudehandel paa Norge; det giver dem Ret til at forhandle deres Korn i Norge og hente Tømmer tilbage.

Ved Plakat af 4. Septb. 1680 fik Beboerne i Udhavnene Klitmøller, Blokhus og Tornby Strand Ret til at handle med indført norsk Tømmer og at udføre Korn mod at angive Varerne for nærmeste Toldsted, og der blev beskikket Strandriddere til at have Opsyn med Handelen. Skudehandel er et Handelsprivilegium; dette Privilegium udvidedes ved Toldforordningen af 26. Novb. 1768 til at omfatte Beboerne i Thisted og Hjørring Amter. Og nu fik de tillige Lov til at føre tilbage som Returladning foruden Tømmer Kalk og Sten.

At en saadan Ret blev misbrugt er forstaaelig. Kunde man hente Tømmer, Kalk og Sten, kunde man sagtens tage lidt med af andre Ting, Salt, Tjære, Jern, Tobak, Brændevin, Sukker, Kaffe o. s. v., hvad man tilfældig manglede.

Aalborg Købmænd klager i Ständerforsamlingen over, at de bliver undersøgt af Skudehandlere, som har smuglet ulovlige Varer ind, og at disse Handelsmænd har tilbudt dem Kaffe og raffineret Sukker til langt billigere Priser, end de kunde have dem for paa Toldboden i Aalborg. Se Viborg Stændertidende 1836 Side 1345, 1347, 1838 og 1949.

Sandskuderne blev trukne ud i Vandet og ladedes paa et Par Meters Vand. Der handledes om Efteraaret, naar Kornet var i Hus. De fladbundede eller meget runde Skuder kunde rumme indtil 400 Td. Korn. (Terje Vigen.)

Knud Aagaard, Sognepræst til Skjoldborg og Kallerup, giver 1802 i sin Beskrivelse over Thy følgende Skildring:

»Mangen en Bonde paa Landet øver ligesaa megen Handel

som mangan Købmand i Thisted . . . Hvo kan forhindre en Bonde at opkøbe Korn og være Kommissionær for Købmændene i Aalborg eller een Gang om Aaret at rejse til Aalborg for at udtage sig nogle Købmandsvarer? . . . Saadan Landprang er saa meget lettere, da her gives adskillige Steder, hvor Skibe kan losse og lade, f. Eks. ved Krik i Nærheden af Vestervig, ved Skibstedgaard i Doverkil, ved Gudnæs, ved Vildsund og ved Hoxer.

Af Bønderne føres og en Del Landhandel, som mest gaar over Odesund til Holstebro og Ringkøbing . . . Uld, Huder og Skind køres til Ringkøbing, hvorfra igen hentes Tobak og andre Varer. Til Holstebro handles ogsaa meget; mange Kreaturer føres der til Markederne; mange kører derhen for at hente Træsko, Skovblade, Stavtøj og andre Trævarer, som føres dertil fra Skovegnene. Thyholms Beboere bringer paa lukkede Vogne mange Læs saltede og røgede Aal og Helt igennem hele Jylland og føre da med sig tilbage fra Horsens og Frederits Trævarer, Æbler og Pærer.

Mærkværdig er den Sejlads, der føres fra Thylands vestre og nordre Havstrand paa Norge . . . Til Skade saavel for Købmændene som de øvrige Beboere i Thisted, men til Gavn for Landboerne, er det en gammel tilstaaet Rettighed for disse Skippere ved Havet, at de maa udføre af Landets Produkter og indføre Trælast, Kalk og Sten. Foruden Korn opkøber de derfor i Landet Smør, Æg, saltet Kød, Flæsk og Gæs, levende kalkunske Høns o. s. v. tillige med en Del Lærred, Dynevaar, hjemmegjorte Tøjer . . . Regeringen har til alle Tider med god Grund tilstaaet disse Skudfarere visse Privilegier; hvorom ældre og nyere Toldordninger vidner. Saaledes er disse Skudfarere fritagne for at være eksaminerede eller at holde Dug og Disk i en Købstad, naar de i Stedet for Konsumtionsafgift betaler den aarlige Skudskat. De er og befriede for at bevise med Magistrats Attest, at de er Ejere af disse Ladninger. Og ikkuns i Nødstilfælde skal de udskrives til Orlog.

Af Sandskuder er for nærværende Tid 12 i Thy; deraf 7 ved Klitmøller i Vester Vandet Sogn, 4 ved Viksø paa Hanstholmen og 1 ved Stenberg i Nørhaa Sogn.

Til Studehandel og Opstaldning skulde Privilegium, som i Regelen kun gaves til Adelsmænd.

I min Barndom har jeg hørt fortælle om Købmandshandel i Hendinggaard.

Hargaard i Vorring.

Ved Matrikelforandringen 1664 hørte Hargaard med Halvdelen til Holmgaard og Halvdelen til Vestervig. Den havde 8 Td. Hartkorn. Senere købtes den ene Halvdel, som tilhørte Holmgaard, af Aksel Sehested, og nu fik den to Brugere: Anders Haar, som siden 1662 havde været ene om den, og Anders Sørensen. I Modelbogen er Hartkornet nedsat til 4 Td. I Mtr. 1688 faar den Nr. 6 og Hartkornet 4. 3. 3. 2. Senere nævnes Sognepræsten i Vestervig som Eneejer af den. I Matrikel Ekstraktet nævnes Kr. Lellius $\frac{1}{2}$ Part, Jens Svendsen $\frac{1}{2}$ Part, og nu er Brugerne Anders Sørensen og Terkel Sørensen, som ogsaa har den under de nye Ejere: Niels Skaarup i Thisted $\frac{1}{2}$ Gaard og Jens Sørensen i Tved $\frac{1}{2}$ Gaard. Terkild Sørensen havde endvidere Nr. 3 med Hartkorn 0. 2. 2. 2, som han havde faaet af sin Moder, og Nr. 4 med 3. 4. 0. 1 Hartkorn. Terkild Sørensen blev 1691 viet i V. Vandet Kirke til Ane Olufsdatter i Tanderup. Hun var født i Skaarupgaard.

1706 begravet Anders Hares Hustru Inger Mikkelsdatter, 79 Aar, og 1709 begravet Anders Christensen Hare af Vording, 85 Aar.

Nabogaarden til Hargaard fik i Matriklen 1688 Nr. 5. Den tilhørte Gregers Høg til Vanggaard i Sulsted. Hartkornet 1664 var 11 Td. 2 Skp. Den Landgilde, der blev svaret, var 10 Td. Byg, 1 Pund Smør, 1 Svin og 1 Td. Havre. Gaarden betegnes den Gang som ganske forarmet, og senere bliver Hartkornet nedsat til 3 Td.

1688 er Kongen Ejer af den. Hartkornet blev 1688 ansat til 3. 1. 2. 2. Grunden til øde og forarmede Gaarde var forskellige: Krig, Misvækst og andre Ulykker, som Landet maatte gennemgaa. Blandt de frygteligste var Pesten, »den sorte Død«, som hærgede 1349 i Danmark. Mange Egne blev næsten

affolkede, og en stor Mængde dyrket Jord blev øde og sprang over i Lyng.

Danmarks Deltagelse i 30 Aars Krigen 1625—1629, Svenskekrigene 1657—1659 og 1675—1679 slugte mange Penge. Skatterne var i Krigens Tid næsten ikke til at bære, og det kneb at faa Gaardene bortfæstede, da ingen havde Lyst til under disse Forhold at overtage Gaardene. De øde Gaardes Antal voksede. Ved en øde Gaard forstod man en Gaard, som var ubesat, men nok i Drift, som var besat, men ude af Drift, som var ubesat og ude af Drift. Gaardene dreves af Herremanden selv eller af de nærmest boende Bønder eller Husmænd i Byen, hvor Ødegaarden laa, eller maaske af Sognets Præst, hvad der var meget almindelig. Præsterne var interesseret i Tienden. Godsejerne skulde svare til Skatterne. Kronen maatte overtage mange øde og værdiløse Gaarde for Skatterestancer; dette nævnes ofte i Matriklen fra 1688. Paa denne Maade er Mtr. Nr. 5 i Vorning sikkert kommen til Kronen. Desuden havde Kronen faaet det meste af dens Gods i Grevefejdens Tid. Ved Reformationen blev alt Gejstlighedens Gods, Kirke- og Klostergodset, lagt under Kronen.

Rytteriet var den Vaabenart, der afgjorde Slagene. Men det var kostbart at holde paa Fode i Fredstid. Det naturligste var da at lade det direkte underholde af Kronens Jordegods. Den grundlæggende Forordning om Rytterdistrikterne udgik i Oktober 1670. Dennes Artikel 2 lyder: »Den, som bor paa en Ryttergaard, skal enten selv ride og være Rytter ell. og holde for sig en dygtig Karl med behørig Hest, Gevær og Klæder, som det sig bør, og paa Mønstringen kan for godt agtes.«

Art. 3: »En Rytter skal nyde sin Gaard fri for Landgilde, Ægt og Arbejde, al visse og uvisse Afgifter, Fæste, Udskrivning af alle Slags Kontributioner, hvad Navn de hver alle fange kunne, intet undtagen i nogen Maade, saavel som ogsaa Indkvartering. Og skal samme Ryttere cj være Skriverne ell. Ridefogderne undergivne.« C. 2000 Td. Hartkorn af Kronens blev udlagt til »Ryttergods«, deriblandt Nr. 5 i Vorning.

Ved Matrikuleringen 1664 var alle Gaarde ansat efter deres

Landgildeydelse = Tønder hart Korn. Der skulde af hver 8 Td. Hartkorn under Rytterdistrikterne svares en Rytter med fuld Udrustning, idet Gaardene inddeltes i Rytterportioner; flere lagdes sammen om Ydelsen, naar de ikke hver for sig naaede de 8 Td., det sædvanlige Hartkorn for en Helgaard. De saaledes udlagde Gaarde unddroges helt de civile Myndigheder undtagen i civile retlige Sager. Godserne var underlagt Regimentscheferne.

Den skaanske Krig 1675—1679 havde medført, at der efterhaanden ikke var ret mange Rytterbønder, som brød sig om selv at ride for Gaardene. Forordningen 1680: » . . . de natione selv kan blive ved Gaardene og dennem besidde, naar Rytteren skal ud, saa at og Bonden ej selv, som hidindtil sket er, for Gaarden rider, ell. en Karl, hannem dertil lyster antaget.«

Ved denne Forordning skiltes Rytter og Bonde helt ad. Nu som før var 8 Td. Hartkorn en Rytterportion, og Bonden ell. Bønderne skulde deraf levere Rytteren, hvad der efter Forplejningsreglementet tilkom ham. De skulle saa være fri for alle andre Skatter og Afgifter, Ægt og Arbejde, dog skulde de yderligere i gode Aar til Magazinet hver levere 2 Skp. Byg og 3 Skp. Havre til Hjælp i daarlige Aar samt 2 Mk. aarlig til et Fond til Rytterhestens Fornylse.

1707 viet i Nors Kirke Kristen Andersen Haar og Maren Andersdatter Klit. Han har været Rytter og faaet Ryttergaard Nr. 5 i Vorring af Kongen.

Børn: 1707 Inger, opkaldt efter Faderens Moder, 1711 Dorethea, opkaldt efter Moderens Moder (1743 viet Stefan Povlsen af Hending og Dorthe Kristensdatter Vorring, 1752 viet Jens Andersen Dahl og Enkekone Dorthea Hare i Hending, 1762 viet Jeppe Andersen af Faartoft og Enken Dorthea Kristensdatter Hare af Hending. Forl.: Anders Hare og Jens Nergaard af Thystad. 1771 viet Laurits Andersen Vestergaard af Øster Vandet og Enken Dorthea Kristensdatter Hare. 1775 begravet Laurits Andersens Hustru Dorte Kristensdatter Hare, 64 Aar), 1714 Anders, opkaldt efter Moderens Fader, 1716 Anders, opkaldt efter Faderens Fader, 1722 Valborre.

Ryttergodset laa spredt over hele Landet; men i Aarene efter 1715 solgtes næsten alt det spredte Krongods, og hvor der i Forvejen var tæt med Krongods, oprettedes de nye Distrikter.

Mange Bønder i Thy købte ved Ryttergodsernes Salg 1716 deres Gaarde og blev Selvejere. De købte ogsaa andre Gaarde end deres egne. 17. Aug. 1716 faar forrige Rytterbonde Kristen Andersen Skøde paa en Bondegaard af 3 Td. 1 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Hartk. udi Jylland, Aalborg Stift, beliggende 3. jyske Regiments Ryttergods. Han giver 115 Kr. pr. Td. Harkorn, ialt 368 Rdl. 92 Sk. Endvidere køber Laurids Christensen i Hending, Jens Jepsen i Ørgaard, Hending, Christen Sørensen i Hending, Povl Laursen i Nors m. fl. Gaarde.

Hvordan var disse Bønder kommen til deres Rigdom? Noget skyldes vel nok egen Dygtighed; men Grunden til deres forholdsvis betydelige Velstand skyldes sikkert Handel eller Smugleri. Bønderne i visse Egne af Vestjylland havde Ret til at føre enkelte meget nødvendige Varer hjem og forhandle dem; men kun fra Skibet, deraf Navnet Skudehandel. At en saadan Ret blev misbrugt er forstaaelig. Kunde man hente Tømmer i Norge, kunde man sagtens tage lidt med af andre Ting, Salt, Jern o. s. v., hvad man havde Brug for. Hvad der ikke var tilladt at indføre blev smuglet i Land; Smugleriet blev drevet efter en stor Maalestok. Mange er de Historier, der fortælles om Skippernes Dristigheder. Skudehandlerne holdt Opkøbere, der rejste rundt i Landet for at opkøbe Smør, Uld, Skind, Korn o. s. v. Disse handlende Bønder blev velstaaende; de yndede ikke, at deres Børn giftede sig ind i de almindelige Bondefamilier i Sognet, men søgte derimod gerne Forbindelse med deres ligestillede i andre Egne.

Om Kristen Hares og Hustrus Forældre giver Kirkebogen ingen Besked, og andet Steds fra heller ikke; men naar man véd, hvor almindelig Opkaldesskikken præger en Slægts Fornavne, kan man ofte kende Slægten alene paa disse. Der er ingen Tvivl om, at Kristen Hare er Søn af Anders Hare og

Inger Mikkelsdatter Hargaard. Hans Hustru er Datter af Anders Pedersen Klit og Dorteia Lauridsdatter Skinnerup.

Om Tilnavnet Hare stammer fra Faderens Hjemsted, Haregaard, eller fra fjernere Slægtinge, vides ikke. Mange Gaarde har faaet Navn efter Ejeren ell. Brugeren. I Hillerslev Hundborg Herreders Justitsprotokol 1706—1713 Side 472 læses, at Johanne Andersdatter, Kristen Knudsens Kone, Vorninggaard, er Søster til Kristen Andersen Vorning.

1729 begravet Kristen Andersen Hare, 61 Aar. Han døde 5. ell. 6. September; thi i Følge Dueholm, Vestervig og Ørum Amters Skifteprotokol var Skifteretten forsamlet d. 5. Oktb. 1729 i Anledning af Kr. A. Hares Død; men »eftersom der udi Sterboen findes en stor og farlig Sygdom, da ej alene Enken Maren Andersdatter, men endog 3 Børn haardelig er angrebet, og samme er i Anseelse smitsom og ganske farlig,« blev Skiftet udsat til 2. Novb. 1729.

Af Skiftet fremgaar, at Knud Kristensen i Vorninggaard er Børnenes Søkendebarn. Hans Moder var Johanne Andersdatter. Børnenes Morbroder var Peder Andersen i Tved. Konens Lavværge blev Søren Laursen Viielsbøll i V. Vandet Sogn. I Skiftet nævnes Jens Dige i Skaarup.

I Stærboet var 1 gl. Bøsse 2 Mk., 1 gl. Spanskrør 2 Mk. 8 Sk. og 1 gl. Kaarde 8 Sk.

Den salig Mands Klæder: 1 gl. brun Mandkjortel 1 Rdl., 1 rød Vadmelsvest med Messingknapper 3 Mk., 1 sort Vadmelsvest med Messingknapper 2 Mk., 1 gl. brun Vest med Messingknapper 1 Rdl., 1 gl. hvid Vadmelsvest med Messingknapper 1 Mk., 2 Par gl. sorte Bukser med Messingknapper 2 Mk. 8 Sk., 1 Hørgarnsskjorte 2 Mk., 1 Blaagarnsskjorte 3 Mk., 2 hvide Lærredshalsklude 1 Mk. 8 Sk., 1 Par gule Læderhandsker 10 Sk., 1 Par uldne Vanter 10 Sk., 2 Par gl. blaa, uldne Strømper 2 Mk., 1 Par gl. Strømper 1 Mk., 1 Par gl. Sko 12 Mk., 1 gl. sort Baycabusse 1 Mk., 2 gl. Hatte 2 Mk.

Utærsket Korn: Byg avlet efter Enkens Beretning 17 Læs; heraf siden til Husholdning brugt 2 Læs, tilbage 15 Læs, som »anses« at faa i Læsset 10 Skp., er 18 Td. 6 Skp. à Td. 5 Mk.,

bliver 15 Rdl. 3 Mk. 12 Sk. Hvid Havre 7 Læs, udi hvert Læs 1½ Td., er 10½ Td. à 3 Mk. 8 Sk. er 6 Rdl. 12 Sk. Sort Havre 2 Læs à Læsset 1 Td. er 2 Td. à 3 Mk. 8 Sk. er 1 Rdl. 1 Mk. Rug 11 Læs, deraf tærsket 1 Læs, igen 10 Læs, som ej kan anses at blive mere end 7 Td. 4 Skp. à Td. 1 Rdl. 2 Mk. er 10 Rdl. Rugblanding 4 Læs, deraf tærsket 1 Læs, igen 3 Læs, i Læsset 6 Skp. er 2 Td. 2 Skp. à Td. 5 Mk. er 1 Rdl. 5 Mk. 4 Sk. 8 Føringer anses i hver Føring 1 Td. er 8 Td. à 1 Rdl. 2 Mk. er 10 Rdl. 4 Mk.

Besætning: 1 liden sort skaaret Hesteplag i 3die Aar 6 Rdl., 1 anden liden sort Mær-Plag i 4de Aar 5 Rdl. 2 Mk., 1 gl. sortebrun Hoppe i 13de Aar 4 Rdl., 1 gl. Følhopper 3 Rdl. 2 Mk., 1 gl. sortebrun Hest i 11te Aar 4 Rdl., 1 sortebrun Mær-Føl 1 Rdl. 4 Mk.

1 sort stjernet Ko i 7de Aar 3 Rdl., 1 graabroget Ko i 7de Aar 2 Rdl. 1 Mk., 1 graabroget Kvie 2 Rdl., 1 graahjelmet Ko i 6te Aar 1 Rdl. 4 Mk., 1 sort, stjernet Stud, ung Nød 3 Rdl., 1 graahjelmet do. 2 Rdl. 2 Mk., 1 sort stjernet Kviekalv 4 Mk., 1 liden sort Stud, ung Nød, som efter Enkens og Lavværgens Beretning tilhører samtlige Børnene, og derved har sin forblivende. 10 gl. Faar à Stk. 2 Mk. 8 Sk., er 4 Rdl. 1 Mk., 6 Lam à Stk. 1 Mk. 8 Sk., er 1 Rdl. 3 Mk., 2 unge Vædderlam à Stk. 1 Mk. 4 Sk., er 2 Mk. 8 Sk., 1 hvid anden Aarings Galt 1 Mk. 4 Sk. og 1 hvid Sogris 4 Mk.

Kgl. »allernaadigst Skøde paa Gaarden«, dat. 17.-8. 1716. Gaarden købt paa Ryttergodsets Auktion. Hartkorn er efter Landmaalingens Matrikel 3 Td. 1 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. takseret i Følge Forordning af 31.-1. 1691 à 40 Rdl. pr. Td. Hartk. = 128 Rdl. 2 Mk. Gaarden havde gode Bygninger og var i god Drift. Det ganske Bos Middel bliver 263 Rdl. 4 Mk. 14 Sk.

I Følge Forordning af 13.-2. 1722 reserveres til Gaardens Drift af Besætningen 4 Bæster à 10 Rdl. = 40 Rdl., Vogn, Plov og Harve = 10 Rdl.

Forskellige Laan til Køb af Gaarden: Laurs Andersen Vestergaard i Nors laant i rede Penge 20 Rdl. Herpaa har den salig Mand i sidste Foraar ved Enken lod betale 6 Rdl. 4 Mk.

Johanne Andersdatter (hans Søster) til Køb af Gaarden 13 Rdl. 2 Mk., Niels Bjerregaard i Bjerregaard i V. Vandet 6 Rdl. 4 Mk. Til Sognepræsten for afvigte Aars Afgrøde accoderede Tiende Byg $2\frac{1}{2}$ Td. = 2 Rdl. 8 Sk. og $\frac{1}{2}$ Td. Havre = 3 Mk. 8 Sk. bliver 2 Rdl. 4 Mk. Til Degnen 4 Skp. Byg à 10 Sk. = 2 Mk. 8 Sk. Til Jens Dige i Skaarup og Laust Vestergaard i Nors for Kirkens Tiende af Accord 2 Rdl. 1 Mk. 8 Sk. Jens Sørensens Datter i Tved Sogn, som den salig Mand for 5 Aar siden har laant, 46 Rdl. 4 Mk. Skiftets Bekostning 5 Rdl. 4 Mk. 8 Sk. Udgifterne ialt 148 Rdl. 4 Mk. 8 Sk.

Til Deling bliver beholdne Midler 115 Rdl. 0 Mk. 6 Sk.

Skifteprotokollerne giver gode Oplysninger om mange Ting: Priser, Gaardens Tilstand, Besætning, Formue o. s. v. Naar Kristen Hare for 5 Aar siden har laant 46 Rdl., tyder det paa, at det var ved at gaa tilbage for ham. Som ovenfor nævnt levede han paa den store nordiske Krigs Tid, 1700—1720, da Kronen maatte overtage mange Gaarde for Skatterestance. Til sidst satte Kronen en Stopper derfor ved en Forordning af 4. August 1728, der paabød Strøgodssets Ejere at svare Skatter af saadant Gods, naar Besidderen (Fæsteren) ikke formaaede det eller havde forladt Gaarden, saa at den var bleven øde. Herved søgte Staten at værne sine Interesser, men raade Bod paa Ondet formaaede den ikke.

Kristen Hare har oplevet de tunge Skatteaar. I denne Nedgangens Tid blev Bønderne forarmet; men Godsejerens (Selvejerens) Lod var heller ikke god. Kornpriserne var omkring 1739 lavere, end de længe havde været. Priserne paa Landbrugets Frembringelser vedblev længe at være lave.

Penge var i Virkeligheden en Artikel, der paa den Tids Driftsmaader ikke kom synderligt til Anvendelse. Man levede af, hvad man selv avlede og fødede op af Høveder, Faar, Lam og Svin. Rugen brugtes til Brød, Byg til Gryn og Malt. Af Ulden af Faarene lavedes næsten alle Beklædningsdele til Brug Dag og Nat. Fyld i Sengeklæderne af Fjerkræt o. s. v. Der købtes ikke mange Ting; men Skatterne skulde ydes i Penge. I disse fattige Tider udrededes Skatter paa Folk (Kopskatte),

paa Ildsteder og paa Kvæg. Selv den elendigste Tigger, og af disse vrimlede Landet, skulde betale Skatter, eller hans Hjemstavn, for det meste Godsejeren, maatte betale for ham, og Inddrivelsen skete med fast Haand. Det var Præsternes Opgave at føre disse Skattelister. Skønt mange Gaarde i disse vanskelige Aar blev forladt af Ejerne (Brugerne), synes Hærerne at være kommet nogenlunde over Vanskelighederne, og Slægten blev ved Hus og Hjem. 1735 begravedes Kristen Hares Enke Maren Andersdatter Klit i Vorning, 60 Aar.

1745, 3. November indført i Ægteskab i Nors Kirke efter foregaaende Trolovelse Anders Kristensen Hare og Maren Lauridsdatter Vestergaard. Børn: Karen Vestergaard 1747, Maren 1749, Inger Marie 1752, Mette Marie 1754, Maren 1756, Kristen Andersen 1762, Laurits Andersen 1763.

1747, 17. September aflagde Anders Kristensen Hare af Vorning sin Ed som Præstens Medhjælper at være ham tro og underdanig, som Guds Ord og Kongens Lov kræver.

I hvert Sogn blev der udnævnt en Mand, som skulde være Præstens Medhjælper, en Mand, som Præsten kunde henvende sig til angaaende rent ydre kirkelige Spørgsmaal. Da Præsten blev selvskreven Medlem af Sogneforstanderskabet, skulde han tillige være Præstens Medhjælper i kommunale Sager. Det var i Reglen den mest oplyste Mand i Sognet, der fik dette Hverv.

Om Anders Hares Liv og Levned er kun lidt at fortælle, men økonomisk set har det været en god Tid for ham. Konjunkturerne var opadgaaende, idet Landbrugsprodukterne fra Midten af det 18. Aarhundrede var i Stigning; dog var det først i 1790erne, efter de store Landboreformers Gennemførelse, at den ret tog Fart og i Forening med Følgerne af Bondestandens forbedrede Kaar ogsaa bevirkede en stor Opgang i Værdien af Jordegods. 1760 var den almindelige Pris for en Arbejdshest 5—8 Aar 12 Rdl. For fede Stude kunde i de Tider opnaas en Pris af 30 Kr. pr. Par. Ved samme Tid havde et Læs Hø (som dengang næppe regnedes mere end omkr. 32 Lispund, jfr. Forordningen 28.-7. 1785) en Værdi af 8 Mark. Anders Hare har ogsaa oplevet den skrækkelige Kvægpest, der i Aarene 1745—

1751 menes at have bortrevet c. 2 Mill. Stykker Kvæg i Danmark og det paa en Tid, da Besætningerne var smaa i Forhold til Nutiden. I Følge Dueholm, Ørum og Vestervig Amters Skifteprotokol fik han og hans Hustru 6.-7. 1781 kgl. Bevilning til, at den længstlevende maatte sidde i uskiftet Bo og omsider skifte med Samfrænder.

Anders Hare døde 1781, 67 Aar. 1786, 5. September blev Maren Larsdatter Vestergaard begravet. Anno 1786, 30. August Skifte efter Enken Maren Laursdatter Vestergaard, som Dagen tilforn var død, og hendes Søn Kristen Andersen, som den 28de næst forud var død.

Børn: Karen Andersdatter Vestergaard, Enke efter Kr. Povlsen Bunk, Maren Andersdatter, 30 Aar, og Laurits Andersen, 23 Aar. Laurits Andersen antager til Kurator Jens Christensen i Søgaard, Karen Andersdatter Skibstedgaard Anders Frøkjær Vorning til Lavvæрге og Maren Andersdatter Sr. Jens Tøfting af Tøftinggaard.

Besætning paa Gaarden: 3 Heste, 1 Plag (2 Aar), 1 Føl, 3 Køer, 2 Kvier (3 og 2 Aar), 10 Faar, 8 Lam, 4 gl. Væddere og 2 Grise.

Bøger: En Bibel, 2 Salmebøger og 4 andre Bøger.

Stærboen 1000 Rdl., Skibstedgaard 800 Rdl., Enken Karen Andersdatter skylder 66 Rdl. 4 Mk., Jens Taarup paa Balleum, Tved Sogn, 9 Rdl. 1 Mk., ialt 1875 Rdl. 5 Mk.

Gæld: Til Erik Ørgaard i Nors Sogn 25 Rdl., Kr. Olufsens Enke i Klitmøller 10 Rdl., Jens Tøfting, Tøftinggaard, 1 Rdl. 1 Mk., anden Gæld 3 Rdl. 5 Mk. 1 Sk.

Boets Formue bliver ialt 1827 Rdl. 4 Mk. 15 Sk., der fordeles med Halvdelen til Sønnen Laurits Andersen (han faar Gaarden for 1000 Rdl. og skal skyldte Søsteren Maren Andersdatter 38 Rdl. 7½ Sk. samt gøre hendes Bryllup, give hende Seng og Ophold og endelig betale Boets Gæld). En Fjerdedel til Datteren Karen Andersdatter, Enke efer Kr. Bunk, Skibstedgaard. (Hun faar denne Gaard overladt for 800 Rdl. og skal skyldte Søsteren 409 Rdl. 4 Mk. 4¼ Sk. samt til Boet 66 Rdl. 4 Mk.) Skiftet var allerede ordnet ved Samfrændsskifte af 24.-5. 1784.

Samfrændsskifter var den Gang meget eftertragtede, dels fordi man derved slap for Skifterettens unægtelig nærgaaende og ubehagelige Indblanding, dels fordi man slap fri for en nøjagtig Opgørelse af Boet og Kreditorernes Paahæng.

Anders Christensen Hare underskriver 1757 Fattigprotokollen i Nors-Tved som Præstens Medhjælper.

I Matr. Ekstrakten 1680—81 opgives Anders Christensen Hargaard som Bruger af Mtr. 1688 Nr. 6. Om Brugereren har faaet sit Tilnavn efter Gaarden eller Gaarden har faaet Navn efter Brugereren, ved jeg ikke.

Hargaard er maaske et ældgammelt Offersted; thi det oldnordiske Ord »harg« betyder Offersted. Guden, der har været ofret til, er saa Njord (Nerthus).

Det er ikke udelukket, at Bynavnet Nors minder om den ældgamle germanske Gudeskikkelse Njord. Byen er saa opkaldt efter Egnens mægtige Guder og minder os om vore Forfædres hedenske Gudstro.

Vorring (Nors) og Hending (Nors) er ing-Navne.

Beboerne i Vorring og Hending har ofret til Njord paa Offerstedet »harg« i Vorring. Hargaard er saa senere blevet bygget paa eller ved Offerstedet og faaet Navn derefter.

H a r e s p o r.

Navnet Hare er ældgammelt. Allerede 1296 træffes Navnet i Danmark. Nu er Harerne gaaet over i Bondestanden. De adelige Harer er uddøde. I Lektikon over adelige Familier i Danmark, Norge og Hertugdømmerne I Bind læses: Johannes Niclessen Haræ (Hare) nævnes i et Dokument af 1333. Hans Vaaben var en syvkantet Stjerne.

I Nyt Dansk Adels Lektikon af A. Thiset og P. L. Wittrup læses: Hare. En syvoddet Stjerne. Uradel. Nørrejylland. Se Gyldenstjerne, Hvide, Pors. (De har samme Vaaben). Hennike Hare 1926. Ebbe Hare 1384. Af spredte Harer nævnes: Hans Henningszen skiotte Jes Hare sin gaard liggendes i Slaalsze emellem Jes Harisgaard och Kalstede leed. 1444.

Per Nielszønn gaff closterit enn j gaard liggendes norden thil thend gaard, Jenns Hare iboer, hosz Logbeken. 1455.

Hr. Clemind Hare, vicarius i Roskilde, skiøtt Annders Perszen sin federne gaard, liggendes synden nest op till thend strøm, som løbber thill Logbecken, som reck er till Kalsted led, med hauffuer om och abbelgaard. 1482. (De ældste danske Arkivregistraturer I—III).

I Bogen om Nykøbing paa Mors 1299—1899 findes Borgmester Niels Pedersen Hare 1426. Peder Pedersen Harre, Rektor i Nykøbing Mors 1550—53, blev 1553 Præst i Tødsø og 1573 tillige Provst i Nørre Herred. Han døde 1605, og en Ligsten over ham findes i Tødsø Kirkekor. Peder Sørensen Storm eller Harre var Rektor i Nykøbing, før han i 1605 blev Præst i Tødsø, hvor han døde 1618.

Paa Skiftet efter sal. Peder Hare befindes Magistraten og Rettens Middel at have taget for deres Umage af Boets Midler for 54 Sldr. 12 Skilling, og befindes intet mere til Arvingerne end 19 Sldr. 14 Skilling, som skal bevises ved Skiftebrev uden Forsegling. Dette er et Uddrag af en Klage, dateret Nykøbing d. 27. Maj Anno 1682.

Oldn. herra = Herre; Herre = den overordnede. I Folkeviserne harre = Fyrste.

Slægten Klit i Skinnerup.

Anders Pedersen Klit har været Fæster af en Gaard i Skinnerup, som i mange Aar tilhørte Københavns Hospital, senere Kølbygaard. Om hans Oprindelse giver Kirkebogen fra Skinnerup ingen Oplysninger. Han er maaske Søn af Peder Andersen, som 1676 blev begravet i Skinnerup, 69 Aar.

Kirkebogen begynder 1676; men Vielserne mangler fra 1684 til 1700, Daabslisten fra 1684 til 1696 og Begravelseslisten fra 1687 til 1697.

I Kirkebogens Daabsliste nævnes, at 1678 døbttes Anders Pedersen Klittes Søn Lauritz Andersen. Faddere: Erik Nielsen, Mads Pedersen Sand, Christen Hendricksen, Maren Eriksdatter, Maren Jepsdatter, Anne Thomasdatter.

Hans Hustrus Navn træffes første Gang i Daabslisten. 1681 døbt Anders Pedersen Klitt og Dorthe Lauridsdatters Søn, Peder Andersen. Faddere: Kirsten, Morten Andersen Raadmands Hustru udi Thisted, bar Barnet, og Anne Michel Erlandsens gik hos hende, Søffren Jørgenss udi Thisted, Niels Thomass i Skendrup, Thomas Niensens Kone Anne Povlsdatter ibid., Maren Jepsd. ibidem. Fadderlisterne giver Kendskab til deres Omgangskreds. Anna Sø's Moder, Kirsten Justdatter, blev gift 2. Gang med Raadmand Morten Andersen.

Efter Kølbygaards Fæsteprotokol faar vi at vide, at Anders Klit har været gift to Gange; thi 1690 fæster Peder Jensen, barnefødt i Hillerslev, den Gaard udi Skinderup, som Anders Pedersen Klit fradøde; han skal ægte Enken Inger Lauridsdatter. Inden han blev gift anden Gang, maa han have holdt Skifte; men Kølbygaards Skifteprotokol begynder først 1708, hvorimod Fæsteprotokollen begynder 1676. Begge hans Koner er maaske Søskende.

Anders Klits Gaard havde i Matriklen 1688 Nr. 22 i Skinnerup. Hartkorn 1. 2. 2. 2.

Slægten Vestergaard i Nors.

Af Gaarde i Nors nævnes fra gammel Tid Vestergaard. Gaarde med et Verdenshjørne som Forled er gamle. Den yderst boende Mand i en By nævnes efter Verdenshjørner. Tilnavnet følger med Stedet.

Vestergaard maa tidlig være delt; thi i Matriklen 1662 findes to Gaarde, som ejes af Jørgen Lykke til Søgaard. Den ene med $6\frac{1}{2}$ Td. bruges af Thomas Christensen, den anden med 6 Td. Hartkorn bruges af Peder Madsen. I Følge Matriklen 1664 har hver af Gaardene $12\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn. I Modelbogen 1686 opgives 5 Td. 4 Skp. og 6 Td. 3 Skp. til hver af Gaardene. Det er sandsynligt, at der har været to Fæstere i 1664; men ved en Fejlskrivning er der tillagt hver $12\frac{1}{2}$ Td. i Stedet for $6\frac{1}{2}$ og 6 Td. Hartkorn. I den nye Matrikel, der indrettedes 1686—1688, har hver af Gaardene henholdsvis 4. 5. 1. 0 og 3. 5. 1. 2 Hartkorn.

I Mtr. 1664 ses, at Thomas Christensen er Fæster af to Gaarde. Vestergaard ejedes af Jørgen Lykke og laa i Nors. Den anden ejedes af Jens Bering i Viborg og havde $7\frac{1}{4}$ Td. Landgildehartkorn. Den laa i Hending.

Af Matriklerne, der indførtes 1662—1664, fremgaar det, at Thomas Christensens Gaard var ansat til 12 Td. Byg og 1 Svin, Peder Madsens Gaard ligeledes til 12 Td. Byg og 1 Svin i Landgilde. I Modelbogen 1686 er hver Gaards Høavl anslaaet til $1\frac{1}{2}$ Læs, og hver Gaards Part i fælles Græsgange er beregnet til 3 Hoveders Græsning.

1681 begravet Tomas Vestergaards Kone, 75 Aar, og 1683 begravet Thomas Vestergaard i Hending, 83 Aar. Han har paa den Tid boet paa sin Gaard i Hending, maaske hos et af sine Børn.

Senere nævnes Anders Thomsen som Bruger af Vestergaard. Den tilhørte da Christen, Sognepræsten i Hundstrup. Derefter kommer Vestergaard under Nørtorp.

Børn: 1678 Laurids, 1681 Laurids, Christen, 1688 Anne.

Anders Thomsen Vestergaard begravet i Nors 30.-5. 1704, 55 Aar, og hans Hustru Kirsten Kristensdatter af Vestergaard 1747, 95 Aar. Hun er nok Søster til Jens Christensen i Hendinggaard.

Sønnen Laurids Andersen Vestergaard overtog efter sin Far Vestergaard (Mtr. 1688 Nr. 2) i Fæste. Han blev viet i Nors Kirke d. 4.-4. 1714 til Karen Sørensdatter fra Nabogaarden (Mtr. 1688 Nr. 3), som ogsaa kaldes Vestergaard. Hun var Datter af Søren Jensen Vestergaard og Karen Pedersdatter. I Ægteskabet var 11 Børn, hvoraf 3 døde som smaa. Karen Vestergaard blev begravet 21.-6. 1736, 43 Aar.

I Følge Nørtorp Skifteprotokol S. 102 har Karen to Søstre; deres Mænd Laurids Sørensen Vilsbøll i Nors og Christen Christensen Bak i Neder Hending bliver Værge for Laurids Andersen Vestergaard og Karen Sørensdatters Børn: Anne 19 Aar, Anders 16, Maren 14, Kirsten 11, Peder 7, Kristen 5, Karen 2 og Mette (spæd).

Som ovenfor nævnt er Vestergaard sikkert bleven delt i to

Gaarde. 1735 blev Søren Jensen Vestergaard begravet, 76 Aar. Han var Præstens Medhjælper i tvende (4?) Præsters Tid og til Hobe i 42 Aar og er død in officio (i sit Embede), læses i Nors Kirkebog. Søren Jensen har sikkert faaet Tilnavnet Vestergaard efter Gaarden.

1739 blev Søren Vestergaards Enke, Karen Pedersdatter, begravet, 85 Aar. Hun er maaske Datter af ovenfor nævnte Peder Madsen; men han ses ikke begravet i Nors. Søren Jensen og Karen Pedersdatter findes heller ikke viet i Nors Kirke. Da Gaarden altid nævnes øde, er Peder Madsen maaske fraflyttet den.

1721 viet Dorthea Sørensdatter og Kristen Kristensen Bak i Hending. 1725 viet Anna Sørensdatter og Laurits Sørensen Vilsbøll. De bor i den ene af Vestergaardene i Nors. Laurits Sørensen dør 1737 og er Søn af Søren Larsen i Nørre Vilsbøl i V. Vandet. Anne Sørensdatter Vestergaard blev 1738 gift med Christen Povlsen Ørgaard. Han faar ogsaa Tilnavnet Vestergaard. I første Ægteskab har Anne Sørensdatter 5 Børn og i andet Ægteskab 2 Børn. Se Dueholm, Ørum og Vestervig Amters Skifteprotokol 1751.

Om Slægten Vestergaard fra Nors se Chr. Krarup: Laurits Schmidt Slægtebog, udgivet 1926, og Slægten Nordentoft af Johan Nordentoft, udgivet 1940.

N ø r g a a r d i S k i n n e r u p .

Nørgaard har flere Gange været i Handelen. 1664 ejedes den af Jørgen Lykke til Søgaard i Nors og 1681 af Aleksander Grubbe; 1688 hørte den til Ørum og blev derefter købt af Tomas Graversen i Nordentoft. Senere ejedes den af Løjtnant Gerner. Den fik 1688 i Matriklen Nr. 14 i Skinnerup og havde 4. 2. 0. 0. Hartkorn.

Af Nørgaards Brugere nævnes 1664 Kristen Andersen, 1681 Anders Kristensen og Jens Kristensen. De er maaske begge Sønner af Kristen Andersen.

1678 har Anders Kristensen faaet Navn efter Gaarden; thi dette Aar faar Anders Kristensen Nørgaard et Barn døbt i

Skinnerup Kirke. 1705 begravet Anders Nørgaards Hustru Anne Kristensdatter, Alder 69, gift i 47 Aar. 1714 begravet Anders Kristensen Nørgaard. Alder mangler. I Ekstrakt af Matriklen 1688 nævnes Kristen Bak og Mikkel Eriksen som Brugere af Nørgaard. Kristen Bak er rimeligvis Søn af ovennævnte Jens Kristensen, som 1677 har en Datter i Kirke, der faar Navnet Anne. Kristen Bak er født før Kirkebogen begynder. Jens Kristensen findes ikke anført som begravet i Skinnerup; men 1713 begravnes Jens Bak, Alder ikke anført. Jens Kristensen og Jens Bak er sikkert samme Person. 1677 nævnes Jens Kristensen Bak som Fadder. 1722, 1724, 1727, 1731 og 1735 nævnes Kristen Nørgaard som Fadder.

1710 viet i Hillerslev Kirke Mikkel Eriksen af Skindrup og Kirsten Krog. Mikkel Eriksen er døbt i Skinnerup Kirke 1678 og Søn af Erik Kristensen. Mikkel Eriksens Broder Jens Eriksen var Købmand i Thisted og gift med Kirsten Olufsdatter Langgaard, hvis Navn kendes fra Besættelsessagen i Thisted.

1734 viet i Østerild Kirke Kristen Jensen Bak af Skinderup og Maren Simonsdatter af Klou. Forlovere: Povl Nielsen i Skinderup og Mikkel Madsen af Østerild.

1737 døbt Kristen Nørgaards Barn Anna. 1737 begravet Kr. Nørgaards dødfødte Barn, og s. A. begravet Kr. Nørgaards Anna, 6 Md. 3 Dg. De har været Tvillinger. 1738 begravet Kristen Nørgaards dødfødte Barn. 1741 begravet Kristen Nørgaard, 65 Aar. Som ovenfor nævnt er Kristen Bak, Kristen Jensen Bak og Kristen Nørgaard samme Mand. Da Kristen Nørgaard blev gift, var han 58 Aar og hans Kone 25 Aar. Ved Kristen Nørgaards Død 1741 havde Nørgaard kun en Fæster; men Maren Simonsdatter fik dog snart atter dannet et Hjem; thi samme Aar blev Anders Laursen og Enken Maren Simonsdatter viet i Skinnerup Kirke. Forlovere: Mikkel Momtofte, Tingstrup, og Anders Nielsen. Trods ihærdig Undersøgelse er det ikke lykkedes mig at finde, hvor Anders Laursen stammer fra.

1742 havde Anders Laursen og Maren Simonsdatter et Barn i Kirke, der blev døbt Anne. Aaret efter, 1743, blev begravet

Anders Laursen Nørgaards Hustru, Maren Simonsdatter, 34 Aar. Hun blev ingen gammel Kone.

Aaret efter sin Hustrus Død blev Anders Lauridsen og Kirsten Kristensdatter viede i Skinnerup Kirke. Forlovere: Kristen Eriksen og Povl Nielsen.

1774, 2. Maj, begravet Anders Laursen Nørgaard, 70 Aar, 7 Md. 6 Dg. Og 1786 begravet Enkekone Kirsten Nørgaard; Alder ikke opgivet.

Slægten Niels Simonsen fra Kløv.

1688 var Niels Simonsen Fæster af Mtr. Nr. 8 i Kløv, som hørte under Kølbygaard. 1664 svarede Gaarden i Landgilde 8 Td. Byg, 1 Pund Smør, 1 Svin, 1 Faarnød, 1 Lam, 2 Gæs og 8 Td. Havre; da havde den 9. 7. 1. 1. Hartkorn, men 1688 kun 3. 3. 0. 1.

Sognets Kirkebog begynder 1720. Den oplyser intet om Niels Simonsen. Hans Hustru nævnes ingen Steder; men gift maa han have været, da der i Kølbygaards Fæsteprotokol læses følgende: »1710 fæster Simon Nielsen i Kløv sin Faders, Niels Simonsens Gaard.«

1726 begravet Simon Nielsens Hustru i Kløv, 43 Aar. Intet Navn er nævnt; men hendes Navn er sikkert Anne; da flere af hendes Børn lader deres Piger kalde Anne. 1729 begravet Simon Nielsen Kløv, 62 Aar. Det Skifte, hvori deres Bo er behandlet, har jeg ikke fundet; men i et Skifte 1737 efter Kristen Nielsen i Kløv, Simon Nielsens Broder, nævnes hans Børn som Arvinger.

I Kølbygaards Skifteprotokol 1708—49, Side 368, læses: »1737. Skifte efter Kristen Nielsen i Kløv, ugift. Hans Broders Børn, salig Simon Nielsens, skal arve ham.«

Niels Simonsen, 33 Aar, bor i Kløv (dør 1767, 65 Aar).

Kristen Simonsen, 32 Aar.

Maren Simonsen, gift med Kristen Bak i Skinderup.

Anne Simonsdatter, 26 Aar (1739 gift med Chr. Lukassen).

Maren Simonsdatter, 24 Aar.

Inger Simonsdatter, 21 Aar (1765 gift med Lars Spanggaard).

Karen Simonsdatter, 18 Aar (gift med Niels Smed, begravet 1761, 41 Aar).

Slægten Bunk.

Den Slægt stammer fra Tved. Slægtsnavnet efter Byen Bunke*; thi i Følge Kølbygaards Fæsteprotokol 1676—1787, Side 12, er Povl Jensen Bunk barnefødt i Tved Sogn og faar en Gaard i Hending i Fæste, som Niels Andersen sidst i Fæste havde og fradøde.

1693 blev Niels Andersen og Johanne Frost fra Klitmøller viet i Vester Vandet Kirke.

1701 blev Niels Andersen begravet, 38 Aar. Samme Aar blev Povl Jensen Bunk og Johanne Andersdatter Frost indviet i Ægteskab i Nors Kirke.

Gaarden er Nr. 3 i Matriklen 1688. Niels Andersen har sikkert faaet den i Fæste af sin Fader, Anders Nielsen. Fra 1664 til 1688 er Anders Nielsen Fæster af Gaarden, derefter Niels Andersen og Povl Jensen Bunk. I Landgilde svares 6 Td. Byg og 1 Rdl. i 1664. Dens Hartkorn var 3. 6. 0. 0. Af Ejerne nævnes Niels Parsberg, Erik Høg, Erik Grubbe, Iver Høg, Anders Lyngby og Kølbygaard.

1680 begravet Anders Niensens Hustru i Hending, Else Kristensdatter, 40 Aar, og 1692 begravet Anders Nielsen i Hending, 75 Aar.

I Hillerslev-Hundborg Herreders Tingbog 1707 læses: Jakob Sørensen i Vorning har gjort Skifte efter hans Hustruer Maren Nielsdatter og Kirsten Nielsdatter. Vel Søstre til Anders Nielsen. Jakob Sørensen i Vorning nævnes som Niels Andersens Farbroder. Paa sine Stedbørns — Kirsten og Ingeborg — Vegne faar Povl Jensen Bunk Arven. Povl Jensen Bunk er Søn af Jens Pedersen Bunk i Tved. Han er i mange Aar Fæster af Solhuset i Bunke i Tved, som 1664 svarer 1 Td. Byg i Landgilde. 1688 er Hartkornet 1. 1. 1. 1. Efter Forældrenes Død faar

---

* Bunke betyder Smaasteder. Jvf. Jydske Samlinger III 49.

Peder Jensen Bunk Gaarden i Tved i Fæste. Og 1703 bliver Peder Jensen Bunk og Mette Kristensen viet i Tved Kirke. Jens Bunk døde i Tved 1691, 69 Aar. Inger Pedersdatter Bunk døde 1704, 64 Aar.

1712 blev Johanne Frost begravet, 48 Aar. Aaret efter gifter Povl Jensen Bunk sig igen. Nors Kirkebog viser 1713, 17. Aug. trolovedes Povl Bunk og Maren Kristensdatter; den 4. Oktober blev de indviede i Ægteskab. Hans anden Hustru var Datter af Kristen Sørensen Bjerregaard i Hending.

22. Decbr. 1742 blev Povl Jensen Bunkes Hustru i Hending, Maren Kristensdatter, begravet, 46 Aar. Godt et Aar efter døde hendes Mand. 13. Jan. 1744 blev Povl Jensen Bunk begravet, 78 Aar. Samme Aar blev der i Følge Kølbygaards Skifteprotokol, Side 560, holdt Skifte hos Sønnen Jens, som har Gaarden i Fæste. Børn: Jens Povlsen, Kristen Povlsen, Kirsten, Zidsel og Anna Povlsdatter, alle hjemme hos Broderen Jens Povlsen. Johanne Povlsdatter, gift med Anders Simonsen, Nors, Inger Povlsdatter, gift med Kristen Kristensen, Vorring, og Ingeborg Povlsdatter, gift med Bertel Jepsen i Sønderby i Tved. Den yngste Søn, Kristen, som er 15 Aar, faar den salig Mands Kiste og Igangsklæder; det eneste han ejede.

1757 er Jens Povlsen Bunk og Anders Kristensen Harre Fattigforstandere i Nors. Og 1779 er Jens Bunk Præstens Medhjælper ved Fattigvæsenet. Se Thisted Amts Aarbog 1939.

Skibstedgaard i Vorring.

Gaarden har vistnok faaet sit Navn, fordi den ligger i Nærheden af Højen Skibsted. Dette Navn har ikke noget med Skib at gøre, hvilket ogsaa vilde være temmelig meningsløst, da vedkommende Høj ligger langt fra Vandet. Stednavne med Endelsen -sted har altid et Personnavn som første Led. Her er det det gamle Mandsnavn Skef, der er blevet til Skib. Navne, der ender paa -sted, anses for at være meget gamle. I Højen er i Oldtiden begravet en Høvding ved Navn Skef. Højen har da faaet Navn efter ham. 1664 ejedes Skibstedgaard af Jørgen Lykke til Søgaard. Derefter af Præsterne Niels og Ole i Hil-

lerslev. Senere af Kristen Andersen Heskjær, Skelsgaard. Den svarede 1664 i Landgilde 3 Td. Byg. Skibstedgaard er Nr. 8 i Vorning i Matriklen 1688. Gammelt Hartkorn 3.0.0.0., Nyt Hartkorn 2.7.3.0.

1709 blev viet i Nors Kirke Peder Nielsen Hov og Maren Pedersdatter. De havde Skibstedgaard i Fæste. Maren var Datter af Peder Sørensen i Skaarupgaard i Vester Vandet. Peder Sørensen er Søn af Søren Nielsen Smed i Vorning, som døde 1679, 81 Aar.

1722 døde Peder Nielsen Hov, 41 Aar. To Aar efter gifter hun sig igen. 1724 blev viet i Nors Kirke Lars Larsen og Maren Pedersdatter. Hun bliver ingen gammel Kone; thi 1747 blev begravet Lars Larsens Kone i Skibstedgaard, 66 Aar 7 Md. Lars Larsen og Maren Pedersdatter havde en Datter ved Navn Else, som er født 1727. 30. Juni 1757 blev Kristen Povlsen Bunk og Else Larsdatter Hov copuleret. Han var Søn af Povl Jensen Bunk i Hending. Aaret efter, 5. April 1758, blev Lars Larsen af Vorning begravet, 47 Aar. Samme Dag døbt hans Svigersøn Kristen Bunk og Else Larsdatters Barn, kaldet Lars. Dette Barn fik en sørgelig Død; thi 4 Mnd. efter, 5. August 1758, blev begravet Kristen Povlsen Bunk og Else Larsdatter Hovs myrdede Barn.

Folk paa denne Tid var slemme til at ligge deres Børn ihjel, opprimere*), som det hed i Kirkebøgerne. Dette kan vel ogsaa ske i vore Dage, men dog yderst sjældent; men i de Tider skete det ofte, naar et spædt Barn blev anbragt mellem Forældrene i den store med Dyner overfyldte Dobbeltseng, kunde det vel være hændeligt, at det lille Barn blev ligget ihjel, som det hedder, eller kvalt. 1760 havde de atter et Barn i Kirke.

12. Novbr. 1770 blev begravet Kristen Povlsen Bunkes Hustru Else Larsdatter udi sit Alders 43 Aar. Henimod et Aar efter sin Hustrus Død blev Kristen Bunk atter gift. 1771, 8. Septbr., blev Enkemanden Kristen Povlsen Bunk og Pigen Karen Andersdatter Vestergaard uden foregaaende Trolovelse og

---

*) opprimere = undertrykke.

Lysning efter kgl. allernaadigste Bevilling i Kirken ægteviede. Deres Forlovere var S'cire Jens Rasmussen af Thystad og Jens Bunk i Vorring.

Karen Vestergaard var Datter af Anders Kristensen Hare og Maren Lauridsdatter Vestergaard. Hun benævnes ikke i Kirkebogen som andre Koner med sit Fornavn, men overalt kaldet Karen Vestergaard.

Kristen Bunk blev ingen gammel Mand. 1781, 17. Maj, blev Kristen Bunk i Vorring begravet, 53 Aar. De havde flere Børn. I Folketællingslisten 1787 er opført: Karen Andersdatter af Vorring, Madmoder, 40 Aar, Enke. Børn: Anders Kristensen, 12 Aar, Povl Kristensen, 10 Aar, Peder, 9 Aar, Else Marie 7, Ane 6 Aar.

Povl Kristensen Bunk fik senere Skibstedgaard. Han blev gift med en Enkekone. 1834 viedes Ungkarl Poul Kristensen Bunk af Skibstedgaard, 60 Aar, og Enken Else Pedersdatter af Vorring, 41 Aar. Hendes Søn fik derefter Skibstedgaard. Derved gik Gaarden over i Slægten Frøkjær Eje.

Engbjerggaard i Kelstrup ejedes i Slutningen af første Fjerdedel af 1800'erne af Anders Kristen Kristensen Bunk. Han var gift to Gange. Hans første Hustru var fra Klitmøller. Ungkarl Anders Kristen Kristensen, Skibstedgaard, 48 Aar, og Maren Kristensdatter Nordentoft, Datter af Skipper Kristen Nordentoft af Klitmøller, 23 Aar, viedes 15. November 1822 i V. Vandet Kirke.

Maren Lauridsdatter Vestergaard, som var gift med Anders Hare i Vorring, havde en Broder, Peder Lauridsen Vestergaard. Han blev viet i Nors Kirke d. 8 Febr. 1764 til Karen Nielsdatter Dige. Ved Samfrændsskiftet 1784 efter ham angives Børnene: Peder Kristian 21, Laurs 11, Kristian Nordentoft 8 (døbt 1776, 28. April i Nors Kirke), Maren 19, Karen Marie 4 og Kirsten $\frac{1}{2}$ Aar.

Christen Pedersen Nordentoft blev gift 22. Septbr. 1798 med Maren Nielsdatter fra Klitmøller, hvor han var Skipper, Forbjerger og Skudepartej. Han døde 1. Febr. 1827 af et Hjerteslag paa Klitmøller Strand vistnok under Bjergning af Stran-

dingsgods. (Se videre Chr. Krarup: Laurits Smidts Slægtebog 1926.

12. Septbr. 1824 fødtes Karen Andersen Bunk, som døde, og 23. Septbr. 1824 døde Maren Nordentoft, 23 Aar, Engbjerggaard.

Aaret før havde de købt Engbjerggaard. Skødet paa Gaarden er udstedt 3. Oktbr. 1823 og tinglæst d. 7. s. Md.

Lang Enkestand eller Enkemandsstand var som Regel ikke disse Tidens Sædvane, og Anders Bunk betænkte sig da heller ikke ret længe paa at indgaa nyt Ægteskab. 28. April 1825 viedes Enkemand Anders Kristen Kristensen Bunk og Pigen Mariane Kristensdatter af Klitten, 28 Aar. Mariane er født d. 7. Aug. 1796, Datter af Kristen Larsen af Klitten i Hjarde-maal. Ligesom sin Far fik Anders Bunk ingen lang Levetid. 30. Oktbr. 1825 døde han, 50 Aar. Fra sin tidligste Ungdom havde han været Landsbyspillemand. Med Violinen i Kalveskindsposen vandrede han fra Sted til Sted for at spille til Dans ved Høstgilder, Bryllupper o. s. v. Spillemanden blev modtaget med Jubel, naar han, ofte efter besværlige Rejser i al Slags Vejr, kom til Stede ved Festen, som først blev rigtig Fest, naar Musikken lød. Og mangen en Pagt for Livet er blevet knyttet, naar han havde tændt Livsglæden i de unge Hjerter. De gamle Landsbyspillemand kunde fylde Hjemmet med den lifligste Musik. Som de kunde lægge meget ind i deres Spil. De kunde tolke Sundhed i hvert Rytme, Sødme, Ynde og Lune i hver Melodistrofe.

Naar Landsbyspillemanden skulde ud at spille, foregik Transporten for det meste paa »Apostlenes Heste«, og de lange Afstande var tit en drøj Tørn, naar de var trætte og udaset i Forvejen. Ofte maatte de spille flere Nætter i Træk, og der kunde kun blive Tid til et Par Timers Søvn om Dagen. Jeg kan tænke mig, at her har vi maaske Aarsagen til hans tidlige Død.

Omkring 1815 nævnes mellem Skudehandlere, som ejede Baa-de, Anders Kristensen Bunk i Skibstedgaard, Slup »Den gode Hensigt« 4½ Læst.

I Følge Amtsskifteprotokollen holdtes Skifte og Deling 1. Decbr. 1825 efter afgangne Mand Anders Kristen Kristensen Bunk. Enken Mariane Kristensdatter med antagen Lavvæрге Sognefoged og Dannebrogsmænd*) Niels Møller af Hjardemaal var til Stede og tilkendegav foreløbig, at den afdødes Arvinger var følgende Søkende: 1 Broder Povl Kristensen Bunk, myndig, bor i Vorring, 1 do. Peder Kr. Kristensen, myndig, boende i Smedegaard i Tved, og 1 Søster Ane Kristensdatter, gift med Kristen Købmand, boende i Viksø, samt 1 Halvsøster Maren Kristensdatter, gift med Kristen Andersen, boende i Nors. Enken tillagde derhos at være frugtsommelig med sin afdøde Mand og ventede at nedkomme ved Kyndelmisse.

Ved Skifteforretningen blev hver eneste Ting i Gaarden optegnet og sat til Pris. Her skal kun Resultatet anføres for Besætningens Vedkommende.

Besætning: 1 rød Hest, 14 Aar, 10 Rdl., 1 do., do., 12 Aar, 12 Rigsdaler, 1 mørkebrun Hest, 3 Aar, 28 Rdl., 1 brun do., 2 Aar, 35 Rdl., 1 hvid Ko, 8 Rdl., 1 do., do., 7 Rdl., 1 rød do., 5 Rdl., 1 sorthjelmet do., 6 Rdl., 1 graabroget do., 5 Rdl., 1 hvidbroget do., 7 Rdl., 1 sortbroget do., 6 Rdl., 2 Stude, 20 Rdl., 2 mindre do., 14 Rdl., 1 sortbroget og 1 sort Kvie, 12 Rdl., 4 Sommerkalve, 8 Rdl., 1 Aarings-Kalv, 3 Rdl., 21 Faar og 1 Væder, 22 Rdl., 1 So, 8 Rdl.

Der var i Boet 2 Violiner og Bue, 1 Klarinet.

Boet opgøres til 410 Rdl. 4 Mk. 14 Sk.

Ejendommens Hartkorn 7 Td. 1 Skp. 1½ Alb., Skøde udstedt af Niels Jensby. Tillige ejes Gaardens Anpart, Konge, Korn — samt Kirke Korn og Kvægtiende, som er indbefattet i Skødet. Hartkorn 6 Td. 7 Skp. 3 Fdk. 1½ Alb. Ejendommen blev vurderet til 900 Rdl. Boligen i tem Ejendommen tilhører ikke Boet.

Desuden havde hun af hendes Arv 7800 Rdl. Sølv, tilgode 600 Rigsd. hos hendes Svoger Kristen Smed (gift med hendes

---

*) 1827 begravet Niels Sørensen, forhen Sognefoged, hos Niels Smed i Hjardemaal, 77 Aar.

Søster Ane Christine Christensdatter) i Hjørdemaal efter Kurs i Sølv 581 Rdl. 4 Mk. 15 Sk.

Udgifter: Skylder 800 Rdl. til Enkekassen (Prioritet), Peder Kr. Kristensen meldte at have tilgode laante Penge til Gaardens Betaling 244 Rdl. (i Sølv 235 Rdl. 3 Mk. 10 Sk.), Købmand Søren Møller 22 Rdl. 1 Mk. 1 Sk. (i Sølv 21 Rdl. 3 Mk. 1 Sk.).

Skatter og Tiende 25 Rdl., Begravelse 20 Rdl., Skiftet 43 Rdl. 4 Mk. 11 Sk.

2. Januar 1826 fødtes Karen Bunk, Datter af afdøde Anders Kristensen Bunk og Enken Mariane Kristensdatter, Engbjerggaard i Kelstrup.

Den 22. Februar 1826 mødtes de saa igen for at opgøre Boet og foretage Skifte mellem den salig afdødes Enke og det umyndige Barn. For Barnet var antaget til Værge Povl Kristensen Bunk boende i Skibstedgaard.

Boets Indtægt:

Ejendommen med Tiender	900 Rdl.
Besætning m. m.	410 Rdl. 4 Mk. 14 Sk.
600 Rdl. tilgode hos Kr. Smed	
efter Kurs i Sølv	581 Rdl. 4 Mk. 15 Sk.

Ialt 1892 Rdl. 3 Mk. 13 Sk.

Udgift: Gæld . . . . . 1145 Rdl. 5 Mk. 6 Sk.

Da alt var opgjort, Ejendom og Gæld, Omkostninger ved Skiftet, var der 746 Rdl. 4 Mk. 7 Sk. til Deling mellem Enken og Barnet. Enken det halve og Barnet den anden Halvdel: 373 Rdl. 2 Mk. 3½ Sk., hvorved afgaar den befalede ½ %: 1 Rdl. 5 Mk. 4 Sk. Arven bliver 371 Rdl. 2 Mk. 15½ Sk.

Desuden skal Datteren have 8 Sølv-Spiseskeer forsynet med Mærke, naar hun bliver gift eller udtræder af Boet.

Skifteprotokollerne giver Oplysninger om en Families økonomiske Kaar gennem Tiderne. Naar man gennemløber Registreringen, ser man, at Anders Bunk og Mariane har været Velhavere, deres Forældre ligeledes. Tiden før og efter 1800 var en økonomisk Glanstid for Danmark. Handelen florerede,

Jordejendommene havde aldrig været saa indbringende. Napoleons-Krigene rasede; men Danmark havde Fred 1801—1807. Høsten var god, Kornpriserne var særdeles gode paa Grund af Krigens. 1814 fik Landmændene for 1 Td. Hvede 40 Rdl., 1 Td. Rug 30 Rdl., 1 Td. Byg 20 Rdl., 1 Td. Havre 15 Rdl., 1 Td. Ærter 30 Rdl., 1 Td. Kartofler 15 Rdl. («Rdl.» betyder her Rdl. dansk Kurant, hvilket den Gang gjaldt Rigsbank Mark Navneværdi).

Men Forholdene i Europa blev efterhaanden uheldsvangre. Saa kom den Krig, der løsrev Norge fra Danmark. Senere blev Landets Pengevæsen rystet i sin Grundvold. Forordningen af 5. Jan. 1813 var en Statsbankerot; hvad der var vundet i Tiden ved Aarhundredskiftet gik bogstaveligtalt i Hundene i den Tid, der fulgte efter. Usle Tider, hvori mange Familier satte til, hvad de havde sammensparet i flere Slægtled. Sølvtøjet prægede den Tids velhavende Hjem. Man træffer paa adskillige Ting af Sølv, som nu er sjældne at træffe af ædelt Metal. Ogsaa Klæder var noget man pralede med. Der var et Væld af Puder, Dynner, Sengetøj o. s. v.; Knæbenklæder med Sølvknapper og Sølvspænder. Bohavet var simpelt. Et Fyrretræsbord med tilsvarende Bænke, et Par Træstole og en slidt Armstol med simesnoet Halmsæde. I Stuens ene Hjørne stod en Bilæggerovn, i et andet Bornholmeruret, i Soveværelset de indelukkede Alkovesenge. Til Billedet af den gamle Gaard hørte de blomstrende Hyldetræer langs Tofternes Gærde, Humle, Malurt, Balsam og Ambrabuske. I Haven avledes Hør, Kartofler, Kaal, Løg, Timian, Kommen o. s. v., de Urter Husmoderen havde Brug for i Husholdningen. Af Hylden lavedes Hyldethe, af Malurten Malurtdrammen o. s. v. Kun 4½ Maaned var Mariane Enke, saa giftede hun sig igen. 21. Marts 1826 viedes Ungkarl Lars Jespersen fra Ø. Vandet, 30 Aar, og Enken Marren Kristensdatter, 30 Aar.

Børn: Inger Larsen, f. 9. Novbr. 1829, Anders Kristian, f. 6. Maj 1831, Jesper Larsen, f. 1. April 1834.

De døde begge faa Aar efter, de var blevet gift. 26. Marts

1835 døde Lars Jespersen, Enghjerggaard. 20. Juli 1835 døde Mariane Kristensdatter, afdøde Lars Jespersens Enke, 39 Aar.

M a t r i k l e n 1 6 8 8 N r. 3. i H j a r d e m a a l K l i t .

Ved Matrikuleringen 1664 hørte Gaarden under Ørum Gods, som tilhørte Klingenberg paa Højris. Landgildet, der blev svaret, var 1 Tønde Smør. Det Hartkorn, som denne Landgilde svarede til, efter Frederik d. III Matriklen, var 12 Td. 1680 blev Hartkornet nedsat til 5. 4. 0. 0.

Ved Kristian d. V. Matriklen af 1688 afløstes Hartkorns Ansættelsen af 1664 af en Ansættelse efter Jordens Areal og Bonitet. De fleste Jordbrug fik ved den nye Matrikels Indførelse et betydeligt Afslag i Hartkorn. Ovennævnte Gaard blev ansat til 3. 3. 1. 2.

I Følge Matriklerne 1664 og 1688 var Fæsteren Kristen Pedersen. Hjardemaal Kirkebog begynder 1678. Mange af Bladene er ulæselige. Kirkebogen ved ikke andet om Kristen Pedersen end, at 1678 begravet Kristen Pedersens dødfødte Barn, ligeledes 1680 begravet Kristen Pedersens dødfødte Barn. 1709 begravet Kristen Pedersen i Sønder Klit, 85 Aar. 1695 viet i Hillerslev Kirke Kristen Pedersen i Hjardemaal og Bodil Tomasdatter. Kom til at bo i Hjardemaal. Men om det er den samme Kristen Pedersen, der ovenfor er nævnt, ved jeg ikke. Senere kom Gaarden under Kølbygaard. Bruger Kristen Pedersen, nu Kristen Mortensen. Den sidstnævnte Bruger er Søn af Morten Pedersen og Karen Madsdatter i Mejlklit. Kristen Mortensens Kone hedder Inger Kristensdatter. Hun er sikkert Datter af Kristen Pedersen; men hendes Daab omtales ikke i Kirkebogen. Kristen Mortensen og Inger Kristensdatter har flere Børn: 1711 Karen, 1715 Kristen, 1718 Anne, 1722 Dorthea, 1725 Niels.

1766 begravet Kristen Kristensens Moder af Klitten, 83 Aar, f. 1683. Efter Kristen Mortensen fulgte som Fæster hans Søn, der 1751 blev viet i Hjardemaal Kirke til Else Larsdatter. Trods alt der paa anvendt Arbejde, er det ikke lykkedes mig at

finde, hvor Else Larsdatter stammer fra. Børn: 1752 Anna Kirstine, 1754 Inger, 1759 Dorthea.

Kristen Kristensens Fæstedokument er endnu bevaret. Det findes i Landsarkivet i Viborg og lyder: 1763 fæster Kristen Kristensen i Hjardemaal Sogns Klit, den anden hálve Gaardspart sammested som hans Moder sidst i Fæste havde, og nu formedelst Alderdom og Skrøbelighed, for hannem haver godvilligen opladt; dens hele Hartkorn er efter Landmaalingens nye Matrikel 3. 3. 1. 2., hvilken halve Gaards Part, han nu tillige med den anden $\frac{1}{2}$ Part, hvorpaa hannem forhen er meddelt Fæstebrev, alene maa have, nyde, bruge og i Fæste erholde al hans Levstid med al den Ret og Rettighed i alle Maader, som dertil hører og ligger.

Betaler til hvert Aars Martini for Landgilde og Arbejdspenge, som af den hele Gaard er 13 Rdl. 2 Sk.

Og som hans Moder nu, som meddelt, saa godvillig haver opladt hannem foranmeldte Gaards halve Part, saa haver han at forsørge hende med Klæder og Føde, samt at omgaas hende efter sin paaliggende sønlige Pligt, kærlig og vel, saa længe hun lever.

Indfæstning haver han betalt med 20 Rdl.

Kiølbygaard, d. 6. Decbr. 1763.

1783 sælger Kristen Kristensen i Hjardemaal Sogn Klit til Jens Kristensen Brixsted sin Ejendom af Hartkorn 5 Skp. 1 Fdk. for 210 Rdl. Papirpenge. Kristen Kristensens Hustrus Søster Anne Larsdatter skal have Beboelse i Ejendommen, samt fornøden Brændsel og 2 Faar Kreaturers Føde og Græsning saa længe hun lever. Vitterlighedens Vidner Anders Andersen og Kristen Kristensen Bojer, begge boende i Klitten.

1784 begravet Kristen Monsen, 70 Aar, det er sikkert Kristen Kristensen, Søn af Kristen Mortensen, Sønnen har arvet Faderens Tilnavn, hvilket ogsaa fremgaar af Svigersønnens Fæstebrev. I hans Fæstebrev staar:

»Jeg underskrevne Christen Laursen, som nærværende Tid tjenende paa Kiølbygaard, tilstaar herved, at da Kristen Mortensens Enke i Hjardemaal Sogns Klitte, Else Larsdatter,

haver opladt sin i fæstehavende Gaard med al dens Besætning til mig og hendes eneste Datter, som jeg tager til ægte, og jeg tillige af Herskabet, Højvelbaarne Hr. Kammerherre Bjerregaard er belovet Fæstebrev paa bemeldte Gaard, saa forsikrer jeg paa min forventende Hustrus Vegne, altid at skulle omgaa hende med barnlig Kærlighed, ikke uden foregaaende Raad og Samtykke at gøre noget, som kunde være eller blive hende til Misfornøjelse eller Krænkelse, og hun som hidtil maa gaa og være raadig i Huset, samt jeg og min tilkomne Hustru som lydige Børn at vise Stræbsomhed, Flid og Dygtighed saalænge, hun lever, ligesom og maa og skal nyde, saa fornøden og god Ophold og Føde og Klæde, som hun efter vores Stand og Vilkaar maatte forlange.

Og saafremt, som dog ingenlunde formodes, skulde blive til Sinds at forlange Værelse for sig selv i Huset, skal dette i saa Fald ogsaa ske, da jeg tillige have forpligtet og forbunden mig til at svare hende aarlig til hendes Ophold 1½ Td. Rug og 1½ Td. Byg, føde og græsse for hende 4 Faar, item hun af vores bedste Kjører Sommer og Vinter at malke, samt foreskaffe den fornødne Ildebrændsel og desuden iøvrigt alle tider især, naar Alderdom og Svaghed skulde saa komme, være hende behjælpelig, føjelig og kærlig, saaledes som gode Børn er deres Moder pligtig, og vi med god Samvittighed for Gud og den retsindige Øvrighed kan være bekendt og til Maade.

At dette Løfte saaledes af mig indgaaet og ubrødelig skal blive holdt, bekræftes med min Haands Underskrift, hvilket jeg tillige have formaaet Forvalter Thorum paa Kiølbygaard og Jens Nielsen i Røebro tilmed mig til Vitterlighed at underskrive.

Kiølbygaard, d. 26. Maj 1785.

C h r i s t e n L a u r s e n .

Endvidere fremgaar af Kiølbygaards Fæsteprotokol, at Christen Laursen har ved seniste Land Milise været præsenteret og befunden udygtig til Hs. Maj. Tjeneste.

Ved en Fæsters Overtagelse af en Gaard skulde der som

Regel ydes Indfæstning. Men i Betragtning af hans længe og tro Tjeneste paa Kiølbygaard er han for Indfæstning befriet.

1785 viedes Ungkarl Kristen Larsen paa Kølbygaard til Inger Kristensdatter i Klitten i Hjørdemaal Kirke.

Børn: 1786 Anne Kjerstine, 1789 Dorthc, 1792 Else, 1796 Mariane, 1798 Else.

Folketællingslisten 1801 for Hjørdemaal: Kristen Larsen 51, Inger Kristensen 47. Børn: Ane 15, Dorthc 12, Else 9, Mariane 5. Else Larsdatter, Konens Moder, 90 Aar og Ane Larsdatter, hendes ældste Søster, 85 Aar.

1803 køber Christen Larsen af Klitten i Hjørdemaal sin fæstehavende Gaard af Hartkorn 3. 3. 1. 2. for 900 Rdl. af Kiølbygaard.

Af Østerild Sogns Kirkebog fremgaar, at Christen Larsen er født 1750 og Søn af Lars Michelsen og Margrethe Christensdatter af Synderby i Østerild.

1818 dør Kristen Larsen, Aftægtsmand i Klitten, 68 Aar.

1831 dør Inger Kristensdatter, afdøde Gaardmand Kristen Larsens Enke, 78 Aar.

Datteren Mariane bliver 28. April 1825 gift med Anders Kristian Kristensen Bunk af Engbjerggaard i Kelstrup, og 1826 med Ungkarl Lars Jespersen af Knakkegaard i Ø. Vandet.

Mariane arvede 7800 Rigsdaler. Hendes Forældre maa have været dygtige og velstillede Folk efter den Tids Forhold; men 7800 Rigsdaler i Arv til hver af Børnene var mange Penge. Foruden at være Landmand har han maaske været Handelsmand, Skudeparthaver o. s. v. Der var ikke langt til Viksø. Forstod de, der begyndte med at sælge to Stude, at arbejde med de smaa Midler, der gaves dem i Hænde, var Vejen dem aaben, idet der var gode Handelsmuligheder og høje Priser paa Landbrugsprodukter, i alt Fald omkring 1800. Maaske har de arvet en Del efter Konens Forældre. Inger var som oven for nævnt eneste Barn. Glemmes maa det heller ikke, at Tiden efter 1813 var vanskeligt for Erhvervslivet og ikke mindst for Landbruget.

Kielsgaard.

7. Januar 1845 viedes Ungkarl Graves Thomsen af Kjelstrup, 32 Aar, og Karen Bunk af Kjelstrup, 20 Aar, i Hillerslev Kirke. De boede i Graves Thomscns Fødegaard, Kielsgaard i Kelstrup.

Børn:

a. Thomas Gravesen Kielsgaard, født 11. Febr. 1847, død 1933, gift 1. Gang 2. Maj 1873 med Gjertrud Johanne Larsen, 22 Aar, i Hillerslev Kirke, død 17. Decbr. 1873.

Gift 2. Gang 30. Oktbr. 1874 med Maren Oddershede Andersen, Datter af Anders Knudsen i Kanstrup.

I Thisted Amtstidende 1929 læses:

»En rask gammel Mand«.

Forleden var der Sølvbryllup paa Overgaard i Kjelstrup, hvor Naboer, Slægt og Venner i stort Tal var samlet for at hædre Sølvbrudeparret; alt gik efter landlig Skik og Brug udmærket. Det bør bemærkes, at det er Sølvbrudgommens tredie Kone, han holdt Sølvbryllup med, og at Sølvbrudens Forældre, der begge er raske og rørige, bor sammen med de unge paa Overgaard og holdt allerede for lang Tid siden Guldbryllup, og hertil bemærkes yderligere, at det er Guldbrudgommens anden Kone. Da Dansen ved Sølvbrylluppet begyndte, selvfølgelig de rigtige gamle Bondedanse aabnedes den af den gamle 84—85 aarige Thomas Gravesen (Sølvbrudens Fader), og den gamle fortsatte utrættelig indtil Enden, og han gjorde yngre helt til Skamme, og der er det fine herved, at Th. Gravesen dansede gl. Ture med alle de smaa Trip helt til Bunds, naar de andre sløjfede dem med et Trin. Naar der blev sagt, at det var sært, han kunde holde det ud, svarede han: Saa længe, min Vest ikke er vaad, er der ingen Haardhed i Gang. At det ikke alene er i Dansesalene, at Th. Gravesen er en virksom Mand, viser han i det daglige, idet han vist ikke er meget ledig. Han skal f. Eks. være en dygtig Saamand; der er mange gamle, der kan saa Markfrø bedre med Haanden end en Maskine. Han havde sidste Foraar lovet Sønnen, der bor i Thorsted, at saa Frø for ham. Dag og Time kan jo ikke forud bestemmes; det afhænger af

stille Vejr fra Morgenstunden af. En saadan Morgenstund marcherede Th. Gravesen den ca. 2 Mil lange Vej til Thorsted og saaede 4 a 5 Tdr. Land. Han gik Omgangene op og ned, med smaa Skridt travede han i den løse Muldjord og strøede Frøet ud med smaa Haandkast; men i god Tid inden Aften var han færdig. Sønnen vilde, han skulde overnatte eller ogsaa tilbød han at køre ham hjem. Den gamle vilde helst hjem, og da nu Hestene havde været haardt med den Dag, kunde han let smutte skraas over hjem, og saadan blev det.

Der er Krummer i det danske Folk, men han har heller ikke unødigt Kødmat at slæbe rundt med. Mangen ung vilde have krympet sig ved en saadan Tur. Meddelt.«

Thomas Gravesen fik en Parcel fra Kielsgaard at bo og bygge paa.

b. Anders Kristian Gravesen Kielsgaard, født 30. Marts 1849, død 1930, gift 10. Decbr. 1886 med Nikoline Olesen, Datter af Ole Bæk, Overgaard i Kelstrup.

Anders Gravesen fik Kielsgaard efter sin Fader.

c. Lars Jespersen Gravesen, født 8. Aug. 1852, død i Febr. 1924, gift 25. Febr. 1876 med Maren Pedersen, Datter af Peder Nielsen Bjerregaard og Hustru Karen Marie Pedersdatter fra Frostagergaard i Hillerslev.

Lars Gravesen fik Skøde 19. Juni 1876 paa et Hus i Nors Havreland, Mtr. Nr. 15 d, Hartk. 3 Skp., 3 Fdk. 2¼ Album, nogle Aar Arbejdsmand i Thisted, boede senere i Sundby i Thy og i den gamle Skole i Skovsted, som var frasolgt Embedet. Han døde i Skovsted og blev begravet paa Hillerslev Kirkegaard.

d. Mariane Gravesen, født 25. April 1855, død 30. Juli 1862.

e. Karen Gravesen, født 29. Novbr. 1857, død 10. Maj 1861.

De tre sidste Børn, c, d og e, har ikke faaet Kielsgaard til Efternavn. I Kirkebogen er de indført med Efternavnet Gravesen. Da Lars Jespersen Gravesen bliver gift, er Kielsgaard i Kirkebogen skrevet bagefter Gravesen i Parentes, hvilket bekræfter, at han ikke er døbt Kielsgaard.

f. og g. Kristen Gravesen Kielsgaard og Niels Gravesen Kielsgaard, født 1. Novbr. 1860.

Kristen Gravesen blev 1884 viet i Lild Kirke til Margrethe Hansen, Datter af Hans Rægaard fra Rægaard i Lild og Hustru Karen Rægaard fra Roergaard i Hjørdemaal; de boede i Rægaard i Glæde; derfra Efternavnet Rægaard.

Kristen Gravesen boede først i Masbøl i Hjørdemaal, derefter i Glæde i Lild og senere i Skovsted i Hillerslev. Han døde 1942 og blev begravet paa Lild Kirkegaard. Han er opfødt hos Kristen Smed i Hjørdemaal, som var gift med hans Bedstemoders Søster.

Niels Gravesen viet 28. Oktbr. 1892 i Thorsted Kirke til Kirstine Nielsen, Datter af Niels Jensen Møller, Thorsted, Sjørring Sogn, og Kirsten Spanggaard fra Spanggaard i Thorsted.

Niels Gravesen boede først i et Hus i Skovsted, derefter Arbejdsmand i Thisted, hvor han døde 1939. Hans Hustru døde 1947 i Aarhus, hvor hun opholdt sig hos en Datter, som er Sygeplejerske.

I Thisted Amtstidende, Oktbr. 1935 læses:

2×75.

Fredag den 1. November kan Tvillingerne Kristen Smed Gravesen og Niels Gravesen Kielsgaard fejre deres 75 Aars Fødselsdag.

De er født i Kielsgaard i Kjelstrup i 1860 og havde i mange Aar hver sin Landejendom ved Siden af hinanden i Skovsted. For ca. 30 Aar siden solgte Niels Gravesen sin Ejendom og flyttede til Thisted paa Grund af Hustruens Sygdom; han har faaet Lov at beholde hende, hvorimod Kristen Smed har været Enkemand i mange Aar. Nogle Aar efter sin Hustrus Død solgte han sin Ejendom til Sønnen Hans Madsbøll og har siden været hos sine Børn, som alle bor her i Omegnen.

Begge Brødre er raske og rørige, selv om det for Niels Gravesens vedkommende er lidt smaat med Hukommelsen. Synet fejler i hvert Fald ingenting. Ingen af dem har nogensinde haft et Par Brillor.

h. Karen Gravesen Kielsgaard, født 18. Aug. 1862, død 1911 i Elsted, gift 16. Marts 1883 i Hillerslev Kirke med Mikkel Larsen, Søn af Lars Nielsen i Kjelstrup.

De boede først i en Gaard i Gjersbøl i Sydthy og derefter i et Hus i Elsted. Mikkel Larsen døde 9. Decbr. 1945, 87 Aar.

Graves Thomsen i Kielsgaard aftjente sin Værnepligt som Kyradsler ved Horsens Rytter-Regiment, de »Haarsens Hestfolk«, som det hedder i »Æ Bindstouw«. Kyradslerne havde Kyrads og var bevæbnet med Karabiner og Pistoler.

Jeg kan huske, at han som 70 aarig Mand var ude paa en Ridetur. Han var en flot Rytter, rank, høj og kraftig. De sidste mange Aar, han levede, var han blind; men alligevel kunde han fodre Hestene. Da han var over firs Aar, var hans største Lyst at sadle en Hest, og mindedes paa denne Maade Soldatertiden.

Graves Thomsen døde 19. Februar 1900, og derom læses i »Thisted Amtsavis« 20. Februar 1900 følgende:

»Fhv. Gaardejer Graves Thomsen, Kielsgaard i Kjeldstrup, er i Gaar afgaaet ved Døden i den høje Alder af 86 Aar; han var en af de sidste, om ikke den sidste af de gamle Horsens Kyradslerer.«

Hans Hustru Karen Bunk døde 1896 pludselig uden forudgaaende Sygdom, 70 Aar.

EFTERSKRIFT

Nu staar vi ved Maalet. Vi har lyttet til, hvad de gamle Skrifter har fortalt os. Vi har Skridt for Skridt fulgt Slægten og dens Gaarde. De gamle Kirkebøgers afblegede Optegnelser ved Daab, Giftermaal og Begravelse vidner om Tilværelsen, og lidt om Livsforholdene gemmer nu og da Fæste- og Skifteprotokollernes gulnede Blade; men hvad Livet førte med sig af Glæde og Sorg, Haab og Trøst, Digten og Tragten er fareet hen med den svundne Tid. I Omegnen nord for Thisted har disse Slægter stræbt og stridt, Slægt efter Slægt har deltaget i Livets brogede Skuespil. Det jævne, daglige Arbejdsliv tildrager sig ikke de senere Slægters Opmærksomhed. Traditionen.

Historien, Ihukommelsen fortæller kun om de mærkelige Menneskeskæbner, som ved Stordaad eller stærk Lidenskab hævede sig over det dagligdags. Om almindelige Bondemænd og deres Familie er der ingen skriftlige Meddelelser til Efterslægten. Om disse »jævne« Folk i Folket kan følgende Vers af Digteren Valdemar Rørdam passe:

»Ved Mast og Plov, ved Pult og Disk,
i fattige Skolestuer,
dér fandt jeg Folk med Sjælen frisk,
fandt Mænd, hvis Villie duer.
De sidder stille rundt omkring
og passer troligt hver sin Ting
og vogter dog, i uset Ring,
vor Livskrafts hellige Luer.«

De Mennesker, som lever og virker i Stilhed, hvis Navne ej bliver omtalt i den store Verden, fortjener ogsaa at mindes, fordi de har været til Velsignelse for deres Kreds. Lad dem end være nok saa smaa, lad dem end synes nok saa ubetydelige, saa kan man dog med en lille Forandring sige om dem, som Kaalund sagde om sin Digtning:

»Yder de end kun et uset Frø
til Fredens herlige Sommer,
skal det, de skaber, vel ogsaa dø,
Koraldyret lig i den dybe Sø
de bygger dog med paa den voksende Ø
og bereder den Verden, som kommer.«

Jeg har taget alle de mange Navne med, som ikke findes i Navnelisten, for at de, der er slægtsinteresserede og er i Slægt med nogle af de nævnte Personer, paa en let Maade kan finde Slægten eller Slægtsgaarden.

Maaske er Fremstillingen for bred, idet jeg har taget en Del af den almindelige Historie med; men det har jeg gjort af Hensyn til de Læsere, der ikke har videre historiske Forkundskaber; jeg har hellere taget for meget end for lidt med.

Jeg har desværre aldrig forstaaet den Kunst at kunne begrænse mig, naar jeg har afleveret noget skriftligt. Dette er

ogsaa Tilfældet med denne Bog. En Del kunde og burde været udeladt. Men naar jeg i flere Aar i Arkiver o. s. v. har samlet Stoffet sammen, synes jeg, at det mindste Vederlag for dette Arbejde maatte være at benytte det, naar det skulde udgives i Trykken.

Rettelser.

Side 21, Linie 3: Gravesdag er d. 12. Marts. Jeg har forvekslet Gregorius med Georgius, hvis Almanakdag er 23. April.

Side 24, Linie 7 forneden: Læs: er Moder til Folketingsmand N. G. Frøkjær.

Side 104, Linie 2 foroven: Læs om denne Ejer, se Side 60

Side 128, Linie 16 foroven: Læs, se Side 121.

Side 132, Linie 3 forneden: Læs: Kristen Dejn.

Anetavle (Navneliste).

- ¹/₁ Graves Thomsen Gravesen.
Forældre:
²/₁ Lars Jespersen Gravesen, Nors. 120. 168.
²/₂ Maren Pedersdatter Sø. 120.
Bedsteforældre:
⁴/₁ Graves Thomsen, Kielsgaard i Kelstrup. 167. 49.
⁴/₂ Karen Bunk. 161. 167.
⁴/₃ Peder Nielsen Bjerregaard, Hillerslev. 119.
⁴/₄ Karen Marie Pedersdatter. 119.

Oldeforældre:

- ⁸/₁ Thomas Larsen, Kielsgaard i Kelstrup. 49. 58.
⁸/₂ Karen Gravesdatter. 49. 58.
⁸/₃ Anders Kr. Bunk, Engbjerggaard i Kelstrup. 158.
⁸/₄ Mariane Kristensdatter. 166.
⁸/₅ Niels Nielsen Gravesen, Hillerslev. 119.
⁸/₆ Johanne Bjerregaard. 119.
⁸/₇ Peder Bojesen, Hillerslev. 39. 45.
⁸/₈ Maren Pedersdatter Sø. 39. 45.

Tip Oldeforældre:

- ¹⁶/₁ Lars Mikkelsen, Kelstrup. 58.
¹⁶/₂ Bodil Thomasdatter. 58.
¹⁶/₃ Gravers Nielsen, Kielsgaard i Kelstrup. 20. 48.
¹⁶/₄ Kirsten Kristensdatter. 20. 48.
¹⁶/₅ Kristen Povlsen Bunk, Skibstedgaard i Vorning. 157.
¹⁶/₆ Karen Vestergaard. 157.

- 16/7 Kristen Larsen, Hjørdemaal Klit. 164
 16/8 Inger Kristensdatter. 166.
 16/9 Niels Gravesen, Hillerslev. 23.
 16/10 Inger Nielsdatter. 23. 27.
 16/11 Peder Bjerregaard, Brønd. 114.
 16/12 Anne Andersdatter. 114.
 16/13 Boje Pedersen, Hillerslev. 27. 45.
 16/14 Maren Nielsdatter. 27. 45.
 16/15 Peder Kristensen Sø, Hillerslev. 37.
 16/16 Ingeborg Nørgaard. 37.

Tip, Tip Oldeforældre:

- 32/1 Mikkel Larsen, Kelstrup. 57.
 32/2 Maren Nielsdatter. 57.
 32/3 Thomas Overgaard, Overgaard i Kelstrup. 50.
 32/4 Ellen Jensdatter. 50.
 32/5 Niels Graversen, Hillerslev. 22.
 32/6 Kirsten Baarsdatter. 22.
 32/7 Kristen Andersen, Kielsgaard i Kelstrup. 18.
 32/8 Karen Eskildsdatter. 18.
 32/9 Povl Jensen Bunk, Hending. 155.
 32/10 Maren Bjerregaard. 156.
 32/11 Anders Kr. Hare, Vorring. 146.
 32/12 Maren Lauridsdatter. 146.
 32/13 Lars Mikkelsen, Østerild. 166.
 32/14 Margrethe Kristensdatter. 166.
 32/15 Kristen Kristensen, Hjørdemaal. 163.
 32/16 Else Larsdatter. 163.
 32/17 Gravers Nielsen, Hillerslev. 22.
 32/18 Helvig Larsdatter. 22.
 32/19 Niels Pedersen, Hundal i Sennels. 26.
 32/20 Maren Iversdatter. 27.
 32/21 Kristen Bjerregaard, Hending. 106.
 32/22 Kirsten Nielsdatter. 106.
 32/23 Anders Lauridsen, Nørgaard i Skinnerup. 153.
 32/24 Maren Simonsdatter. 153.
 32/25 Peder Jepsen, Hundal i Sennels. 44.
 32/26 Karen Sørensdatter. 44.
 32/27 Niels Pedersen, Hundal i Sennels. 26.
 32/28 Maren Iversdatter. 27.
 32/29 Kristen Pedersen Ibsen, Hillerslev. 36.
 32/30 Maren. 36.
 32/31 Kristen Nørgaard, Lille Hillerslev. 32.
 32/32 Maren Knakkegaard. 32.

Tip, Tip, Tip Oldeforældre:

- 64/1 Lars Jensen, Kelstrup. 57.
- 64/2 Inger Mikkelsdatter. 57.
- 64/3 Niels Andersen, Kelstrup. 58.
- 64/4 Maren Pedersdatter. 58.
- 64/7 Jens Overgaard, Kelstrup. 51.
- 64/8 Maren Kristensdatter. 51.
- 64/9 Gravers Nielsen, Hillerslev. 22.
- 64/10 Helvig Larsdatter. 22.
- 64/11 Boer Nielsen, Hillerslev. 25.
- 64/12 Bendet Pedersdatter. 25.
- 64/13 Anders Bro, Hjardemaal Klit. 18.
- 64/14 Dorthe Prebensdatter. 18.
- 64/15 Eskild Mortensen, Hjardemaal Klit. 18.
- 64/16 Maren Nielsdatter. 18.
- 64/17 Jens Bunk, Tved. 155.
- 64/18 Inger Pedersdatter. 156.
- 64/19 Kristian Sørensen Bjerregaard, Hending. 105.
- 64/20 Sidsel Kristensdatter. 105.
- 64/21 Kristen Andersen Hare, Vorring. 141.
- 64/22 Maren Andersdatter. 141.
- 64/23 Laurids Andersen, Vestergaard i Nors. 151.
- 64/24 Karen Sørens datter. 151.
- 64/29 Kristen Mortensen, Hjardemaal Klit. 163.
- 64/30 Inger Kristensdatter. 163.
- 64/33 Niels Graversen, Øsløs. 21.
- 64/34 Maren Kristensdatter. 21.
- 64/35 Laust Kristensen, Hillerslev. 21.
- 64/36 Maren Kristensdatter. 21.
- 64/37 Peder Jepsen, Hillerslev. 26.
- 64/38 Inger Pedersdatter. 26.
- 64/39 Iver Larsen, Strømgård i Sennels. 27.
- 64/40 Maren Kristensdatter. 28.
- 64/41 Kristen Sørensen Bjerregaard, Hending. 105.
- 64/42 Sidsel Kristensdatter. 105.
- 64/43 Niels Jensen Dige, Hendinggaard i Hending. 131.
- 64/44 Maren Nielsdatter. 131.
- 64/47 Simon Nielsen, Kløv. 154.
- 64/48 Simon Nielsens Hustru. 154.
- 64/49 Jep Andersen, Hundal i Sennels. 44.
- 64/50 Jep Andersens Kone. 44.
- 64/53 Peder Jepsen, Hillerslev. 26.
- 64/54 Inger Pedersdatter. 26.

- 64/55 Iver Larsen, Strømgaard i Sennels. 27.
 64/56 Maren Kristensdatter. 28.
 64/57 Peder Ibsen, Hillerslev. 36.
 64/58 Peder Ibsens Enke. 36.
 64/61 Jens Nørgaard, Lille Hillerslev. 31.
 64/62 Maren Kristensdatter Jensby. 31.
 64/63 Kristen Pedersen, Knakkegaard i Kaastrup. 33.
 64/64 Ingeborg Nielsdatter Vandet. 33.

Tip, Tip, Tip, Tip Oldeforældre:

- 128/1 Jens Lauridsen, Kelstrup. 56.
 128/3 Mikkel Madsen, Hillerslev. 57.
 128/4 Angenete Mortensdatter. 57.
 128/5 Anders Nielsen, Kelstrup. 58.
 128/7 Peder Kristensen, Overgaard i Kelstrup. 49.
 128/8 Elline Torstensen. 49. 56.
 128/13 Peder Kristensen, Overgaard i Kelstrup. 49.
 128/14 Elline Thorstensen. 49.
 128/15 Kristen Damsgaard, Østerild. 52.
 128/17 Niels Graversen, Øsløs. 21.
 128/18 Maren Kristensdatter. 21.
 128/19 Laust Kristensen, Hillerslev. 21.
 128/20 Maren Kristensdatter. 22.
 128/23 Niels Boersen, Kaastrup. 25.
 128/24 Niels Boersens Kone. 25.
 128/29 Morten Pedersen, Hjordemaal Klit. 18.
 128/30 Karen Madsdatter. 18.
 128/31 Niels Jensen v. Bløde, Hjordemaal Klit. 18.
 128/32 Maren Skadhave. 18.
 128/39 Kristen Frandsen, Hending. 106.
 128/41 Anders Hare, Vorning. 139.
 128/42 Inger Mikkelsdatter. 139.
 128/43 Anders Pedersen Klit, Skinnerup. 149.
 128/44 Dorthe Lauridsdatter. 150.
 128/45 Anders Thomsen, Vestergaard i Nors. 151.
 128/46 Kirsten Kristensdatter. 151.
 128/47 Søren Jensen, Vestergaard i Nors. 152.
 128/48 Karen Pedersdatter. 152.
 128/57 Morten Pedersen, Hjordemaal Klit. 18.
 128/58 Karen Madsdatter. 18.
 128/59 Kristen Pedersen, Hjordemaal Klit. 163.
 128/79 Kristen Nielsen, Strømgaard i Sennels. 27.
 128/83 Kristen Frandsen, Hending. 106.
 128/85 Jens Kristensen, Hendinggaard i Hending. 130.

- 128/87 Niels Smed, Hending. 131.
 128/93 Niels Simonsen, Østerild. 154.
 128/97 Anders Ibsen, Sennels. 44.
 128/111 Laurits Madsen, Sennels. 45.
 128/113 Jep Kristensen, Hillerslev. 36.
 128/121 Kristen Jensby, Hillerslev. 29.
 128/122 Maren Jensby. 29.
 128/123 Kristen Nielsen, Jensbygaard i Hillerslev. 29.
 128/124 Bodil Jensdatter. 29.
 128/125 Peder Olufsen, Øster Vandet. 33.
 128/126 Maren Christensen. 33.
 128/127 Niels Vandet, Kaastrup. 33.

Tip, Tip, Tip, Tip, Tip Oldeforældre:

- 256/25 Kristen Pedersen, Overgaard i Kelstrup. 49.
 256/27 Torsten Thorkildsen, Skovsted. 54.
 256/28 Anne Laursdatter. 54.
 256/85 Peder Andersen, Skinnerup. 149.
 256/89 Tomas Kristensen, Vestergaard i Nors. 150.
 256/95 Peder Madsen, Vestergaard i Nors. 152.
 256/169 Kristen Kristensen, Hendinggaard i Hending. 128.